

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ESTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI**

TÜRK HUKUKUNDA GÜVENCE HESABI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA ÖZ

BURSA-2022

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ESTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI**

TÜRK HUKUKUNDA GÜVENCE HESABI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA ÖZ

Danışman: DR. ÖĞR. Ü. OĞUZ CANER

BURSA-2022

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bursa Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Ana Bilim Dalında 701881023 numaralı Büşra ÇETİN (ÖZ)'ün hazırladığı Türk Hukukunda Güvence Hesabı ile ilgili savunma sınavı .../.../2022 günü - saatleri arasında yapılmış sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin(başarılı/başarısız) olduğuna(oy birliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı)

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

Üniversitesi

Üye

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

Üniversitesi

Üye

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

Üniversitesi

/ / 20

.../.../ 20....

Yemin Metni

Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak sunduğum "Türk Hukukunda Güvence Hesabı" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı : Büşra ÖZ
Öğrenci No : 701881023
Anabilim Dalı : Özel Hukuk Anabilim Dalı
Programı : Ticaret Hukuku
Statüsü :O Yüksek Lisans O Doktora

ÖZET/ABSTRACT

Yazar Adı ve Soyadı : Büşra ÖZ
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Hukuk
Bilim Dalı : Özel Hukuk / Ticaret Hukuku
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı :
Mezuniyet Tarihi :
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Ü. Oğuz CANER

Günlük hayat içerisinde pek çok riski ve tehlikeyi de beraberinde barındırmaktadır. Özellikle araçların karayolunda seyri, tehlikeli maddelerin taşınması depolanması, yolcuların şehir içi ve şehirlerarası taşınması, tehlike arz eden iş kolu faaliyetleri en temel örnekler arasında sayılabilir. Bu bağlamda hukuk sistemimizde kusursuz sorumluluk hali olan tehlike sorumluluğu kabul edilmiş ve bunun bir sonucu olarak da sorumluluk sigortaları zorunlu hale getirilmeye başlanmıştır. Çeşitli sigorta kolları ile farklı risklerin teminat altına alınması ve bazı sorumluluk sigortalarının zorunlu hale getirilmesiyle de riziko sırasında meydana gelebilecek zararların hızlı şekilde tazmin edilmesi amaçlanmıştır. Ancak bazen kişiler çeşitli sebeplerle sigorta korumasından yararlanamamakta ve sigortacının sorumluluğuna gidilememektedir. Bu sebeple kişileri sigorta teminatı kapsamında koruyabilmek, riziko gerçekleştiğinde geçerli tutarlar dahilinde zararlarını temin edebilmek amacıyla yeni bir güvence sistemi getirilmiştir. Güvence hesabı ilgili düzenlemede yer bulan zorunlu sigortaların sayılan nedenlerle sorumluluğuna gidilememesi hallerinde sigortacı gibi meydana gelen zararları tazmin etmektedir. Bu şekilde kişiler sigorta korumasından hala yararlanmaktadır. 2918 Sayılı KTK ile ilk defa Garanti Fonu adıyla hukukumuzda giren bu sistemde başlangıçta sadece Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası kapsam dahiline alınmıştı. Trafik kazalarının giderek artması, can ve mal kayıplarının yaşanması bu düzenlemenin getirilmesinde etkili olmuştu. Ancak değişen ve gelişen teknolojik gelişmeler ve farklı iş kollarının günlük hayatımıza girmesi, rizikoların artması ile birlikte bu kapsam genişletilmiş ve Sigortacılık Kanunu ile güvence hesabı kurumu oluşturulmuştur. Güvence hesabı ile kanunda bahsi geçen tüm zorunlu sigortaların kapsam dahiline alınması ile hesabın sorumluluğu genişletilmiştir. Hesap zorunlu sigorta teminat limitleri ile sınırlı olmak üzere bedensel zararlardan ve bazı hallerde ise maddi zararlardan sorumlu olacaktır. Anahtar Kelimeler: Sigorta Hukuku, zorunlu sigortalar, bedensel zarar, maddi zarar, sigorta teminatı, teminat kapsamı

ABSTRACT

Everyday life carries with it many risks and dangers. Especially the course of the roadway of the vehicles, hazardous materials transportation, storage, passengers, city and intercity transport, dangerous business activities can be counted among the most basic of examples. In this context, hazard liability, which is a perfect state of responsibility in our legal system, has been accepted and as a result of this, liability insurance has been made mandatory. It is also aimed to quickly compensate for losses that may occur during the risk by guaranteeing different risks with various insurance branches and making some liability insurance mandatory. However, sometimes people cannot take advantage of insurance protection for various reasons and cannot go to the insurer's responsibility. For this reason, a new assurance system has been introduced in order to protect people under insurance coverage and to ensure their losses within the applicable amounts when the risk occurs. Jul. The assurance account compensates for losses incurred by the insurer in the event that compulsory insurance, which is included in the relevant regulation, cannot be held liable for the reasons listed. In this way, people still benefit from insurance protection. In this system, which entered our law under the name of Guarantee Fund for the first time with KTK No. 2918, initially only Compulsory Financial Liability Insurance was included in the scope. The increasing number of traffic accidents and the loss of life and property were instrumental in the introduction of this regulation. However, with the changing and developing technological developments and the introduction of different lines of business into our daily lives, as well as the increase in risks, this scope has been expanded and the Insurance Law and the assurance account institution have been established. With the assurance account, the liability of the account has been extended by taking all the compulsory insurance mentioned in the law within the scope of coverage. The account will be liable for personal damage and, in some cases, property damage, limited to the mandatory insurance coverage limits.

Keywords: Insurance Law, compulsory insurances, personal injury, property damage, insurance coverage, coverage

İÇİNDEKİLER

ÖZET/ABSTRACT.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR CETVELİ	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
GÜVENCE HESABI VE SORUMLULUĞU KAPSAMI	3
I.TARİHÇE	3
A.6085 SAYILI KANUN	3
B.2918 SAYILI KANUN	7
C.5684 SAYILI SİGORTACILIK KANUNU.....	10
II. GÜVENCE HESABI	11
A. HESABA BAŞVURU KOŞULLARI.....	13
1. Genel Olarak	13
2. Kanunda Sayılan Zorunlu Sigortalara İlişkin Faaliyet Nedeniyle Zarar Oluşması.....	13
3. Kanunda Sayılan Başvuru Şartlarının Oluşması.....	16
4. Zararın Hesabın Sorumluluğu Kapsamında Olması.....	17
B. GÜVENCE HESABINA BAŞVURULABİLECEK HALLER	19
1. Genel Olarak	19
2. Sigortalının Tespit Edilememesi	20
3. Zorunlu Sigortanın Bulunmaması.....	23
4. Zorunlu Sigorta Teminat Limitleri ile Sigorta Poliçesinde Belirtilen Limit Arasında Fark Olması	26
5. Sigorta Şirketinin Mali Bünye Zaaflığı Sebebiyle Bütün Branşlarda Ruhsatının İptal Edilmesi ya da İflası.....	29
6. Çalınmış veya Gasp Edilmiş Bir Aracın Meydana Getirdiği ve Karayolu Trafik Kanunu Uyarınca İşletenin Sorumlu Tutulamaması	33
7. Yeşil Kart Sigortası Gereği Motorlu Taşıt Bürosunca Yapılacak Ödemeler ..	36
İKİNCİ BÖLÜM.....	42
GÜVENCE HESABININ KAPSAMINDA OLAN ZORUNLU SİGORTALAR	42
I. KARAYOLU TRAFİK ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI.....	42

A.	TANIM VE YASAL DAYANAK.....	42
B.	ÖZELLİKLERİ.....	45
C.	SORUMLULUĞUN KOŞULLARI	47
1.	Uygulama Alanı.....	47
a.	Taşıt yönünden	47
b.	Yer yönünden	50
c.	Zarar gören kişiler ve zararın türü yönünden	53
(1)	Genel olarak	53
(2)	Sigortalının eyleminden sorumlu tutulduğu kişilere yönelteceği talepler	53
(3)	İşletenin yakınlarının mallarına gelen zararlar	54
(4)	Motorlu araçta taşınan eşyaya gelen zararlar	54
(5)	Çalınan veya gasp edilen motorlu aracın neden olduğu zararlar	55
(6)	Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyet yürütenler	58
(7)	Motorlu araç yarış düzenleyicileri	59
D.	KTG GEREĞİNCE SİGORTA TEMİNATI DIŞINDA KALAN HALLER	61
1.	İşletilme Halinde Olmayan Motorlu Araçların Neden Olduğu Zararlar	61
2.	Kazadan Sonra Yapılan Yardım Çalışmalarından Doğan Zararlar.....	61
3.	Manevi Zararlar.....	62
4.	Hatır Taşımamasından Doğan Zararlar	63
5.	Hak Sahibinin Kendi Kusuruna Denk Gelen Zararlar	65
6.	Motorlu Araç İşletenin Desteğinden Yoksun Kalanların Tazminat Talepleri	65
7.	Dolaylı Zararlar	67
E.	SÖZLEŞMENİN TARAFLARI	68
1.	Sigortacı	68
2.	Sigorta Ettiren	69
3.	Araç İşleten.....	69
II.	KARAYOLU YOLCU TAŞIMACILIĞI ZORUNLU KOLTUK FERDİ KAZA SİGORTASI	70
A.	ZORUNLU KOLTUK SİGORTASI VE YASAL DAYANAĞI	70
1.	Zorunlu Koltuk Sigortasının Özellikleri.....	72
2.	Zorunlu Koltuk Sigortasının Tarafları	75
a.	Sigortacı.....	75
b.	Sigorta ettiren	75

(1) <i>Taşıyıcı motorlu araç işleten</i>	75
(2) <i>Taşımacı</i>	76
c. <i>Sigortalı</i>	76
(1) <i>Yolcu</i>	76
(2) <i>Sürücü</i>	79
(3) <i>Sürücü yardımcıları</i>	79
B. ZORUNLU KOLTUK SİGORTASININ KAPSAMI	80
1. Genel Olarak	80
a. <i>Yer ve zaman yönünden</i>	81
b. <i>Zararı doğuran olay yönünden</i>	86
C. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞU	89
III. MADEN ÇALIŞANLARI ZORUNLU FERDİ KAZA SİGORTASI	91
A. MADEN ÇALIŞANLARI ZORUNLU FERDİ KAZA SİGORTASI VE HUKUKİ NİTELİĞİ	91
1. Yasal Dayanak	91
2. Hukuki Nitelik	93
3. Amaç	94
4. Kapsam	95
IV. TÜPGAZ ZORUNLU SORUMLULUK SİGORTASI	98
A. KAVRAM.....	98
B. AMAÇ ve KAPSAM	100
C. SİGORTACININ SORUMLULUĞU.....	101
D. TEMİNAT DIŞINDA KALAN HALLER	102
E. ZARAR GÖRENLER VE ZARAR TÜRLERİ	104
F. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞU	105
V. TEHLİKELİ MADDELER VE TEHLİKELİ ATIK ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI	106
A. GENEL OLARAK.....	106
B. TANIM	106
C. KAPSAM VE AMAÇ.....	107
D. SİGORTACININ SORUMLULUĞU.....	110
E. TEMİNAT DIŞI KALAN HALLER	112
F. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞU	113
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	114

GÜVENCE HESABININ TEMİNAT KAPSAMINDA OLAN ZARAR TÜRLERİ	114
I. GENEL OLARAK	114
II. BEDENSEL ZARARLAR	115
A. GENEL OLARAK.....	116
B. SÜREKLİ İŞ GÖREMEZLİK.....	116
C. GEÇİCİ İŞ GÖREMEZLİK.....	121
D. GEÇİCİ İŞ GÖREMEZLİKTE BAKICI VE YARDIMCI KİŞİ GİDERİ.....	127
1. Bakıcı Gideri.....	127
2. Yardımcı Kişi Gideri.....	128
E. EKONOMİK GELECEĞİN SARSILMASI.....	129
III. ÖLÜM	130
A. GENEL OLARAK.....	130
B. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI.....	130
C. CENAZE VE DEFİN GİDERLERİ.....	133
IV. TEDAVİ GİDERLERİ	135
V. MADDİ ZARARLAR	137
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	140
GÜVENCE HESABINA BAŞVURU VE YARGILAMA	140
I. BAŞVURU	140
A. BAŞVURU USULÜ.....	140
B. BAŞVURABİLECEK KİŞİLER.....	145
C. BAŞVURU VE SONUÇLANMASI.....	146
II. ÖDEME	148
III. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	148
IV. RÜCU	154
A. GENEL OLARAK.....	154
B. GÜVENCE HESABININ RÜCU HAKKI.....	155
C. RÜCU HALLERİ.....	156
1. Zorunlu Sigorta Yaptırmayan Kişilere Rücu Hakkı.....	156
2. Geçerli Teminat Tutarları Üzerinden Zorunlu Sigortaları Yaptırmayan Kişilere Rücu Hakkı.....	158
3. Sorumlunun Sonradan Belli Olması Halinde Bu Kişilere veya Sigorta Şirketine Rücu.....	158
4. Zarardan Sorumlu Kişilere veya Yükümlü Sigorta Şirketine Rücu.....	159

5. Sigorta Şirketinin Mali Bünye Zaafiyeti Nedeniyle Sürekli Olarak Bütün Branşlarda Ruhsatının İptali veya İflası Halinde Rücu	161
6. Yeşil Kart Sigortası Kapsamında Hesap Tarafından Yapılacak Ödemeler Nedeniyle Büroya Rücu	162
V. ZAMANAŞIMI	162
SONUÇ	164
KAYNAKÇA.....	165

KISALTMALAR CETVELİ

a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
b.	Basım
Bkz.	Bakınız
eTBK	818 sayılı Borçlar Kanunu
C.	Cilt
ed.	Editör
eTTK	6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
E.	Esas
E.T.	Erişim Tarihi
GHY	Güvence Hesabı Yönetmeliği
HD.	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İHK	İtiraz Hakem Heyeti
K.	Karar
KMAZMSS	Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
KTK	Karayolları Trafik Kanunu
m.	Madde
s.	Sayfa
ss.	Sayfa aralığı
S.	Sayı
T.	Tarih
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	Türk Medeni Kanun
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

GİRİŞ

Dünyada ve ülkemizde teknolojinin gelişmesi ile birlikte tehlikeler de artmış bu sebeple kusur sorumluluğu ile birlikte kusursuz sorumluluk halleri kabul edilmeye başlanmıştır. Kusursuz sorumluluk hallerinin öngörülmesi de yeterli olmamış sorumluluğun teminat altına alınması amacıyla bazı alanlarda zorunlu sigortalar ihdas edilmiştir.

6085 Sayılı KTK'da güvence hesabına ilişkin bir düzenleme yok iken 2918 Sayılı KTK ile hukukumuzda ilk defa Garanti Fonu adıyla yeni bir güvence sistemi getirilmiştir. Garanti fonu daha sonraki adıyla Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı, başlangıçta sadece Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasını kapsam dahiline almıştı. Bunun da gerekçesi olarak artan trafik kazalarında yaşanan can ve mal kayıpları gösterilmekteydi. Düzenleme yerinde olmakla birlikte yetersizdi, bu sebeple Sigortacılık Kanunu ile Güvence Hesabı kurumu hukukumuzda ilk defa girdi ve kanunda sayılan zorunlu sigortaların kapsama dahil edilmesiyle güvence sistemi geliştirildi. Ayrıca gerekli görülmesi halinde farklı zorunlu sigortaların ihdas edilebileceği ve Güvence Hesabı kapsamına alınabileceği düzenlemede yerini aldı.

Güvence Hesabı zarar gören üçüncü kişilerin zorunlu sigorta korumasından yararlanamaması durumunda muhatapsız kalmasının önüne geçerek sigortacı gibi teminat tutarları dahilinde zararları gidermektedir. Böylelikle zorunlu sigortaların boşluklarının doldurulması sağlanmaktadır. Hesap genel itibariyle bedensel zararlardan sorumlu olmakla birlikte istisnai olarak bazı hallerde maddi zararlardan da sorumludur.

Güvence Hesabı sistemi getiriliş amacı itibariyle sigorta hukuku prensibi gereği zorunlu sigorta boşluklarının doldurulması, rizikoların meydana gelmesi halinde zarar görenlerin teminatsız kalmaması hususlarında yerinde bir uygulama olmakla birlikte yasal düzenlemelerdeki eksiklik uygulamada bazı sorunları beraberinde getirmiştir.

Çalışmanın Birinci bölümünde hesaba başvuru koşulları ve sorumluluğunun kapsamı incelenmiş, ikinci bölümde ise hesabın şartların oluşması halinde sorumlu olduğu zorunlu sigorta türleri detaylıca irdelenmiştir. Üçüncü bölümde güvence hesabının hangi zarar kalemlerinden sorumlu olduğu hususu açıklanmış ve son bölümde ise hesaba

başvuru usulü, başvuruda istenen belgeler, görevli yetkili mahkeme ve zamanaşımı gibi temel hususlara yer verilmiştir. Çalışmanın bütününde eski ile yeni düzenlemeler mukayese edilerek değerlendirmeler yapılmıştır.

Güvence Hesabının tarihsel gelişimi ve hukukumuzdaki yeri, ilgili yasal düzenlemeler ve mahkeme kararları ışığında karşılaştırılmalı olarak değerlendirilmiştir. Bu alandaki kaynakların yetersizliği konunun seçiminde belirleyici olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVENCE HESABI VE SORUMLULUĞU KAPSAMI

I.TARİHÇE

A.6085 SAYILI KANUN

6085 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu 11.05.1953 yılında yürürlüğe girmiştir. Türk Hukuk sistemi açısından Karayolu Trafik Hukuku'nu düzenleyen ilk mevzuat olma özelliğini taşımaktadır. Nitekim kanunun düzenlenme amacı da bu eksikliğin giderilmesi olmuştur. Zira kanun tasarısının yasalaşmadan önceki süreç incelendiğinde, komisyon raporlarında etraflıca, hukuk sistemimizdeki bu eksiklik ve beraberinde getirdiği denetimsizlik ve düzensizlik üzerinde durulmuştur¹. Yine yapılan istatistiklerde kaza ve ölüm oranının diğer ülkelere göre nispeten fazla olması, trafik sisteminin bir düzen içerisinde yasalaştırılması zorunluluğunu doğurmuştur.

6085 Sayılı Karayolu Trafik Kanunu'nun 50 ve 51. maddesi ile zorunlu mali sorumluluk sigortası ve beraberinde motorlu araç işletenin sorumluluğu ilk defa özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, motorlu araç sahipleri araçların işletilmesi sırasında üçüncü kişiler nezdinde meydana gelen zararları teminat altına almak amacıyla ZMSS yaptırmakla yükümlü tutulmuşlardır². TBMM Geçici Komisyon Raporundaki değerlendirmeye göre sigorta, hukukumuzda faydalı bir müessese olmaktan çıkıp uygulamaya bakan yönüyle de bir zaruriyet halini almıştır. Mali mesuliyet sigortası sözleşmesi neticesinde sigortalının ödeme kabiliyeti artacak ve bu şekilde trafik kazası neticesinde zarara uğrayanların zararlarının tazmini kolaylaşacaktır³.

Trafik sigortasının esasen zaruret halini alması, kazada zarar görenlerin devlet tarafından korunması amacına hizmet eder⁴. Zira karayolunda kazaların önlenmesi adına fiilen ve hukuken gereken önlemler alınsa ve bazı kurallar getirilse dahi kazalar kaçınılmaz olmaktadır. Trafik kazası neticesinde zarar görenin korunması zararının

¹ TBMM Geçici Komisyon Raporu s.2.

² "KTK m.51 hükmü ile ZMSS yaptırma yükümlülüğünün sadece motorlu araç sahiplerine getirilmesi öğretilde eleştirilmiş ve "motorlu araç sahibi" kavramının geniş yorumlanması ve bu doğrultuda aracı fiili tasarruf altında bulunduran kişi olarak değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.", Ali Bozer, *Sigorta Hukuku*, Ankara, 1981, s.195.; Haluk Tandoğan, *Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk*, Ankara Turhan Kitabevi, 1981, s.225.

³ Geçici Komisyon Raporu s.5.

⁴ Esra Yıldız Nomer, *Trafik Sigortasında Garanti Fonu*, B.1, İstanbul: Beta Yayınları, 2000, s.1-2.

giderilmesi ve bu noktada muhatapsız kalmaması kendisine güvence verilmesi ile sağlanabilmektedir. Bu sebeple de motorlu araçların sebep olduğu zararlardan işletenin sorumlu tutulması ve sorumluluğunun tehlike sorumluluğu esasına tabi olması kabul edilmiştir. Zira motorlu araçların işletilmesi tipik tehlike barındırmaktadır⁵.

Zorunlu sorumluluk sigortası motorlu araçların işletilmesinin üçüncü kişilere verdiği zararlardan ötürü işletenin sorumluluğunu belli limitler dahilinde teminat altına alır. Dolayısıyla zarar gören üçüncü kişiler, sigorta güvencesi sayesinde, zararlarını tazmin edebilmekte, işletenin mali gücünden etkilenmemekte ve muhatapsız kalmamaktadır.

6085 Sayılı Kanun ile ZMSS yaptırma zorunluluğu sadece gerçek kişilere ve özel hukuk tüzel kişilerine getirilmiştir. Zira m.56/2'ye göre genel ve katma bütçeli idareler için ZMSS yaptırma yükümlülüğü getirilmemiş, bu müesseselere ait araçların sebep oldukları trafik kazalarından ötürü meydana gelen zararların bu idareler tarafından oluşturulacak fon tarafından karşılanması hüküm altına alınmıştır⁶. Bu noktada idarelere takdir hakkı tanınmış olup, fon tesis etme veyahut zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırma konusunda seçimlik hakları bulunmaktadır⁷. Nitekim mülga KTK m.56/2 hükmü kapsamında olmalarına rağmen bazı idari kuruluşlar mali sorumluluk sigortası yaptırmışlar, bazı idareler ise fon tesis etme yolunu tercih etmişlerdir⁸. Bu düzenleme o dönemde öğretide bazı yazarlar tarafından yeknesaklığın sağlanamamış olması ve tek bir güvence sisteminin getirilmemiş olması sebebiyle eleştirilmiştir⁹.

Üstünde durulması gereken bir diğer husus ise mülga KTK m.51'de yer alan düzenlemede, "*motorlu araç sahipleri*" kavramından bahsedilmiş olmasıdır. Her ne kadar TBMM Komisyon Raporu'nda zarara uğrayan kimselerin zararının giderilmesi noktasında aracı işleten şoför, araç sahibi ve sigortacının sorumluluğundan bahsedilmişse de kanun lafzında sadece araç sahibinin sorumluluğu zikredilmektedir. Kanaatimizce kanun koyucu sadece araç sahibinin sorumluluğunu düzenleyerek kapsamı daraltmıştır. Bu yönüyle eksik ve yetersiz bir düzenleme olmuştur. Nitekim öğretide sadece motorlu

⁵ Tandoğan, a.g.e., s.240.

⁶ Nomer, *Trafik Sigortasında Garanti Fonu*, s.7.; Işıl Ulaş, *Uygulamalı Sigorta Hukuku*, Ankara: 1992, s.388.

⁷ Zekeriya Tepedelen, *Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017, s.12.

⁸ Vural Güven, *Trafik Sigortası*, Ankara: Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi, 1981, s.21.

⁹ Erhan Adal, *Trafik Kazalarında Akit Dışı Sorumluluk*, İstanbul, 1963, s.34-35.; Vural, a.g.e., s.21.

araç sahibine ZMSS yaptırma yükümlülüğü ve beraberinde sorumluluğun getirilmesi eleştirilmiş; kanun lafzında geçen motorlu araç sahibi ifadesinden kastedilenin işleten olduğu bu sebeple tabirin geniş yorumlanması gerektiği ileri sürülmüştür¹⁰.

11.01.1961 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 232 Sayılı Vergi Usul Kanunu başlıklı torba kanun ile 05.01.1962 tarihinde kabul edilen “6085 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Bazı Maddelerinin Kaldırılması ve Bu Kanun’a Gecici Dört Madde Eklenmesi Hakkında Kanun” yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile 6085 Sayılı Kanun’un 2, 6, 7, 8, 9, 17, 19, 20, 21, 28, 24, 25, 26, 41, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 64, 70 ve 72’nci maddelerinde değişiklik yapılmıştır.

6085 Sayılı Kanun m.50 değiştirilmeden önce: “*Motorlu nakil vasıtalarının veya karayollarında müteharrik makinaların kullanılmasından doğan zararları, bu vasıta veya makinaları kullananlar, zararın vukua gelmemesi için hal ve maslahatın gerektirdiği bütün dikkat ve itinada bulduklarını veya bu dikkat ve itina gösterilmiş olsa bile zararın önlenemeyeceğini ispat etmedikçe, tazminata mecburdur.*” şeklinde idi. Öğretideki bir görüşe göre, motorlu aracı kullananın sorumluluğu bu hükümde eski BK madde 55 ve madde 56 paralelinde adam çalıştıranın ve hayvan bulunduranın sorumluluğuna benzer şekilde düzenlenmişti. Bu sebeple burada objektif özen yükümlülüğünün yerine getirilmesine dayanan bir kusursuz sorumluluk hali mevcut idi. Nitekim KTK layihası hakkında Geçici Komisyon Raporu da bu görüşü desteklemektedir¹¹. Kanaatimizce de burada objektif özen yükümlülüğünün yerine getirilmemesi düşüncesine dayanan kusursuz sorumluluk esasını gündeme gelmektedir. Zira araç işletenin sorumluluktan kurtulması ancak ve ancak kurtuluş kanıtı getirmesi şartına bağlanmıştır. Gereken dikkati ve özeni gösterdiğini veyahut gereken dikkat ve özeni gösterseydi bile zararın meydana geleceğini ispat etmekle sorumluluktan kurtulma imkânı mevcuttu. Burada kişinin

¹⁰ Tandoğan, a.g.e., s.225.; Bozer, a.g.e., s.195.

¹¹ Tutanak Dergisi, IX. Dönem, c.21, IX Toplantı, Birleşim 58, S.252, s.5-6., “*Motorlu vasıta ve makinaların bilhassa son zamanlarda ulaştığı inkişafı birlikte artan tehlike ihtimallerini, kazaların vukuundaki fevkalade sürat dolayısıyla kusurun tespitindeki zorlukları ve diğer memleketlerin bu mevzudaki kanuni tedbirlerini nazara alan komisyonumuz; umumî hükümlere atfın bir neticesi olarak tezahür eden kusurlu mesuliyet prensibinin bu safhada da tatbikini kanundan beklenen faydayı önleyici mahiyette görmüş ve bunun yerine kurtuluş beyyinesiyle yumuşatılmış kusursuz mes’uliyet esasının ikamesini adalete daha uygun bulmuştur. Böylece Borçlar Kanunumuzun 55 ve 56’ncı maddelerindeki mesuliyet hükümlerine benzer bir hüküm Trafik Kanunumuza girmiş olacaktır.*”

özensizliği kusur derecesine varmamış olsa da ayırt etme gücünden yoksun da olursa sorumluluk yine de gündeme gelmektedir. Çünkü burada sorumluluğun esası kusursuz sorumluluktur.

232 Sayılı Vergi Usul Kanunu adlı torba kanun ile 6085 Sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle birlikte m.50/2'nin yeni şekline göre: *“Motorlu taşıt, müteharrik makina veya lastik tekerlekli traktör sahibi, zararın mücbir sebepten veya kazazedenin veya üçüncü şahsın ağır kusurundan ileri geldiğini veyahut kendisinin veya ef'al ve harekâtından mes'ul olduğu kimselerin kusurunun bulunmadığını isbat ederse mesuliyetten kurtulur.”* Yine 50.madde 5.fıkrası uyarınca: *“Bu kanun hükümleri gereğince yapılması mecburi olan asgari sigorta hadlerini aşan zararlar gibi hukuki mes'uliyete taallük eden hususlarda umumi hükümler tatbik olunur.”* düzenlenmiştir. Bu değişiklikle birlikte araç sahibinin sorumluluğu kusur sorumluluğuna dayanmaktadır. Zira motorlu araç sahibi, kusurlu olmadığını ispat ederek sorumluluktan kurtulabilmektedir. Sigorta sınırını aşan zararlara ilişkin sorumlulukta ise genel hükümler gündeme gelmektedir. Öğretide 50.maddede yapılan bu değişiklik eleştirilmiştir¹². Bu eleştiriye göre motorlu araçların işletilmesinin aşırı derecede tehlike ve büyük zarar olasılığı doğurduğu somut gerçeklik iken değişiklikten önceki düzenlemede bile gereken dikkat ve özenin gösterilmesi suretiyle kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulma olanağı tanınması tam manasıyla tehlike sorumluluğunun uygulanmadığını göstermekteydi. Değişiklikten sonra ise tehlike sorumluluğundan ziyade kusur sorumluluğunun esas alındığı görülmektedir. Bu görüşe göre düzenlemedeki *“veyahut”* bağlacı *“ve”* bağlacı ile değiştirilmelidir. 15 Mart 1932 Tarihli İsviçre Kanunu m.37/2'de olduğu gibi araç sahibinin sorumluluktan kurtulması için sadece kendisinin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru olmadığını kanıtlaması yetmeyecek bununla birlikte zararın mücbir sebepten veya zarar görenin veya üçüncü kişinin ağır kusurundan kaynaklandığını kanıtlaması gerekecektir. Bu şekilde gerçek bir tehlike sorumluluğundan bahsedilebilecektir. Kanaatimizce de 6085 sayılı KTK m.50'de yapılan değişiklikle birlikte araç işletenin sorumluluğu daha da daraltılmış, kusursuz sorumluluktan kusur sorumluluğuna evrilmiştir. Her ne kadar TBMM Geçici Komisyon raporlarında tehlike sorumluluğunun adeta bir zorunluluk olduğu dile getirilmişse de bu husus kanun lafzına

¹² Tandoğan, a.g.e., s.211.

tam manasıyla yansıtılmamıştır. Hatta ve hatta değişiklik ile birlikte adeta kanun amacından uzaklaştırılmıştır.

6085 Sayılı KTK’da güvence hesabına ilişkin bir düzenleme yoktur¹³. İlgili yasada trafik kazaları nedeniyle zorunlu mali sorumluluk sistemi bile tam manasıyla düzenlenebilmiş değildir. Gerek sorumluluğun şartları ve tehlike sorumluluğunun tam manasıyla kabul görmeyişi gerekse de ZMSS’nin sadece gerçek kişilere ve özel hukuk tüzel kişilerine zorunlu kılınmış olması güvence sisteminin oldukça yetersiz olduğunu göstermektedir. KTK m.56/2’de fon tesis edilebileceği düzenlenmişse de burada bahsi geçen fonun garanti fonunun amacına hizmet eder nitelikte olmadığı, ZMSS yaptırmak yerine seçimlik hak olarak kamu tüzel kişilerine tanındığı aşikardır.

B.2918 SAYILI KANUN

2918 Sayılı Karayolu Trafik Kanunu 13.10.1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun’un genel gerekçesi incelendiğinde, istatistiksel oranlara göre trafik kazalarındaki ciddi artış ve beraberinde getirdiği can ve mal kaybı belirtilerek önlenmesi amaçlanmıştır¹⁴. Tüm bunlarla birlikte Uluslararası alandaki yeniliklerin ve güncel gelişmelerin de takip edilerek hukukumuzaya uyarlanması hedeflenmiştir.

Çalışmamızı doğrudan ilgilendiren “*Garanti Fonu*” müessesesi hukukumuzaya ilk defa 2918 sayılı KTK’nın 108.maddesi ile getirilmiştir. İlgili düzenlemeye göre: “*Zorunlu malî sorumluluk sigortasına tabi motorlu araçların sebep olacakları zararların, aşağıdaki durumlarda işletenin sorumluluğuna ilişkin kurallar uyarınca ve zorunlu sigorta tazminatı sınırları içinde karşılanması amacıyla, Ticaret Bakanlığı tarafından bir Garanti Fonu oluşturulur.*” bu düzenleme ile trafik kazalarında zarar görenlerin korunmalarını amaçlayan ve muhatapsız kalmalarının önünde engel olabilecek yeni bir uygulama getirilmiştir.

¹³ Tepedelen, a.g.e., s.12.

¹⁴ Bkz. KTK Genel Gerekçe, Karayolları Trafik Kanunu Tasarısının Danışma Meclisince Kabul Olunan Metni ve Millî Güvenlik Konseyi İçişleri Komisyonu Raporu. (D. Meclisi: 1/116; M. G. Konseyi: 1/539) (D. Meclisi S. Sayısı : 397) “*Örneğin; 1978, 1979, 1980 yılları itibariyle toplam 130 614 trafik kazası meydana gelmiş olup bunun tabii sonucu, 14 488 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 82 407 kişi yaralanmış ve 4 289 483 000 TL. maddî hasar meydana gelmiştir*”

Dünyada birçok ülkede, garanti fonu müessesesi uygulamaya konulmuş ve güvence sistemi benimsenmiştir. Fransa, Almanya, İsviçre ve Belçika’da garanti fonları yasalarla oluşturulmaya başlandıktan sonra ülkemizde de Belçika’da kabul edilen sistem esas alınarak garanti fonu kabul edilmiş ve KTK 108. madde ile yasalaşmıştır¹⁵.

Karayolu Trafik Kanunu ve ilgili yönetmelik hükümlerine göre garanti fonunun ayrı bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Fona ilişkin hizmetler 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na tabi bakanlık personeli tarafından yürütülür. Fonun yönetiminden, Bakanlıkça görevlendirilecek Fon Müdürü sorumludur¹⁶.

108. maddede 17.10.1996 tarih ve 4199 sayılı Kanunla garanti fonunun idaresi ve işleyişine ilişkin değişiklikler yapılmıştır. Maddenin ilk şeklinde Ticaret Bakanlığı tarafından oluşturulacağı hükme bağlanan garanti fonunun, Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde oluşturulması kabul edilmiştir¹⁷. Yine 31.10.1990 tarihli ve 3672 sayılı Kanunla 106. madde değiştirilerek Kamu Araçları Garanti Fonu kavramı kaldırılmış ve bu araçlar için de zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırma yükümlülüğü getirilmiştir¹⁸. Böylece 6086 sayılı KTK’ya ilişkin öğretilerdeki tartışmalara son verilmiş, özel – kamu ayrımı kaldırılarak tüm motorlu araç işletenlerine ZMSS yaptırma yükümlülüğü getirilerek yeknesaklık sağlanmıştır.

21.12.2001 yılında 4629 Sayılı Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında Kanun ile m.6/f ile: “13.10.1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 8, 98 ve 107’nci maddeleri ile 108 inci maddesinde ve başlığında yer alan "Garanti Fonu" ibareleri ile "fon" ve "fon hesabı" ibareleri "Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı" olarak değiştirilmiştir. Söz konusu değişiklik ile garanti fonu kavramının yerini “Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı” almıştır.

¹⁵ Sabih Arkan, “Yeni Karayolları Trafik Kanunu Sigorta ve Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme”, *SHD*, C.1, S.3-4, s.284., Ulaş, *Sigorta Hukuku*, s.389.

¹⁶ Garanti Fonu Yönetmeliği m.4, RG. 26.06.1985 / 18793.

¹⁷ Nomer, a.g.e., s.8.

¹⁸ 3672 S. Kanun m 6.: “2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 106’nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Devlete ve kamu kuruluşlarına ait araçlar Madde 106. — Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine ve belediyelere, kamu iktisadi teşebbüslerine ve kamu kuruluşlarına ait motorlu araçların sebep oldukları zararlardan dolayı, bu Kanunun işletenin hukukî sorumluluğuna ilişkin hükümleri uygulanır. Bu kuruluşlar, 85 inci maddenin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere 101 inci maddedeki şartları haiz millî sigorta şirketlerine malî sorumluluk sigortası yaptırmakla yükümlüdürler.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 108.maddesinin son fıkrası uyarınca hazırlanan ilk Garanti Fonu Yönetmeliği 26.06.1985 tarih ve 18793 Sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Akabinde 10.08.1990 tarih ve 20601 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yeni yönetmelik yürürlüğe girmiştir. KTK m.108 son fıkrasına göre, garanti fonunun kuruluşu, işleyişi, fon varlıklarının nemalandırılması ve fondan yapılacak ödemelere ilişkin esasların bulunacağı yönetmelik Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Bakanlık tarafından Türkiye Sigorta Reasürans Şirketleri Birliği'nin görüşü alınarak hazırlanır denildiğinden bu esaslar dikkate alınarak 03.05.1997 tarihli 22978 Sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan yönetmelik düzenlenmiştir. Son olarak 03.07.2002 tarih ve 24804 Sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Karayolları Trafik Garanti Sigorta Hesabı Yönetmeliği KTK'ya dayanılarak çıkarılan son yönetmelik olmuştur. Zira Güvence Hesabı, daha kapsamlı olacak şekilde 2007 yılında yürürlüğe giren 5684 Sayılı SK ile düzenlemeye alınmıştır. Bu konu çalışmanın ilerleyen kısımlarında incelenecektir.

6085 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na kıyasla 2918 Sayılı KTK'nın ZMSS uygulama alanı genişletilmiştir. Öyle ki 2918 Sayılı Kanun kamu ya da özel hukuk kişisi ayrımı yapmaksızın tüm araç işletenleri yönünden-31.10.1990 tarihli ve 3672 sayılı kanunla yapılan değişiklik ile- ZMSS yaptırma zorunluluğu getirilmiştir¹⁹. Buna göre KTK m.85 gereğince işletenlerin sorumluluklarının belli teminat limitleri dahilinde karşılanması amacıyla KTK m.91 gereğince mali sorumluluk sigortaları yaptırımları zorunludur.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise 2918 Sayılı KTK ile birlikte zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırma yükümlülüğünün sadece araç malikine değil, öğretide de benimsendiği gibi araç işletenine getirilmesidir. Mülga KTK'da öğretide en çok eleştirilen hususlardan birisi de ZMSS yaptırma zorunluluğunun sadece araç malikine getirilmesiydi²⁰. İsaletli olarak 2918 sayılı KTK'da bu eleştiri dikkate alınarak “*araç işleteni*” kavramı kullanılmıştır.

2918 Sayılı Karayolu Trafik Kanunu ile güvence hesabı (eski adıyla garanti fonu) kavramı hukukumuzda ilk defa girmiştir. Bu anlamda ilk yasal düzenleme olma niteliğine

¹⁹ Tepedelen, a.g.e., s.20.

²⁰ Eleştiriler için bkz. Birinci Bölüm, I-A, s.4.

haizdir. 6085 Sayılı kanun bu anlamda oldukça yetersiz kalmıştı. Ancak 2918 Sayılı KTK'nın da tam manasıyla ihtiyaçlara cevap verdiği söylenememektedir. Zira bu kanun ile her ne kadar garanti fonu düzenlemesi yasal bir zemine kavuşturulmuşsa da garanti fonunun sadece ZMSS ile sınırlı tutulması ve garanti fonuna başvuru koşulları, usul ve esasları gibi uyumsuzluklara konu olabilecek birçok hususun düzenlemeye alınmaması kanaatimizce eleştirilmelidir.

C.5684 SAYILI SİGORTACILIK KANUNU

Sigorta müessesesi, çeşitli rizikoları teminat altına alması sebebiyle gelişen teknolojik koşullarda adeta zorunluluk haline gelmekte ve önem arz etmektedir. Hukukumuzda farklı kanunlarda zorunlu sigortalara ilişkin çeşitli düzenlemeler bulunmakta idi. SMK, KTK ve Karayolu Taşıma Kanunu'nda bu noktada dağınık halde zorunlu sigortalara ilişkin hükümler mevcuttu. Bu düzenlemelerin tek bir başlık altında toplanması ihtiyacı doğmuştur. Bu ihtiyaç ve zorunluluğun sonucu olarak 14.06.2007 yılında Sigortacılık Kanunu yürürlüğe girmiştir. Kanun koyucu SK m.13 ile Sigorta Hukuku'na zorunlu sigortalara ilgili önemli bir düzenleme getirmiştir. Bu düzenleme göre Cumhurbaşkanı, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalara ihdas edebilecektir.

Sigortacılık Kanunu'nun kabulüne kadar çeşitli kanunlarda zorunlu sigortalara ilişkin hükümler bulunmakta idi. SK ile birlikte tüm zorunlu sigortalara bir maddede toplandığı gibi gerekli görülen hallerde mal sigortaları da dahil olmak üzere yeni zorunlu sigortalara Cumhurbaşkanı kararı ile getirilebilmesi imkânı getirilmiştir²¹.

Sigortacılık Kanunu m.14'te Güvence Hesabı : *“Bu Kanun'un 13.maddesi, 13.101983 tarihli ve 2918 S. KTK ve 10.07.2003 Tarih ve 4925 Sayılı Karayolu Taşıma Kanunu ile ihdas edilen zorunlu sorumluluk sigortaları ile bu Kanun'la mülga 21.12.1959 T. ve 7397 S. SMK çerçevesinde ihdas edilmiş olan zorunlu sigortalara ilişkin olarak aşağıdaki koşulların oluşması halinde ortaya çıkan zararların bu sigortalara saptanan geçerli teminat miktarlarına kadar karşılanması amacıyla Türkiye Sigorta*

²¹ 6284 Sayılı SK m.13.

*Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği*²² nezdinde *Güvence Hesabı oluşturulur.*” şeklinde düzenlenmiştir.

Çalışmamıza bakan yönüyle SK'nın bir diğer yeniliği zorunlu sigortaların tamamını güvence hesabı²³ kapsamına almış olmasıdır. 2918 Sayılı Kanun ile sadece zorunlu mali sorumluluk sigortası güvence hesabı kapsamında tutulmuş iken SK ile zorunlu sigortaların tamamı hesap kapsamına alınmıştır²⁴. Bu yönüyle de SK ile yeknesaklık sağlanmıştır. Önceki Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı, 2918 sayılı KTK'nın 108. ve 107/3. maddelerinde yer aldığı içindir ki, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 45. maddesi 3. fıkrasıyla söz konusu maddeler yürürlükten kaldırılmıştır.

Düzenlemenin amacı, sigortacılık sektörünün uluslararası alanda geri kalmışlığını bertaraf etmek, sigortacılığı önemine layık yere yerleştirmek ve halka daha iyi hizmet verebilmeyi denetlemektir²⁵. Nitekim düzenlemeyle sigortacılık yasal bir zemine oturtulmuş ve Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı'nın yerini daha kapsamlı bir sistem olan Güvence Hesabı almıştır²⁶.

II. GÜVENCE HESABI

Sigorta bilindiği üzere, benzer risklere maruz kalan kişilerin ödedikleri primlerle oluşturulan fondan, teminat altına alınan rizikoların gerçekleşmesi sonucu meydana gelen zararı karşılamayı amaçlamaktadır. Her ne kadar hukuk sistemimizde sözleşme serbestisi ilkesi mevcut ise de bazı durumlarda TBK m.17 ve TMK m.24'e aykırı olmamak kaydıyla sözleşme serbestisine istisnalar getirilebilmektedir. Sigortacılık Kanunu'nda yer aldığı üzere kamu menfaatinin gerektirdiği durumlarda her türlü sigorta zorunlu hale

²² “Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği” ibaresi 13.06.2012 Tarih ve 6327 Sayılı Kanun'un 50.maddesi ile “Türkiye Sigorta Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği” şeklinde değiştirilmiştir.

²³ Çelik Ahmet Çelik, “Tüm Zorunlu Sigortalar İçin Yeni Bir Düzenleme Güvence Hesabı”, *Legal Hukuk Dergisi*, S.58, s.3153-3167. Yazara göre Güvence Hesabı kavramı çok kısa olmuştur. “Zorunlu Sigortalar Güvence Hesabı” denilmesi hem daha doğru olacak hem de işlevine açıklık getirmiş olacaktır.

²⁴ Tekin Memiş, “Güvence Hesabının Taşımanın 100 Km. Altında Olması Nedeniyle Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Kapsamında Ödeme Yapmayı Reddetmesi Hukuka Uygun mudur?”, *İnönü Üniv. Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.3, S.1. 2012, s.130-131.

²⁵ Bkz. SK Genel Gerekçe.

²⁶ Tepedelen, a.g.e., s.31.

getirilebilecektir²⁷. Nitekim günlük hayat ve birçok meslek kolu bünyesinde çeşitli riskleri barındırmaktadır. Çoğu zaman bu faaliyetlerin yürütülmesi yüksek riskler barındırdığı için çeşitli zararları da beraberinde getirmektedir. Bu sebeple tehlikeli faaliyetlerin yürütülmesi esnasında zarar görebilecek üçüncü kişileri korumak ve kamu yararını tesis etmek amacıyla zorunlu sigortalar gündeme gelmektedir. Bu sistem ile zarar görenlerin zararları tazmin edilmekte ve sorumlular da bir şekilde korunmaktadır.

Güvence hesabını zorunlu sigortalardan ayrı düşünmemek gerekir. Aynı şekilde zorunlu sigorta sistemi de hesaptan ayrı düşünülemez. Zira zorunlu sigortaların teminat altına aldığı faaliyetlerden ötürü meydana gelebilecek zararlarda, zorunlu sigortanın yaptırılmamış olması veya bir şekilde zorunlu sigortanın sorumluluğuna gidilemeyen hallerden birisinin gerçekleşmesi halinde zarar görenlerin zararını tazmin etmek ve sigortanın yerine geçmek üzere hesabın sorumluluğuna gidilecektir. Böylelikle zarara uğrayan üçüncü kişilerin güvence hesabı teminatı ile zararını tazmin edememe riski ortadan kaldırılmış olmakta ve zorunlu sigortalara olan güvenin korunması sağlanmaktadır²⁸.

Güvence Hesabı'nın amacı SK'da sayılan zorunlu sigorta türlerinde, kanunda belirtilen şartların oluşması halinde, zorunlu sigortalara belirlenen teminat limitlerine kadar zararların karşılanmasıdır²⁹. Bu şekilde zorunlu sigortalara olan güven korunacak, gelişmiş bir garanti sistemi sağlanacak ve nihayetinde zarar görenlerin zararları giderilmiş olacaktır³⁰. Güvence hesabı bir anlamda zorunlu sigortaların boşluklarını doldurarak zarar göreni korumakta ve kamusal bir görev üstlenmektedir³¹.

Güvence hesabı zorunlu sigortaların kapsamında olan faaliyetler nedeniyle meydana gelebilecek her türlü zarardan sorumlu tutulamaz. Hesabın sorumlu olduğu zarar türleri SK. m.14 ve GHY'de düzenlenmiştir. Bu sebeple hesaba hangi hallerde

²⁷Fatma Dilek Kabukçuoğlu Özer, *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, Ankara: On İki Levha Yayıncılık, 2012, s.180.

²⁸Vural Seven, "Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı", *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, C.12, S.157-158, s. 32.

²⁹ 5684 S. Sigortacılık Kanunu m.14.

³⁰ Bkz. SK m.14 gerekçesi.

³¹ Memiş, a.g.e., s.137.

başvurulabileceği ve hesabın sorumlu olduğu zarar türlerinin detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir.

A. HESABA BAŞVURU KOŞULLARI

1. Genel Olarak

Güvence Hesabı başlığı taşıyan SK m.14 ile hesabın sorumluluğu düzenlenmiştir. Buna göre Sigortacılık Kanunu'nun 13.maddesi, 2918 Sayılı KTK ve 4925 Sayılı Karayolu Taşıma Kanunu ile ihdas edilen zorunlu sorumluluk sigortaları ile mülga 7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde ihdas edilmiş olan zorunlu sigortalara ilişkin olarak koşulların oluşması halinde güvence hesabının sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla hesabın her durum ve şartta ödeme yapmayacağı, sorumluluğunun doğması için bazı koşulların somut olayda gerçekleşmesi gerektiği açıktır. Hesaba başvurulabilecek haller Sigortacılık Kanunu m.14 ve Güvence Hesabı Yönetmeliği m.9/1'de açıklanmıştır.

2. Kanunda Sayılan Zorunlu Sigortalara İlişkin Faaliyet Nedeniyle Zarar Oluşması

Hesaptan tazmin edilecek zararın Sigortacılık Kanunu'nda yer alan zorunlu sigortaların kapsamında olması gerekmektedir. 2918 Sayılı Kanun'da düzenlendiği şekliyle güvence hesabının kapsamının çok daha genişletildiğini söyleyebiliriz. Zira Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabının sorumluluğunun kapsamı sadece ZMSS ile sınırlı idi.

Sigortacılık Kanunu'nun 14.maddesinin 1.fıkrasına göre Güvence Hesabı'nın sorumluluğu kapsamındaki sigortalar, Bakanlar Kurulu'nun kamu yararını gerektirmesi halinde düzenleyeceği zorunlu sigortalar, Karayolu Trafik Kanunu'nda düzenlenen zorunlu sigortalar, Karayolu Taşıma Kanunu'nda düzenlenen zorunlu sigortalar ve son olarak mülga Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde düzenlenen zorunlu sigortalardır. Bakanlar Kurulu'nun kamu yararı gerekçesiyle düzenlediği zorunlu sigortalar Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası³², Maden Çalışanları Zorunlu

³² 22.01.2004 tarih ve 2004/6789 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, R.G.25.02.2004/25384.

Ferdi Kaza Sigortası³³, Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası³⁴, Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortasıdır. Karayolu Trafik Kanunu'nda düzenlenen zorunlu sigorta ise Karayolu Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasıdır. Karayolu Taşıma Kanunu'nda düzenlenen zorunlu sigortalar, Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortasıdır. Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Karayolu Taşıma Kanunu'nun 18.maddesinde düzenlenmekte idi. 14.04.2016 tarihinde yayınlanan 6704 Sayılı Kanunu'nun 17.maddesi ile 26.04.2016 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır. Dolayısıyla bu tarihten itibaren hukukumuzda böyle bir zorunlu sigorta türü olmadığı gibi, bu kapsamda meydana gelecek zararlarda hesabın sorumluluğu bulunmamaktadır.

Güvence Hesabı'nın sorumluluğu zorunlu sigortalardan oluşmakta ise de bu tüm zorunlu sigortaların hesap kapsamında olduğu anlamına gelmemektedir. Kanunda sayılan zorunlu sigortaların hesap kapsamında olduğu açıkça ifade edilmiştir. Ancak buna rağmen öğretilerde bazı yazarlar tüm zorunlu sigortaların hesabın kapsamında olduğu noktasında görüş bildirmişlerdir³⁵. Başka bir görüşe göre ise güvence hesabı tüm zorunlu sigortaları kapsamamakla birlikte tüm zorunlu sorumluluk sigortalarını kapsamaktadır³⁶. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre SK m.14/1'de güvence hesabının sorumlu olduğu zorunlu sigorta türleri sayılmıştır. Bu hükümden güvence hesabının tüm zorunlu sigortaları kapsadığı noktasında bir sonuç çıkmamaktadır³⁷. Güvence hesabının sorumluluğunu sadece zorunlu sorumluluk sigortaları ile daraltmak da doğru değildir. Hesabın sorumluluğu kapsamında can sigortaları da bulunmaktadır. Nitekim Güvence Hesabı Yönetmeliği bu hususa açıklık getirerek "*Tanımlar*" başlıklı 3/k maddesinde zorunlu sigorta kavramı: "*Kanun'un 14.maddesinde kapsanan sigortaları ifade eder.*" şeklinde tanımlanmıştır.

³³ 26.01.2015 tarih ve 2015/7249 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı,06.02.2015 tarih ve 29259 no.lu Resmî Gazete.

³⁴ 21.01.2021 tarih ve 2010/190 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 11.03.2020 tarih ve 27518 no.lu Resmî Gazete.

³⁵İşıl Ulaş, "Sigortacılıkta Güvence Hesabı", *BATİDER*, 2009, C.25, S.2, s.76., Çelik, Güvence Hesabı, s.3154, İlknur Uluğ Cicim, "Sigorta Hukukunda Güvence Hesabı", *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Aralık 2011, C.1, S.1, s.108., Tepedelen, a.g.e., s.32.

³⁶ Rayegan Kender, *Sigorta Hukuku*, s.159.

³⁷ Memiş, a.g.e., s.139, Özer, a.g.e., s.196., Seven, "Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı", s.36.

İfade edilmelidir ki her ne kadar güvence hesabının kanunda sayılan zorunlu sigortaların kapsamı dahilinde sorumluluğundan bahsedilmesi gerektiği açıkça yasal düzenlemelerde yer bulmuş ise de uygulamaya bakan yönüyle tehlikeli faaliyetlerin teminat altına alınması amacıyla özellikle zorunlu sorumluluk sigortalarının ihdas edildiği ve dolayısıyla güvence hesabının sorumluluğunun büyük çoğunluğunu da sorumluluk sigortalarının oluşturduğu tartışmasız bir gerçektir.

Hesabın sorumluluğuna gidilebilmesi için kanunda sayılan zorunlu sigortaların yaptırılmasının da zorunlu olması gerekmektedir³⁸. Zira zorunlu sigortaların her durumda yaptırılması zorunluluğu söz konusu değildir. İlgili düzenlemelerde zorunlu sigortaların kapsamı, hangi durumlarda yaptırılması gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda zorunlu sigortanın yaptırılması zorunluluğu var ise güvence hesabına, şartların oluşması halinde başvurulabilecektir.

Nitekim Yargıtay 17.Hukuk Dairesi 13.06.2013 tarih ve 2012/12632E.-2013/8968K. sayılı kararında³⁹: “Somut olayda, kazaya neden olan davacının yolcu olarak bulunduğu vasıta dosya içerisinde yer alan ruhsat kaydında motorlu bisiklet olarak geçmekte ve silindir hacmi 49,9 cm küp olduğu anlaşılmaktadır. Davalı aracı kaza tespit tutanağında mobilet olarak belirtilmiş olup dosya kapsamından trafik sigortası yaptırması zorunlu bir araç olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Bu duruma göre motorlu bisiklet vasfındaki vasıtanın trafik sigortası yaptırması zorunluluğunun bulunmamakta olduğu ve yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alınarak Güvence Hesabı'nın sorumluluğunun bulunmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken bu husus gözden kaçırılarak yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.”

Tüm bunlarla birlikte hesaba başvuru yapılabilmesi için önem arz eden bir diğer konu meydana gelen zararın zorunlu sigortaların sorumluluğu kapsamında olması gerektiğidir⁴⁰. Somut olayda zorunlu sigorta yaptırma zorunluluğu var ise, bu durum tek başına yeterli olmayacak aynı zamanda meydana gelen zararın bu zorunlu sigortanın sorumluluğunun kapsamında olması da aranacaktır. Ancak böyle bir durumda, zorunlu

³⁸ Çelik Ahmet Çelik, “Karayoluyla Yolcu Taşımada Zorunlu Sigortalar ve Güvence Hesabı”, *Yargı Dünyası Dergisi*, S.177, ss.11-18., s.18.

³⁹ E.T. 10.11.2021, www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁴⁰ Nomer, a.g.e., s.11.; Seven, “Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı” s.38.; Tepedelen, a.g.e., s.35.

sigortaya başvurulamayan hallerde hesaba başvuru yapılabilecektir. Nitekim SK m.14/1 ve GHY m.9 lafzından anlaşılması gereken budur⁴¹. Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı yürürlükte iken de benzer şekilde hesaptan tazmin edilecek zararın öncelikle zorunlu mali sorumluluk sigortası teminatı kapsamında olması gerektiği aranmaktaydı⁴². Zira hesabın hem eski hem de yeni kanundaki düzenlenme amacı esasen zorunlu sigorta korumasının yetersiz kaldığı, sigortanın sorumluluğuna gidilemediği durumlarda zarar görenlerin uğradıkları zararın giderilmesidir⁴³. Fakat burada, her zarar türünün güvence hesabının sorumluluğu dahilinde olduğu söylenemez. Hesabın hangi durumlarda hangi zararlardan sorumlu olduğu kanunda açıkça düzenleme altına alınmıştır. Bu konu ileride incelenecektir.

3. Kanunda Sayılan Başvuru Şartlarının Oluşması

Güvence hesabının hangi durumlarda sorumlu olduğu ve ne tür zararları karşıladığı SK m.14/1'de ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Yine Güvence Hesabı Yönetmeliği m.9'da ayrıca başvuru şartlarına yer verilmiştir. Buna göre sigortalının veya sigorta yaptırmakla yükümlü olanın tespit edilememesi, rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat limitleri dahilinde zorunlu sigortanın yaptırılmamış olması, sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi veya iflası, çalınmış veya gasp edilmiş aracın karıştığı kazada işletenin sorumlu tutulmadığı durumlarda, Yeşil Kart Sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler için güvence hesabına başvurulabilecektir.

Güvence hesabına başvurulabilecek haller Karayolu Trafik Garanti Sigortasına başvuru halleri ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. Öyle ki 2918 Sayılı KTK m.108 gereğince kazayı yapan motorlu aracın tespit edilmemesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için, kazanın meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde ZMSS yaptırmamış olan işletenlerin neden olduğu bedensel zararlar için, ZMSS'yi yapan sigortacının mali bünye zafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde sigortacının ödemekle yükümlü

⁴¹ Her iki düzenlemede de: "...zorunlu sigortalara ilişkin olarak aşağıdaki koşulların oluşması halinde..." ifadesi yer almaktadır.

⁴² Nomer, a.g.e., s.11.

⁴³ Nomer, a.g.e., s.11.

olduğu maddi ve bedensel zararlar için, çalınmış veya gasbedilmiş motorlu araç bir olaya sebep olmuş ise, işleyen de sorumlu değilse kişiye gelen zararlar için Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabına başvurulabilmekteydi. SK'dan farklı olarak KTK m.108'de hesabın tedavi giderlerinden de sorumlu olduğu düzenlenmekteydi⁴⁴.

Karayolu Trafik Kanunu'ndaki düzenlemeden farklı olarak SK'da motorlu taşıt bürosunca yapılacak ödemeler için de hesaba başvurulabileceği düzenlenmiştir.

4. Zararın Hesabın Sorumluluğu Kapsamında Olması

Güvence hesabına, SK m.14'te adı geçen zorunlu sigortaların kapsamında olan faaliyetler nedeniyle zararın meydana gelmesi ve yine aynı maddedeki koşulların oluşması halinde başvurulabileceği ifade edilmişti. Ancak meydana gelen zararın türü hesabın sorumluluğu bakımından önem arz etmektedir. Zira güvence hesabı bahsi geçen zorunlu sigortalara ilişkin tüm zararları tazmin etmez⁴⁵.

Somut olayda zorunlu sigorta yaptırma zorunluluğunun bulunduğu, meydana gelen zararın sigorta teminatı kapsamında olduğunun tespitinden sonra, SK m.14'te sayılan koşullardan hangisi nedeniyle başvuru yapılacaksa o noktada hesabın meydana gelen zarar türünden sorumlu olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

Sigortacılık Kanunu m.14/2'ye göre hesaba: “a) Sigortalının tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için, b) Rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dâhilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için, c) Sigorta şirketinin malî bünyeye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddî ve bedensel zararlar için, d) Çalınmış veya gas edilmiş bir aracın karıştığı kazada, Karayolları Trafik Kanunu uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı hallerde, kişiye gelen bedensel zararlar için, Yeşil Kart Sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler için...” başvurulabilir. Hükme göre güvence hesabına bedensel zararların varlığı halinde

⁴⁴ Bkz. mülga KTK m.108 m 2/d.

⁴⁵ Seven, “Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.45.

başvurulabilecektir. Bunun istisnasını sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için ve motorlu taşıt bürosunca yapılacak ödemeler için hesaba başvurulması halleri teşkil etmektedir⁴⁶.

SK m.14/2-d gereğince gerekli görülen hallerde Cumhurbaşkanı, eşyaya gelecek zararların kısmen veya tamamen hesaptan karşılanmasına karar vermeye yetkilidir⁴⁷.

Güvence hesabının sorumluluğu sınırsız değildir. Hesabın sorumluluğu kaza tarihinde geçerli olan zorunlu sigorta teminat limitleri ile sınırlıdır⁴⁸. Teminat limitlerini aşan zararlar için ilgililerin zarar sorumlularına genel hükümlere göre dava açma hakları bulunmaktadır⁴⁹.

Nitekim Yargıtay 17.HD, 25.12.2014 tarih, 7371/19410 sayılı kararında: *“Mahkemece yargılama aşamasında minibüsün yolcu taşımacılığı yapmasına rağmen zorunlu karayolu taşımacılığı mali sorumluluk sigorta poliçesinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu halde, bu sigorta yerine Güvence Hesabı Yönetmeliğinin 9/1-b maddesine göre rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde zorunlu sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için güvence hesabına başvurulabilir hükmü gereğince güvence hesabına rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan Zorunlu karayolu taşımacılığı mali sorumluluk sigortası poliçe limitleri dahilinde başvurulabileceğinin kabulü gerekir.”* şeklinde ifade edilmiştir.

Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı'nın sorumluluğunda da ZMSS limitini aşan kısım için hesaba gidilememektedir. Mülga KTK m.108/1 ve eski Garanti Fonu Yönetmeliği m.20'de: *“ Bu Yönetmeliğin 8'inci maddesinin ikinci fıkrası hariç Fon, zorunlu mali sorumluluk sigortası teminatı sınırları içinde yaptığı ödemeler ile borçtan ve yükümlülükten kurtulur. Zorunlu mali sorumluluk sigorta teminat tutarlarını aşan*

⁴⁶Özer, a.g.e., s.198.

⁴⁷02/7/2018 tarihli ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 182'nci maddesiyle bu fıkrada yer alan *“Bakanlar Kurulu”* ibaresi *“Cumhurbaşkanı”* şeklinde değiştirilmiştir.

⁴⁸ Nomer, a.g.e. s.66.; Ulaş, *Uygulamalı Sigorta Hukuku*, s.397.; Ulaş, *“Sigortacılıkta Güvence Hesabı”*, s.83.; Cicim, a.g.e., s.115. Zekeriya Yılmaz, *“5684 Sayılı Sigortacılık Kanununa Göre Güvence Hesabı ve Hesabın Sorumlu Olduğu Haller”*, *THD*, S.13, Eylül 2007, s.44.; Hüseyin Ateş, *“Güvence Hesabı”*, *TBB Dergisi*, S.108, (2013), ss.349-362, s.351.

⁴⁹ Güvence Hesabı Yönetmeliği m.17/1: *“Hesap, zorunlu sigorta teminatı sınırları içinde yaptığı ödemeler ile borçtan kurtulur. Zorunlu sigorta teminat tutarlarını aşan zararlar, zarara sebebiyet veren veya hukuken sorumlu olanlarca karşılanır.”*

zararlar, zarara yol açan kişinin üstünde kalır.” şeklinde düzenlenmişti. Garanti Fonu'nun sorumluluğunun teminat limitleri ile sınırlı olmasının istinası KTK m.8/b'de düzenlenmekte idi. Bu düzenlemeye göre trafik kazası nedeniyle acilen sağlık kuruluşlarına başvuran kişilerin tedavi giderleri Sağlık Bakanlığı tarifesine göre sigorta şirketince tamamı ödendikten sonra teminat limitini aşan kısım için garanti fonuna başvurulabilmekteydi⁵⁰.

B. GÜVENCE HESABINA BAŞVURULABİLECEK HALLER

1. Genel Olarak

5684 Sayılı Kanun'un 14.maddesinin 2.fıkrasında ve Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 9.maddesinde güvence hesabına başvurulabilecek haller sayılmıştır. Buna göre sigortalının tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için, rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için, zorunlu sigorta teminat limitleri ile sigorta poliçesinde belirtilen teminat arasında fark olması durumunda kişilere gelen bedensel zararlar için, sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için, çalınmış veya gasp edilmiş bir aracın karıştığı kazada, KTK uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı hallerde kişiye gelen bedensel zararlar için, yeşil kart sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler için, hesaba başvurulabilir. Bununla birlikte Cumhurbaşkanı⁵¹ gerekli görülen hallerde eşyaya gelen zararların kısmen veya tamamen hesaptan karşılanmasına karar vermeye yetkilidir.

Sigortacılık Kanunu ve Güvence Hesabı Yönetmeliği, Güvence Hesabı'nın sorumluluk kapsamını belirlemekle yetinmiştir⁵². Oysaki Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı Yönetmeliği'nde hesabın kapsamı dışında kalan haller de ayrı ayrı

⁵⁰ Nomer, a.g.e., s.67.

⁵¹ 02/7/2018 tarihli ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 182'nci maddesiyle bu fıkrada yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

⁵² Seven, “Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.35.

sayılmıştı. Dolayısıyla SK ve GHY ile belirlenen sorumluluk kapsamı dışında kalan tüm hallerde hesabın sorumluluğunun bulunmadığı söylenebilmektedir.

Güvence hesabının amacı, zorunlu sigortaların korumasının yetersiz kaldığı, zarar görenlerin zorunlu sigortalara çeşitli nedenlerle başvuruda bulunamamaları durumunda, uğranılan zararın tazmin edilmesidir. Dolayısıyla hesaptan tazmin edilecek zararın kanunda kabul edilen zorunlu sigorta kapsamında olması gerekmektedir. Zorunlu sigortaların neler olduğu SK, KTK, K.Taş.K'da belirtilmiştir. Güvence Hesabı'nın buradaki sorumluluğu ise sınırsız değildir. SK m.14/1 hükmü gereğince zorunlu sigortalarla saptanan teminat limitleri dahilinde hesabın sorumluluğu doğmaktadır.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylıca izah edileceği üzere, Güvence Hesabı'nın sorumlu olduğu durumlarda hesap ile zarara neden olanların da sorumluluğunun devam ettiği gözden uzak tutulmamalıdır⁵³. Güvence Hesabı'na başvurulabilecek haller 2918 Sayılı KTK mülga 107-108.maddeleri de dikkate alınarak mukayeseli olarak incelenecektir.

2. Sigortalının Tespit Edilememesi

Sigortalının tespit edilememesi hali genellikle uygulamaya bakan yönüyle zorunlu trafik sigortalarına ilişkin hallerde ortaya çıkmaktadır. Sigortalının tespit edilememesi durumunda kişilere gelen bedensel zararlar için SK m.14/2-a gereğince güvence hesabına başvurulabilir⁵⁴. Bu halde sorumlu belli olmadığından zorunlu sigortaları yapan sigortacılar da belli olmamaktadır. Somut olayda bir trafik kazasının yapıldığı varsayımında zarar görenler kazaya sebep olan aracın zorunlu mali sorumluluk sigortasının olup olmadığını eğer varsa hangi sigorta şirketi tarafından teminat verildiğini öğrenememektedir. Dolayısıyla ölüm veya yaralanma sebebiyle zarara uğrayan ve muhatapsız kalan zarar görenler için güvence hesabının sorumluluğu gündeme gelecektir.

⁵³ Ulaş, “Sigortacılıkta Güvence Hesabı”, s.78; Yılmaz, a.g.e., s.36.; Ateş, a.g.e., s.351; Tepedelen, a.g.e., s.46.

⁵⁴ Seven, “Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı” s.38.; Ulaş, *Sigorta Hukuku*, s.390.

26.07.2007 Tarihli Güvence Hesabı Yönetmeliği m.9/1: “*Sigortalının tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için...*” şeklinde düzenlenmişti. Sadece sigortalının tespit edilememesi ihtimalinin düzenlenmiş olması ve böylelikle hesabın sorumluluğunun kapsamının daraltılmış olması nedeniyle 19.06.2009 tarihinde 27263 Sayılı Resmî Gazete ile yürürlüğe giren Güvence Hesabı Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik m.2 ile GHY m.9/1: “*Sigortalının veya sigortayı yaptırmakla sorumlu olanın tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için...*” şeklinde değiştirilmiştir. Çünkü somut olayda tespit edilemeyen kişinin yaptırmakla yükümlü olduğu sigortayı yaptırıp yaptırmadığının bilinemeyecek olması⁵⁵ karşısında bu şekilde düzenleme yapılması yerinde olmuştur.

Hesabın sorumluluğu bedensel zararlar ile sınırlıdır. Eşyaya gelen zararlardan dolayı hesabın sorumluluğu doğmaz⁵⁶. Fakat SK m.14/2 gereğince gerekli görülen durumlarda Cumhurbaşkanı eşyaya gelecek zararların da kısmen veya tamamen güvence hesabından karşılanmasına karar verme yetkisine haizdir⁵⁷.

Sigortalının tespit edilememesi hali genellikle zorunlu trafik sigortasından kaynaklanan rizikolara ilişkin olarak karşımıza çıkmaktadır⁵⁸. Motorlu araçların neden oldukları kazalarda, kazaya neden olan aracın tespit edilememesi halinde yaralanan kişilerin geçici veya sürekli olarak tamamen veya kısmen çalışma güçlerini kaybetmelerinden doğan zararlar ile motorlu aracın işletilmesi ölüme neden olursa, ölenin yardımından mahrum kalanların destekten yoksun kalma tazminatı talepleri bedensel zarar kapsamındadır⁵⁹.

Birden fazla aracın karıştığı bir trafik kazasında sigortalılardan biri dahi tespit edilemezse güvence hesabına başvurulabilecektir⁶⁰. Bu sorumluluğun dayanağını güvence hesabının araç işleten ve diğer sorumlularla birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu olması esası oluşturmaktadır⁶¹. Bununla birlikte Güvence Hesabı'nın

⁵⁵ Seven, “Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.39.

⁵⁶ 5684 S. SK m.14, f.2/b; GH Yön. m.9, f.1/a.

⁵⁷ Ulaş, “Sigortacılıkta Güvence Hesabı” s.79.

⁵⁸ Tepedelen, a.g.e., s.36.

⁵⁹ Yılmaz, a.g.e., s.37.

⁶⁰ Arkan, a.g.e., s.286-287.; Nomer, a.g.e., s.13; Cicim, a.g.e., s.109; Yarg. 17.HD, 20.10.2014, 2014/6431E.- 2014/13826K., www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T. 10.11.2021).

⁶¹ Ateş, a.g.e., s.351.; Nomer, s.14.; Yılmaz, a.g.e., 26.

sorumluluğunun doğmasıyla birlikte diğer zarar sorumlularının da Hesapla birlikte sorumlulukları devam etmektedir⁶².

Kazaya sebep olan aracın tespit edilememesi durumunda zarar görenlerin uğradıkları bedensel zararlar sebebiyle Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabına⁶³ başvurmaları esası KTK m.108/2 maddesiyle de kabul edilmişti. Bu düzenlemeyle zorunlu mali sorumluluk sigortasından beklenen sosyal amacın gerçekleşmemesi sonucunda kişilerin mağdur olmamaları amaçlanmakta idi⁶⁴.

2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 108/2-a maddesinde "*Kazayı yapan motorlu aracın tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için*" KTGSŞ'ye başvurulacağı hükme bağlanmıştı. GFY m.8/1-a maddesinde ise: "*Kazayı yapan motorlu aracın saptanamaması durumunda zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında ödenecek tazminat tutarları ile tedavi giderleri*" fondan karşılanacak zarar ve giderler olarak gösterilmiştir.

5684 Sayılı kanun ile KTK mülga 107 ve 108. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, her ne kadar KTGSŞ'nin yerini Güvence Hesabı kavramı almış ve Sigortacılık Kanunu kapsamında yeniden düzenlenmişse de madde metinleri ve kanunun düzenleniş amacının büyük oranda değişmediği görülmektedir. Sigortalının tespit edilememesi durumunda güvence hesabının sorumlu olması prensibi bu yönüyle geçerliliğini korumaktadır. Buradaki amaç yeni SK'da olduğu gibi zarar görenlerin uğradıkları zararlara katlanmak zorunda kalmalarının önüne geçmektir. Sigortacılık kanunu ile kapsam genişletilmiş, böylelikle güvence hesabının KTK ile sınırlandırılmaksızın belirtilen zorunlu sigortalara kanundaki şartlar dahilinde uygulanması sağlanmıştır. Dolayısıyla eski içtihat ve mahkeme kararları, öğretideki görüşler, güvence hesabı için de geçerli olmalıdır⁶⁵.

⁶² Ateş, a.g.e., s.351; Tepedelen, s.46; Ulaş, "Sigortacılıkta Güvence Hesabı", s.78; Yılmaz, a.g.e., s.36.

⁶³ Eski adıyla Garanti Fonu.

⁶⁴ Nomer, a.g.e., s.14.

⁶⁵ Çelik Ahmet Çelik, a.g.e., s.3156.

Güvence Hesabı tarafından ilgililere gerekli ödemeler yapıldıktan sonra sigortalının tespit edilmesi halinde, hesap, araç işletene, sigortalıya veyahut zorunlu sigortayı yapan sigortacıya karşı rücu hakkına sahiptir⁶⁶.

3. Zorunlu Sigortanın Bulunmaması

Sigorta hukukunda da özel hukukun diğer alanlarında olduğu gibi sözleşme serbestisi ilkesi geçerlidir. Fakat bu serbesti çeşitli yasal düzenlemelerle sınırlandırılmıştır. Zorunlu sigorta müessesesi, kişilerin belirli bir sigorta dalında kanun hükmü gereğince sigorta yapma mecburiyetidir. Zorunlu sigortalara özellikle sorumluluk sigortalarında ihtiyaç duyulmuştur. Böylelikle zarar görenlerin korunması amacıyla sigorta yapma mecburiyeti getiren yasal düzenlemeler yapılmıştır⁶⁷.

5684 Sayılı SK m.14/2-b ve GHY m.9/1-b maddeleri gereğince bahsi geçen zorunlu sigortaları rizikonun gerçekleştiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için güvence hesabına başvurulabilir⁶⁸. Bu hüküm kapsamında güvence hesabına başvuru yapılabilmesi için sigorta yaptırmamakla yükümlü olan kişinin zorunlu sigortasını yaptırmamış olması gerekir⁶⁹. Burada da güvence hesabının sorumluluğu bedensel zararlarla sınırlı tutulmuştur. Eşyaya gelen zararlardan hesap sorumlu değildir⁷⁰. Aracın zorunlu sigortasının riziko tarihinde var olduğu tespit edilirse hesabın sorumluluğuna hükmedilmez⁷¹.

Öğretide zorunlu sigortanın bulunmaması halinde hesabın sorumluluğunun doğması eleştirilmiştir⁷². Bu görüşe göre sigortasız araçları trafikten menetme görevi KTK⁷³ gereğince devlete aittir. Bu görevin yerine getirilmemesinden kaynaklı olarak meydana gelen zararların sigorta ettirenlerin katkı paylarının dahil edildiği güvence

⁶⁶ Bkz. Güvence Hesabı Yönetmeliği m.16.

⁶⁷ Kender, a.g.e., s.135.

⁶⁸ Ateş, a.g.e., s.351.; Cicim, a.g.e., s.109.; Tepedelen, a.g.e., s.37.; Ulaş, “*Sigortacılıkta Güvence Hesabı*”, s.79., Yılmaz, a.g.e., s.38; Yarg., 11.HD, 18.02.2002, 2002/9275E.- 2002/1303K, Yarg. 17.HD, 23.01.2014, 2013/2597E.- 2014/764K, Yarg. 17.HD, 30.04.2014, 2014/5164E.- 2014/6650K, Yarg. 17.HD, 25.10.2011, 2010/10618E.- 2011/9772K, Yar. 17.HD, 25.03.2014, 2014/354 E.- 2014/4378K, Yarg. 17.HD, 29.04.2014, 2013/4618E.- 2014/6562K, www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.10.11.2021).

⁶⁹ Seven, “*Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*”, s.39.

⁷⁰ 5684 S. SK. m.14/2-b, Güvence Hesabı Yön. m.9/1-b.

⁷¹ Yarg. 17.HD, 09.06.2014, 2012/16761E.- 2014/9230K; www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.17.10.2021).

⁷² Arkan, a.g.e., s.287.

⁷³ 2918 S. KTK m.91/5.

hesabından karşılanması doğru değildir. Aksi görüşe göre ise, zarar gören üçüncü kişilerin zararlarının bir an önce giderilmesi amacıyla hesabın sorumluluğuna gidilmesi yerindedir. Zira zorunlu sigortaların ve güvence hesabının getiriliş amacı zarar görenlerin korunması, muhatapsız kalmalarının önüne geçilmesidir⁷⁴. Kanaatimizce de bu görüş yerindedir. Zira güvence hesabı, muhatapsız kalan, sigorta korumasından yararlanamayan kişilerin zararlarının bir an önce tazmin edilmesi amacıyla hizmet eder. Kamu düzeni ve menfaati burada ön plandadır. Her ne kadar araçların sigortalı olup olmadığının kontrolü, sigortasız ise trafikten menetme görevi devlete ait ise de bazen uygulamaya bakan yönüyle tüm önlemlere rağmen sigortasız bir şekilde araçlar trafikte seyir halinde olabilmektedir. Dolayısıyla KTK m.91/5'in tam manasıyla uygulanabilmesi her zaman mümkün olmayabilir. Bu durumda üçüncü kişiler zarara uğradıklarında sigorta korumasından yararlanamamış olacaklardır. Güvence hesabı, üçüncü kişilere verilen zararlardan dolayı sorumlu olanların tespiti halinde ilgililere yaptığı ödemeleri rücu etme hakkına sahiptir. Dolayısıyla bu düzenleme üçüncü kişilerin korunması adına yerinde olmuştur. Böylelikle zorunlu sigortaya olan güven de korunmaktadır. Kaldı ki güvence hesabının da nihayetinde kamu tüzel kişisi olduğu unutulmamalıdır, devlete ait bir kusuru karşılayan da kamu tüzel kişisidir.

Zorunlu sigortanın bulunmaması değişik şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Zorunlu sigorta hiç yaptırılmamış olabileceği gibi sözleşmenin süresi sona erdiği halde sigortanın yeniletilmemesi veya sözleşmenin feshedilmesi halinde yeniden sözleşme yapılmaması halleri bu kapsamda değerlendirilmektedir⁷⁵.

Yargıtay 17.Hukuk Dairesi 25.12.2014 tarih ve 7371/19410 sayılı kararında: *"...Ancak, bu sigortanın hiç yapılmamış olması, yapılmış fakat geçersiz hale gelmiş olması, süresinin bitmiş olması veya meydana gelen zararın bu sigorta teminatlarının üzerinde bulunması halinde... Mahkemece yargılama aşamasında minibüsün yolcu taşımacılığı yapmasına rağmen zorunlu karayolu taşımacılığı mali sorumluluk sigorta poliçesinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu halde, bu sigorta yerine Güvence Hesabı Yönetmeliğinin 9/1-b maddesine göre rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde zorunlu sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu*

⁷⁴ Nomer, a.g.e., s.16, Ulaş, "Sigortacılıkta Güvence Hesabı", s.79.

⁷⁵ Arkan, a.g.e., s.287; Nomer, a.g.e., s.16; Ulaş, "Sigortacılıkta Güvence Hesabı", s.79.

bedensel zararlar için güvence hesabına başvurulabilir hükmü gereğince güvence hesabına rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan Zorunlu karayolu taşımacılığı mali sorumluluk sigortası poliçe limitleri dahilinde başvurulabileceğinin kabulü gerekir.

İfade edilmelidir ki zararın doğmasından sonra sigorta poliçesinin iptal edilmesi durumunda güvence hesabına başvurulamaz⁷⁶. Bu durumda sigortacının sorumluluğu devam etmektedir ve kaza tarihinde geçerli bir zorunlu sigortanın varlığı kabul edilmektedir⁷⁷.

Güvence hesabının sorumluluğunun bulunduğu durumda işletenin sorumluluğu da devam etmektedir. Bu durumda zarar görenlerin öncelikli olarak işleten veya diğer sorumlulara başvurmaksızın doğrudan güvence hesabına başvurma hakları bulunmaktadır⁷⁸.

2918 Sayılı Karayolu Trafik Kanunu'nda düzenlenen garanti fonuna da Güvence Hesabı'nda olduğu gibi kazanın meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde ZMSS yaptırmamış olan işletenlerin neden olduğu bedensel zararlar için başvurulabilmekteydi⁷⁹. SK'da eski düzenlemeden farklı olarak bu durumda güvence hesabına başvuru imkânı ZMSS ile sınırlı tutulmamıştır.

Birden fazla aracın katıldığı bir kazada zarar görenlerin uğradıkları zararları tazmin etmede fona başvurabilmeleri için araçlardan birinin zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmamış olması yeterli kabul edilmişti⁸⁰. Bu durumda zarar görenler işleten ve diğer sorumlulara başvurmaksızın doğrudan garanti fonuna başvurabilmekteydiler. Bu kural güvence hesabının sorumluluğunda da aynen karşımıza çıkmaktadır⁸¹.

⁷⁶ Seven, "Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı", s.39.

⁷⁷ Yarg. 17.HD, 09.06.2014, 2012/16761E.- 2014/9230K. E.T. 10.11.2021, www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T. 17.10.2021).

⁷⁸ Arkan, a.g.e., s.287; Nomer, a.g.e., s.15.

⁷⁹ Bkz. 2918 S. KTK m.108/2-b: "Kazanın meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmamış olan işletenlerin neden olduğu bedensel zararlar için..."

⁸⁰ Nomer, a.g.e., s.17.

⁸¹ Ateş, a.g.e., s.351.

4. Zorunlu Sigorta Teminat Limitleri ile Sigorta Poliçesinde Belirtilen Limit Arasında Fark Olması

Sigorta poliçesinde teminat limitinin belirtilen yasal limitin altında bulunması hali poliçe dönemi içerisinde yapılacak değişiklikler sonucu ortaya çıkmaktadır. Zorunlu sorumluluk sigortasında asgari teminat tutarlarının arttırılmasına rağmen zeyilname düzenlenmemesi ve sigorta teminatının eksik kalması durumunda, üçüncü kişilere zarar verildiğinde eksik kalan teminat limitince güvence hesabının sorumluluğu doğmaktadır⁸². Hesabın sorumluluğu bedensel zararlara ilişkindir⁸³. Burada güvence hesabının sorumluluğu tüm sigorta limitleri üzerinden değil, zorunlu sigorta teminat limitleri ile sigorta poliçesinde yer verilen teminat miktarı arasındaki fark kadardır⁸⁴.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise ilgili Bakanlıkça tarifede değişikliğe gidilmesi ve zorunlu sorumluluk sigorta limitinin yükseltilmesi durumunda sigortalının yükseltile limit için ek poliçe yaptırmamış olması varsayımında üçüncü kişilerin bedensel zararlarının hesaptan tazmin edilmesi Güvence Hesabı Yönetmeliği m.9/1-c ile getirilen bir düzenlemedir. Hesabın bu tür sorumluluğu SK m.14/2'de düzenlenmemiştir. Öğretide bu durum oldukça eleştirilmiştir. Bir görüşe göre Sigortacılık Kanunu'nda yer verilmeyen bir konuda, Güvence hesabına yönetmelikle mali sorumluluk yüklenmesi doğru olmamıştır⁸⁵. Bir başka görüşe göre yönetmelikteki düzenleme ile SK m.14/1'inci maddesinin yorumu birbiriyle örtüşmektedir⁸⁶. Son olarak bir diğer görüşe göre ise poliçesindeki teminatları yükseltmeyen ve bu hususta ihmalkâr davranan gerek medya gerekse de basın yoluyla yapılan duyurulara rağmen ek teminatı almayan, primini ödemeyen zeyilnamesini almakta vurdumduymaz davranan işletenlerin bu sorumsuz tutumlarından dolayı güvence hesabını sorumlu tutmak doğru değildir. Güvence hesabı

⁸² Ulaş, "Sigortacılıkta Güvence Hesabı" s.80; Ateş, a.g.e., s.352; Yılmaz, a.g.e.; s.34, Cicim, a.g.e., s.110; Seven, "Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı" s.40; Tepedelen, a.g.e., s.39.

⁸³ GHY m.9/1-c, Yarg. 11.HD, 05.07.2005, 2004/5153E.-2005/7169K. sayılı kararında: "*Somut olayda da davalı sigortacının, zeyilname farkından gerek kişiye gelen gerekse maddi zararlar bakımından sorumlu tutulması mümkün değildir. Aradaki fark, sadece cismani zararlardan dolayı Fon'dan talep edilebilir.*", www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.20.11.2021).

⁸⁴ Ateş, a.g.e. s.352.; Yarg. 11.HD, 01.12.2003, 4242/11358, Yarg. 11.HD, 2004/1244E.- 2004/10272K, Yarg. 11.HD, 11.04.2005, 2004/6871E.- 2005/3491K, Yarg. 11.HD, 05.07.2005, 2004/5153E.- 2005/7169K, Yarg. 17.HD, 18.10.2010, 6411/8410, E.T., 10.11.2021, www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.20.11.2021).

⁸⁵ Yılmaz, a.g.e, s.34.

⁸⁶ Ulaş, "Sigortacılıkta Güvence Hesabı", s.80.

sigortalının tespit edilememesi, aracın sigortasız olması gibi üçüncü kişilerin zararlarının karşılanamadığı durumlarda sorumlu olmalıdır⁸⁷. Kanaatimizce zorunlu sigortanın bulunmamasından anlaşılması gereken asgari teminat tutarları dahilinde zorunlu sigortanın yaptırılmamış olması durumudur. Dolayısıyla ayrıca böyle bir düzenlemeye gerek duyulmaması gerekirdi. Ancak uyumsuzluk halinde karışıklıkları gidermek adına yönetmelik ile durumun açığa kavuşturulmak istendiği düşüncesindeyiz. Diğer yandan güvence hesabına başvuru koşullarına bir yenisinin eklenmiş olması varsayımıyla bir değerlendirme yapıldığında kanunda olmayan bir düzenlemenin yönetmelikle getirilmiş olması normlar hiyerarşisine aykırılık teşkil etmiş ve doğru olmamıştır.

Garanti fonunun yürürlükte olduğu dönemde de ilgili Bakanlık tarafından tespit edilen ve Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ZMSS teminat limitlerine sigortacı ve sigorta ettiren uymak zorundaydı. Zorunlu sorumluluk sigortası sözleşmesi akdedildikten sonra teminat limitlerinin arttırılması halinde sigorta ettirenin sigortacısına başvurarak teminat limitlerini arttırması zorunlu idi⁸⁸. Sigorta Tarife ve Talimatlarının B.1 maddesinin ikinci fıkrasında: “*Zeyilname yapılmayan ve teminatları yeni limitlere getirilmeyen sigorta sözleşmelerinde, sigorta şirketlerinin sorumluluğu eski teminat tutarları ile sınırlıdır. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği bu durumu basın yolu ile duyurur.*”⁸⁹ şeklinde düzenlenmişti. Öğretide zeyilname düzenlenmeyerek teminat limitinin yeni teminat tutarlarına arttırılmaması durumunda sigorta şirketinin sorumluluğunun eski teminat tutarındaki limit üzerinden olması gerektiği hususunun zarar gören üçüncü kişilere karşı yöneltilemeyeceği konusunda görüş bildirilmişti⁹⁰. Bu görüşün sorumluluğun azaltılması veya kaldırılması hallerinin zarar görenlere karşı ileri sürülemeyeceğini düzenleyen KTK m.95/1’e dayandığı söylenmektedir⁹¹. Öğretideki bir başka görüşe göre ise, teminat limitinin yeni teminat tutarlarına arttırılmaması durumunda

⁸⁷Zihni Metezade, “*Police Limitinin Artması ve Zeyilnamenin Alınmamış Olması Halinde Sigortacının Sorumlu Tutulması İçtihadında Değişiklik ve Garanti Fonu*”, www.eskitsrsb.org.tr

⁸⁸ Bkz. 28.07.1999 tarih ve 23769 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Zorunlu Karayolları Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatları m. B.1/2 gereğince: “...zeyilname yapılmayan ve teminatları yeni limitlere getirilmeyen sigorta sözleşmelerinde, sigorta şirketinin sorumluluğu eski teminat tutarları ile sınırlıdır.”

⁸⁹ 17.04.1998 Tarih ve 23316 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan bir önceki Tarife ve Talimatlarda ise bu konuya ilişkin herhangi bir düzenleme yoktu. Ancak 26.02.1997 Tarih ve 22917 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan daha önceki Tarife ve Talimatların Uygulama Başlıklı 6.Bölümünde teminatları yeni tutarlara getirilmeyen poliçelerde sigorta şirketlerinin sorumluluğunun eski teminat tutarları ile sınırlı olduğuna dair düzenleme yer almakta idi.

⁹⁰ Ulaş, a.g.e., s.594.

⁹¹ Nomer, a.g.e., s.19.

ilgili sigorta şirketi zarar görenlere karşı bu durumu ileri sürebilecektir. Burada sorumluluğun azaltılması veya kaldırılması hali söz konusu değildir. KTK m.97 uyarınca zarar görenler ZMSS’de öngörülen teminat sınırı dahilinde sigorta şirketine başvurabilir. Aksi bir durum sigorta hukukunun mantığına da ters düşmektedir⁹².

Buradaki boşluğu doldurabilmek ve zarar gören üçüncü kişileri koruma altına almak amacıyla, kaza tarihinde geçerli olan teminat tutarı ile sigorta sözleşmesindeki teminat tutarı arasındaki farktan garanti fonunun sorumlu olacağı hüküm altına alınmıştır. Öyle ki, KTK m.108/2-b bendine göre kazanın meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmamış olan kişilerin neden olduğu bedensel zararlardan fonun sorumlu olduğu ifade edilmiştir⁹³. Bu düzenleme zorunlu mali sorumluluk sigortasını hiç yaptırmamış olması ile sözleşmenin süresinin bitmesi veya feshedilmesi halinde yeniletilmemesi hallerini kapsadığı gibi sigorta limitinin güncel teminat tutarına yükseltilmemesi ihtimalini de kapsamaktadır⁹⁴. Nitekim Garanti Fonu Yönetmeliği m.8/1-c’de bu husus açıkça düzenleme altına alınmıştır. Buna göre: “*Müsteşarlıkça asgari teminat tutarlarının arttırılmasına rağmen zeyilname düzenlemeyip eksik teminatlı kalan motorlu araçların kişilere vereceği zararlarda yürürlükte olan zorunlu mali sorumluluk sigortası tarifesindeki teminatlar ile poliçede belirtilen teminatlar arasındaki fark tutarındaki tazminat ve tedavi gideri giderleri fondan karşılanacaktır.*”

Burada da güvence hesabında olduğu gibi fonun sorumluluğu zorunlu sigorta teminat limitleri ile sigorta poliçesinde belirtilen teminat arasındaki fark kadardır ve hesabın sorumluluğu bedensel zararlar ile sınırlıdır.

Uygulamaya bakan yönüyle trafik sigortası teminat limitleri ocak ve temmuz ayı olmak üzere yılda iki defa arttırılmaktaydı. Yıl içerisinde meydana gelen bu limit artışlarını yaptırmak sigortalının sorumluluğundaydı. Limit artışının gerçekleşebilmesi ek prim ödemesinin yapılması ve zeyilname düzenlenmesi ile mümkün olabilmekteydi. Sigortalıların ek prim ödemeyerek zeyilname yaptırmamaları durumunda meydana gelen zararlardan sigortacı eski teminat limitlerine kadar sorumlu olmaktadır⁹⁵. Dolayısıyla

⁹² Nomer, a.g.e., s.19.

⁹³ Yarg. 11.HD, 11.10.2001, 2001/6894E.-2001/7611K., www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.20.12.2021)

⁹⁴ Nomer, a.g.e., s.20.

⁹⁵ Tepedelen, a.g.e., s.40.

teminat limitleri arasındaki fark sebebiyle fona başvurulmaktaydı. Sigortalılara teminat limitlerinin artışı takip etme ve zeyilname düzenleme yükümlülüğü veren bu sistem ile aynı zamanda sigortacıların artan limit üzerinden sorumlu tutulamaması sebebiyle zorunlu sigortadan beklenen yarar sağlanamamaktaydı. Bununla birlikte bu sistemin garanti fonunun iş yükünü arttırdığı da tartışmasız bir gerçektir.

01.01.2005 tarihli “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı” isimli Tebliğ’in “Uygulama Talimatı” başlıklı B.1 maddesine göre:

“Bu Tarife ve Talimat ile belirlenen teminat tutarları yürürlükteki bütün sigorta sözleşmelerine herhangi bir ek prim alınmaksızın uygulanır.

“Sigorta şirketleri, düzenledikleri poliçelerin ön yüzüne "Sözleşme süresi içinde Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan tarafından teminat tutarları artırıldığı takdirde, bu poliçede yazılı teminat tutarları, herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve ek prim alınmaksızın yeni teminat tutarları üzerinden geçerli olur." ibaresini yazmak zorundadır.” Bu düzenleme ile mevcut durumda sigortalılar değişen tarife ve talimatlardan ek zeyilname düzenlettirmeksizin yararlanabilmektedir. Daha doğru ifadeyle yeni teminat tutarları herhangi bir ek prim alınmaksızın yürürlükteki bütün sigorta sözleşmelerine uygulanır. Düzenlemeye göre sigorta şirketleri, düzenledikleri poliçelerin ön yüzüne sözleşme süresi içinde Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan tarafından teminat tutarları arttırıldığı takdirde, bu poliçede yazılı teminat tutarları, herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve ek prim almaksızın yeni teminat tutarları üzerinden geçerli olmaktadır.

5. Sigorta Şirketinin Mali Bünye Zaafiyeti Sebebiyle Bütün Branşlarda Ruhsatının İptal Edilmesi ya da İflası

5684 Sayılı Kanun m.14/2-c ve GHY m.g/1-ç uyarınca sigortacının mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde, sigortacının ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlardan hesap

sorumlu tutulmaktadır⁹⁶. Diğer durumlardan farklı olarak burada hesap hem bedensel zararlardan hem de maddi zararlardan sorumludur⁹⁷. Bu da diğer sorumluluk türlerine göre en büyük farklılık olarak değerlendirilmektedir⁹⁸. Bedensel zararlar; tedavi giderleri, sürekli veya geçici iş göremezlik tazminatları ve ölüm halinde geride kalan hak sahiplerine ödenmesi gereken destekten yoksun kalma tazminatını kapsamaktadır. Maddi zarar kavramından anlaşılması gereken, trafik kazası sonucu motorlu araçlarda veya diğer şeylerde meydana gelen hasar, eşyaya gelen zararlardır⁹⁹. Hesabın sorumluluğu burada da zorunlu sigorta teminat limitleri ile sınırlıdır¹⁰⁰.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1418.maddesine göre, sigortacının iflası durumunda sigorta sözleşmesi sona ermektedir. Bu hükme göre sigortacının iflasından önce ödenmeyen tazminatlar, özel hükümler saklı kalmak üzere, öncelikle Sigortacılık Kanunu'na göre sigortacı tarafından ayrılması gereken teminatlardan, sonra iflas masasından karşılanır. Hükümün 2.fıkrasına göre, hak sahipleri iflas masasına üçüncü sırada katılır.

Uygulamada bahsi geçen bu iflas prosedürleri uzun ve zorlu bir süreçtir. Dolayısıyla zarar görenler bakımından alacağa kavuşulmasını geciktirmekte ve güçleştirmektedir. SK m.14/2-c maddesi ile zarar görenlerin bu uzun prosedürden etkilenmeden zararlarının giderilmesi amaçlanmıştır¹⁰¹. Bu bent ile ayrıca iflastan önce sigortacının bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi halinde de hesaba başvuru imkânı getirilmiştir¹⁰². İlgililerin hesaba başvuru yapabilmesi için iflas masasına başvurmuş olmaları gerekmemektedir. İflas masasına başvurup başvurmamaları fark etmeksizin zamanaşımı süresi içerisinde hesaba başvuru yapabilmektedirler¹⁰³.

Sigorta şirketinin bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi halinde her durumda güvence hesabının sorumluluğuna gidilememektedir. Ruhsatın bütün branşlarda iptal

⁹⁶Yarg.11.HD. 31.03.2008, 2007/2690E.- 2008/4198K.; “*Sigortacının iflası durumunda, rizikonun gerçekleşmesiyle zarar gören sigortalılar, bu zararları doğrudan doğruya Karayolu Trafik Garanti Sigortası Fonundan isteyebileceklerdir.*”, www.kazancı.com (E.T., 10.12.2021).

⁹⁷ 5684 S. SK m.14/2-c ve GHY m.9/1-ç.

⁹⁸ Arkan, a.g.e., s.287.

⁹⁹ Yılmaz, a.g.e., s.41.

¹⁰⁰Tepedelen, a.g.e, s.41; Yarg. 17.HD, 21.03.2011, 2010/5020E.-2011-2488K., www.sinerjimevzuat.com (E.T. 10.12.2021).

¹⁰¹ Seven, “Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı” s.41.

¹⁰² Bkz. Sigortacılık Kanunu m.14 gerekçesi.

¹⁰³ Tepedelen, a.g.e., s.41.

edilmesi mali bünye zaafiyeti nedeniyle olmalıdır. Aksi takdirde hesaba başvuru yapılamaz¹⁰⁴.

Zorunlu sorumluluk sigortacısının kazadan önce veya sonra zamanaşımı süresi içerisinde ne zaman iflas ettiğinin güvence hesabına yapılan başvurular açısından bir önemi bulunmamaktadır¹⁰⁵. Kanaatimizce sigorta şirketlerinin konkordato ilan etmeleri halinde de hesabın sorumluluğuna gidilmelidir. Zira aksi takdirde hak sahiplerinin alacak taleplerinin sürüncemede kalması sorunu gündeme gelebilecektir.

Sigortacılık Kanunu yürürlüğe girmeden önce KTK m.108/II-c maddesinde: “Zorunlu mali sorumluluk sigortasını yapan sigortacının iflası halinde, sigortacının ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için” Garanti Fonuna başvurulabileceği hüküm altına alınmıştı. Yine Garanti Fonu Yönetmeliği m.8/I-e bendi ile de: “Yükümlü sigorta şirketinin iflası halinde, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası kapsamında ödenmesi gereken tazminat, tedavi ve hasar giderleri” nin fondan karşılanacağı düzenlenmişti. Ne var ki KTK’da değişiklik yapan 27.10.1996 tarihinde yürürlüğe giren 4199 Sayılı Karayolu Trafik Kanunu’nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Ek ve Geçici Maddeler Eklenmesi, Emniyet Teşkilatı Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Ek Maddeler Eklenmesi; 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’dan önce 108/1-c maddesi: “...kazanın vuku bulduğu sırada zorunlu mali sorumluluk sigortasını yapan sigortacının iflas halinde, kişiye ve herhangi bir şeye gelen zararlar için garanti fonuna başvurulur.” şeklinde idi. Bu haliyle düzenleme, kazanın meydana geldiği sırada sigorta şirketinin iflas etmiş olması şartının aranması ve kapsamın böylelikle daraltılmış olması sebebiyle öğretilde eleştirilmişti¹⁰⁶. Nitekim 4199 Sayılı Kanun’la yapılan değişiklikle birlikte madde metninde yer alan “kazanın vuku bulduğu sırada” ifadesi kaldırılmıştır. Böylelikle -zamanaşımı süresi içerisinde- henüz ödeme yapmayan sigorta şirketinin iflas etmiş olması durumunda garanti fonuna başvurulması gerektiği düzenlenmiştir. Bu değişiklik kanaatimizce yerinde olmuştur¹⁰⁷. Zararın meydana geldiği esnada sigorta şirketinin iflas etmiş olması şartının kaldırılmasıyla birlikte güvence hesabına başvurunun

¹⁰⁴ Özer, a.g.e., s.198.

¹⁰⁵ Çelik Ahmet Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma Taşımacının ve Sigortacının Sorumluluğu*, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2008, s.467.

¹⁰⁶ Arkan, a.g.e., 287.

¹⁰⁷ Aynı görüş için bkz. Nomer, a.g.e., s.22.

kapsamı genişletilmiş, zarar gören üçüncü kişilerin korunması amacı gerçekleştirilmiştir. Nitekim SK m.14'te de söz konusu düzenleme aynen yer almaktadır.

Bir diğer değişiklik ise, KTK m.108/1-c maddesine 17.06.2003 tarihinde 4896 Sayılı Kanun madde 1 ile “*sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi*” ibaresinin eklenmesidir. Bu düzenlemeyle mali bünye zaafiyeti sebebiyle bütün branşlarda ruhsatını kaybetmiş sigorta şirketlerinin ruhsatının iptal edilmesi ihtimalinde, zarar gören üçüncü kişilerin sigortacıya başvuramaması durumunda zararlarının karşılanabilmesi amacıyla garanti fonunun sorumluluğu gündeme getirilmiştir. Bu düzenleme de yerinde olmuştur ve garanti fonunun amacına hizmet etmektedir. Nitekim Sigortacılık Kanunu'nda da aynı ibare yer almaya devam etmektedir. Tüm branşlarda ruhsatı iptal edilen sigorta şirketlerinin ödemekle yükümlü oldukları maddi ve bedensel zararlar için güvence hesabının sorumluluğu doğmaktadır.

Zorunlu sigortacının konkordato ilan etmesi halinde, zarar görenlerin güvence hesabına başvurup başvuramayacakları noktasında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Öğretideki bir görüşe göre sigortacının konkordato ilan etmesi halinde de kıyas yoluyla güvence hesabının sorumluluğu doğmalıdır¹⁰⁸. Bu sonuç güvence hesabının zarar görenleri koruma amacına uygun düşecektir. Kanaatimizce de bu görüş yerindedir. Öğretide bir başka görüşe göre ise, sigorta şirketine karşı yapılmış takiplerin semeresiz kalması ihtimalinde de hesabın sorumluluğuna gidilmesi gerekir. Kanaatimizce bu görüş her ne kadar sigorta hukukunun ve zorunlu sigorta müessesinin ruhuna ve amacına uygun olsa da uygulamaya bakan yönüyle sigorta şirketine yapılan takibin semeresiz kalmasının çok mümkün olmadığı öyle bir ihtimalde şirketin iflasının gündeme geleceği gözden uzak tutulmamalıdır.

Birden fazla motorlu aracın karıştığı trafik kazalarında, güvence hesabına başvurulabilmesi için araçlardan sadece birisinin dahi sigortacısının iflas etmiş olması halinde dahi zarar gören güvence hesabına başvurabilir. Bununla birlikte diğer

¹⁰⁸ Nomer, a.g.e., s.23.

ihtimallerde olduğu gibi burada da zarar gören öncelikle işletene ve sigortacıya başvurmaksızın doğrudan güvence hesabına gidebilir¹⁰⁹.

Sigorta şirketinin iflas ettiği hallerde Garanti Fonu, iflas eden sigortacının ödemekle yükümlü olduğu teminat tutarından yani sigorta poliçesinde yazılı tutarla sınırlı olarak sorumludur (KTK m. 108/11, c ve GFY m. 8/1, e)¹¹⁰. Ancak iflas eden sigorta şirketinin poliçesinde yazılı teminat tutarı kaza tarihinde geçerli teminat tutarının altında ise yani işleten tarafından zeyilname düzenlenilmemiş ise zarar görenler KTK m. 108/11, b ve GFY m. 8/1- c uyarınca poliçede yazılı teminat tutarı ile kaza tarihinde geçerli teminat tutarı arasındaki farka isabet kısım için de Garanti Fonuna müracaat edebilirler. Dolayısıyla bu gibi hallerde Garanti Fonu kaza tarihinde geçerli olan zorunlu mali sorumluluk sigortası teminat tutarının tamamından sorumlu olur¹¹¹.

Hesap, sigorta şirketlerinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi ya da iflası haline binaen bu şirketlerle hesap kapatmaya ve hesabın kapatılmasına yönelik anlaşmalar yapmaya yetkilidir. Bu takdirde, hangi sigortalılar için ödeme yapıldığı, sigortalı adı ve soyadı, poliçe numarası, hasar tutarı, hangi şirketten rücu edildiği bir liste halinde tutulur. Bu durumda, rücu eden şirketçe, listede yer alan sigortalılara rücu çerçevesinde yapılmış olan icrai ve yasal takipler derhal kaldırılır¹¹².

6. Çalınmış veya Gasp Edilmiş Bir Aracın Meydana Getirdiği ve Karayolu Trafik Kanunu Uyarınca İşletenin Sorumlu Tutulamaması

Aracın çalınması veyahut gasp edilmesinde aracın işleteni ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin herhangi bir kusuru yoksa bu durumda çalınan veya gasp edilen aracın sebep olduğu zararlardan sadece aracı çalan veya gasp eden kişiler sorumlu olacaktır¹¹³. Bu durumda zarar görenler işleten ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilere

¹⁰⁹ Arkan, a.g.e., s.287.

¹¹⁰ Yarg. 17.HD. 21.03.2011, 2010/5020 E.- 2011/2488K, www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.11.12.2021)

¹¹¹ Nomer, a.g.e., s.24.

¹¹² GHY, m.9/3.

¹¹³ KTK m.107/1: “Bir motorlu aracı çalan veya gasbeden kimse işleten gibi sorumlu tutulur. Aracın çalınmış veya gasbedilmiş olduğunu bilen veya gereken özen gösterildiği takdirde öğrenebilecek durumda olan aracın sürücüsü de onunla birlikte müteselsilen sorumludur. İşleten, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin, aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusurlu olmadığını ispat ederse, sorumlu tutulamaz. İşleten, sorumlu olduğu durumlarda diğer sorumlulara rücu edebilir.”

ve aracın sigortacısına başvuramayacaklarından ekonomik yönden zayıf olan hırsız veya gaspçıyla baş başa kalacaklardır¹¹⁴. Uygulamaya bakan yönüyle hırsızın veya gaspçının üçüncü kişileri zarara uğratmaları durumunda, zararın ekonomik yönden zayıf bu kişilerce giderilemediği görülmektedir. Bu durumda işleten ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin aracın çalınması veya gasp edilmesinde kusuru yok ise üçüncü kişilerde meydana gelen bedensel zararlardan SK m.14/2-ç ve GHY m.9/1-d uyarınca güvence hesabı sorumlu olacaktır.

Aracın işleteni ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin sorumluluğu kusura dayanan bir sorumluluktur. Bu sebeple işleten, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kimselerin aracın çalınmasında veya gasp edilmesinde kusuru bulunmadığını ispat ederse sorumluluktan kurtulacaktır¹¹⁵. İşleten bu noktada gereken dikkat ve özeni gösterdiğini, örneğin aracın anahtarını üzerinde bırakmadığını, kapılarını kilitletiğini vb. ispat edebilmelidir¹¹⁶. Araç sürücüsü hakkında hırsızlık suçundan dolayı mahkûmiyet hükmü kurulmuş olması işletenin sorumluluktan kurtulması için tek başına yeterli değildir¹¹⁷.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 107.maddesine göre, motorlu aracı çalan veya gasp eden kişi zarar görenlere karşı işleten gibi sorumlu tutulur. Bununla birlikte aracın çalındığını veya gasp edildiğini bilen veya bilmesi gereken araç sürücüsü de çalan veya gasp edenle birlikte müteselsilen sorumlu olacaktır¹¹⁸.

Güvence hesabı sadece bedensel zararlardan sorumludur¹¹⁹. Zarar gören kişiler doğrudan hırsız veya gaspçıyı takip etmeksizin doğrudan hesaba başvurabilirler¹²⁰. Ancak

¹¹⁴ Nomer, a.g.e., s.25.

¹¹⁵ Yarg. 17.HD, 28.03.2005, 2005/4453E.- 2005/2893K, "...2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 107.maddesinde aracın çalınması veya gasp edilmesi halinde işletenin kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin aracın çalınmasında veya gasp edilmesinde kusurlu olmadığının ispat edilmesi durumunda sorumlu olmayacakları öngörülmüştür..." Yılmaz, a.g.e., s.40

¹¹⁶ Yarg. HGK 12.05.1999, 19-276/292: "2918 Sayılı KTK'nın 107. maddesinde aracın çalınması veya gasp edilmesi halinde işletenin kendisinin veya eylemlerinde sorumlu olduğu kişilerden birinin aracın çalınmasında veya gasp edilmesinde kusurlu olmadığının ispat edilmesi durumunda sorumlu olmayacakları öngörülmüştür. Somut olayda anılan yasa hükmünde belirtilen önlemlerin davalı maliklerce alınıp alınmadığı hususları üzerinde durulmaksızın ...karar verilmesinde isabet görülmemiştir.", Yarg. 19.HD, 13.03.1998, 1998/1045E.- 1998/1863K, www.kazancı.com, (E.T. 10.12.2020).

¹¹⁷ Nomer, a.g.e., s.24, Yarg. 19.HD, 04.05.1999, 2331/3015, www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.12.12.2021)

¹¹⁸ Ulaş, a.g.e., s.341.

¹¹⁹ SK m.14/2-ç, GHY m.9/1-d.

¹²⁰ Ateş, a.g.e., s.354, Tepedelen, a.g.e., s.43.

aracın çalındığını veyahut gasp edildiğini bilerek araca binen kişilerin, aracı çalan veya gasp eden kişilerin uğradıkları zararlar ZMSS ve dolayısıyla güvence hesabının kapsamı dışındadır¹²¹. Aracın çalındığını veya gasp edildiğini bilerek bu araca binen yolcuların uğradıkları zararlardan araç işleteni genel hükümlere göre sorumludur¹²². Nitekim Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarında da açıkça bu kişilerin teminat kapsamı dışında tutulduğu ifade edilmiştir¹²³.

Güvence hesabının sorumluluğuna gidilebilmesi için uygulamaya bakan yönüyle de önem arz eden bir husus ise, zarar görenlerin kaza ile meydana gelen zarar arasındaki illiyet bağıını ispat edebilmeleridir. Aksi durumda meydana gelen bedensel zararlardan hesap sorumlu tutulamaz¹²⁴.

Birden fazla aracın karıştığı bir kazada diğer başvuru koşullarında olduğu gibi burada da araçlardan birinin çalınmış veya gasp edilmiş olması ve işleten veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusurunun bulunmadığının ispat edilmesi halinde doğrudan güvence hesabına başvurulabilir. Öncelikle hırsız veya gaspçıya başvurulması gerekmez¹²⁵. Böylelikle zarar görenlerin koşulları oluşması halinde hesaptan zararlarını doğrudan tazmin edebilmeleri amaçlanmıştır.

Çalınan veya gasbedilen aracın sebep olduğu zarardan işletenin sorumlu tutulabildiği hallerde zarar görenlerin Garanti Fonuna müracaat imkanları yoktur. Ancak çalınmış veya gasbedilmiş bir aracın sebep olduğu zarardan işletenin sorumlu tutulması zarar görenlerin diğer sebeplerle Garanti Fonuna müracaat edebilmelerine engel teşkil etmez. Örneğin kazaya sebep olan çalınmış veya gasbedilmiş aracın işleteni meydana gelen zarardan sorumlu olsa dahi aracın kaza tarihinde geçerli zorunlu mali sorumluluk sigortası bulunmuyor ise veya sigorta şirketi iflas etmiş ise zarar görenler buna dayanarak Garanti Fonuna müracaat edebilirler.

¹²¹ Yılmaz, a.g.e., s.41,

¹²² KTK m.107/2.

¹²³ Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartları m. A.6/h: h) *Çalınan veya gasp edilen araçların sebep oldukları ve Karayolları Trafik Kanununa göre sigortalının sorumlu olmadığı zararlar, aracın çalındığını veya gasp edildiğini bilerek binen kişilerin zarara uğramaları nedeniyle ileri sürülecek talepler ile çalan ve gasp eden kişilerin talepleri.*” teminat dışı kalan haller arasında sayılmıştır.

¹²⁴ Ulaş, “Sigortacılıkta Güvence Hesabı”, s. 81.

¹²⁵ Nomer, a.g.e, s.26.

Güvence hesabına olduğu gibi KTK'da düzenlenen garanti fonuna da çalınmış veya gasp edilmiş araçların neden olduğu zararlardan işletenin sorumlu tutulamaması halinde başvurulmakta idi. KTK'daki bu düzenlemenin SK'da da aynen kabul edildiğini söyleyebiliriz. KTK m.108/2-d maddesi gereğince: *“107.maadenin son fıkrasında öngörülen durumlar için”* garanti fonuna müracaat edileceği hükme bağlanmıştır. KTK m.107/son fıkrası ise: *“Çalınmış veya gasbedilmiş motorlu araç bir olaya sebep olmuş ise, işleten de sorumlu değilse kişiye gelen zararlar 108.madde uyarınca garanti fonu tarafından karşılanır.”* şeklinde düzenlenmiştir. Bu yönüyle Garanti fonu dönemindeki düzenleme ile SK ile getirilen yeni güvence hesabındaki koşulların aynı olması sebebiyle önceki kanundaki içtihatların güvence hesabında çıkacak uyuşmazlıklarda emsal teşkil etmektedir.

Öğretide, zorunlu sigorta teminat limitleri sınırlı olmak üzere işletenin ve sigortacısının sorumlu olduğu hallerde kanunda belirtilen koşulların (sigortanın yaptırılmamış olması, sigortalının tespit edilememesi gibi tahdidi olarak sayılan haller) oluşması halinde hesaba başvurulacağı ifade edilmektedir. Buna karşılık çalınmış veya gasp edilmiş araçların neden olduğu zararlarda hesabın sorumluluğu, ancak ve ancak işleten ve onun eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin aracın çalınmasında veya gasp edilmesinde kusuru yok ise gündeme gelmektedir. Dolayısıyla işletenin ve onun sigortacısının sorumluluğuna gidilememesi hesaba başvuru şartıdır. Kanaatimizce öğretilerde yapılan bu genelleme bu sebeple doğru değildir. Güvence hesabının sorumluluğu, sigortalı ve onun zorunlu sigortacısının sorumlu olduğu hallerle sınırlı olmadığı gibi, zorunlu sigortanın sorumluluğu kapsamında olan bir zarar türü nedeniyle hesaba başvuru koşulları oluşsa dahi, söz konusu zarar hesabın teminat kapsamında olan zarar türlerinden olmayabilir ve hesabın sorumluluğu doğmayabilir. Bu yönüyle hesabı zorunlu sigortadan ayrı tutmak ve sorumluluk hallerini ayrı ayrı değerlendirmek yerinde olacaktır.

7. Yeşil Kart Sigortası Gereği Motorlu Taşıt Bürosunca Yapılacak Ödemeler

Trafik akışının artması ile Avrupa Devletlerinde meydana gelen sorunları çözüme kavuşturmak ve ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla 1948'de Cenevre'deki Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (E.C.E.) tarafından Karayolu Nakliyat Alt

Komitesi (The Sub-Committee for Road Transport for the E.C.E.) kurulmuştur. 1949'da Karayolu Nakliyat Alt Komitesi sorunun çözümü için 5 No.lu Tavsiye Kararını çıkarmıştır. Bu tavsiye kararı Yeşil Kart Sisteminin oluşumunu sağlayan ilk ve temel belge olma niteliğini taşımaktadır¹²⁶.

1953 yılında üye devletler hükümetleri arasında Londra Antlaşması imzalanmıştır. Sözleşme ile Yeşil Kart Sigortası'nın uygulanmasını sağlayacak merkezlerin kurulması ve bu merkezler arasındaki ilişkinin düzenlenmesi amaçlanmıştır. Bu sistem içinde aracını sigorta ettirecek olanlara verilecek kartın renginin yeşil olması nedeni ile “*Yeşil Kart Sigortası*” denmiştir ve sistemin adı uluslararası alanda “*Yeşil Kart Sistemi*” olarak adlandırılmıştır¹²⁷. Her ülke devletinin iç hukuk kurallarının farklı olması birçok sorunu da beraberinde getirdiğinden Türkiye'nin de üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi üyeleri, 20.04.1959 tarihinde Strazburg'da “*Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına Dair Avrupa Sözleşmesi*” ni imzalamışlardır¹²⁸. Bu sözleşmeyle trafik kazasında yabancı araçlar nedeniyle zarar görenlerin haklarının güvence altına alınması amaçlanmıştır¹²⁹.

Ülkemizde Avrupa Sözleşmesi imzalanmadan önce fakat sözleşmeye uygun olarak Bakanlar Kurulu'nun 08.05.1963 gün ve 6/1723 sayılı kararıyla Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıt Bürosu kurulmuştur.¹³⁰ Türkiye Sigorta Reasürans Şirketleri Birliği'nin 6 Ağustos 1963 Tarihli ve 8 Sayılı Olağanüstü Genel Kurul toplantısında “*Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıt Bürosu Yönetmeliği*” kabul edilmiştir. Yönetmelik 19 Ekim 1963 tarihli ve 11535 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yeşil Kart Sistemi (Green Card System) böylece ülkemizde de 1964 yılından itibaren fiilen uygulanmaya başlanmıştır¹³¹.

Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına Dair Avrupa Sözleşmesi ülkemiz tarafından 26.06.1974 tarihinde imzalanarak kabul edilmiş ve TBMM tarafından

¹²⁶ Yasemin Tufan, *Uluslararası Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ve Yeşil Kart Sistemi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2008, s.8.

¹²⁷ Vural, a.g.e., s.108.

¹²⁸ Ulaş, *Sigorta Hukuku*, s.346.

¹²⁹ Tufan, a.g.e., s.9.

¹³⁰ Tufan, a.g.e., s.11, Ulaş, *Sigorta Hukuku*, s.346

¹³¹ Yılmaz, a.g.e., s.43.

04.11.1999 tarih ve 4477 sayılı kanun ile onaylanmıştır¹³². Yeşil Kart Sigortasının kabulü ile, Zorunlu Trafik Sigortası'nın yurtdışında da koruma sağlaması amacı gerçekleştirilmiştir¹³³. Avrupa Sözleşmesi imzalanmadan önce her ne kadar 1964 yılından beri Motorlu Taşıt Bürosu kurulmuş ve Yeşil Kart Sistemi fiilen uygulanmaya başlamışsa da uyuşmazlık durumunda birçok sorunla karşı karşıya kalınmıştır. Öyle ki Yeşil Kart Sistemine fiilen dahil olduğu için yabancı plakalı araçların üçüncü kişilere zarar vermesi ihtimalinde zarar gören ilgililer tüzel kişiliği bulunan motorlu taşıt bürosuna dava açabilmekteydi. Uyuşmazlık durumunda Türk Mahkemeleri yeşil kart belgelerini kabul etmediğinden yabancı araçlar hakkında ihtiyadi tedbir kararı alınmaktaydı. Tedbir kararının kaldırılabilmesi için ise büro, dosyaya banka teminat mektubu ibraz etmek zorunda kalmaktaydı¹³⁴. Bu şekilde, trafikten menedilen yabancı araçlar mağdur edildiği gibi motorlu taşıt bürosuna da ağır yükümlülük getirilmişti. Bu sebeple Avrupa Sözleşmesi'nin imzalanmasıyla Yeşil Kart Sistemi uygulanmaya başlanmış ve bu sorunlara çözüm getirilmiştir.

Yeşil kart sisteminin temel amacı yabancı araçların neden olduğu zararlar karşısında zarar görenlerin korunması ve trafik akışının kolaylaştırılmasıdır¹³⁵. Ülkesinde ZMSS yaptıran araç sahibi, yeşil kart sigortasına dahil ise bu durumda ülke dışında çıktığında ayrıca bir zorunlu trafik sigortası yaptırmaksızın bulunduğu yabancı ülkenin teminat limitlerine kadar ZMSS'den yararlanır¹³⁶. Böylelikle zarar görenler, zorunlu sigortadan yararlanacakları için zararlarını kolayca tazmin etme imkanına sahiptirler¹³⁷. Bu sigorta, zorunlu trafik sigorta poliçesi üzerinde yazan üye devletlerin sınırları

¹³² “Avrupa Sözleşmesi, 2. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında belirtilen seçme haklarını kullanılarak sözleşmenin II sayılı ekinde yer alan 1, 6, 8 ve 12 sayılı çekinceler koyulmak suretiyle onaylanmış ve Bakanlar Kurulu'nun 11.02.2000 tarih ve 2000/36 sayılı kararı ile yayımlanmıştır.” Bkz. 15.02.2000 tarihli ve 23965 no.lu Resmî Gazete.

¹³³ Seven, “Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı” s.44.

¹³⁴ Tufan, a.g.e., s. 11.

¹³⁵ Tufan, a.g.e., s. 50.

¹³⁶ Seven, “Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.44; Yarg. 17.HD, 11.04.2016, 2015/18458E.- 2016/4543K., “. . . yeşil kart sigortası bakımından kazanın vuku bulduğu ülkenin poliçe sorumluluk ve limitlerinin kullanılacağı kuralına göre, türk hukuku uygulanıp poliçe limiti ile proporsiyona uygun ödeme yapıldığını, aşan kısım için işleyen ve sürücüye başvurulabileceğini ve kendilerine yöneltilebilecek dava hakkının olmadığını belirterek davanın reddini istemiştir. Mahkemece, davalıya karşı husumetin yanlış yöneltildiği gerekçesiyle davanın husumetten reddine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA...”, www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.01.01.2022).

¹³⁷ Yılmaz, a.g.e., s.42.

içerisinde geçerlidir¹³⁸. Yeşil Kart Poliçesi ülke içinde geçerli olan zorunlu trafik sigortası poliçesinin yerine geçerek yurt dışında da geçerliliğinin olmasını sağlar¹³⁹. Bu sigorta ile ilgili her türlü iş ve işlemler uluslararası sözleşmelerle kabul edilmiş kurallar çerçevesinde Motorlu Taşıt Büroları vasıtasıyla yürütülür¹⁴⁰.

Karayolları Trafik Kanunu m.91/6 bendinde: *“Turistlere ait taşıtlarla, milletlerarası çok taraflı veya karşılıklı anlaşmalar kapsamına giren yabancı plakalı taşıtların Türkiye’de geçerli milletlerarası anlaşmalarla kabul edilmiş sigortaları yoksa bunlar için zorunlu mali sorumluluk sigortası Türkiye sınırlarına girişleri sırasında yapılır.”* şeklinde düzenleme yapılmıştır. Burada bahsi geçen *“Türkiye’de geçerli milletlerarası anlaşmalarla kabul edilmiş sigorta”* Yeşil Kart Sigortasıdır. Bu yönüyle yabancı araçların ülke girişinde zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmaksızın Yeşil Kart belgelerini ibraz etmeleri ile ülkeye giriş yapabilmektedirler. Bu yönüyle de Yeşil Kart Sistemi’nin trafik akışını kolaylaştırdığı söylenebilir.

T.C. Yargıtay 17.Hukuk Dairesi Esas: 2016/ 7060 Karar: 2017 / 7063 Karar Tarihi: 20.06.2017: *“Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu'nun çalışma esas ve usulleri hakkındaki 26.10.1991 gün ve 21033 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan yönetmeliğin "Büronun amacı" başlığını taşıyan 5. maddesinin 3. bendi uyarınca, yurt dışında sigortalanmış bulunan ve geçerli olan sigorta sertifikası taşıyan motorlu kara taşıt araçları sahipleri veya sürücüleri tarafından Türkiye’de sebebiyet verilmiş hasarların, doğrudan doğruya idare ve ödenmesi hususundaki işlemleri yapmak, büronun amaçları arasında sayılmıştır. Bu nedenle yabancı plakalı araçların Türkiye’de karışıkları kazalarda, şayet geçerli bir yeşil kart sigortaları varsa, bunların sigorta yaptırmalarına gerek olmaksızın araçlarının neden olacağı zararlar karşılanacaktır. Bir başka deyişle, yeşil kart poliçesi o ülkede düzenlenmiş zorunlu mali sorumluluk sigorta poliçesi gibi kabul edilecektir. Buna göre yeşil kart sigortası, anlaşmaya dahil yabancı ülkelerin zorunlu mali sorumluluk sigortalarını bir araya getiren ... ve beynelminel bir sigorta*

¹³⁸ Seven, “Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.44.

¹³⁹ Yarg. 17.HD, 15.10.2019 T., 2017/2792E.- 2019/9386K., *“Yukarıda açıklanan ilkeler ışığında ve özet olarak; Yeşil Kart o ülkede düzenlenmiş ZMMS gibi kabul edilip destekten yoksun kalma tazminatı istemi miras hukukundan bağımsız bir talep olup, davacılar davalı trafik sigortası karşısında zarar gören 3. kişi konumundadır. Bu durumda mahkemece, davacıların zarar gören 3. kişi konumunda oldukları kabul edilip işin esasına girilerek deliller toplanıp hasil olacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken...”*, www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.01.01.2022).

¹⁴⁰ Yılmaz, a.g.e, s.42.

poliçesi olarak tanımlanmaktadır. Memleketimizin de üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi mensuplarının 20 Nisan 1959 tarihinde imzaladıkları "... Mecburi Mesuliyet Sigortasına dair Avrupa Sözleşmesi" gereğince ülkemizde de tüzel kişiliği haiz Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıt Bürosu kurulmuş olup, yeşil kart sistemi uygulanmaktadır.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 91. maddesi ile Ülkemizin de üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi mensuplarının 20 Nisan 1959 tarihinde ... şehrinde imzaladıkları "... Mecburi Mesuliyet Sigortası İhdası" ile ilgili anlaşma hükümleri uyarınca, yabancı plakalı motorlu araçların, şayet milletlerarası geçerli olup Türkiye'de de kabul edilen sigortaları varsa, bunların sigorta yapturmalarına gerek olmaksızın araçlarının neden olacağı zararlar, zorunlu trafik sigorta güvencesinde olacaktır. Şayet böyle bir sigortası yoksa, bu araçlar için Türkiye sınırlarına girişlerinde, zorunlu trafik sigorta sözleşmesi yapılacaktır. Yine bu hükümler uyarınca Ülkemizde de geçerli bulunan "Yeşil Kart Sistemi"ne göre faaliyette bulunmak üzere "Türkiye Sigorta ve ... Şirketleri Birliği Motorlu Taşıt Bürosu" kurulmuştur."

Yeşil Kart Sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Motorlu Taşıt Bürosu'na yapılacak ödemeler için Güvence Hesabına başvurulabilecektir¹⁴¹. Yeşil kart sigortası kapsamında Türkiye sınırları içinde yabancı araçlar nedeniyle meydana gelecek zararlardan ötürü büroca tekemmül ettirilecek dosyaların tazminat ödemesi için büro tarafından hesaba başvurulabilecektir¹⁴². Diğer başvuru koşullarında olduğu gibi burada hesabın sorumluluğu sadece bedensel zararlar ile sınırlandırılmadığından maddi zararlar bakımından da hesaba başvurulabilmektedir¹⁴³. Güvence hesabının sorumluluğu burada da ZMSS teminat limitleri ile sınırlıdır¹⁴⁴.

Yeşil Kart Sigortası kapsamında Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler sebebiyle hesaba başvuru yapılarak zarar görenlerin zararlarının en hızlı şekilde tazmin edilmesi sağlanmaktadır. Fakat nihayetinde bu zararlardan büro sorumludur¹⁴⁵. Hesaba

¹⁴¹ 5684 S. Kanun m.14/2-d, GHY m.9/2, GHY m.11/1.

¹⁴² Yılmaz, a.g.e., s.43.

¹⁴³ Kabukçuoğlu Özer, a.g.e., s.198, Ulaş, *Sigortacılıkta Güvence Hesabı*, s.83.

¹⁴⁴ Ateş, s.351, Seven, "Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı", s.46, Ulaş, *Sigortacılıkta Güvence Hesabı* s.83, Yılmaz, a.g.e., s. 44.

¹⁴⁵ Ulaş, *Sigortacılıkta Güvence Hesabı*, s.83.

başvuru yalnızca Motorlu Taşıt Bürosunca yapılabilir¹⁴⁶. İlgililerin hesaba başvurma hakları bulunmamaktadır.

Yeşil Kart Sigortası kapsamında büroca yapılacak ödemeler için hesaba başvurulması eski Garanti Fonu Yönetmeliğinde yer almayan bir düzenlemedir. Bu yönüyle Güvence Hesabı ile getirilen yeni bir düzenleme olduğunu söyleyebiliriz¹⁴⁷.

¹⁴⁶Cicim, a.g.e., s.112; Seven, “Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı” s.45; Yılmaz, a.g.e, s.43.

¹⁴⁷ Cicim, a.g.e., s.112.

İKİNCİ BÖLÜM

GÜVENCE HESABININ KAPSAMINDA OLAN ZORUNLU SİGORTALAR

I. KARAYOLU TRAFİK ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI

A. TANIM VE YASAL DAYANAK

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, özel bir yasa olan 2918 Sayılı KTK'nın 91-111.maddeleri arasında düzenlenmiş olan ve motorlu bir aracın karayolunda işletilmesi sırasında meydana gelebilecek kazalarda, işletenin üçüncü kişilere karşı olan mali sorumluluğunu belli sınırlar içerisinde karşılamayı amaçlayan ve kanunkoyucu tarafından yapılması zorunlu olan sorumluluk sigortası türüdür¹⁴⁸. Uygulamadaki adıyla trafik sigortası, KTK m.91 hükmü uyarınca işletenin üçüncü kişilere verdiği bedensel ve cismani zararlara ilişkin sorumluluklarını karşılamak amacıyla oluşturulmuş bir zarar sigortası türüdür¹⁴⁹. İşletenin mali ve hukuki sorumluluğunu teminat limitleri dahilinde üçüncü kişilere karşı güvence altına alır.

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, araç türlerine göre değişen ve her yıl belirlenen limitlerde teminat sağlamaktadır. Teminatı aşan kısımdan sigorta sorumlu tutulamaz. Bununla birlikte teminat limitleri sınırları içerisinde olsa bile trafik sigortası her türlü zararı karşılamamaktadır. Sigorta kapsamına hangi kaza ve zarar türlerinin girdiği somut olayda tespit edilmelidir¹⁵⁰.

Hukukumuzda karayolu trafiğini ele alan ilk yasal düzenleme 03.04.1930 Tarihli ve 1580 Sayılı Belediye Kanunu'dur. Bu kanun ile Belediyelere trafiği düzenleme yetkisi verilmişti¹⁵¹. Buradaki düzenlemede esasen motorlu araçların işletilmesi esnasında meydana gelen zararlardan ötürü sorumluluk genel hükümlere göre kusur sorumluluğu idi¹⁵². Akabinde ise 11.05.1953 Tarih ve 6085 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu yürürlüğe girmiştir. Ülkemizde motorlu araç işletenin sorumluluğu ve zorunlu mali sorumluluk

¹⁴⁸ Mustafa Çeker, *Sigorta Hukuku*, Karahan Kitabevi, 2004, s.170; Keskin, s.1624; Tepedelen, a.g.e., s.47; Ulaş, *Sigorta Hukuku*, s.875.

¹⁴⁹ Filiz Berberoğlu Yenipınar, *Trafik Kazalarında Tazminat Davaları*, B.4., Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.72.

¹⁵⁰ Mehmet Özdamar/ Burak Doğan, *Sigorta Hukuku*, B.1, 2020, s.127-128.

¹⁵¹ Hatice Karacan Çetin, *Karayolları Trafik Kanununda Hukuki Sorumluluk*, Ankara; Seçkin, 2016 s.41.

¹⁵² Zekeriya Yılmaz, *Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk*, Tazminat Sigorta ve Rücu Davaları, B.3, Ankara, 2014, s.3.

sigortası ilk olarak 6085 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile özel olarak düzenlenmişti. Kanunun 50.maddesinin ilk halinde işletenin sorumluluğu objektif özen yükümlülüğünün ihlaline dayalı kusursuz sorumluluk hali olarak öngörülmüştü¹⁵³. Buna göre işleten durum ve koşulların gerektirdiği bütün özeni gösterdiğini veya gereken bütün dikkat ve özeni gösterseydi dahi zararın meydana geleceğini ispat etmesi durumunda sorumluluktan kurtulabilmekteydi. Ancak 1961 yılında 232 Sayılı yasa ile KTK 50-56.maddelerinde bazı değişikliklerin yapılması ile birlikte işletenin sorumluluğu kusur karinesine dayanan sorumluluğa dönüştürüldü¹⁵⁴. Öyle ki değişiklikten sonra 50.maddenin 2.fıkrası “*motorlu taşıt, müteharrik makine veya lastik tekerlekli traktör sahibi, zararın mücbir sebepten veya kazazedenin veya üçüncü şahsın ağır kusurundan ileri geldiğini veyahut kendisinin veya efal ve harekâtından mesul olduğu kimselerin kusurunun bulunmadığını ispat ederse mesuliyetten kurtulur*” şeklinde düzenlenmişti. Söz konusu değişiklikte objektif sorumluluktan uzaklaşarak kusur karinesine dayanan sorumluluk ilkesi kabul edilmiştir¹⁵⁵. Öğretide bu değişiklik o dönemde birçok yazar tarafından eleştirilmiştir¹⁵⁶. Zira yapılan değişiklikte birlikte işletenin sorumluluğu daha da hafifletirilerek modern eğilimin aksine tehlike sorumluluğunun yerini kusur sorumluluğu almıştır. Öğretideki bir görüşe¹⁵⁷ göre kanun metnindeki “*veyahut*” bağlacını “*ve*” şeklinde okumak ve anlamak gerekmektedir. Böylelikle düzenleme tehlike sorumluluğuna uyum sağlayacaktır¹⁵⁸. Nitekim gerek öğretide gerekse de Yargıtay uygulamaları ile bu görüş benimsenmiş ve düzenleme tehlike sorumluluğu görüşü bağlamında yorumlanmıştır¹⁵⁹.

6085 Sayılı Kanun’un 50.maddesindeki “*araç kullanan*” deyimini 232 Sayılı Kanun ile “*araç sahibi*” olarak değiştirilmiştir. Buna göre, motorlu taşıt sahipleri motorlu araçların işletilmesi sırasında üçüncü kişilerin uğrayacakları zararları teminat altına almak üzere trafik sigortası yaptırmakla yükümlü tutulmuşlardır¹⁶⁰. O dönemde sigorta yaptırmaya yükümlülüğünün sadece araç sahiplerine getirilmiş olması öğretide birçok yazar tarafından eleştirilmiştir¹⁶¹. Her ne kadar bu değişiklik bir yenilik olarak getirilmişse de

¹⁵³ Tandoğan, a.g.e., s.208.

¹⁵⁴ Tandoğan, a.g.e., s.210.

¹⁵⁵ Vural, a.g.e, s.38.

¹⁵⁶ Tandoğan, a.g.e., s.219; Vural, a.g.e., s.39

¹⁵⁷ Tandoğan, a.g.e., s.223.

¹⁵⁸ Vural, a.g.e., s.40.

¹⁵⁹ Çetin, a.g.e., s.48.

¹⁶⁰ Nomer, a.g.e., s.7.

¹⁶¹ Bozer, a.g.e., s.195, Tandoğan, a.g.e., s. 225.

“*araç sahibi*” deyimini “*kullanan*” kavramına göre geniş yorumlama olanaklarını engellemiştir. Zira, kullanan kavramı işleten kavramına yakın olarak geniş yorumlanabilmekteydi. Bu düzenleme ile kapsam oldukça daraltılmış ve öğretilerde eleştirilmiştir¹⁶².

6085 Sayılı yasanın 51.maddesindeki düzenleme ile mali sorumluluk sigortası yapma zorunluluğu sadece gerçek ve özel tüzel kişi olan motorlu araç sahiplerine getirilmiş olup genel ve katma bütçeli idareler için mali sorumluluk sigortası yaptırma yükümlülüğü getirilmemişti¹⁶³.

13.10.1983 Tarih ve 2918 Sayılı KTK'nın yürürlüğe girmesiyle 6085 Sayılı Kanun kaldırılmıştır. İşletenin hukuki sorumluluğu KTK m.85 vd. maddelerde düzenlenmiştir. 6085 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na kıyasla 2918 Sayılı KTK ile ZMSS'nin uygulama alanı genişletilmiştir. Öyle ki 2918 Sayılı Kanun kamu ya da özel hukuk kişisi ayrımı yapmaksızın tüm araç işletenleri yönünden-31.10.1990 tarihli ve 3672 sayılı kanunla yapılan değişiklik ile birlikte-ZMSS yaptırma zorunluluğu getirmiştir¹⁶⁴. Buna göre KTK m.85 gereğince işletenlerin, sorumluluklarının belli teminat limitleri dahilinde karşılanması amacıyla KTK m.91 gereğince mali sorumluluk sigortaları yaptırmaları zorunludur.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise 2918 sayılı kanun ile birlikte mali sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğunun sadece araç malikine değil, öğretilerde de benimsendiği gibi araç işletenine getirilmesidir. Mülga KTK'da öğretilerde en çok eleştirilen hususlardan birisi de ZMSS yaptırma zorunluluğunun sadece araç malikine getirilmesiydi. İsbetli olarak 2918 sayılı KTK'da bu eleştiri dikkate alınarak “*araç işleteni*” kavramı kullanılmıştır.

2918 Sayılı KTK'da işletenin hukuki sorumluluğuna ilişkin olarak 17.10.1996 yılında 4199 Sayılı Kanun ile bazı değişiklikler yapılmıştır. Buna göre, “*işletenin bağlı olduğu teşebbüs sahibi*” kavramı işleten ile birlikte kusursuz sorumluluğun kapsamına alınmıştır. Böylelikle teşebbüs sahibi de tehlike sorumluluğu kapsamında değerlendirilmiştir.

¹⁶² Vural, “Sigorta Güvence Hesabı'nın Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.37.

¹⁶³ Nomer, a.g.e., s.7.

¹⁶⁴ Tepedelen, a.g.e., s.20.

Bununla birlikte her türlü aracı sevk ve idare eden kişi “sürücü”, ticari olarak tescil edilmiş bir aracı sevk ve idare eden kişi “şoför” olarak adlandırılmıştır.

B. ÖZELLİKLERİ

Karayolları Trafik Kanunu m.91’e göre işletenlerin, aynı kanunun 85.maddesindeki sorumluluklarını karşılamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunlu tutulmuştur. Mülga 6085 S. KTK’dan farklı olarak 2918 S. KTK ile mali sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğu sadece araç sahiplerine değil daha geniş bir kavram olan araç işletenlerine getirilmiştir. Zorunlu olması sebebiyle, sigortasız olarak aracın trafiğe çıkarılmasının idari para cezası şeklinde idari bir yaptırımı olduğu gibi söz konusu araçlar trafikten menedilmektedir¹⁶⁵. Gerek KTK m.101, gerek SKm.13/1 gerekse de TTK m.1483 hükümleri gereğince kaza sigortası alanında ruhsatı bulunan sigorta şirketleri kendilerine başvuru yapıldığında kişilere ZMSS poliçesi düzenlemek zorundadır.

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ile işletenin kaza sonucu üçüncü kişilere verebileceği zararlar neticesinde pasifindeki artışın önlenmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte zarar görenlerin korunması ve zararlarının teminat altına alınarak giderilmesi hedeflenmektedir¹⁶⁶. Böylelikle taraflar arasındaki menfaat dengesi de sağlanmaktadır¹⁶⁷.

Mali Sorumluluk Sigortası sigorta ettirenin sorumluluğunu ortadan kaldırmamakla birlikte sigorta ettirenin malvarlığında oluşabilecek azalmayı en aza indirmeyi amaçlar¹⁶⁸. Bu durumda sigorta ettirenin sorumluluğu devam etmekle birlikte meydana gelen kaza sonucu malvarlığındaki eksilmeyi güvence altına almış olur¹⁶⁹. Ekonomik yönden zayıf olabilecek zarar verenin aczi ihtimaline karşılık, zarar gören üçüncü kişilere de bu yönüyle garanti sağlamaktadır¹⁷⁰.

¹⁶⁵ KTK m.91/5.

¹⁶⁶ Ulaş, *Uygulamalı Sigorta Hukuku*, s.764.

¹⁶⁷ Keskin, a.g.e., s.1628.

¹⁶⁸ Tepedelen, a.g.e., s.48.

¹⁶⁹ Aslan Düzgün, “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı”, *BATİDER*, C. XXIX, S. 3, Ankara: (2013), ss. 189-216, s. 190.

¹⁷⁰ Çeker, *6102 Sayılı TTK’ya Göre Sigorta Hukuku*, s.136.

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının bir diğer önemli özelliği ise sorumluluğun kaldırılması veya azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görenlere karşı ileri sürülememektedir. Bu husus KTK m.95'te: “*Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez.*” şeklinde düzenlenmiştir. Yine TTK m.1484/1'de: “*Sigortacı, sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulmuş olsa da, zarar gören bakımından ifa borcu, zorunlu sigorta miktarına kadar devam eder.*” şeklinde benzer bir düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemelerin de esasın üçüncü kişilerin zararlarını tazmin etme amacına yönelik olduğu söylenebilir. Böylelikle sigortacı zarar gören üçüncü kişilerin zararlarını limitler dahilinde tazmin ettikten sonra sorumlulara rücu edebilecek ve sorumluluğun kaldırılması veya azaltılması hallerini ileri sürebilecektir.

Trafik sigortasının sorumluluk sigortasının alt ayrımında zarar sigortası türü olması sebebiyle bunun doğal sonucu olarak rizikonun gerçekleşmesi halinde üçüncü kişilerin gerçek zararları teminat limiti dahilinde karşılanmaktadır¹⁷¹. Diğer zarar sigortalarından farklı olarak poliçedeki sigorta limitleri sigorta süresi içerisinde farklı zamanlarda meydana gelebilecek farklı zararlarda ayrı olarak geçerlilik kazanmaktadır¹⁷². Daha doğru ifadeyle sorumluluk limitleri her olay için birbirinden bağımsız olarak ayrı ayrı geçerlidir.

Karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortasının bir diğer özelliği sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan bir kişinin bu sözleşmeden yararlanmasıdır. Zarar gören üçüncü kişi sözleşmenin tarafı olmadığı halde doğrudan sigortacıya başvurabilir. Bu husus KTK m. 97'de hüküm altına alınmıştır. Buna göre; Zarar gören, ZMSS'de öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekmektedir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde yazılı cevap vermesi gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık

¹⁷¹ Ulaş, *Uygulamalı Sigorta Hukuku*, s.764.

¹⁷² Keskin, a.g.e., s.1629, Karasu, “*Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası*”, s.23.

çıkması hâlinde, zarar gören dava açabileceği gibi 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime de başvurabilir.

C. SORUMLULUĞUN KOŞULLARI

1. Uygulama Alanı

a. Taşıt yönünden

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası'nın kapsamına giren araçlar “*motorlu taşıt araçları*”dır. Motorlu araç niteliği taşımayan araçlar kural olarak ZMSS'den yararlanamazlar¹⁷³. KTK m.3'te taşıt kavramı içerisinde motorlu taşıt kavramı tanımlanmıştır. Buna göre karayolunda insan, hayvan ve yük taşımaya yarayan ve makine gücü ile yürütülen taşıtlara motorlu araç denmektedir. Kanuni tanımdan da anlaşıldığı üzere aracın motor gücü ile yürütülmesi gerektiğinden insan, hayvan, rüzgâr, yerçekimi vb. ile yürütülen araçlar motorlu araç sayılmaz¹⁷⁴.

Kanuni tanımdan hareketle bir taşıtın ZMSS kapsamında olması için aracın kendi motorunun itici gücüyle çalıştırılıyor olması, bir yerden başka bir yere hareket edebiliyor olması ve bu hareketin toprak üstünde yapılması gerekmektedir¹⁷⁵. Motorlu araçta, motoru çalıştıran gücün (benzin, elektrik, mazot vb.) bir önemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla yalnızca buldukları yerde iş gören hareket etmeyen vinç, kompresör kazma vb. inşaat malzemeleri, lunapark araçları KTK kapsamında değildir ve dolayısıyla ZMSS sorumluluğu kapsamında değerlendirilememektedir¹⁷⁶.

Motor gücüyle hareket etmesine rağmen içten yanmalı veya elektrik motorlu bisikletler yasa kapsamında kabul edilmemiştir¹⁷⁷. Motorlu bisiklet kavramı KTK m. 3'te, azami hızı saatte 45 kilometreyi, içten yanmalı motorlu ise silindir hacmi 50 santimetreküpü, elektrik motorlu ise azami sürekli nominal güç çıkışı 4 kilovattı geçmeyen iki veya üç tekerlekli taşıtlar ile aynı özelliklere sahip net ağırlığı 350 kilogramı aşmayan

¹⁷³ Ulaş, Uygulamalı Sigorta Hukuku, s.925.

¹⁷⁴ Çelik Ahmet Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu*, B.3., Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021, s.68, Keskin, s.1631.

¹⁷⁵ Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu* s.68.

¹⁷⁶ Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu*, s.69.

¹⁷⁷ Bkz. KTK m.103: “*Motorsuz taşıtlar ile motorlu bisiklet sürücülerinin hukuki sorumluluğu genel hükümlere tabidir.*”

dört tekerlekli motorlu taşıt olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla motorlu bisikletlerin işletilmesi halinde üçüncü kişilerde meydana gelebilecek zararlarda genel hükümlere göre sorumluluk tespit edilecektir. Motorlu araç olmasına rağmen büyük bir tehlike arz etmemeleri sebebiyle motorlu bisiklet ZMSS kapsamına dahil edilmemiştir¹⁷⁸.

Öğretide en geniş haliyle motorlu araç kavramı ise “*makine gücüyle (kendi iç düzeninden kaynaklanan itici gücüyle) toprak üzerinde hareket edebilen, bir yerden bir yere gidebilen; taşıma, çekme, kaldırma, kurtarma, inşaat, üretim, tarım gibi işlerde kullanılan; itfaiye, cankurtaran, cenaze arabası gibi işlevleri olan; kamu alanında bayındırlık, savunma, eğitim, sağlık gibi çeşitli kuruluşların üstlendiği hizmetlerin yerine getirilmesinde kullanılan bir teknolojik üründür*” şeklinde tanımlanmıştır¹⁷⁹.

Karayolları Trafik Kanunu’nun 102.maddesine göre bir römorkun¹⁸⁰ veya yarı römorkun¹⁸¹ veya çekilen bir aracın sebep olduğu zarardan dolayı, çekicinin işleteni, motorlu aracı işletenin sorumluluğuna ilişkin hükümlere göre sorumlu tutulur. Çekilen araçla ilgili olarak sorumluluk genel hükümlere tabidir. Çekicinin sorumluluk sigortası, çekiciyi işletenin, römorkun sebep olduğu zarardan dolayı sorumluluğunu da kapsar.

Bahsedilen motorlu araçla kazaya neden olan kişinin sorumluluğunun KTK hükümleri kapsamında değerlendirilebilmesi için aracın işletilme halinde olması gerekmektedir¹⁸². İşletilme halinde olmayan araçların neden olduğu zararlar nedeniyle genel hükümlere göre sorumlulara başvuru yapılmaktadır. Öğretide “*işletilme halinde olma*” kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda bazı görüş farklılıkları bulunmaktadır. Makine tekniği görüşüne göre motorlu aracın işletilme halinde sayılabilmesi için motor aksamının çalışıyor olması gerekmektedir. İşletme tehlikeleri öncelikle aracı hareket ettiren motor gücünde bulmaktadır. Kaza motor aksamının ışık ve

¹⁷⁸Hasan Tahsin GÖKCAN/ Seydi KAYMAZ, *Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Hukuki Sorumluluk Tazminat-Sigorta- Rücu Davaları ve Trafik Suçları*, 2. b., Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001, s. 236.; Karasu, a.g.e., s.25

¹⁷⁹ Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu*, s.68.

¹⁸⁰ KTK m.3’e göre: “Römork, Motorlu araçla çekilen insan veya yük taşımak için imal edilmiş motorsuz taşıttır.”

¹⁸¹ KTK m.3’e göre: “Yarı römork, Bir kısmı motorlu taşıt veya araç üzerine oturan, taşıdığı yükün ve kendi ağırlığının bir kısmı motorlu araç tarafından taşınan römorktur.”

¹⁸² Bkz. KTK m.85/1.

ses donanımının çalışmasından kaynaklanan tehlikeden ötürü meydana gelmiş olmalıdır¹⁸³.

Trafiğe çıkarma görüşüne göre ise motorlu bir araç yola çıkarıldığı andan itibaren tehlikeleri içinde barındırır. Trafiğe çıkma durumu aracın trafik kurallarının uygulandığı yer ve alanlara çıktığı andan itibaren başlar. Aracın bu andan itibaren çalışıp çalışmaması, mekanik aksamının hareket halinde olup olmamasının bir önemi yoktur. Zira duran bir araç da hareket eden araç kadar tehlikeli olabilmektedir¹⁸⁴.

Bir başka görüşe göre ise yukarıdaki iki görüşün birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Buna göre motorlu aracın hem teknik yönden itici gücünün bulunması hem de trafiğe çıkarılmış olması gerekmektedir. Motorlu araç hareket edebilme yeteneğine sahip olsa da trafiğe çıkarılmadığı sürece trafik kazasına neden olamaz¹⁸⁵. Dolayısıyla onun hem teknik donanıma sahip olması hem de trafiğe çıkartılmış olması gerekir. Aracın işletilme halinde olmamasından anlaşılması gereken aracın kullanılmaması örneğin garajda duruyor olmasıdır¹⁸⁶. Bu görüşe göre trafiğe çıkarılan araç tehlikeyi de beraberinde barındırdığından hareket halinde olsun veya olmasın işletilme halindedir ve KTK kapsamındadır. Özetle bu görüşe göre motorlu aracın işletilme halinde olmasından anlaşılması gereken aracın kendi motor itici gücünün çalışıyor olması, bozuk olmaması, bir yerden bir yere gidebilme yeteneğine sahip olması KTK m.3'te tanımlanan karayolu ve karayolu sayılan yerlerde hareket eden veya duran ayrımı yapmaksızın her motorlu araç işletilme halindedir. Kanaatimizce bu görüş yerindedir. Zira KTK'dan kaynaklanan sorumluluğun tehlike sorumluluğu olması da birlikte değerlendirildiğinde motorlu aracın trafiğe çıkması tek başına tehlike arz eden bir durumdur. Uygulamaya bakan yönüyle duran veya hareket halinde olan araçların kazalara ve birçok zarara sebebiyet verdiği görülmektedir. Hal böyle olunca aracın işletilmesi kavramını salt trafiğe çıkma veya harekete bağlı olarak değerlendirme yetersiz kalmaktadır. Yanlış park edilen araçların pek çok kazaya sebebiyet verdiği de göz ardı edilmemelidir.

¹⁸³ Tandoğan, a.g.e., s.240; Keskin, a.g.e., 1662.

¹⁸⁴ Fikret Eren, "Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1987, C.39, S.1., s.194.

¹⁸⁵ Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu* s.118 vd.

¹⁸⁶ Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu* s.120.

b. Yer yönünden

Motorlu aracın işletilmesi sırasında maddi veya bedensel zararlara sebebiyet verilmesi halinde buradaki sorumluluğun KTK hükümleri kapsamında değerlendirilebilmesi için kazanın karayolu¹⁸⁷ veya karayolu sayılan yerlerden birinde meydana gelmiş olması gerekmektedir. Bu husus KTK m.2'de : *“Bu Kanun, karayollarında uygulanır. Ancak aksine bir hüküm yoksa;*

a) Karayolu dışındaki alanlardan kamuya açık olanlar ile park, bahçe, park yeri, garaj, yolcu ve eşya terminali, servis ve akaryakıt istasyonlarında karayolu taşıt trafiği için faydalanılan yerler ile,

b) Erişme kontrollü karayolunda ve para ödenerek yararlanılan karayollarının kamuya açık kesimlerinde ve belirli bir karayolunun bağlantısını sağlayan deniz, göl ve akarsular üzerinde kamu hizmeti gören araçların, karayolu araçlarına ayrılan kısımlarında da Bu Kanun hükümleri uygulanır.” şeklinde düzenlenmiştir. Yine kanunun amacını düzenleyen KTK m.1'de karayollarında can ve mal güvenliğinin sağlanmasının amaçlandığı hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla kazanın karayolunda meydana gelmiş olması gerekmektedir.

Karayolu dışındaki alanların kamuya açık olması yeterlidir. Yalnızca taşıt trafiğine açık olması gerekmez. Ancak bununla birlikte park, bahçe gibi yerlerde gerçekleşen zararlardan motorlu araç işletenin KTK hükümleri gereği sorumlu tutulabilmesi için buralara araçların girip çıkabiliyor olması gerekmektedir¹⁸⁸. Bununla birlikte bu yerlere araçla giriş çıkış yasaklanmış olsa bile motorlu araçla girilmesi ve zarar meydana gelmesi ihtimalinde KTK hükümlerine göre sorumluluk devam etmektedir¹⁸⁹.

Uygulamada hemzemin geçitlerde meydana gelen kazalardan doğan sorumluluk hususunda KTK hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı konusunda uyuşmazlıklarda farklı savunmalar yapılmakta ise de, KTK m.3'te tanımlandığı üzere hemzemin geçit, karayolu ile demiryolunun aynı seviyede kesiştiği bariyerli veya bariyersiz geçitler olarak

¹⁸⁷ KTK m.3'te: *“Trafik için, kamunun yararlanmasına açık olan arazi şeridi, köprüler ve alanlardır.”* şeklinde tanımlanmıştır.

¹⁸⁸ Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu* s.64.

¹⁸⁹ Ayşe Havutçu/ Emre Gökyayla, *Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk*, Ankara: Seçkin, 1999, s.19-21.

tanımlandığından, açıkça karayolunun devamı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla hemzemin geçitlerde meydana gelen kazalar KTK hükümleri kapsamında değerlendirilmektedir.

Nitekim Yargıtay 4.HD'nin 24.04.2003 tarih ve 2002/14764E.- 2003/5288K. sayılı kararında¹⁹⁰: “Anılan yasanın 2. maddesinde hiçbir ayırık durum gösterilmeden kanunun Karayollarında meydana gelen trafik olaylarında uygulanacağı belirtildikten başka bu kural biraz daha genişletilerek aynı maddenin (a) ve (b) fıkralarındaki durumlarda da uygulanabileceği öngörülmüştür. Bu bağlamda, karayolu dışındaki alanlardan kamuya açık alanlar ile park, bahçe akaryakıt servis istasyonları gibi yerler ile birlikte ve özellikle karayolu taşıt trafiği için faydalanılan yerlerde de uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Yine aynı yasanın 3. maddesinde yasanın uygulanmasında göz önünde tutulması gereken tanımlar içinde "Demiryolu geçidi" (hemzemin geçit) tanımı da verilmiş ve bunun karayolu ile demiryolunun kesiştiği bariyerli ve bariyersiz geçit olduğu ifade edilmiştir. Açıklanan şu yasal düzenleme itibarıyla, karayolu üzerinde meydana gelen eylemlerden doğan olayların yarattığı uyuşmazlıkların çözüm yerinin adli yargı olacağı yasanın düzenleniş biçiminden açıkça anlaşılmaktadır. Hemzemin geçit karayolu ile tren yolunun kesiştiği bir geçit olarak, o kesimin veya o noktanın Devlet Demir Yoluna ait olduğu sonucunu doğurmayacağı gibi, o noktada meydana gelen eylemin karayolu dışında olduğu sonucunu da doğurmaz. Bu bakımdan hukuka aykırı eylemin 2918 sayılı Karayolu Trafik Yasası kapsamında yer alan karayolu üzerinde meydana geldiği kabul edilmeli ve uyuşmazlığın çözüm yerinin aynı yasa gereğince adli yargıda sonuçlandırılması gerektiği sonucuna varılmalıdır.”

Yine uygulamada sigorta şirketleri uyuşmazlık çıkması durumunda fabrika, inşaat sahası, kum-taş maden ocağı, limanlar gibi yükleme boşaltma yapılan yerlerde KTK hükümlerinin uygulanmadığı ve sorumlu olmadıkları yönünde savunma yapmaktadırlar. Oysaki bu alanlar KTK m.2 gereğince karayolu trafiğine açık olan ve sürekli araç giriş çıkışının mevcut olduğu çalışma alanlarıdır. Nitekim Yargıtay da pek çok kararında bu

¹⁹⁰ www.sinerjimevzuat.com, E.T. 21.12.2021.

alanların karayolu sayılan yerlerden olduğuna ve KTK hükümlerinin uygulanması gerektiğine hükmetmiştir¹⁹¹.

Öğretideki bir görüşe göre KTK'nın yer bakımından uygulama alanının dar yorumlanması tehlike sorumluluğu ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Çünkü motorlu aracın işletilmesine dayanan sorumluluk tehlike sorumluluğudur ve dolayısıyla motorlu araç nerede işletilirse işletilsin tehlike hep mevcuttur. Bu sebeple KTK m.2'deki uygulama alanının geniş yorumlanması gerekmektedir¹⁹².

Her ne kadar karayolu ile bağlantısı olmasa bile arazide yapılan keşif ve ölçüm esnasında meydana gelen zararlardan sorumluluk KTK hükümlerine göre değerlendirilecektir. Örneğin tapu kadastro görevlilerinin arazi üzerinde yaptıkları ölçüm veya mahkeme heyetinin arazide keşif yapması gibi durumlar bu kapsamda değerlendirilebilir¹⁹³.

Özetle motorlu aracın karayolu olmayan veya karayolu sayılan yerlerden olmayan bir alanda kaza yapması neticesinde meydana gelen zararlardan işletenin sorumluluğu KTK m.85/1 kapsamında değerlendirilmeyeceği gibi işletenin ZMSS'sini yapan sigortacının da herhangi bir sorumluluğu doğmamaktadır¹⁹⁴. İşletenin buradaki sorumluluğu Borçlar Kanunu'ndaki genel hükümlere göre değerlendirilecektir¹⁹⁵.

¹⁹¹ Yarg. 11.HD, 18.05.2009, 2008/1730E.- 2009/6004K., Yarg. HGK, 28.09.2011, 2011/17-499E.- 2011/557K., Yarg. 17.HD, 25.06.2012, 2012/6996E.- 2012/8005K., www.sinerjimevzuat.com, E.T. 21.12.2021.

¹⁹² Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu*, s.65.

¹⁹³ Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu*, s.68.

¹⁹⁴ Gökcan/Kaymaz, a.g.e., s. 236.

¹⁹⁵ Keskin, a.g.e. s. 1633, Bkz. Yarg. 17.HD, 06.10.2011, 2011/2665E.- 2011/8792K.: "*Trafik sigortası, işletenin KTK'nın 85 inci maddesinde düzenlenen hukuki sorumluluğunu teminat altına alan sigorta türüdür. Bir zararın trafik sigortası kapsamına girebilmesi için o zararın motorlu araç tarafından karayolunda meydana getirilmiş olması gerekir. 2918 Sayılı KTK'nın 3. maddesinde karayolu, trafik için kamunun yararlanmasına açık olan arazi şeridi, köprüler ve alanlar olarak tanımlanmıştır. Ancak anılan Kanunun 2. maddesinde de bu kanunun karayolunda uygulanacağı hükme bağlandıktan sonra, aksine hüküm bulunmadığı hallerde, karayolu dışındaki alanlardan kamuya açık olanlarla park, bahçe, park yeri, garaj, yolcu ve eşya terminali, servis ve akaryakıt istasyonlarında karayolu trafiği için faydalanılan yerlerin, erişme kontrollü karayolunda ve para ödenerek yararlanılan karayollarının kamuya açık kesimlerinde ve belirli bir karayolunun bağlantısını sağlayan deniz, göl ve akarsular üzerinde kamu hizmeti gören araçların, karayolu araçlarına ayrılan kısımlarında da bu kanun hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Somut olayda, davalı sigorta şirketi vekili, cevap dilekçesinde ve yargılama aşamasında rizikonun meydana geldiği yerin karayolu olmadığını, şantiye sahası olduğunu, zararın sigorta teminatı dışında kaldığını savunmuş maddi hasarlı trafik kazası tespit tutanağında kazanın Atakaş nizamiyesinde meydana geldiğinin belirtilmiş olmasına rağmen bu husus araştırılarak kazanın askeri birime ait nizamiye içinde kalan şantiye sahası olup olmadığı tespit edilmemiştir.*", www.sinerjimevzuat.com, (E.T. 21.12.2021).

c. Zarar gören kişiler ve zararın türü yönünden

(1) Genel olarak

(2) Sigortalının eyleminden sorumlu tutulduğu kişilere yönelteceği talepler

Karayolları Trafik Kanunu m.92’de Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası’nın kapsamı dışında kalan haller düzenlenmiştir. KTK m.92/a bendine göre işletenin bu kanun kapsamında eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği talepler kapsam dışı tutulmuştur. Aynı düzenleme ZMSSGŞ m.A.6/g¹⁹⁶ bendinde de yer almıştır. Bu düzenleme KTK ve ZMSS’nin düzenlenme amacına uygun düşmektedir. Zira ZMSS ile amaçlanan üçüncü kişilerde meydana gelen maddi ve bedensel zararların güvence sistemi ile teminat altına alınmasıdır. Dolayısıyla işletenin emir ve talimatıyla hareket eden, işletenin eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin fiillerinden dolayı işletende meydana gelen maddi ve bedensel zararlar teminat kapsamı dışındadır¹⁹⁷. Bu konuda Yargıtay’ın da vermiş olduğu pek çok kararı mevcuttur¹⁹⁸.

Somut olayda karşımıza çıkabilecek diğer ihtimal ise, işletenin maliki olduğu iki aracın çarpışması durumunda araçlardan birisinin zarar görmesi durumunda, araç malikinin diğer aracın sigortacısına başvurabilme hakkının olup olmadığıdır. Az önce de ifade edildiği gibi ZMSS işletenin üçüncü kişilere verdiği zararları teminat altına almaktadır. Dolayısıyla bu ihtimalde işleten her iki araç açısından da üçüncü kişi konumunda değildir. Bu nedenle meydana gelen zararlardan ötürü ZMSS’ye başvurulamaz¹⁹⁹. Aynı zamanda bu varsayımda TBK m.135 uyarınca alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi gündeme gelmekte ve bu sebeple borcun sona ermesi sonucu doğmaktadır. Nitekim Yargıtay HGK 15.04.2011 tarih ve 2011/17-13E. ve 2011/191K. sayılı kararında: “*Somut olayda davacı, zarar gören aracın işleteni sıfatıyla, aracının hasar görmesi nedeniyle alacaklı durumda ise de bu araca zarar veren aracın işleteni olması nedeniyle de aynı zamanda bu hasarın tazmin borçlusudur. Diğer bir deyişle, davacı işleten olarak her iki araç bakımından da 3.kişi durumunda olmadığı gibi, BK’nın*

¹⁹⁶ ZMSSGŞ m.A.6/g bendi ile “*Sigortalının, Karayolları Trafik Kanunu uyarınca eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği talepler*” teminat kapsamı dışında tutulmuştur.

¹⁹⁷ Keskin, a.g.e., s.1639.

¹⁹⁸ Yarg. 11.HD, 23.10.2001, 2001/7011E.- 2001/8234K., Yarg. 10.HD, 26.01.2005, 2004/11333E.- 2005/143K., Yarg. 11HD, 28.06.2005, 2004/10304E.- 2005/6831K., www.sinerjimevzuat.com, (E.T., 21.12.2021).

¹⁹⁹ Keskin, a.g.e., s.1640.

116.maddesi uyarınca, kendi üzerinde borçluluk ve alacaklılık sıfatı birleşmiştir. Dahası, az yukarda da vurgulandığı üzere, davaya konu talep, içeriği açıklanan poliçe eki genel şartlar gereğince teminat dışında bulunmaktadır. Açıklanan tüm bu nedenlerle, davacının KTK m.85/1 maddesi uyarınca işleten sıfatıyla kendi sorumluluğunu üstlenen zorunlu trafik sigortacısından talepte bulunması olanaklı değildir.” şeklinde hüküm altına alınmıştır²⁰⁰.

(3) İşletenin yakınlarının mallarına gelen zararlar

İşletenin; eşinin, usul ve furuunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağlı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri talepler KTK m.92/b düzenlemesi gereğince ZMSS kapsamı dışında tutulmuştur. Bu düzenleme ZMSS'nin asıl amacı olan üçüncü kişilere verilen zararların güvence altına alınması kuralının tekrarı niteliğindedir²⁰¹. Söz konusu düzenlemede sadece maddi zararların kapsam dışında tutulduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla sayılan kişilerin bedensel zarara uğramaları durumunda ZMSS'ye başvurulabileceği öğretide kabul edilmiştir²⁰². Nitekim Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlar da bu görüşü destekler niteliktedir²⁰³.

(4) Motorlu araçta taşınan eşyaya gelen zararlar

Karayolları Trafik Kanunu'nun 92.maddesinin e bendine göre motorlu araçta taşınan eşyanın uğrayacağı zararlardan ZMSS'yi yapan sigortacı sorumlu tutulamamaktadır. Daha doğru ifadeyle motorlu aracın işletilmesi sırasında araçta bulunan eşyaya zarar gelmesi veya yok olması durumunda sigortacı bu zararlardan sorumlu değildir. Benzer düzenleme KTK m.87/2 bendinde hüküm altına alınmıştır. Buna göre “Zarar görenin beraberinde bulunan bagaj ve benzeri eşya dışında araçta taşınan eşyanın uğradığı zararlardan dolayı işletenin veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibinin sorumluluğu genel hükümlere tabidir.” Buradaki genel hükümlerden anlaşılması gereken Türk Ticaret Kanunu'dur. Zira taşıma işi ticari bir iştir.

²⁰⁰ Yarg. 17.HD'nin 24.02.2014 T. ve 2013/19033E.- 2014/2430K. sayılı kararında tam aksi yönde görüş bildirerek karar verdiği görülmektedir. www.sinerjimevzuat.com, (E.T., 21.12.2021).

²⁰¹ Keskin, a.g.e., s. 1647.

²⁰² Ulaş, Uygulamalı Sigorta Hukuku, s. 669.

²⁰³ Yarg.11.HD, 11.07.2005 T., 2004/10789E.- 2005/7481K. sayılı kararları, Yarg. 11.HD, 27.10.2005, 2004/12632E.-2005/10414K., Yarg. 11.HD, 24.04.2006, 2005/4567E.- 2006/4483K.

Sorumluluğa hangi hükümlerin uygulanacağı konusunda önem arz eden husus yolcunun beraberinde bulunan bagaj ve benzeri eşyadan ne anlaşılması gerektiğidir. Bu hususta öğretide ve Yargıtay kararlarında net bir tanımlama yapılmamıştır. Ancak somut olayın durumuna, sözleşme ve geleneklere göre yolcunun yanında bulundurduğu el çantası, poşet, laptop gibi eşyalarının bu kapsamda olduğu söylenebilir²⁰⁴. Yolcunun yanında bulundurduğu eşya haricinde taşınan eşyalarda meydana gelecek zararlardan sorumluluğun genel hükümlere tabi olmasının sebebi TTK m.856 vd. maddelerinde düzenlenen, işleten ile malı taşıtıran kimse arasında düzenlenen eşya taşıma sözleşmesinin varlığıdır. Dolayısıyla işletenin bu durumdaki sorumluluğu sözleşme hükümlerine aykırılıktan kaynaklanan kusur sorumluluğudur²⁰⁵. Zararın meydana geldiği anda eşya sahibinin araçta bulunup bulunmamasının sorumluluk hükümleri bakımından bir önemi yoktur.

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın "Teminat Dışı Haller" başlıklı A.6/e bendinde de zarar görenlerin beraberinde bulunan bagaj ve benzeri eşya dışında sigortalı araçta veya bu araç vasıtasıyla çekilen römorkta/yarı römorkta taşınan eşyanın uğrayacağı zararlardan dolayı sigortalıya karşı ileri sürülecek taleplerin sigorta kapsamı dışında tutulduğu hüküm altına alınmıştır.

Çekici üzerinde çekilen aracın çekici motorlu aracın işletilmesi esnasında zarara uğraması halinde bu zararlardan çekicinin sigortacısına başvurulamayacağı Yargıtay tarafından kabul edilmiştir.

Motorlu araçta taşınan eşyanın birden fazla aracın karıştığı bir kazada zarar uğraması durumunda her ne kadar eşyayı taşıyan aracın sigortacısı sorumlu tutulamamakta ise de zarar veren diğer aracın işleteninin trafik sigortacısına başvurulabilecektir²⁰⁶.

(5) Çalınan veya gasp edilen motorlu aracın neden olduğu zararlar

²⁰⁴ Çelik, *Trafik Kazası*, s.147.

²⁰⁵ Keskin, a.g.e., s.1650.

²⁰⁶ Keskin, a.g.e., s.1652., Yarg. 11.HD, 07.05.2001, 2001/1876E.- 2001/4163K.

Motorlu aracın çalınması veya gasp edilmesi halinde, aracın işletilmesi sırasında üçüncü kişilerin uğradığı zararlardan aracı çalan veya gasp eden KTK m.107/1 gereğince işleyen gibi sorumludur²⁰⁷. İşleyen ise aracın çalınması veya gasp edilmesinde kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin herhangi bir kusurunun bulunmadığını ispat etmesi durumunda meydana gelen zararlardan sorumlu tutulamamaktadır²⁰⁸. Nitekim ZMSSGŞ m.A.6/h bendinde: “Çalınan veya gasp edilen araçların sebep oldukları ve Karayolları Trafik Kanununa göre sigortalının sorumlu olmadığı zararlar, aracın çalındığını veya gasp edildiğini bilerek binen kişilerin zarara uğramaları nedeniyle ileri sürülecek talepler ile çalan ve gasp eden kişilerin talepleri” teminat kapsamı dışında kalan haller arasında sayılmıştır.

Gerek KTK m.107'deki düzenleme gerekse de ZMSSGŞ A.6/h bendindeki düzenlemeye göre işleyen aracın çalınması veya gasp edilmesinde kusurlu değilse meydana gelen zararlardan sorumlu değildir. Yine aynı düzenlemelere göre çalan veya gasp eden kişiler ile aracın çalındığını veya gasp edildiğini bilerek binen kişilerin ileri sürecekleri taleplerinden motorlu aracın işleteni KTK hükümlerine göre sorumlu değildir²⁰⁹. Hırsızlık veya gasp olduğunu bilerek araca binen yolcuların uğradığı zararlardan işleyen ancak genel hükümlere göre sorumlu tutulabilir²¹⁰.

İşleyen, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin aracın çalınmasında veya gasp edilmesinde herhangi bir kusurunun olmadığını ispat etmelidir. Aksi halde aracı çalan veya gasp eden kişi/kişilerle birlikte müteselsilen sorumludur. İşleyen bu noktada her türlü özeni gösterdiğini, kusurlu sayılmaması için gereken tüm tedbirleri aldığını ispat etmelidir. Nitekim Yargıtay 17.HD'nin 03.03.2011 T. ve 2010/8899E.- 2011/1886K. sayılı kararında: “2918 Sayılı KTK unun 107. maddesi uyarınca; Bir motorlu aracı çalan veya gasbeden kimse işleyen gibi sorumlu tutulur. Aracın çalınmış veya gasbedilmiş olduğunu bilen veya gereken özen gösterildiği takdirde

²⁰⁷ KTK m.107/1: “Bir motorlu aracı çalan veya gasbeden kimse işleyen gibi sorumlu tutulur. Aracın çalınmış veya gasbedilmiş olduğunu bilen veya gereken özen gösterildiği takdirde öğrenebilecek durumda olan aracın sürücüsü de onunla birlikte müteselsilen sorumludur. İşleyen, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin, aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusurlu olmadığını ispat ederse, sorumlu tutulamaz. İşleyen, sorumlu olduğu durumlarda diğer sorumlulara rücu edebilir.”

²⁰⁸ Yarg. 17.HD, 26.06.2012, 2012/6655E.- 2012/8162K., Yarg. 17.HD, 10.06.2013, 2012/14647E.- 2013/8789K.

²⁰⁹ Çelik, *Trafik Kazası*, s.152, Keskin, a.g.e. s.1653-1655.

²¹⁰ Keskin, a.g.e., s.1654.

öğrenebilecek durumda olan aracın sürücüsü de onunla birlikte müteselsilen sorumludur, işleyen, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin, aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusurlu olmadığını ispat ederse, sorumlu tutulamaz. İşleyen, sorumlu olduğu durumlarda diğer sorumlulara rücu edebilir. ZMSS Genel Şartlarının A.3-j maddesi gereği, çalınan veya gasbedilen araçların sebep oldukları ve Karayolları Trafik Kanunu'na göre işletenin sorumlu olmadığı zararlar ile aracın çalındığını veya gasp edildiğini bilerek binen kişilerin zarara uğramaları sebebiyle ileri sürülecek talepler ile çalan ve gasbeden kişilerin talepleri, teminat dışındadır.

Davacının aracına çarparak hasarlanmasına sebep olan davalıya ait 34 plakalı aracın 3.7.2008 tarihinde gece saatlerinde çalındığı ileri sürülmüştür. Gerçek işleyen ancak, çalma ve gasp eyleminin gerçekleşmesinde kendisi veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin kusuru bulunmadığını ispat etmesi halinde sorumluluktan kurtulabilecektir. Aksi takdirde gerçek işleyen ile farazi işleyen (hırsız ve gasp eden) müteselsilen sorumlu olacaktır. İşletenin kusurlu sayılmaması için, aracın gözetimi yönünden gerekli tedbirleri almış olması gerekir. İşleten tarafından aracın kapı ve camlarının kapatılmış olması, kontak anahtarının araç üzerinde veya kolayca elde edilebilecek bir yerde bırakmaması, sürücü ve yardımcıları seçmede, talimat vermede, denetlemede, her türlü özeni gösterdiği hususlarının ispat edilmesi gerekmektedir. Bu hususlar araştırılmadan eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.”

İşletenin aracın çalınması veya gasp edilmesinde kusuru bulunmuyor ve meydana gelen zararlardan sorumlu değilse onunla birlikte aracın zorunlu mali sorumluluk sigortacısının da sorumluluğuna gidilemez. Nitekim bu durum ZMSSGŞ m.A.6/h maddesi ile hüküm altına alınmıştır.

Motorlu aracın çalınması veyahut gasp edilmesinde işleyen ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin herhangi bir kusuru yoksa bu durumda çalınan veya gasp edilen aracın sebep olduğu zararlardan sadece aracı çalan veya gasp eden kişiler sorumlu olacaktır. Bu durumda zarar görenler işleyen ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilere ve aracın sigortacısına başvuramayacaklarından ekonomik yönden zayıf olan hırsız veya gaspçıyla baş başa kalmalarının önlenmesi amacıyla Güvence Hesabına başvurulabilmesi

imkânı getirilmiştir. Güvence hesabı korumasıyla zarar gören üçüncü kişilerin muhatapsız kalmalarının da önüne geçilmiştir.

(6) Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyet yürütenler

Karayolları Trafik Kanunu m. 104/1 gereği motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüs sahipleri, gözetim, onarım, bakım, alım, satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri bir amaçla kendisine bırakılan bir motorlu aracın sebep olduğu zararlardan dolayı işleten gibi sorumlu tutulur. Aracın işleteni ve araç için zorunlu mali sorumluluk sigortası yapan sigortacısı bu zararlardan sorumlu değildir²¹¹.

Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan kişilerin bu şekilde KTK m.104/1 gereği sorumlu tutulmalarının altında yatan sebep aracın bu kişilerin fiili hakimiyetine geçiyor olmasıdır²¹². Nitekim Yargıtay'a göre kısa sürede yapılacak basit onarım ve kontrol için deneme seferi, hakimiyetin teşebbüs sahibine geçtiğinin kabulü için yeterli değildir²¹³.

Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan kişilerin belli ölçülerde organize olmaları aranmaktadır²¹⁴. Diğer bir ifadeyle küçük çaplı düzensiz işletmeler bu

²¹¹ Keskin, a.g.e., s.1656; Ulaş, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, s. 907

²¹²Bkz. Yarg. 4.HD, 04.12.2008 T., 2008/4898E.- 200815031K. sayılı kararında: “Araç maliki, kural olarak zarardan sorumlu ise de işletenin araç ile zilyetliğinin kesilmemesi ve aracın onun emri ile kullanılması durumunda sorumlu olacağı kabulü gerekir. Sürücü olarak kamu davasında cezalandırılan tamirci davalının yukarıda belirtilen açık beyanı gözetildiğinde, aracını tamirhaneye bırakmış olan Metin Ergül'ün araç ile ilişkisinin kesildiği, bu sebeple zilyet ve işleten olarak kabulüne olanak bulunmadığı açıktır. Şu durum karşısında, onun sorumluluğuna karar verilemez.” www.sinerjimevzuat.com, 21.12.2021.

²¹³ Yarg. 4.HD, 09.02.1989 T., 1989/7742E.- 1989/1055K. sayılı kararında: “...Olayımızda, davacıya ait aracın oğlu tarafından akücüye bırakıldığı ve aynı gün tamir işlemi yapıldıktan sonra ve davacının oğlu da oradayken tamircinin çırağı tarafından kontrol ve deneme için trafiğe çıkarıldığı ve kazanın bu sırada gerçekleştiği yolunda bir uyumsuzluk bulunmamaktadır. Olayın bu gerçekleşme biçimi karşısında araç üzerindeki eylemler hakimiyetin farazi işletene geçtiğinin kabulü mümkün değildir. Çünkü akü tamir ve kontrol işi genelde kısa sürede yapılacak işlerdendir.”

²¹⁴ Yarg. 11.HD, 17.11.2003 T., 2003/3948E. – 2003/10927K. sayılı kararında: “...2918 sayılı KTK'nın 104. madde hükmü uyarınca tamircinin gerçek işleten malik yerine sorumlu tutulabilmesi için, araç üzerindeki fiili hakimiyetin kesin bir biçimde bu yere, yani tamirhaneye geçtiğinin ortaya konulması gerekmektedir. Bunun için de bu maddede aranan koşulların somut olay bakımından irdelenmesi zorunludur. Aracın sorumsuz kişilerin ellere geçmesini önleyebilecek şekilde az veya çok organize olmuş bir teşebbüse, uzun süreli tamir için bırakılmış olması gibi, önceden sıralanıp sayılması mümkün olmayan,

kapsamda değerlendirilemez ve sorumlu tutulamaz²¹⁵. Bu bağlamda araç park eden değnekçiler KTK m.104/1 gereği sorumlu tutulamaz. Yine bu kabul ile zarar gören üçüncü kişilerin korunması amaçlanmıştır.

Karayolları Trafik Kanunu m.104/2 gereğince motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüs sahipleri kendilerine bırakılan motorlu araçların tümünü kapsamak üzere esasları Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlıkça tespit edilecek bir zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmaya ve denetimlerde bu sigortanın yapıldığını belgelemeye mecburdurlar. Bu kişilerin ZMSS yaptırmamaları halinde meydana gelen bedensel zararlardan Güvence Hesabı sorumlu tutulacaktır²¹⁶. Zira zorunlu sigorta yapılması gereken hallerde, sigortasız araçların verdiği bedensel zararlardan limitler dahilinde güvence hesabı sorumludur.

(7) Motorlu araç yarış düzenleyicileri

Motorlu araç yarış düzenleyicileri farazi işleyen olarak KTK m.105 gereğince yarışa katılanların veya onlara eşlik edenlerin araçları ile gösteride kullanılan diğer araçların sebep olacakları zararlardan dolayı motorlu araç işleteninin sorumluluğuna ilişkin hükümler uyarınca sorumludurlar. KTK m.70'e göre bir il sınırı içindeki karayolları üzerinde yapılacak yarış ve koşular için o ilin valiliğinden, birden fazla il sınırları içindeki şehirlerarası karayolları üzerinde yapılacak milli ve milletlerarası yarış ve koşular için İçişleri Bakanlığından izin alınması zorunludur. Dolayısıyla sorumlu olan yarış düzenleyicisi bu izin belgesine göre belirlenmektedir²¹⁷. Yarış düzenleyicisi gerçek veya tüzel kişi olabileceği gibi birden fazla kişi de olabilir. Bu durumda meydana gelen zarardan sorumlulukta müteselsil sorumluluk hükümleri uygulanır²¹⁸.

ancak sonuca etkili olabilecek nitelikte olgu veya olguların somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediği üzerinde durulmalı ve madde koşullarının oluştuğuna kesin kanaat getirilmelidir.”
www.sinerjimevzaut.com, 21.12.2021.

²¹⁵ Karasu, *Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası*, s.47.

²¹⁶ Nomer, a.g.e., s.61.

²¹⁷ Keskin, a.g.e., 1660.

²¹⁸ Çetin, a.g.e. s.104.

Yarış araçları işletilme halinde olsun veya olmasın, bu araçların sadece yarış sırasında verdikleri zarardan yarış düzenleyicileri ve onların sigortacısı sorumludur²¹⁹.

Motorlu araç yarış düzenleyicilerinin farazi işleyen olarak sorumlu tutulmalarının nedeni bunun yarattığı tehlikedir. Nitekim yarışçılar ve onlarla birlikte araçta bulunanlar bu tehlikeyi kabul ettiği için genel hükümlere tabi tutulmuşlardır²²⁰. Zira KTK m.105/2 gereğince yarışçıların veya onlarla birlikte araçta bulunanların uğrayacakları zararlarla, gösteride kullanılan araçların uğradıkları zararlardan dolayı sorumluluk genel hükümlere tabi tutulmuştur²²¹.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 105.maddesinin devam eden 3.fıkrasına göre yarış düzenleyicileri açısından yarışa katılanların ve yardımcı kişilerin yarış esnasında üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunun teminat altına alınması için ZMSS yaptırma zorunluluğu getirilmiştir. Sigorta yaptırılmaksızın yarış düzenlenmesi halinde üçüncü kişiler nezdinde meydana gelen zararlardan güvence hesabı sorumlu olacaktır. Belirtilmelidir ki yetkili makamlardan izin alınmaksızın düzenlenen yarışlarda motorlu aracın işleteni ve sigortacısı meydana gelen zarardan sorumludur. Hatta bu durumda yarış için özel bir sigortanın yapılmamış olduğunu bilen veya bilebilecek durumda olan işleyen veya işletenlere sigorta yaptığı ödemeleri rücu edebilecektir²²². Bu durumda da aracın sigortasız olması halinde Güvence Hesabına başvuru yapılabilmektedir²²³.

²¹⁹ Eren, *Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları*, s. 183.

²²⁰ Eren, *Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları*, s.183.

²²¹ Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu*, s.152.

²²² Ulaş, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, s. 953

²²³ Keskin, a.g.e., s.1661.

D. KTK GEREĞİNCE SİGORTA TEMİNATI DIŞINDA KALAN HALLER

1. İşletilme Halinde Olmayan Motorlu Araçların Neden Olduğu Zararlar

Karayolları Trafik Kanunu'nun öngördüğü tehlike sorumluluğu aracın işletilmesine bağlanmıştır²²⁴. Bu kabulün altında işletilme halinde olan aracın daha tehlikeli olduğu düşüncesi yatmaktadır²²⁵.

Karayolları Trafik Kanunu'na göre motorlu araçların üçüncü kişilere verdikleri zararlardan sorumluluk aracın işletilmesi şartına bağlı tutulmuştur. KTK m.91/1 ve KTK m.85/3 maddelerine göre işletilme halinde olan motorlu araçların üçüncü kişilerde verdiği zararlar ZMSS kapsamındadır. Aracın işletilmesinden ne anlaşılması gerektiği hususunda detaylıca açıklama yapıldığından bu kısımda konuya değinilmekle yetinilecektir.

Zarar gören üçüncü kişilerin motorlu aracın işletilmesi sırasında zarar uğradıklarını ve zarar ile motorlu aracın işletilmesi arasında uygun illiyet bağının varlığını ispat etmesi gerekir. İşletilme halinde olmayan motorlu aracın verdiği zararlardan sorumluluk genel hükümlere tabi olduğu için bu durumda illiyet bağı ile birlikte kazanın meydana gelmesinde, işletenin veya eylemlerinde sorumlu tutulduğu kişilere ilişkin kusurun varlığını veya araçtaki bir bozukluğu kazaya sebebiyet verdiğini ispat etmesi gerekir²²⁶.

2. Kazadan Sonra Yapılan Yardım Çalışmalarından Doğan Zararlar

Karayolları Trafik Kanunu m.85/4'e göre: "*İşleten ve araç işleticisi teşebbüs sahibi, hâkimin takdirine göre kendi aracının katıldığı bir kazadan sonra yapılan yardım çalışmalarından dolayı yardım edenin maruz kaldığı zarardan da sorumlu tutulabilir. Ancak, bu durumda işletici teşebbüs sahibinin sorumlu kılınabilmesi için kazadan kendisinin sorumlu olması veya yardımın doğrudan doğruya kendisine veya araçta bulunanlara yahut kazaya taraf olan üçüncü kişilere yapılması gerekir.*" Bu düzenlemeye göre motorlu aracın karıştığı kaza sonrasında yardım eden üçüncü kişilerin

²²⁴ Keskin, a.g.e., s.1662.

²²⁵ Tandoğan, a.g.e., s.240.

²²⁶ Keskin, a.g.e., s.1663.

de zarara uğramaları halinde işleyen hâkimin takdirine göre bu zararlardan sorumlu tutulabilecektir. Bunun için zarar gören kişinin KTK uyarınca trafik kazası sayılan bir halden sonra yardımda bulunması, bu yardım çalışmasından dolayı bir zarara uğraması ve bu kazaya işletenin aracının da karışmış olması gerekmektedir. Yardımın ne şekilde yapıldığının bir önemi bulunmamaktadır. Yardım eden nezdinde meydana gelen zarar maddi veya bedensel zarar olabilir. İşleten uygun illiyet bağının ispatlanması halinde hâkimin takdirine göre zarardan sorumlu olmaktadır²²⁷.

Hâkime bu noktada geniş bir takdir hakkı tanınmıştır. Ancak işleyen yardım eden kişilerde meydana gelen tüm zararlardan sorumlu tutulmamaktadır. Hâkim karar verirken somut olayın özelliği, kazanın oluş şekli vb. hususları göz önünde bulundurmaktadır²²⁸. İşletenin yardım edenin zararından sorumlu tutulabilmesi için kusurlu olması aranmaz. Ancak tazminat miktarının hesaplanmasında kusur önem taşır²²⁹.

Her ne kadar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının teminat kapsamı dışında kalan hallerin düzenlendiği KTK'nın 92.maddesinde bu istisna hal sayılmamışsa da ZMSS KTK m.85/1 gereğince motorlu aracın işletilmesinden doğan ve üçüncü kişiler nezdinde zarara yol açan durumları teminat altına aldığından dolayı yardım çalışmalarından doğan zararlar ZMSS teminatı dışında kalmaktadır.

3. Manevi Zararlar

Trafik kazası neticesinde üçüncü kişiler nezdinde maddi ve bedensel zararlar meydana gelebileceği gibi manevi zararlar da gündeme gelmektedir. Zira manevi tazminat kişinin uğramış olduğu haksız fiil nedeniyle üzüntü, elem duyması, kişilik haklarının zedelenmesi sonucu buna karşılık olarak belli bir miktarın ödenmesinin istenmesidir. Türk Borçlar Kanunu'nun 56. ve 58. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili maddelerde; bedensel bütünlüğün zedelenmesi halinde olayın özellikleriyle zarar görene uygun bir miktar paranın manevi tazminat altında ödenebileceği, ağır bedensel zarar veya ölümden ise zarar gören veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat ödenmesine karar

²²⁷ Keskin, a.g.e., s.1664-1665.

²²⁸ Keskin, a.g.e., s.1665.

²²⁹ Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu*, s.143.

verilebileceği belirtilmiştir. KTK m. 92/I b.f ve KZMSSGŞ A.6. (f) bendinde açıkça düzenlendiği üzere kanun koyucu manevi zararları karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası teminatı dışında bırakmıştır²³⁰. Dolayısıyla ZMSS teminatı kapsamına sadece maddi ve bedensel zararlar girmektedir. Manevi zararlardan sadece araç işleteni genel hükümlere göre sorumlu tutulmaktadır. Nitekim

Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 2017/6476 E., 2019/110 K. Ve 15.1.2019 tarihli kararında; “...Bilindiği üzere sigorta şirketlerin sorumluluğu sigorta poliçesi ve sigortanın tabi olduğu genel şartlara göre belirlenir. Somut olayda, davacının içinde iş kazası geçirdiği aracın ... Sigorta A.Ş. (... Sigorta A.Ş.)’ne Zorunlu Mali Mesuliyet Sigorta Poliçesi ile sigortalandığı, sigorta poliçesinde manevi tazminatın teminat kapsamında yer aldığı açıkça belirtilmediği gibi, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları’nın A.6. maddesinde belirtilen Teminat Dışı Haller arasında “f” bendinde Manevi tazminat taleplerinin belirtildiği açıktır. Bu açıklamalar doğrultusunda davalı ...Ş (...Sigorta A.Ş.)’nin maddi tazminattan sorumlu tutulması yerinde ise de; manevi tazminattan ve ferilerinden sorumlu tutulması hatalı olmuştur... Davalı ...Ş. (...sigorta A.Ş.) vekilinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır. Ne var ki bu yanlışlığın giderilmesinin yeniden yargılamayı gerektirmediği anlaşıldığından hüküm bozulmamalı HMK 370/2. Maddesi uyarınca düzeltilerek onanmalıdır.” şeklinde değerlendirme yapılmakla manevi tazminat sorumluluğunun ZMSS kapsamı dışında olduğu hüküm altına alınmıştır.

4. Hatır Taşımada Doğan Zararlar

Hatır taşınması özetle, bir kişinin karşılıksız beklemezsizin araçta taşınması veya işletenin aracını karşılıksız olarak bir kimseye vermesidir. KTK m.87/1’e göre; “Yaralanan veya ölen kişi, hatır için karşılıksız taşınmakta ise veya motorlu araç, yaralanan veya ölen kişiye hatır için karşılıksız verilmiş bulunuyorsa, işletenin veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibinin sorumluluğu ve motorlu aracın maliki ile işleteni arasındaki ilişkide araca gelen zararlardan dolayı sorumluluk, genel hükümlere tabidir.” Dolayısıyla hatır taşımada tehlike sorumluluğu hükümleri uygulanmayacağından işletenin sorumluluğu genel hükümlere tabidir. Hatır için taşımada

²³⁰ Ulaş, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, s. 956.

zarar gören kişiye karşı işletenin sorumluluğu haksız fiil hükümlerine göre kusur sorumluluğudur²³¹.

Her ne kadar KTK m.87/1 hükmü ile hatır taşımalarında sorumluluğun genel hükümlere tabi olduğu düzenlenmiş ise de yeni ZMSS Genel Şartları yürürlüğe girmeden önce öğretideki hâkim görüş hatır için taşımada bedensel zararların ZMSS kapsamında olması gerektiği yönündeydi. Bunun da gerekçesi KTK m.92’de düzenlenen teminat kapsamı dışında kalan haller arasında hatır taşımalarının yer almaması gösterilmekteydi. Nitekim Yargıtay da aynı yönde kararlar vermişti²³².

Somut olayda hatır taşımından bahsedilebilmesi için taşımanın veya aracı bir kişiye kullandırmanın karşılıksız olması, herhangi bir yarar sağlanmamış olması ve araçta taşınan veya aracı kullanan kişinin yararına olması gerekmektedir²³³. Bu bağlamda taşınan kişinin bir yararının olmaması aksine işletenin buradan yarar elde etmesi halleri hatır taşımaları olarak nitelendirilemez²³⁴. Yine Yargıtay kararlarına göre aile bireylerinin taşınması da hatır taşımaları değildir²³⁵. Zira burada da manevi bir karşılık söz konusudur.

Hatır için taşıma kavramı genel olarak, “*kanuni, akdi ya da ahlaki herhangi bir yükümlülük söz konusu olmaksızın ve maddi ya da manevi önemli bir fayda sağlamaksızın taşıma veya aracı bırakma eyleminin taşınan veya araç kendisine verilen kişinin çıkarı için yapılmış olması*” şeklinde tanımlanabilir²³⁶.

Hatır taşımaları ZMSS teminatı kapsamında tutulması ve işletenin sorumluluğunun genel hükümlere tabi olması nedeniyle hatır taşımalarından doğan zararlarda güvence hesabının da sorumluluğu bulunmamaktadır.

²³¹ Keskin, a.g.e., s.1671.

²³² Yarg. 4.HD, 18.11.1998, 1998/6706E.- 1998/9041K, Yarg.11HD, 24.12.1996, 1996/8642E.- 1996/9101 sayılı kararında: “*Taraflar arasında düzenlenen sigorta poliçesine ekli genel şartlarda hatır taşımaları kaynaklı zararlar, sigorta teminatı dışındaki haller arasında gösterilmemiştir. Zorunlu trafik sigortasının hatır taşımalarının da dahil bulunduğu aracın işletilmesine bağlı tehlike sorumluluk hallerini sigorta teminatı kapsamına aldığı, tehlike sorumluluğunun bu aracın işletilmesine bağlı olarak taşımanın türüne bakılmaksızın üçüncü kişilere verilen zararları, somut olayda ise işletenin, sigortalı araçta bulunan kişiye olan sorumluluğunu sigorta kuvertürü altına aldığı kabulü gerekir.*”, Yarg. 17.HD, 24.09.2013 T., 2013/11459E.- 2013/12767K., www.sinerjimevzuat.com.

²³³ Karasu, a.g.e., s.35.

²³⁴ Bkz. Yarg. 19.HD, 12.10.1993, 1993/11883E.- 1993/6462K.

²³⁵ Yarg. 11.HD, 19.06.2003, 2003/851E- 2003/6526K, Yarg. 17.HD, 12.05.2012, 2011/7422E.- 2012/6339K, Yarg. HGK, 14.03.2012, 2011/4-824E.- 2012/134K., Yarg. 17.HD, 09.04.2015, 2013/18383E.-2015/5656K., www.sinerjimevzuat.com

²³⁶ Çetin, a.g.e., s.244.

Karayolu Trafik Garanti Sigortası Yönetmeliği m.14 ile Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabından karşılanmayacak haller düzenlenmiştir. Maddenin b bendine göre: “*Hatır için karşılıksız taşınan kişiler ile hatır için aracın karşılıksız verildiği kişiye gelen bedensel zararlar*” kapsam dışı tutulmuştur. Yargıtay da hatır taşımacılığının Garanti Sigortası Hesabı sorumluluğunda olmadığına hükmetmiştir²³⁷.

5. Hak Sahibinin Kendi Kusuruna Denk Gelen Zararlar

Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın A.6/b maddesine göre ilgili hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat talepleri teminat dışında kalmaktadır. Bu düzenleme eski ZMSSGŞ'de yer almamakta idi²³⁸. Ancak 14.04.2016 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6704 Sayılı torba yasanın 4.maddesi ile birlikte KTK m.92/1-g bendine hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat taleplerinin sigorta teminatı kapsamı dışında tutulduğu düzenlemesi eklenmiştir. Öğretideki bir görüşe göre söz konusu düzenleme aynı zamanda TBK m.52'nin tekrarı niteliğindedir²³⁹. Aynı zamanda “*hiç kimse kendi kusurundan yararlanamaz*” ilkesine de uygun düşmektedir. Bir başka görüşe göre söz konusu düzenleme dürüstlük kuralının bir gereğidir²⁴⁰.

Yargıtay'ın da farklı yıllarda vermiş olduğu pek çok kararında hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat taleplerinin ZMSS teminatı kapsamı tutulduğu kabul edilmiştir²⁴¹.

6. Motorlu Araç İşletenin Desteğinden Yoksun Kalanların Tazminat Talepleri

Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın A.6./d bendi gereğince: “*destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski*

²³⁷ Yarg. 11.HD, 12.03.2009, 2007/13013E.-2009/2901K., E.T.11.12. 2021, www.sinerjimevzuat.com.tr.

²³⁸ Keskin, a.g.e., s. 1678.

²³⁹ Bkz. TBK m.52/1: “*Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir.*”

²⁴⁰ Karasu, a.g.e., s.37.

²⁴¹ Yarg. 19.HD, 18.10.1993, 1992/11495E.- 1993/6741K., Yar. 17.HD, 22.03.2010, 2009/9970E.- 2010/2559K., Yarg. 17.HD, 26.05.2016, 2014/24006E.- 2016/6479K., Yarg. 17.HD, 04.03.2019, 2016/15390E.- 2019/2351K. Sayılı kararları, www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 21.12.2021.

kapsamında olmayan destek tazminatı talepleri ile destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmakla beraber destek şahsının kusuruna denk gelen destek tazminatı talepleri” mali sorumluluk sigortası kapsamına dâhil edilmemiştir.

Buradaki düzenlemenin altında yatan temel sebep KTK m.85/1 gereğince işletenin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin motorlu aracın işletilmesi sırasında üçüncü kişilere verebileceği zararların ZMSS ile teminat altına alınması kuralı yatmaktadır. Motorlu araç işleten veya aracı kullanan kişi ve onun desteğinden yoksun kalanlar bu durumda üçüncü kişi olarak nitelendirilememektedir. Nitekim ZMSSGŞ A.5/ç bendinde; Destekten Yoksun Kalma Teminatı, “Üçüncü kişinin ölümü dolayısıyla ölenin desteğinden yoksun kalanların destek zararlarını karşılamak üzere bu genel şart ekinde yer alan esaslara göre belirlenecek tazminattır.” şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla destekten yoksun kalma tazminatında sigortanın sorumluluğunda ölen üçüncü kişi esas alınmaktadır²⁴².

Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 2016/15390 E., 2019/2351 K. ve 4.3.2019 tarihli kararında: “Dava, trafik kazasından kaynaklanan destekten yoksun kalma tazminatı istemine ilişkindir.” “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları A.3. maddesine ve A.5. maddesinin (ç) bendine göre ancak üçüncü kişinin ölümü dolayısıyla oluşan destek zararları, destekten yoksun kalma (ölüm) teminatı kapsamındadır. Bunun sonucu olarak, sigortacının destek zararlarından sorumlu olması için, motorlu aracın işletilmesi sırasında ölen kişinin mutlaka üçüncü bir kişi olması gerekir. Açıklanan bu maddi ve hukuksal olgulara göre somut olayda ise işletenin eylemlerinden sorumlu olduğu sürücü murisin (destek) üçüncü kişi olarak kabulü mümkün değildir.”²⁴³”

Sigorta Tahkim Komisyonu’nun 20.06.2018 tarih ve K-2018/40526 Sayılı Hakem Kararında; “Dosyada mevcut Trafik kazası Tespit Tutanağı, Kusur Raporu, Savcılığa sunulan Ölü Muayene Tutanağı ve Ceza Mahkemesi kararından olay tarihinde sürücü xxxx sevk ve idaresindeki xxxx plakalı otobüs ün sürücününün % 100 kusuru ile tek taraflı kaza yaptığı ve araçta yolcu olarak bulunan davacıların kızı xxxx ’in vefat ettiği anlaşılmaktadır. Otobüsün kaza anında xxxx iline ait xxxx ile xxxx ilçeleri arasında işçi

²⁴² Karasu, a.g.e., s.39.

²⁴³ www.sinetjimevzuat.com.tr, E.T. 06.12.2021.

servisi olarak taşıma yaptığı yine dosyadaki belgelerde görülmektedir. Davacılar, davalı sigorta şirketine başvurarak/dava açarak uğramış olduklarını öne sürdükleri destekten yoksun kalmaya bağlı zararlarının giderilmesini istemektedirler. Davalı sigorta şirketi ise kaza yapan aracın şehir içi taşıma yaptığını, kazanın bu esnada vuku bulunduğunu belirterek davanın reddini savunmaktadır. Dosya kapsamında davaya konu taşımanın xxxx ili içerisinde ilçeler arasında yapılan bir taşıma olduğu, Zorunlu Karayolu Taşımacılık Sigortasının kural olarak yukarıda izah edilen mevzuat gereği şehirler arası ve uluslar arası taşımaları kapsamına aldığı, ilgili belediye ve idare tarafından dosya kapsamında aksi yönde bir 172 <http://www.kazanci.com> (09.05.2019) 67 düzenleme bulunduğu yönünde bir ispat bulunmadığı anlaşıldığından sigorta şirketinin Zorunlu Karayolu Taşımacılık Sigortası Poliçesi çerçevesinde sorumlusunun bulunmadığı anlaşıldığından davanın reddine karar verilmiştir.” şeklinde hüküm kurmuştur²⁴⁴.

7. Dolaylı Zararlar

Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının A.6/k bendine göre “gelir kaybı, kâr kaybı, iş durması ve kira mahrumiyeti gibi zarar verici olguya bağlı olarak oluşan yansıma veya dolaylı zararlar nedeniyle yöneltilecek tazminat talepleri” zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışındadır. Sigorta, üçüncü kişilerin gerçek zararının giderilmesini teminat altına almaktadır. Zira sigorta ilişkisinde nedensellik bağı daha dar tutulmaktadır. Eski genel şartların A.3/m bendinde dolaylı zararların teminat kapsamı dışında tutulduğu düzenlenmişti. Bu yönüyle yeni genel şartlardaki düzenleme ile dolaylı zarar kavramına açıklık getirilmiştir²⁴⁵.

Yargıtay’ın istikrar kazanmış kararlarına göre, kazanç kaybı, aracın işletilememesinden dolayı ikame araç temin bedeli vb. zararlar gerçek zarar olmayıp dolaylı zarar olarak nitelendirilmiştir. Bu zararlardan sigorta şirketinin sorumluluğuna gidilemese de araç işleteni veya araç maliki bu zararlardan kusuru oranında sorumlu olacaktır²⁴⁶.

²⁴⁴ Sigorta Tahkim Komisyonu, *Hakem Karar Dergisi*, S. 34, 2018 Nisan-Haziran, ss. 10-15.

²⁴⁵ Keskin, a.g.e. s.1682.

²⁴⁶ Yarg. 17.HD, 11.06.2013, 2013/7254E.- 2013/8912K., Yarg. 17.HD,11.12.2014, 2014/21042E.- 2014/18234K., Yarg. 17.HD, 13.06.2016, 2016/4790E.- 2016/7260K.,

Sigorta Tahkim Komisyonu'nun 11/12/2018 Tarih ve K-2018/82078 Sayılı Hakem Kararına göre; “*Olay günü 28.08.2017 tarihinde XXX plakalı araç sürücüsü XXX ile karşı istikametten gelen XXX'nin kullandığı XXX plakalı araçların çarpışması sonucu iki taraflı kaza meydana geldiğinden bahisle malul kaldığını ve bir miktar ödeme yapıldığını ancak bu ödemenin yetersizliğinden bahisle ek süreli ve geçici iş göremezlik tazminatı talep ve dava edilmiştir. ZMSS Poliçesi Genel Şartları A.6.k maddesi gereğince de; Gelir kaybı, kâr kaybı, iş durması ve kira mahrumiyeti gibi zarar verici olguya bağlı olarak oluşan yansıma veya dolaylı zararlar nedeniyle yöneltilecek tazminat talepleri teminat kapsamı dışındadır.*”²⁴⁷”

E. SÖZLEŞMENİN TARAFLARI

1. Sigortacı

Sigorta sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Buna göre bir tarafta sigorta ettirenin prim ödeme borcu bulunmakta iken, diğer tarafta sigortacı sigorta güvencesini üzerine almaktadır.

Sigortacı belli bir ücret karşılığında rizikonun meydana gelmesi ihtimalinde sözleşmede kararlaştırılan edimleri yerine getirmeyi üstelenen kişidir²⁴⁸. SK m. 3'e göre; “*Türkiye’de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması şarttır. Sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işle iştigal edemez.*”

Karayolları Trafik Kanunu m.101 gereğince ZMSS kaza sigortaları alanında yetkili olan sigorta şirketlerince yapılabilmektedir. Aynı düzenlemeye göre kaza sigortası alanında faaliyet gösteren sigorta şirketleri talep halinde ZMSS yapmakla yükümlüdürler²⁴⁹.

²⁴⁷ Sigorta Tahkim Komisyonu, Hakem Karar Dergisi, S. 36, 2018 Ekim-Aralık, ss. 20-31.

²⁴⁸ Aslıhan Yalçınkaya, Genel Hatları ile KZMSS, *Ankara Barosu Dergisi*, 2019, C.77, S.1, ss.399-458. s.418.

²⁴⁹ Safiye Nur Bağrıaçık, “*Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sorumluluğu*”, *İKÜHFD*, 2016, ss.255-275, s. 258.

2. Sigorta Ettiren

Sigorta sözleşmesinin diğer tarafını sigorta ettiren oluşturmaktadır. Buna göre fiil ehliyetine sahip olan herkes sigorta sözleşmesine taraf olabilir²⁵⁰. KTK m.91'e göre KTK m.85/1'deki sorumluluğun teminat altına alınması için işletenlerin zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur. Dolayısıyla sigorta ettiren bu düzenlemeye göre araç işleten kişidir. Bu bağlamda işleten kavramının açıklanması gerekmektedir.

3. Araç İşleten

Karayolları Trafik Kanunu'nun 3.maddesinde işleten kavramı düzenlenmiştir. Buna göre, "*Araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Ancak ilgili tarafından başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği ve araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğu ispat edilirse, bu kimse işleten sayılır.*" KTK'daki düzenleme ile işleten kavramının içeriği tahdidi olarak sayılarak kimlerin bu kapsama girdiği ve işleten sayılanların kimler olduğu ayrı ayrı belirtilmiştir. Bunların dışında KTK 104 ve 107.maddeleri ile işleten gibi sorumlu tutulan kişilerden de bahsedilmiştir²⁵¹. KTK'da açıkça işleten olarak kabul edilen kişilere öğretide "*gerçek işleten*", işleten gibi sorumlu tutulan kişilere ise "*farazi işleten*" denmektedir²⁵².

Araç işleteni denince akla ilk gelen kişi pek tabii araç sahibidir. KTK m. 3'e göre araç sahibi: "*Araç için adına yetkili idarece tescil belgesi verilmiş veya sahiplik veya satış belgesi düzenlenmiş kişidir.*" Araç sahibinin tespiti noktasında trafik sicilindeki kayıtlara bakılmaktadır. Ancak buradaki kayıtlar mülkiyetin tespiti için kesin delil olmayıp karine teşkil eder. Somut olayda trafik sicilinde araç sahibi olarak gözüken kişi gerçekte öyle olmayabilir. Dolayısıyla araç sahibinin tespiti hususunda noter kayıtları ispatlayıcı olmaktadır. Zira KTK'ya göre motorlu aracın satışı veya devri noterde yapılmalı ve

²⁵⁰ Bozer, a.g.e., s.32.

²⁵¹ Motorlu aracı çalan veya gasp eden kişiler, motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunanlar ve yarış düzenleyicileri bu kapsamdadır.

²⁵²Eren, "Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları", s. 181.

zilyetliğin devir de gerçekleştirilmelidir²⁵³. Aksi durumda yapılan işlem geçerli değildir²⁵⁴.

Araç işletenin net olarak tespit edilemediği durumlarda araç sahibi işleten olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte araç sahibi işleten olmadığını iddia ediyorsa yargılama sürecinde bunu her türlü delille ispat edebilmektedir²⁵⁵.

İşleten sıfatına sahip olan bir diğer kişi aracı mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın alan kişidir²⁵⁶. Mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış işlemi noter tarafından düzenleme şeklinde yapılır. Noter huzurunda yapılan mülkiyeti muhafaza kaydıyla araç satış işleminin ardından araç fiilen alıcıya devredilmekte ve bu işlemten sonra alıcı araç işleteni olarak kabul edilmektedir²⁵⁷. Dolayısıyla bu aşamadan sonra yaşanabilecek kazalardan ötürü meydana gelen zararlardan işleten olarak alıcı sorumludur ve bu kapsamda ZMSS yaptırmak zorundadır²⁵⁸.

II. KARAYOLU YOLCU TAŞIMACILIĞI ZORUNLU KOLTUK FERDİ KAZA SİGORTASI

A. ZORUNLU KOLTUK SİGORTASI VE YASAL DAYANAĞI

Karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası eski düzenlemede, Bakanlar Kurulu'nun 25.10.1989 tarihli ve 89/14684 sayılı kararnamesi ile yürürlüğe konulmuş bulunan "*Otobüs zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası*" adıyla düzenlenmekte idi. Bakanlar Kurulu Kararı'nın Eki kararı 1 ve 5. maddeleri gereğince 18.01.1990 gün 20406 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Karayolları Şehirlerarası Yolcu Taşımaları Hakkında

²⁵³ Eren, "Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları", s. 178,

²⁵⁴ Ulaş, *5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları*, s. 883.

²⁵⁵ Mehmet Furkan Sönmez, "Karayolları Motorlu Taşıtlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Teminatın Kapsamı Dışında Kalan Haller", Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2019, s.30.

²⁵⁶ Mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış sözleşmesi, sözleşmeye konu olan taşınır mülkiyetinin, sözleşmeyle belirli yâda belirlenebilir satış bedeli tamamen ödeninceye kadar satıcıda kalmak koşuluyla yapılan bir satış sözleşmesidir.

²⁵⁷ Eren, "Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları", s.179

²⁵⁸ Ulaş, *5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları*, s. 886.

Yönetmeliğin 33. Maddesine göre: “*Otobüsle şehirlerarası yolcu taşımacılığı yapmak üzere taşımacı, yetki belgesi almış olan gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kuruluşları taşıyacakları yolcular ve taşımada görevlendirecekleri sürücüler ile yardımcıları için “Zorunlu Otobüs Koltuk Ferdi Kaza Sigortası” yaptırmak zorunda idiler. Sigorta ile ilgili diğer düzenlemeler Karayolları Uluslararası Yolcu ve Eşya Taşımaları Hakkındaki Yönetmeliğe Bazı Ek ve Ek Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Yönetmelik²⁵⁹ ve Karayoluyla Şehirlerarası Yolcu Taşımaları Hakkındaki Yönetmelik²⁶⁰ hükümlerinde yapılmıştı.*

Bakanlar Kurulu’nun 2004/679 sayılı kararnamesi ile 4925 Sayılı Karayolu Taşıma Kanunu hükümleri çerçevesinde otobüs zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yürürlükten kaldırılarak, yerine “*Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası*” getirilmiştir. Karayolunda yolcu taşımacılığı yapan taşımacılar yönünden iş bu sigorta yaptırılmaksızın taşıma işleri yapmaları yasaklanmıştır²⁶¹. Karayolu Taşıma Kanunu’nun 19.07.2003 tarihinde yürürlüğe konulması ile birlikte önceki Uluslararası ve Şehirlerarası Yolcu Taşıma Yönetmelikleri bir bütün olarak değerlendirilerek daha kapsamlı olan Karayolu Taşıma Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir²⁶². Söz konusu yönetmeliğin 63-68.maddelerinde Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası’na yer verilmiştir. Akabinde yönetmelik yeniden düzenlenmiş ve 11.06.2009 gün ve 27255 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak Karayolu Taşıma Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmeliğin 47-50.maddelerinde Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasının yapılması zorunluluğu ve buna bağlı yaptırımlar detaylıca düzenlenmiştir. 11.06.2009 tarihinde yürürlüğe giren söz konusu yönetmeliğin 42.maddesinin 5.fıkrasında 23.10.2012 tarihinde değişiklik yapılarak sigortalı kapsamına sürücü ve yardımcıları da dahil edilmiştir. Zira önceki düzenlemede madde metninde sadece yolcunun ölümü, yaralanması ya da eşyasının zarara uğramasından dolayı yolcu taşımacılarının sorumluluğundan bahsedilmekte idi.

²⁵⁹ 18.01.1990 gün ve 20406 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

²⁶⁰ 18.01.1990 gün ve 20406 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

²⁶¹ Bakanlar Kurulu’nun 2004/ 679 Sayılı Kararı: m.1: “*10.07.2003 tarihli ve 4925 Sayılı Karayolu Taşıma Kanunu hükümleri çerçevesinde yolcu taşımacılığı yapan taşımacılar, yurt içi ve uluslararası yolcu taşımalarında görevlendirecekleri sürücüler ile bunların yardımcıları ve taşıyacakları yolcular için “Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası” yaptırmak zorundadır. Karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası bulunmayan motorlu kara taşıtlarıyla yolcu taşımacılığı yapılamaz.*”

²⁶² 25.02.2004 gün ve 25384 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.

Bu yönüyle yapılan değişiklik yerinde olmuştur, detaylıca bahsedileceği üzere can sigortası türü olması sebebiyle yolcu sürücü veya yardımcıları yönünden ayırım yapılması sigortanın amacına ters düşmekte idi.

Son olarak 08.01.2018 gün ve 30.295 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Karayolu Taşıma Yönetmeliği ile 2009 Tarihli yönetmelik mülga edilmiştir. 2018 tarihli yönetmelik bazı değişikliklerle birlikte mevcut durumda hala uygulanmakta olup koltuk sigortasına ilişkin uygulama ve esaslar Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları ile düzenlenmiştir.

Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, yolculuğun başlangıcından bitişine kadar, otobüsün içinde veya dışında, otobüs hareket halinde veya değilken, yolculuk sırasında veya bekleme, duraklama, mola yerlerinde karşılaşılabilecek her türlü kazaya karşı sigortalılar yararına taşımacı tarafından yaptırılması zorunlu bir sigorta türüdür²⁶³. Sigortalılar (sürücü, yolcu, sürücü yardımcıları) yararına yapılmış ferdi kaza sigortasıdır²⁶⁴. Burada başkası lehine sigorta söz konusudur. Zira sigorta sözleşmesi yapılırken, yolcuların kimler olduğu daha doğru ifadeyle riziko şahsının kim olduğu bilinmemektedir. Bu ancak taşıma sırasında yolcuların ilgili koltuğa oturmasıyla, sürücü ve yardımcılarının kimler olacağı belli olmasıyla belirli hale gelmektedir²⁶⁵. Bu sigorta türüne ilişkin uygulama ve esaslar Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları’nda düzenlenmiştir.

1. Zorunlu Koltuk Sigortasının Özellikleri

Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları’nda tanımlandığı şekliyle bir kaza²⁶⁶ meydana geldiğinde, bu sigorta yurt içi ve uluslararası yolcu taşımacılığını kapsamaktadır.²⁶⁷ Koltuk sigortası yalnız trafik kazaları

²⁶³ 4925 Sayılı Karayolu Taşıma Kanunu m. 17, Karayolu Taşıma Yönetmeliği m.42/5.

²⁶⁴ Çelik Ahmet Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, Ankara: Seçkin Yayınları, B.2, s.323, Hasan Tahsin Gökcan, *Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*, Ankara: Seçkin, s.662.

²⁶⁵ Evrim Akgün, *Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi*, İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2017, s.33.

²⁶⁶ Genel Şartlar m.A.2.: “...ani ve harici etkisi tespit edilen doğal afetler de dahil olmak üzere sigortalının iradesi dışında meydana gelen ve sigortalının bedensel bir sakatlığa maruz kalmasına veya ölmesine sebebiyet veren ani veya harici olayı ifade eder.”

²⁶⁷ Akgün, a.g.e., s.34.

için değil yolculuk süresi içerisinde genel şartlarda detayları belirtildiği üzere her türlü kazaya karşı sigortalılara güvence sağlamaktadır.

Zorunlu koltuk sigortası, doğrudan sigortalılar yararına oluşturulan ferdi kaza sigortası türüdür²⁶⁸. Zorunlu ferdi kaza sigortası örneklerinden birisidir. Burada sigortalılar; yolcular, sürücüler ve sürücü yardımcılardır.

Zorunlu koltuk sigortası meblağ sigortası olması sebebiyle meydana gelen zararın ölçüsü ne olursa olsun zarar hesabı yapılmaksızın ölüm veya sakatlık durumunda poliçede yazan miktar ilgili hak sahiplerine ödenir²⁶⁹. Yargıtay kararlarında koltuk sigortasının meblağ sigortası olduğu ve zarar hesabının yapılamayacağı açıkça ifade edilmiştir²⁷⁰. Zarar sigortalarında ise sigortalının veya üçüncü kişilerin uğradıkları zarar tespit edildikten ve hesaplandıktan sonra bu miktar üzerinden ödeme yapılmaktadır. Koltuk sigortasında ise zararın miktarı önem arz etmez.

Zorunlu koltuk sigortası, can sigortası türüdür, sigorta ettiren yararına ve onun hukuki sorumluluğunu üstlenen sorumluluk ve zarar sigortası türü değildir²⁷¹. Can sigortası olması sebebiyledir ki, sigorta bedeli hesaplanacak zarara göre değil, sigorta poliçesinde belirtilen miktar üzerinden ödenir. Dolayısıyla malvarlığında eksilme ve kazanç kaybı olup olmadığı, ölümlerde yakınların destekten yoksun kalıp kalmadıkları araştırılmaz. Sigortalının ölümü durumunda poliçede yazan sigorta bedelinin tamamı mirasçılara payları oranında ödenir. Şunu da belirtmek gerekir ki mirasçı olmayan destekten yoksun kalanlar koltuk sigortasından yararlanamazlar²⁷². Beden gücü kayıplarında ise, Koltuk Sigortası Genel Şartlarındaki sakatlık derecelerine göre tazminat karşılığı ödenir. Bu yönüyle koltuk sigortası meblağ sigortasıdır. Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesi de bir kararında²⁷³: “...Otobüs zorunlu koltuk sigortası ferdi kaza

²⁶⁸ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.328.

²⁶⁹ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.330.

²⁷⁰ Yarg.11.HD, 05.12.1994, 1994/5475E.-1994/91312K., Yarg. 11.HD, 06.02.1995, 1994/203E.-1995/827K., Yarg.11.HD, 19.11.1996, 1996/7716E.-1996/8115K., Yarg. HGK, 10.04.1996, 1996/11-129E.-1996/243K., Yarg. 11.HD, 11.09.2000, 2000/5552E.- 2000/6636K., Yarg. 11.HD, 19.02.2001, 2000/10348E.- 2001/1415K., Yarg. 11.HD, 20.03.2006, 2006/2948E.-2006/2806K., Yarg. 11.HD, 14.11.2006, 2006/10836E.-2006/11735K., Yarg. 17.HD, 14.06.2012, 2012/6992E..- 2012/7819K, E.T.10.07.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

²⁷¹ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma* s.324.

²⁷² Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.328.

²⁷³ Yarg. 11.HD., 2012/10728 E., 2012/14923 K. sayılı ve 03.10.2012 tarihli kararı, www.sinerjimevzaut.com.tr, E.T. 14.11.2021.

sigortasının bir türü olup, ölüm rizikosunun gerçekleşmesi halinde sigorta poliçesinde belirlenmiş bulunan ölüm teminatının, maktu bir tazminat olarak hak sahiplerine ödenmesini gerektirir. Diğer bir deyişle bu sigorta bir meblağ sigortası olup, ölen sigortalının hak sahiplerinin gerçek zararlarını gidermeye yönelik bir tazminat sigortası değildir.” şeklinde hüküm kurmuştur.

Mirasçılar arasında yer alan destekten yoksun kalanlar, sigortalının ölümü ihtimalinde koltuk sigortasından yararlandıkları gibi destekten yoksun kalma tazminatı için sorumluluk sigortalarına veya ilgililere başvurabilirler. Buradaki hak sahiplerinin koltuk sigortasından aldıkları sigorta bedeli hiçbir şekilde destekten yoksun kalma tazminatından indirilemez²⁷⁴.

Sigorta kapsamına ölüm, sakatlık ve tedavi giderleri girmektedir.²⁷⁵ Nitekim Koltuk Sigortası Genel Şartları'nın A.3 numaralı madde başlığı altında sigorta kapsamına giren teminat türleri olarak ölüm teminatı, sakatlık teminatı ve tedavi giderleri teminatına ayrı ayrı yer verilmiştir.

Koltuk sigortasının bir diğer önemli özelliği ise, taşımacı ile sürücü ve yardımcılarının bir kusurları bulunmasa bile zarar gören yolculara ya da ilgili hak sahiplerine gereken ödemenin yapılmasıdır²⁷⁶. Bu aynı zamanda koltuk sigortasının can sigortası olmasının da bir gereğidir. Çünkü buradaki nihai amaç kazanın varlığı ihtimalinde sigortalılara güvence sağlamaktır. Nitekim Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda kazanın zorunlu koltuk sigortası kapsamında olabilmesi için kusurun aranmayacağını hükme bağlamıştır²⁷⁷.

²⁷⁴ Bkz. Yarg. 11.HD, 2006/435E.- 2007/7464K., 15.05.2007 tarihli kararına göre: “Zorunlu koltuk sigortası bir can (meblağ) sigortası türü olup, destekten yoksun kalma tazminatından indirilemez. Zorunlu mali sorumluluk sigortasını yapan sigortacı, destekten yoksunluk nedeniyle ayrıca tazminat ödemek zorundadır.”; Yarg. 11.HD. 2008/8521E.-2009/12939K. sayılı ve 14.12.2009 tarihli kararında: “Zorunlu koltuk sigortasından yapılan ödemeler, iş gücü kaybından ya da ölümden doğan maddi tazminattan indirilemez.” denilmiştir. www.sinerjimevzuat.com, E.T.14.11.2021, Yarg.11.HD, 23.10.1995, 1995/7054E.-1995/7846K., Yarg. 14.11.2006, 2005/10836E.- 2006/11735K., Yarg. 11.HD, 06.03.2007, 2005/12488E.- 2007/4027K., Yarg. 17.HD, 12.06.2014, 2013/5645E.-2014/9699K., E.T., 10.07.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

²⁷⁵ Akgün, a.g.e., s.34.; Gökcan, a.g.e. s. 665.

²⁷⁶ Çelik, *Karayolu Yolcu Taşıma*, s.324.

²⁷⁷ Yarg. 11.HD, 09.10.1995, 1995/5938E.-1995/7272K., Yarg. 11.HD, 27.11.2006, 2005/11451E.-2006/12304K. sayılı kararları, www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 14.11.2021.

Sorumluluk sigortalarındaki durumundan farklı olarak koltuk sigortasında sürücü veya yardımcıları kazanın meydana gelmesinde kusurlu olsalar dahi kendileri veya hak sahipleri ölüm veya sakatlık durumunda koltuk sigortasında yararlanabilmektedir. Nitekim Koltuk Sigortası Genel Şartları A.7. maddesinin (a) bendine göre tazminatı gerektiren olay, sigorta ettirenin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusuru sonucunda meydana gelmişse sigortacı sigorta ettirene rücu edebilecektir. Dolayısıyla sürücü veya yardımcılarının kasti veya ağır kusuru söz konusu değilse kusurlu dahi olsa koltuk sigortasından yararlanabilecektir ve sigortacının bu ihtimalde rücu hakkı yoktur²⁷⁸.

Koltuk sigortası can ve meblağ sigortası olmakla birlikte tedavi giderleri yönünden mal ve zarar sigortası niteliği taşımaktadır²⁷⁹. Zira tedavi giderleri yönünden zararın miktarına bakılmaksızın ölüm ve sakatlık durumunda olduğu gibi belli bir sigorta bedeli ödenmemektedir. Kişinin iyileşene kadar ödenen doktor ücreti ile hastane ve diğer sağlık kurumlarında ayakta ve yatarak yapılan tedavilere ilişkin giderler ile nakil ücretleri sigortacı tarafından karşılanmaktadır. Sigortacı poliçede tedavi giderleri yönünden belirlenen teminat limitlerine kadar ödeme yapabilecektir. Koltuk sigortasından yapılan tedavi giderleri alınmışsa diğer zorunlu sigortalardan tedavi giderleri istenemeyecektir²⁸⁰.

2. Zorunlu Koltuk Sigortasının Tarafları

a. Sigortacı

Zorunlu koltuk sigortasını, kaza dalında çalışma ruhsatı bulunan her sigorta şirketi yapmak zorundadır. Sigortayı doğrudan şirket ile yapmak mümkün olduğu gibi sigorta araçları vasıtasıyla da yapılabilir.

b. Sigorta ettiren

(1) Taşıyıcı motorlu araç işleten

Sigortayı yaptırma zorunluluğunda olan kişi ilk olarak işletendir. İşleten aracın maliki olabileceği gibi KTK m.3'de belirtilen diğer kişiler de olabilir. Sigorta yaptırma

²⁷⁸ Yarg. 11.HD, 16.01.2006, 2005/184E.-2006/121K., Yarg. 11.HD, 30.10.2001, 2001/5330E.-2001/8413 K., Yarg. 11.HD, 11.05.2000, 2000/2961E.-2000/4140 K., www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.10.08.2022.

²⁷⁹ Akgün, a.g.e., s.35.

²⁸⁰ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.356.

zorunluluğunun varlığı için işletenin taşımacılık yetki belgesi de olmalıdır²⁸¹. Taşımacılık ve buna bağlı yan işleri yapacak olanlara Karayolu Taşıma Yönetmeliği m.5 ile yetki belgesi alma zorunluluğu getirilmiştir. Yine aynı yönetmeliğin 6. maddesinde kimlerin hangi tür yetki belgesi alması gerektiği ve belge türleri açıklanmıştır. Buna göre ticari amaçla yolcu taşımacılığı yapacak olan yetki belgesi sahipleri şehirlerarası yolcu taşımacıları, uluslararası otobüsle yolcu taşımacıları ve paket tur düzenleyicileri olarak bölümlendirilmiştir.

Yukarıda izah edilenlerin dışında ticari anlamda yolcu taşımacılığı yapan kamu kurum ve kuruluşlarının, belediye otobüslerinin ve belediyelere bağlı olarak çalışan halk otobüslerinin, kent içi taşımalarının ve şehirlerarası 100 km'ye kadar şehirlerarası yolcu taşımalarında zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırma zorunluluğu bulunmamaktadır²⁸². Bu hususta detaylı açıklamalar ve değerlendirmeler ileride yapılacaktır.

(2) Taşımacı

Taşımacı, taşımacılık yetki belgesine sahip olan ve taşımayı bir ücret karşılığında üstlenen gerçek veya tüzel kişilerdir. Bu kişiler işleten sayılmasalar da, koltuk sigortası yaptırmak zorundadırlar²⁸³.

c. Sigortalı

Zorunlu koltuk sigortası, sigortalı olarak gösterilen yolcu, sürücü ve sürücü yardımcıları yararına yapılmış bir ferdi kaza sigortası sözleşmesidir. Sözleşme yapıldığı esnada her ne kadar yolcular, sürücüler ve yardımcıları bilinmemekte ise de, bu koltuk sigortasının mahiyeti gereğince, yolculuk esnasında bilinebilir olmaktadır. Sigortalanmaya engel değildir.

(1) Yolcu

Genel bir tanımlama yapılacak olursa, taşımacı ile yapılan sözleşme gereğince, ücret ödeyerek taşıta binen ve yolcu bileti sahibi olarak otobüste seyahat eden kişi

²⁸¹ Gökcan, a.g.e., s.662.

²⁸² Çelik, a.g.e., s.341.

²⁸³ Gökcan, a.g.e., s.663.

yolcudur. Sigorta poliçesinde isim belirtilmeden yolcu adedi ya da koltuk adedi şeklinde belirlenmektedir. Dolayısıyla yolculuk süresince koltukta kim oturuyorsa yolcu odur²⁸⁴. 4925 Sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'nun 6. maddesinde: “*Yolcu taşımaları biletsiz ve taşıma sözleşmesiz yapılamaz*” denilmişse de bilet, sözleşmenin şekil şartı olmayıp, hak aramada ve uyuşmazlık durumunda önemli bir ispat aracıdır²⁸⁵. Nitekim Yargıtay kararlarında da taşıma sözleşmesinin geçerliliği açısından yasalarımızda herhangi bir şekle bağlılık koşulu öngörülmediği, bu sebeple de yolcu biletinin ispat aracı olduğu kabul edilmektedir²⁸⁶. Zira uyuşmazlık çıkması halinde sigortalı veya hak sahipleri açısından bilet yolcu sıfatının ispatında büyük kolaylık sağlamaktadır. Ancak tekrar ifade etmek gerekir ki, kaza esnasında koltukta kim oturuyorsa yolcu odur²⁸⁷.

Ücret ödemediği halde kucakta yolculuk yapan çocuklar ile Karayolu Taşıma Yönetmeliği 48/e maddesine göre ücretsiz biletle taşıta alınan bir yolcu ve görevli olmayan en fazla iki personel de yolcu sayılır ve koltuk sigortasından yararlanmaktadır²⁸⁸. 25.02.2204 tarihli ilk Karayolu Taşıma Yönetmeliği'nin 48. Maddesine 19.11.2006 tarihinde yapılan değişiklikle (h) bendi eklenmiş ve bu bentte “*6 yaşın altında olan çocuklar yolcu bileti düzenlenmeksizin kucakta seyahat edebilirler.*” denilmiş ve 08.01.2018 tarihinde yürürlüğe giren son Yönetmeliğin 56. maddesi 10. bendinde de bu hükme tekrar yer verilmiştir. Yargıtay'ın öteden beri bu noktadaki görüşü de kucakta taşınan ve ücreti ödenmeyen küçük çocukların yolcu sayılmaları gerektiği yönündedir²⁸⁹.

Yolcu kavramının kapsamının değerlendirilmesinde önem arz eden bir diğer konu ise hatır için taşınanlardır. KTK m.87'de hatır için taşıma düzenlenmiştir. Buna göre, kaza neticesinde yaralanan veya ölen kişi, hatır için karşılıksız taşınmakta ise veya motorlu araç, yaralanan veya ölen kişiye hatır için karşılıksız verilmiş ise işletenin veya araç işleticisinin bağlı bulunduğu teşebbüs sahibinin sorumluluğu ve motorlu aracın maliki ile

²⁸⁴ Gökcan, a.g.e., s. 663.

²⁸⁵ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.335.

²⁸⁶ Yarg. 11.HD, 13.11.1980, 1980/4423E-1980/5256K., Yarg. 11.HD, 19.02.1981, 1981/313E.-1981/672K., Yarg. 11.HD, 08.12.1994, 1994/5411E.-1994/9435K., Yarg. 11HD, 06.07.1195, 1995/3568E.-1995/5751K., Yarg. 11.HD, 29.02.1996, 1996/8276E.-1996/1215K., www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 14.11.2021.

²⁸⁷ Gökcan, a.g.e., s. 663.

²⁸⁸ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.336.

²⁸⁹ Yarg. 11.HD, 15.10.1980 gün ve 1980/4809E.-1980/4890K., Yarg.11.HD, 28.01.2002, 2001/8392E.-2002/580K., Yarg. 11.HD, 30.10.2003, 2003/8714E.-2003/10119K. sayılı kararları., www.sinerjimevzaut.com.tr, E.T. 14.11.2021.

işleteni arasındaki ilişkide araca gelen zararlardan dolayı sorumluluğun genel hükümlere tabi olduğu belirtilmiştir. Hatır kavramının kullanılması ile bedel ilişkisinin olmadığı açıkça ifade edilmektedir²⁹⁰. Dolayısıyla hatır için taşıma, taşıyıcının herhangi bir kimseyi aracına karşılık beklemezsizin bindirmesi ver bir yerden bir yere götürmesi olarak tanımlanabilir²⁹¹.

Hatır için taşınanların zorunlu koltuk sigortasından yararlanıp yararlanmayacağı hususunun tartışılması gerekmektedir. Zira her ne kadar KTK m.87 ile hatır için taşıma genel hükümlere tabi kılınmış ise de hatır için dahi olsa taraflar arasında yolcu taşıma ilişkisinin söz konusu olduğu açıktır. Öğretideki bir görüşe göre, hatır için taşıma dahi olsa taşımacı bilet keserek bir kişiyi taşıtına almışsa, yolculuğun başlangıcından bitimine kadar güvenliğini üzerine almış olacağından hatır için taşınan biletli yolcu da oturduğu koltuk nedeniyle sigorta kapsamında olacaktır ve sigorta güvencesinden yararlanacaktır²⁹². Nitekim Yargıtay'ın da vermiş olduğu kararlarda hatır için taşınan kişi ile taşımacı arasında yolcu taşıma ilişkisinin kurulduğunu kabul etmektedir²⁹³.

Bu ihtimaller kanun koyucu tarafından değerlendirilmiş ve 08.01.2018 tarihli Karayolu Taşıma Yönetmeliği'nin “*Yolcu Bileti*” başlıklı 36.madde 7.fikrasında: “*Taşımacılar, her seferde bir yolcu ile bu seferde görevli olmayan en fazla 2 personelini bilet keserek ücretsiz taşıyabilirler.*” denilmiştir ve bu tartışma açıklığa kavuşturulmuştur. Ancak burada akıllara gelen bir başka soru ise taşımacıların yönetmelik hükmünün aksine birden fazla kişiyi hatır için taşıdıklarında bu kişilerin sigorta güvencesinden yararlanıp yararlanmayacakları hususudur. Sigorta güvencesinden yararlandırma bir kişi ile sınırlı tutulacaksa bu kişinin nasıl belirleneceği sorusu da yine akıllara gelmektedir. Kanaatimizce bilet kesilerek ücretsiz olarak taşınan kişiler yolculuk süresince bir koltukta oturmakta ve yolcu sıfatına haiz olmaktadır. Hal böyle iken koltukta oturan kişi yolcudur prensibi ile bu kişilerin de sigorta güvencesinden yararlanmaları gerekmektedir.

²⁹⁰ Yasemin Durak / Turan Şahin, “Hatır İçin Taşıma”, *İÜHFİM*, C.LXXIII, S.1, s.339-362., 2015, s.341.

²⁹¹ Çelik Ahmet Çelik, “Hatır Taşınması”, *Yargı Dünyası Aylık İçtihat, Mevzuat ve Bilimsel İncelemeler Dergisi*, Sayı:137, Mayıs 2017., s.9.

²⁹² Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.347.

²⁹³ Yarg. 11.HD, 25.06.2001, 3468/5708 sayılı kararında:” *Hatır taşınması da olsa, taraflar arasında yolcu taşıma ilişkisi bulunduğu kabul olunmuş ve taşıma sırasında meydana gelen kaza sebebiyle açılan davaya taşımaya ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği*” açıklanmıştır. Bkz. Yarg. 4.HD, 25.02.1986 tarih ve 765/1694 sayılı kararı, www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 20.11.2021.

Aksini iddia eden sigortacının bunu ispat etmesi ve iddiasının ispatlanması durumunda taşımacıya yönetmelik hükümlerine aykırılık nedeniyle rücu etmesi gerekecektir.

Son olarak taşıtlara ücret ödemedi binen “kaçak” yolculardan taşımacı veya sürücü ile yardımcıları bilet ücreti almışlarsa bu kişiler de yolcu sıfatını kazanacaklardır. Yine yolculuk esnasında ara duraklardan, yol üzerinden bilet ücreti alınarak otobüse yolcu bindirilmesi durumunda da bu kişiler yolcudur ve koltuk sigortası güvencesinden yararlanacaklardır²⁹⁴. Zira biletin fiziken bulundurulması daha önce de ifade ettiğimiz gibi ispat açısından önem arz etmektedir. Taşıma sözleşmesi şekle tabi değildir.

(2) *Sürücü*

Bu sigorta bakımından sürücü, karayolunda uluslararası veya şehirlerarası yolcu taşıması yapan bir otobüsü süren, sevk ve idare eden kişidir²⁹⁵. Yolcularda olduğu gibi burada da sigorta sözleşmesi yapıldığı esnada sürücüler ismen bilinmemekte ve kişi sayısınınca gösterilmektedir. Kaza esnasında sürücü koltuğunda kim oturmakta ise, daha doğru ifadeyle aracı kim sevk ve idare etmekte ise o kişi sigortalıdır. Yolculuk için birden fazla sürücü görevlendirilmiş ise, poliçede de o sayıda sürücünün sigortalanması şartıyla sürücülerin tamamı sigortalı sayılacaktır.

(3) *Sürücü yardımcıları*

Karayolunda, şehirlerarası ya da uluslararası otobüs yolculuğunda sürücü dışında, yolculara her türlü konuda hizmet veren görevliler sürücü yardımcılarıdır²⁹⁶. Yardımcı kişiler, 2918 Sayılı KTK'nın 3. maddesinde “*Hizmetli*” başlığı altında “*araçlarda, sürücü dışında, taşıma hizmetlerinde süreli veya süresiz çalışan kişiler*” olarak tanımlanmıştır. Taşımacılar, 08.01.2018 tarihli Karayolu Taşıma Yönetmeliği'nin 32. maddesi gereğince, hizmetleri yürütebilecek nitelikte ve sayıda personel bulundurmakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesinden kaynaklanan zarar ve ziyandan da sorumludurlar.

Otobüste sürücü dışındaki yardımcı kişiler genellikle, temizlik görevlileri, bagaj görevlileri ve yiyecek-İçecek servisi yapan hosteslerdir. Sürücü yardımcılarının

²⁹⁴ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.337.

²⁹⁵ Gökcan, a.g.e., s.663.

²⁹⁶ Gökcan, a.g.e., s.663.,

sayılarının sigorta poliçesinde belirtilmesi gerekmektedir²⁹⁷. Sigorta poliçesinde sürücü yardımcılarının sayılarının belirtilmesi halinde sigortalı sayılacaklar ve yolculuk esnasında meydana gelecek zorunlu sigorta kapsamındaki her türlü kazalarda koltuk sigortası güvencesi altında olacaklardır. Öğretideki bir görüşe göre koltuk sigortası poliçelerinde, sigortalanan kişi sayısı, koltuk sayısının üzerinde ise, sürücü yardımcılarını kaydı bulunmasa bile ödenen prim tutarının tespitinde dikkate alınmak suretiyle, zarar gören görevlilerin sigortadan yararlandırılmaları gerekir²⁹⁸. Nitekim Yargıtay'ın da bir kararına göre²⁹⁹: “*Düzenlenen poliçede, sürücü yardımcılarını gösterilmemiş olsa bile, bu kişilerin dahi sigortaları yapılmışçasına sigorta primi tahakkuk ettirilerek tahsil edildiği anlaşılabiliriyorsa, onların da koltuk sigortasından yararlanmaları gerekir.*” demekle konuya açıklık getirilmiştir. Ancak Yargıtay'ın bu noktada görüş farklılıklarının olduğunu ve önceki kararında farklı yönde değerlendirme yaptığını belirtmek gerekir. Zira aynı hukuk dairesinin 07.12.1995 tarihli kararında ise, sürücü yardımcılarının sigortalı olabilmeleri için sigorta poliçesinde bunların da sigorta teminatı altında olduğunun açıkça belirtilmesi gerektiği aksi halde sigorta güvencesinden yararlanamayacakları hükme bağlanmıştır. Kanaatimizce Yargıtay'ın bu noktadaki görüş değişikliği yerindedir. Koltuk sigortasının amaç ve kapsamı birlikte değerlendirildiğinde yolculuk esnasında meydana gelebilecek kazalarda araçta bulunan kişilerin güvence altına alınması amaçlandığından, yolcuların ve sürücülerin yararlandığı bir sigorta türünde, yolculuk faaliyeti için önemli hizmet sağlayıcısı olan yardımcılarının da yararlandırılması gerekmektedir ve dolayısıyla açıkça zikredilmese dahi zımnen yardımcılar adına sigorta priminin ödendiği anlaşılmakta ise sigorta güvencesinden yararlandırılmaları hakkaniyetli olmalıdır.

B. ZORUNLU KOLTUK SİGORTASININ KAPSAMI

1. Genel Olarak

Poliçede kayıtlı taşımacının, 10/07/2003 tarih ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'na istinaden verilen taşımacı yetki belgesine sahip olması; yolcu taşımacılığının

²⁹⁷ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.339

²⁹⁸ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.340.

²⁹⁹ Yarg. 11.HD, 29.11.1996 tarih ve 8215E./8376K. sayılı kararı, www.sinerjimevzaut.com.tr, (E.T.10.02.2022)

zorunlu haller hariç, bu kanun hükümleri çerçevesinde yapılması ve taşımanın yapıldığı aracın poliçede kayıtlı olması zorunludur³⁰⁰.

Zorunlu koltuk sigortasının uyuşmazlık halinde somut olaya uygulanabilirliği, sigorta güvencesinden yararlanabilmenin koşulları, hangi zarar türlerinin poliçe kapsamında kaldığı vb. ve çalışmanın konusu olan güvence hesabına başvuru koşulları gibi soruların cevabının bulunabilmesi için zorunlu koltuk sigortası kapsamının iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Kazanın ne zaman ve nerede meydana geldiği, meydana gelen zararın niteliği ve ilgililerin hakları vb. hususlar önem taşımaktadır. Dolayısıyla konunun daha iyi anlaşılması amacıyla zorunlu koltuk sigortasının kapsamının irdelenmesinde fayda görmekteyiz.

a. Yer ve zaman yönünden

4925 Sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'nun 17. maddesinde ve Karayolu Taşıma Yönetmeliği'nin 42.maddesinin 5.fikrasında: "*Yolcu taşımaları, duraklamalar dahil olmak üzere yolcunun kalkış noktasından, varış noktasına kadar geçecek seyahat süresi içerisinde meydana gelecek bir kaza nedeniyle yolcunun ölümü, yaralanması ya da eşyanın zarar uğramasından dolayı sorumludurlar.*" denilmekte ve aynı şekilde Zorunlu Koltuk Sigortası Genel Şartları'nın A.1 maddesinde de: "*Bu sigorta, yurtiçi ve uluslararası yolcu taşımacılığı kapsamında seyahat eden yolcuları, sürücülerini ve yardımcıları, taşımacılık hizmetinin başlangıcından bitimine kadar geçen seyahat süresi içinde, duraklamalar da dahil olmak üzere, maruz kalacakları her türlü kazanın neticelerine karşı aşağıdaki şartlar çerçevesinde teminat altına alır*" açıklaması yapılmıştır.

Yasal düzenlemeler çerçevesinde taşımacının sorumluluğu, yolcunun taşıta bindiği yerden başlayıp gideceği yerde taşıttan güvenli bir biçimde inene kadar geçecek zaman zarfı içerisinde terminalde durakta bekleme sırasında ve yine varış yerindeki terminalde iniş ve terminalden ayrılış sırasında, duraklamalar, mola yerleri, yolcu indirme ve bindirme yerlerinde yaşanabilecek kazalardan ötürü meydana gelecek zararlarda

³⁰⁰ Bkz. Genel Şartlar A.1.

zorunlu koltuk sigortasının sorumluluğu gündeme gelmektedir³⁰¹. Doğabilecek cana gelen zararlar, zorunlu koltuk sigortası güvencesi kapsamında olacaktır.

İl Sınırları içinde Yolcu Taşımacılığı ve 100KM'ye kadar şehirlerarası yolcu taşımacılığı

4925 Sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'nun 2.maddesinin 3.fikrasına göre, İl sınırları içerisindeki taşımalar ile yüz kilometreye kadar olan şehirlerarası taşımaların düzenlenmesi il ve ilçe trafik komisyonları ile iş birliği yapılmak suretiyle ilgili valiliklere, belediye sınırları içerisindeki şehir içi taşımalar belediyelere bu Kanuna göre düzenlenecek yönetmelik esasları dahilinde bırakılabilir. Dolayısıyla söz konusu düzenleme ile madde metninde yer verilen hususlarda ayrı bir yönetmelik düzenlenene kadar şehir içi taşımaları ile 100km'ye kadar olan taşımalarda idareye yetki verilmiştir³⁰². İdareye verilen bu yetki sorumluluk hukukuna ilişkin olmayıp taşımanın esaslarına ilişkindir.

Yönetmelik düzenlenmediği için bu süreçteki yasal boşluklar Ulaştırma Bakanlığı genelgeleri ile giderilmeye çalışılmıştır. Nitekim 16.08.2004 gün 30606 sayılı, 14.11.2006 gün 27324 sayılı ve 29.12.2006 gün 32002 sayılı genelgelerle "il sınırları içinde veya 100 km'ye kadar şehirlerarası yolcu taşıyacak gerçek ve tüzel kişilerin almaları gereken belgeye (Y) türü yetki belgesi denilmiş ve Zorunlu Koltuk Sigortası yaptırma yükümlülüğü getirilmiştir.

29.12.2006 gün 32002 Sayılı Genelge'nin 6.maddesinde de "yolcu taşımacılığında kullanılacak taşıtların sürücüsü dahil en az 9 koltuk kapasitesine sahip olmaları şarttır." denildikten sonra 9.maddesinde il sınırları içinde ve 100km'ye kadar yolcu taşıyan (Y) tipi yetki belgesi sahiplerine "Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası" ile "Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası" yaptırma zorunluluğu getirilmiştir.

11.01.2008 Tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 29/12/2006 tarihli ve 2007/KUGM-22/YOLCU numaralı Genelgeye göre; "Karayolu Taşıma Yönetmeliğinin "Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, taşıma mesafesine

³⁰¹ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.332.

³⁰² Memiş, a.g.e., s.142.

bakılmaksızın il sınırları içinde yapılan yolcu taşımaları ile 100 kilometreye kadar olan şehirlerarası yolcu taşımaları, yönetmelik kapsamı dışında bırakılmış olup, bu kapsamdaki yolcu taşımaları il ve ilçe trafik komisyonları ile işbirliği yapılmak suretiyle, Yönetmeliğin taşımacılar için getirdiği sorumluluk ve yükümlülükler dikkate alınarak ilgili valiliklerce düzenlenmektedir. 01/03/2008 tarihine kadar, taşıma mesafesine bakılmaksızın il sınırları içinde yapılan yolcu taşımaları ile 100 kilometreye kadar olan şehirlerarası yolcu taşımalarını düzenleyen "(Y) Yetki Belgesi Yönergesi" Valilikler tarafından yayımlanacaktır."

Söz konusu düzenleme ile taşımaya ilişkin esasların düzenlenmesi, yetki belgesi yönergesinin hazırlanması Valiliklere bırakılmış olup böylelikle 01.03.2008 tarihine kadar olan dönemde yönergeyi yayımlayan Valiliklerin bulunduğu il sınırları içerisindeki kazalar koltuk sigortası kapsamında iken henüz yönergenin hazırlanmadığı yerlerde koltuk sigortası yapma zorunluluğu da olmadığından bölgelere göre değişen uygulamaların yaşanmasına sebebiyet verilmiştir. Nitekim Yargıtay da vermiş olduğu kararında³⁰³: *"Dava konusu kaza 25.07.2007 tarihinde meydana gelmiş olup ... Valiliği'nin 11.09.1998 tarihli yönergesi uyarınca kazaya konu aracın bu yönerge kapsamında zorunlu ferdi koltuk sigortası yaptırmak zorunda olduğu anlaşılmaktadır. Aracın taşıma güzergâh izin belgesinin olmaması üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilecek bir husus değildir. Bu itibarla mahkemece, kural olarak davalının sorumlu olduğu nazara alınmak ve ulaşılabilecek sonuca göre karar vermek gerekirken yerinde görülmeyen yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış, kararın davacılar yararına bozulması gerekmiştir."* şeklinde değerlendirme yapmıştır.

Öğretideki bizce haklı bir görüşe göre bu şekilde il sınırları içerisinde yolcu taşımaları ile 100km'ye kadar şehirlerarası yolcu taşımaları için Zorunlu Koltuk Sigortası yaptırma yükümlülüğü ilgili düzenlemelerle sürekli ertelenmiştir³⁰⁴.

Bu düzenlemelerin ardından son olarak 13.11.2009 gün ve 27405 Sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan "Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 15545 sayılı Bakanlar Kurulu'nun 2.maddesiyle: *"Karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza*

³⁰³ Yarg. 11.HD, 2011/15788E.- 2013/641K. Sayılı Kararı, www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.10.04.2022)

³⁰⁴ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.342.

sigortası yaptırma mecburiyeti ile ilgili muafiyet ve istisnalar Ulaştırma Bakanlığı'nın görüşü ile Hazine Müsteşarlığınca belirlenir.” denilerek, Hazine Müsteşarlığı'na yetki verilmiş; Hazine Müsteşarlığı da, 28.06.2010 gün 2010/8 sayılı “Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Yaptırma Mecburiyeti ile İlgili Muafiyet ve İstisnalara İlişkin” Genelgesi'nin 6.paragrafında: “4925 Sayılı Kanun'un 2'inci maddesinin 3'üncü fıkrasıyla düzenlenmesi ilgili mahalli idarelere bırakılan il sınırları içerisindeki taşımalar ile 100km'ye kadar olan şehirlerarası taşımalar 01.07.2010 tarihinden geçerli olmak üzere Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası kapsamı dışında bırakılmıştır.” denilerek konuya açıklık getirilmiştir. Hazine Müsteşarlığı'nın bu düzenlemesi ile ticari amaçla yapılmayan taşımalar ile şehir içi taşımaları ve 100km'ye kadar olan şehirler arası taşımaları koltuk sigortası kapsamı dışında tutulmuştur.

Söz konusu düzenleme öğretilerde oldukça eleştirilmektedir. Zira sorumluluk, hukukumuzda ancak kanun ile tesis edilebilirken bu şekilde idareye sorumluluk tesis etme veya kaldırma görevi verilmiş olup bu durum usule aykırılık teşkil etmektedir³⁰⁵.

Yapılan son düzenleme ile birlikte uygulamada kargaşalara ve çelişkili kararların verilmesine sebep olunmaktadır.

Sonuç itibarıyla bu düzenleme neticesinde kanaatimizce 01.07.2010 tarihinden önce Valiliklerce ve Belediyelerce düzenleme yapılan yerlerde düzenleme tarihinden 01.07.2010 tarihine kadar, düzenleme yapılmayan yerlerde ise 01.03.2008 tarihinden 01.07.2010 tarihine kadar il içi ve şehirlerarası 100km'ye kadar yapılan taşımacılık faaliyetinde taşımacılar koltuk sigortası yaptırmak zorundadırlar. Buradan hareketle kazanın meydana geldiği ve yolcunun zarar gördüğü ilde Genelge doğrultusunda henüz uygulama başlatılmamış ve ticari taşıt yetki belgeleri verilmemişse yani gecikme Valilik ve Belediyelerin ihmalinden kaynaklanmışsa bu durumda bu durumda hizmet kusuru gündeme gelecektir. Dolayısıyla uygulamanın başlatılmadığı illerde, taşımacının zorunlu koltuk sigortası yaptırma yükümlülüğü olmayacağından hesabın da sorumluluğuna

³⁰⁵ Memiş, a.g.e., s.145.

gidilemeyecektir. Koltuk sigortası yaptırma mecburiyeti olmadığı için hesaba başvuru koşulları da oluşmamış olacaktır³⁰⁶.

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun yürürlüğe girdiği ve dolayısıyla Güvence Hesabı'nın Koltuk Sigortasından doğan sorumluluğunun başlangıcı olan 14.06.2007 tarihinden sonra meydana gelen olaylarda eğer koltuk sigortası yaptırılmamışsa veyahut güvence hesabının sorumluluğuna gidilebilecek hallerden birisi mevcutsa hesap sorumlu olacaktır³⁰⁷. Bununla birlikte 01.07.2010 tarihinden sonra meydana gelen olaylarda il içi ve şehirler arası 100 km'ye kadar olan taşımalarda koltuk sigortası yapma zorunluluğu bulunmadığından güvence hesabı sorumlu tutulamayacaktır³⁰⁸.

Zorunlu Koltuk Sigortasının Sorumluluğunun kapsamı ile güvence hesabının somut olayda ödeme yapıp yapmamasında taşımacıların yetki belgesi almadan taşımacılık faaliyeti yapmaları, yetki belgesindeki eksiklikler, taşıtların yolcu taşımaya elverişli olmamalarının bir önemi yoktur ve sigortalılar ile ilgili hak sahiplerini bağlamaz³⁰⁹. Yetki belgesi bulunmasa dahi şehirlerarası taşımacılık faaliyeti yapanlar koltuk sigortasını yaptırmak zorundadır³¹⁰. Kanaatimizce de şehirler arası taşımacılık faaliyeti yapan taşımacının salt yetki belgesi yok diye koltuk sigortası kapsamında tutulması hakkaniyetli değildir. Uygulamada pekâlâ taşımacılık faaliyeti yapan araçlar yetki belgesiz trafiğe çıkmakta ve bu durum ayrı bir idari yaptırımın konusu olmaktadır.

Öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe göre gerek Karayolu Taşıma Kanunu ile gerekse de Bakanlar Kurulu'nun 22.01.2004 tarihli kararına göre şehir içi ve ilçeler arası taşımacılığın koltuk sigortası kapsamı dışında tutulması hakkaniyetli değildir. Şehirlerarası taşımada da şehir içi taşımada da korunan hukuki değer insandır³¹¹. Bazı

³⁰⁶ Tepedelen, a.g.e., s.108.

³⁰⁷ Çelik, *Karayolu Yolcu Taşıma*, s.343.

³⁰⁸ Yarg. 17.HD, 2015/17786E.- 2018/9671K.: "...kazaya karışan araç gerçek kişi adına kayıtlı, hususi amaçlı otobüs olup kaza günü elma toplamaya giden işçileri taşıdığı için, dolayısıyla taşımanın ticari olduğunun anlaşılmasına, aracın yetki belgesi, taşıma kartı olmamasının zorunlu koltuk sigortası kapsamında zarar gören 3 kişi olan yolculara karşı ileri sürülememesine, davaya konu kazanın ... 'ya giderken meydana gelmesine, iller arası bu mesafenin 100 km'nin altında kaldığının anlaşılmasına, kazanın Hazine Müsteşarlığı'nın karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdî kaza sigortası yaptırma mecburiyetiyle ilgili muafiyet ve istisnalara ilişkin 1.7.2010 tarihinde yürürlüğe giren genelgesinden sonra 31.10.2014 tarihinde meydana gelmesine, dolayısıyla bu tarihte iller arası 100 km'nin altında kalan taşımalara "zorunlu koltuk ferdî kaza sigortası" yaptırma mecburiyeti getiren bir düzenleme bulunmamasına göre...", www.sinerjimevzuat.com.tr. (E.T.02.04.2022).

³⁰⁹ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.344; Memiş, a.g.e., s.417.

³¹⁰ Memiş, a.g.e., s.147.

³¹¹ Memiş, a.g.e., s.148.

durumlarda şehir içi veya ilçeler arası mesafe şehirler arası taşımacılıktaki mesafeden çok daha uzun veya tehlikeli olabilmektedir. Hal böyleyken böyle bir ayrıma gidilmesi kanaatimizce isabetli değildir.

b. Zararı doğuran olay yönünden

Zorunlu koltuk sigortasının kapsamı taşımacıların yaptırmak zorunda oldukları diğer sorumluluk sigortalarından farklı olarak trafik kazaları değil “kaza”lardır. Sigorta kapsamına giren kaza tanımı Koltuk Sigortası Genel Şartları ’nda şöyle tanımlanmıştır: *“Bu genel şartlardaki kaza terimi, ani ve harici etkisi tespit edilen doğal afetler de dahil olmak üzere, sigortalının iradesi dışında meydana gelen ve sigortalının bedensel bir sakatlığa maruz kalmasına veya ölmesine sebebiyet veren ani ve harici olayı ifade eder. Birdenbire ve beklenilmeyen bir şekilde ortaya çıkan gazların solunması, yanık ve ani bir hareket neticesinde adale ve sinirlerin incinmesi, burkulması ve kopması da kaza sayılır.”* denmekle kaza tanımı yapılmıştır. Yine aynı düzenlemenin devamında ise; a) Her türlü hastalıklı hal b) Sigortanın kapsamına giren bir kaza neticesinde meydana gelmediği takdirde, sıcaklık, donma, güneş çarpması ve tıkanıklık gibi tesirler, c) Akıl ve ruh durumuna bakılmaksızın intihar veya intihara teşebbüs, d) Belirgin sarhoşluk, uyuşturucu ve zararlı madde kullanımı, e) Sigortanın kapsamına giren bir kazanın gerektirmediği cerrahi müdahale ve her türlü ışın tedavisi ile ilaç kullanımı şeklinde sayılan haller neticesinde meydana gelen bedensel zararların sigorta güvencesi kapsamı dışında tutulduğu düzenlenmiştir.

Nitekim ferdî kaza sigortası genel şartlarında da “kaza” teriminin tanımlanmış olduğu görülmektedir. Ferdi kaza sigortası genel şartlarınının 2. maddesinde; *“Bu poliçedeki kaza tabirinden maksat, ani ve harici bir olayın etkisiyle sigorta ettirenin iradesi dışında ölmesi veya cismani bir arızaya maruz kalmasıdır”* denilerek kazanın tanımı yapılmaktadır.

Dolayısıyla her iki düzenlemeden hareketle kazanın nitelendirilebilmesi için öncelikli olarak ani ve harici bir olayın meydana gelmiş olması gerekmektedir. Yani kısa bir süre devam eden darbenin sonucunda bedeni hasarın meydana gelmiş olması gerekmektedir. Ancak şu da var ki bedeni hasar somut olayda bazen birdenbire meydana

gelme de zaman içerisinde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bedensel zararı zamansal olarak kısıtlamak doğru bir yaklaşım değildir³¹².

Olay dışarıdan ve şiddetli biçimde meydana gelmelidir. Kazayı normal hastalıktan ayıran bir diğer koşul da budur³¹³. Kazanın sigortalının iradesi dışında bir olay sonucunda meydana gelmiş olması gerekmektedir. Zararın bilerek gerçekleştirilmiş olması veya zararın geleceğinin bilinebilecek durumda olduğu halde bundan kaçınabileceken kaçınılması irade dışılığı olmadığını göstermektedir³¹⁴. Bu durumda da kazanın varlığından ve dahi koltuk sigortasının kapsamından söz edilemeyecektir.

Öğretideki bir görüşe göre terör saldırıları, patlayıcı madde taşıyan yolcunun verdiği zararlar, soygun gibi olaylar da koltuk sigortası kapsamında karşılanması gereken zararlardandır. Zira taşımacının güvenli yolları seçmesi, yolculuğun sağlıklı ve güvenli yapılması için gereken önlemleri alması gerekmektedir³¹⁵. Nitekim öğretideki diğer görüşlere göre de ihmal, dikkatsizlik, özensizlik nedenleriyle meydana gelen kazalar sigorta kapsamında ve bahsedilen kaza tanımı içerisinde değerlendirilmelidir³¹⁶.

Doğal afetlerin bir kısmı mücbir sebep kavramı içerisinde değerlendirilmekte ve dolayısıyla meydana gelen zararlarda koltuk sigortasının sorumluluğuna gidilememektedir. Buna karşılık pek çok doğa olayları, şiddetli kar yağışı, tipi vb. mücbir sebep kapsamında değerlendirilmemektedir. Zira bu gibi doğa olayları kaçınılmaz ve önlenemez değildir. Dolayısıyla taşımacı yola çıkmadan önce, hava koşullarını, olumsuz ihtimalleri, yol güvenliğini, olası tehlikeleri, önceden araştırıp ona göre gereken önlemleri almak zorundadır. Bu nedenle bu doğa olaylarından kaynaklanan zararlar koltuk güvencesi kapsamındadır³¹⁷.

İfade edilmelidir ki her ne kadar mücbir sebepten ötürü meydana gelen olaylar sigorta kapsamı dışında değerlendirilmekte ise de³¹⁸ meydana gelen zararın doğrudan

³¹² Şaban Kayıhan/ Özcan Günergök, "Kaza Sigortaları", *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, C.5, S.9, ss.221-245, s.225.

³¹³ Bozer, a.g.e., s. 262.

³¹⁴ Şaban Kayıhan / Özcan Günergök, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, 5. Baskı, İstanbul: Umuttepe Yayınları, 2020, s.41.

³¹⁵ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.332.

³¹⁶ Bozer, a.g.e., s.262; Kayıhan/Günergök, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, s.41.

³¹⁷ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.334.

³¹⁸ Bkz. 4925 Sayılı KTK m.86/1.

mücbir sebepten ötürü meydana gelip gelmediğinin somut olayda araştırılması ve tartışılması gerekmektedir. Nitekim Yargıtay da vermiş olduğu kararında zararın doğrudan mücbir sebepten kaynaklanmadığından hareketle zarar görenlerin koltuk sigortasından yararlanma haklarının bulunduğu kanaat getirmiştir³¹⁹.

Esasında motorlu aracın işletilmesi pek çok tehlikeyi de beraberinde barındırmaktadır. Dolayısıyla yalnızca öngörülemez ve önlenemez olayların mücbir sebep olarak değerlendirilmesi ve meydana gelen zararın doğrudan mücbir sebepten kaynaklanıp kaynaklanmadığının araştırılması gerekmektedir.

Genel şartların eski düzenlemesinde³²⁰ yılan ve böcek sokması, köpek ısırması gibi olaylar da kaza tanımı içerisinde yer almakta idi. 12.04.2005 tarihli son düzenlemede bu hususta ayrıca bir düzenleme mevcut değildir. Oysaki otobüs dışında, terminallerde, duraklama ve mola yerlerinde, meydana gelebilecek, yiyeceklerden zehirlenme, haşerat sokması, köpek ısırması gibi aniden gelişen hadiseler kaza olarak kabul edilmeli ve koltuk sigortası kapsamında değerlendirilmelidir³²¹. Nitekim kanaatimizce de Genel Şartlarda çerçevesi çizilen kaza tanımı içerisine girebilecek her türlü olay sigorta kapsamında değerlendirilmelidir. Öğretideki bir görüşe göre de 4925 Sayılı kanun m.17/1 ve yine aynı kanunun 20.maddesi gereğince sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller hak sahiplerine karşı ileri sürülemeyeceğinden sayılan haller sigorta kapsamında olmalıdır³²².

³¹⁹ Yarg. 11.HD, 26.01.2001, 2001/301E.-2001/480K. Sayılı kararı: “...gerek dava dosyası içerisindeki delillerden, gerekse mahkemece alınan bilirkişi kurulu raporundan, ölüm olayının, depremden sonra otobüsün yıkılan köprüye çarpması ve arkadan gelen diğer bir otobüsün yine bu otobüse çarpması sonucu oluştuğuna göre, rizikonun doğrudan depremden kaynaklandığı sonucuna varılamayacağından Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nın zelzeleyi teminat dışı bırakan 5/e maddesinin olaya uygulanmasının mümkün bulunmamasına, bu durumda rizikonun aynı genel şartların 1 ve 2 nci maddelerinde belirlenen kaza sebebi ile oluştuğunun mahkemece ve Dairece kabulünde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davalı sigortacı vekilinin yerinde görülmeyen karar düzeltme itirazlarının reddine karar verilmesi gerekmiştir.”, www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 10.08.2022.

³²⁰ Bkz. Ferdi Kaza Sigorta Genel Şartları m.3.

³²¹ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.333.

³²² Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma* s.333.

C. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞU

Yolculuk süresince meydana gelen kaza neticesinde zarara uğrayan yolcu, sürücü, sürücü yardımcıları ve ilgili hak sahipleri Zorunlu Koltuk Sigortasından ölüm veya sakatlık nedeniyle tazminat alamamışlarsa SK m.14, K.Taş.Yön. m.63-68'deki koşulların oluşması halinde hesaba başvuru yapabilecek ve poliçe limitiyle sınırlı olmak üzere tazminat talep edebileceklerdir.

Hesaba başvuru koşulları çalışmamızın birinci bölümünde detaylıca anlatılmıştır ancak özetle hesaptan tazmin edilecek zararın Sigortacılık Kanunu'nda yer alan zorunlu sigortaların kapsamında olması gerekmektedir. Dolayısıyla somut olayda KZKFKS'nin yapılmasının zorunlu olduğu hallerin mevcut olması gerekir. Ticari olmayan taşımalar ile şehir içi ve 100km'ye kadar olan taşımalarda 01.07.2010 tarihinden sonra meydana gelen olaylarda il içi ve 100km'ye kadar olan taşımalarda koltuk sigortası yaptırma zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu durumda hesabın da sorumluluğuna gidilemeyeceğinden somut olayda koltuk sigortasının yaptırılmasının yasal zorunluluk olup olmadığı, taşımanın niteliğinin ne olduğu önem arz etmektedir. Bir diğer koşul hesaba başvurulabilecek hallerden birisinin meydana gelmiş olmasıdır³²³. Sigortalının tespit edilememesi, zorunlu sigortanın hiç veya limitler dahilinde yaptırılmamış olması, sigortacının mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi veya iflası, çalınmış veya gasp edilmiş aracın neden olduğu zararlar, yeşil kart sigortasınca yapılacak ödemeler nedeniyle hesaba başvuru yapılabileceğinden bu durumların varlığı da ispatlanabilir olmalıdır.

Kaza tarihinde Zorunlu Koltuk Sigortası yaptırılmamış olan araçlardan dolayı, kaza durumunda ölen sigortalının mirasçıları veya bedensel zarara uğrayan sigortalı SK'nın 14.maddesi uyarınca güvence hesabına başvuru yapabilecek ve poliçe limiti dahilinde tazminat alabilecektir³²⁴. Bu durumda hesap, zorunlu sigortayı yaptırmayan taşımacıya rücu edecektir. Nitekim Yarg. 17.HD, 2019/3389E.-2020/8750K., 21.12.2020 sayılı kararında: "...şehirlerarası ticari yolcu taşımacılığı yapılan esnada kazanın meydana geldiği dikkate alındığında, Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası yaptırma zorunluluğu bulunan davalı aracının sebep olduğu zarar için ödeme yapan davacının, ödediği bedeli

³²³ Bkz. 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu m.14.

³²⁴ Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, s.367.

davalılardan rücuen talep etmekte haklı görülmesine göre; davalılar vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddi ile hükmün ONANMASINA...” denmekle hesabın rücu hakkı açıkça ifade edilmiştir.

Zorunlu Koltuk Sigortasının mahiyeti gereği taşımayı yapan aracın belli veya belirlenebilir olması ve koltuk sigortasının sadece araçta bulunan yolcu, sürücü ve yardımcılara yönelik bir koruma sağlıyor olması nedenleri ile sigortalının tespit edilememesi halinin uygulamada pek mümkün olmadığını söylemek gerekir. Özellikle günümüz koşullarında her bir yolcunun, sürücünün, güzergahın, aracın vd. detayların hem fiziki hem de dijital ortamlarda kaydedildiği, hatta bazı durumlarda hareketli olarak aracın konumunun dahi takip edildiği hususları dikkate alındığında kimliği belirsiz taşıttan veya faili meçhul trafik kazasından söz edilemeyecektir.

Koltuk sigortası ölüm, sakatlık ve tedavi giderleri yönünden teminat sağlamakta olup maddi zararlar sigorta kapsamı dışında tutulmuştur. Güvence hesabına da yalnızca sigortacının mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi veya iflası ve yeşil kart sigortasınca yapılan ödemeler nedeniyle hem maddi hem de bedensel zararlardan ötürü başvurulabilmektedir. Dolayısıyla örneğin somut olayda sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatının iptal edildiği ihtimalinde hesaba, koltuk sigortasından ötürü maddi zararlar nedeniyle de başvuru yapılabilir mi sorusu akıllara gelmekte ise de hesabın sorumluluğu zorunlu sigortanın sorumluluğu ölçüsünce ve poliçe limitleri kadardır düşüncesiyle sorumluluğuna gidilmemektedir. Ancak kanaatimizce daha önce de ifade ettiğimiz üzere hesabın sorumluluğunu sigorta şirketinin sorumluluğunun kapsamı ile eşdeğer tutmak yanılırlı bir yaklaşımdır. Bunun pek çok istisnası karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu görüşe katılmadığımızı belirtmek isteriz.

III. MADEN ÇALIŞANLARI ZORUNLU FERDİ KAZA SİGORTASI

A. MADEN ÇALIŞANLARI ZORUNLU FERDİ KAZA SİGORTASI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

1. Yasal Dayanak

Ülkemizde 2014 yılında Soma’da ve Ermenek’te yaşanan ve çok fazla can kaybına sebebiyet veren maden kazası trajedilerinin araştırılması neticesinde denetim ve kontrol eksikliğinin tespit edilmesi üzerine sigorta yaptırma zorunluluğu gündeme gelmiştir³²⁵. Bu sebeplerle 26.01.2015 Tarihli ve 2015/7249 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile “*Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası*” zorunlu hale gelmiş olup 06.02.2015 Tarih ve 29259 Sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır Bu Bakanlar Kurulu Kararı, yayımı tarihinden üç ay sonra; 06.05.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bakanlar Kurulu söz konusu kararı Sigortacılık Kanunu’nun 13.maddesinde yer alan “*Bakanlar Kurulu, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar ihdas edebilir.*” hükmüne dayanarak almıştır.

Yine 06 Mayıs 2015 tarihli ve 29347 Sayılı Resmî Gazete’de “*Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği*” yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği’ne göre 2015/7249 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’nın yürürlüğe girdiği; 06.05.2015 tarihi itibariyle sigortaya tabi faaliyeti bulunan gerçek ve tüzel kişiler, aynı veya benzer teminatı sağlayan sigorta poliçeleri bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, kararın yürürlüğe girmesinden itibaren bir buçuk ay içinde karar çerçevesinde sigorta talebinde bulunmak zorundadırlar³²⁶.

Bakanlar Kurulu Kararı ile, sigorta şirketlerine sigorta poliçesi düzenlemeden önce risk analizi yapılması yükümlülüğü getirilmiştir. Sigorta şirketleri, risk incelemesi ve analizi yapmadan önce sigorta poliçesi düzenlememektedir. Nitekim madencilik

³²⁵ Topaloğlu, Mustafa, Sigorta Davaları,

³²⁶ Bkz. Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği, B.18.

işletmesinde yapılan risk incelemesinde olumlu sonuç alınmaması durumunda maden şirketleri için sigorta başlatılamamakta veya başlatılmış ise durdurulmaktadır³²⁷.

Öğretide Madencilik sektörünün denetiminin özel hukuk tüzel kişisi olan sigorta şirketlerince yerine getirilmesi eleştirilmiştir³²⁸. Anayasa Mahkemesi ise 24.12.1986 Tarih ve 1985/20E.- 1986/30K. sayılı kararında³²⁹ benzer şekilde: “*Dava konusu 48.maddede kurulması öngörülen yeminli teknik bürolar “denetim ve gözetim dışında yönetmelikle tespit edilen görevleri yürütmek” amacı ile kurulacaktır. Maddenin bu şekilde tanziminden çıkan sonuç söz konusu büroların “yönetmelikle tespit edilecek” görevleri görmesidir. Büroların görevini tespitteki bu belirsizlik Anayasa’nın 124.maddesinde yer alan ve yönetmeliklerin “kanun ve tüzüklerine aykırı olmamasını” öngören hükmüne aykırı olduğu gibi, bu şekilde bir Yönetmelik çıkarmak, ayrıca “Yasama Yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez.” diyen Anayasa’nın 128.maddesi “Devletin kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eli ile görülür.” Dediğine göre kamu hizmeti göreceğinde kuşku bulunmayan yeminli teknik büro personelinin mutlaka “memur” veya “kamu görevlisi” olması gerekir. Bu nedenle dava konusu 48.madde Anayasa’nın “Kamu hizmeti görevlileri ile” ilgili 128.maddesinin ikinci fıkrasına da aykırıdır. Yukarıda açıklanan nedenlerle, söz konusu Yasa’nın yeminli teknik bürolar kurulmasını öngören 48.maddesi ile aynı Yasa’nın 3.maddesinde yer alan “yeminli teknik büro” tanımına ilişkin hükmün Anayasa’nın 7,124 ve 128.maddelerine aykırı olduğundan iptalleri gerekir.” demektedir.*

İfade edilmelidir ki, her ne kadar sigorta şirketlerine risk analizi yapma ve yapılan incelemeye göre sigorta poliçesi düzenleme yükümlülüğü getirilmişse de bu durum kamusal denetim mekanizmasının ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Gerek Maden İşleri Genel Müdürlüğü gerekse de Çalışma Bakanlığı’nın kontrol denetim görev

³²⁷ Mustafa Topaloğlu, “Yeni Bir Sigorta Türü: Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası”, *İKÜHFD*, 2017, ss.247-166, s.248.

³²⁸ Samim Ünan, “Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası”, *Sektörden Haberler, Türkiye Madenciler Derneği*, S.56, Mayıs,2015, s.78.

³²⁹ Mustafa Topaloğlu, *Maden Hukuku*, Adana, 2010, s.346-347., Benzer görüş için Bkz. Danıştay, 10.Daire, 11.01.2011, 2010/2183E. Ve 28.02.2011, 2010/2365E. Sayılı Yürütmenin Durdurulması Kararları.

ve yetkileri devam etmektedir. Sigorta şirketlerince yapılan analiz ve denetim, bunlara ilave niteliktedir³³⁰. Nitekim bu durumun denetimin etkinliğini arttıracığı yönünde olumlu görüş bildirilmiştir³³¹.

Hazine Müsteşarlığı tarafından 6 Mayıs 2015 tarihinde 29347 Sayılı Resmî Gazete’de Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları Talimat ve Tarifesi yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Hazine Müsteşarlığı akabinde 27.08.2015 tarihinde Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartlarını belirlemiştir. Öğretide madencilik faaliyetinin başlamasından durması ve iptaline kadar pek çok hüküm içeren zorunlu sigorta türünün idari bir kararla ihdas edilmesi eleştirilmiştir³³². Bu görüş yerindedir. Zira bu denli önemli ve tehlike arz eden bir konuda ihdas edilecek olan zorunlu sigortanın yasalaştırılması ve ayrıntılı olarak tüm hususların düzenlenmesi yerinde olurdu. Yeri geldikçe ifade edileceği üzere söz konusu sigorta pek çok eksiklikleri ve uygulayıcılar yönünden soru işaretlerini beraberinde getirmiştir.

2. Hukuki Nitelik

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası, hukuki nitelik olarak meblağ sigortası olduğu kabul edilmektedir³³³. Kaza neticesinde ölüm veya yaralanmadan ötürü sakatlanmanın meydana gelmiş olması durumunda zarar hesabı yapılmaksızın genel şartlar uyarınca poliçe limiti dahilinde hak sahiplerine ödeme yapılmaktadır. Dolayısıyla ölüm veya sakatlık tazminatının tahsili amacıyla sigorta şirketi aleyhine icra takibi yoluna gidilmesi halinde meblağ sigortası olması sebebiyle başvuru anında tazminat tutarı belli veya belirlenebilir olduğundan likit alacak mevcuttur. Bu nedenle itirazın iptali davasında ayrıca icra inkâr tazminatı istenebilecektir.

Burada ifade etmeliyiz ki maden çalışanları için öngörülen kaza sigortasının teminat limitleri, tarifenin yürürlüğe girdiği andan itibaren eleştiri konusu yapılmıştır³³⁴.

³³⁰ Topaloğlu, “Yeni Bir Sigorta Türü: Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası”, s.249.

³³¹ Topaloğlu, *Sigorta Davaları*, s.1258.

³³² Topaloğlu, “Yeni Bir Sigorta Türü: Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası”, s.2.

³³³ Huriye Kubilay/Pınar Akdemir, “Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Taraflarının Yükümlülükleri”, *Maden Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 3-4 Ekim, Afyonkarahisar, 2015, s.636.

³³⁴ Sektörden Haberler Bülteni, Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası, *Türkiye Madenciler Derneği*, Mayıs, 2015, ss.10-21., s.10-11.

Günümüz ekonomik koşulları da birlikte değerlendirildiğinde teminat limitleri gerçek zararı tazmin etmekten çok uzak olduğu gibi sigortanın getiriliş amacına dahi hizmet edememektedir. Dolayısıyla bu hususta güncelleme yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Öğretideki bir başka eleştiri ise sakatlık tazminatı için öngörülen düzenlemedir. Sakatlık teminatını belirleyen oranlar Genel Şartlar A.3.2.'de tablo halinde belirtilmiştir. Bu tablo ile her bir sakatlık durumu için ayrı ayrı değerlendirme yapılarak poliçe limitindeki teminat limitinin belli bir yüzdesinin ödeneceği kabul edilmiştir. Kanaatimizce de bu düzenleme tazminat miktarları açısından sigortalının aleyhindedir ve tatmin edici değildir. Ancak ne var ki diğer sigorta türlerine bakıldığında örneğin Koltuk Ferdi Kaza Sigortasında da benzer şekilde bir oransal düzenleme yapılmış olup bu noktada genel şartlardaki bu düzenlemelerin bütünüyle değiştirilmesi uzman bilirkişilerin görüşü de alınarak sigorta sözleşmelerinin her iki tarafını koruyan yeni bir hesaplama sisteminin benimsenmesi daha uygun olacaktır.

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası, genellikle, birden fazla kişinin sigorta teminatı kapsamına alınmasını sağladığı için bir grup sigortasıdır. Sigorta teminatı kapsamına bir adet işçinin girmesi durumunda bireysel kaza sigortası şeklinde de yapılabilir. Aynı zamanda hem isteğe bağlı sigorta hem de zorunlu sigorta teminatını da kapsayacak şekilde düzenlenebilmesi nedeniyle “birleşik sigorta” şeklinde de karşımıza çıkabilmektedir³³⁵.

3. Amaç

Bakanlar Kurulu'nun maden çalışanları ile ilgili bu tür bir zorunlu sigorta ihdas etmesindeki temel amaç maden kazaları nedeniyle zarar gören çalışanlar, ilgili hak sahipleri ile işletmelerin zararlarını hafifletmektir³³⁶. Zira madencilik faaliyeti yüksek riskli alanlar olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla barındırdığı tehlike nedeniyle diğer zorunlu sigorta türlerinde olduğu gibi burada da kamusal yararın sağlanması, zarar görenlerin zararlarının giderilmesi hedeflenmiştir.

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası'nın bir diğer yararı da zorunlu sigorta ihdas edilmeden önce ve devamı süresince mecburi olarak risk analizlerinin

³³⁵Huriye Kubilay, *Özel Sigorta Hukuku*, B.2, İzmir: Barış Yayınları, 2003, s.49.

³³⁶ Tepedelen, a.g.e., s.167.

yapılması ve böylelikle tehlikeli faaliyetin meydana getireceği olası zararların önüne geçilmesidir.

4. Kapsam

Yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler, söz konusu faaliyetlerin icrası esnasında meydana gelebilecek kazalar sonucu tesislerinde istihdam ettikleri üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personeli için Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası yaptırmak zorundadırlar³³⁷.

Üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personel; yer altı maden ocaklarında üretim panoları haricinde yer altının tüm açıklıklarında çalışan personeli (tahkimat, tarama, nakliyecisi, tulumbacı, elektrikçi, makineci, haritacı, sondajcı, barutçu vb.) yer üstü kömür ocaklarında ocak alanı içinde sigorta konusu faaliyet bulunması gereken personeli (sürücüler, haritacılar, operatörler, yağcılar, tamirciler, sondajcılar, tulumbacılar, ateşleyici ekip, vb.) ifade eder³³⁸.

Maden çalışanları için zorunlu sigorta poliçesi yalnızca üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan tesis personeli için düzenlenir. Bunun dışında diğer tesis personelleri için isteğe bağlı ferdi kaza sigortası düzenlenebilir.

Barındırdığı tehlikenin ağırlığı nedeniyle madencilik ferdi kaza sigortası kapsamında bulunan bir maden sahası için maden işletme ruhsatı başvurusu sırasında madencilik ferdi kaza sigortası poliçesinin başvuru esnasında bulundurulması gerekmektedir. Aksi durumda maden işletme ruhsatı düzenlenmemektedir³³⁹.

Rizikonun kapsamı, maden çalışma sahasında meydana gelebilecek kazalarda ortaya çıkan zararları kapsamaktadır. Sigorta Genel Şartları'nda kaza tanımı yapılmıştır. Buna göre yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği, üretim ve üretim hazırlığı faaliyetlerinin icrası esnasında, sigortalının iradesi dışında meydana gelen ve sigortalının bedensel bir sakatlığa maruz kalmasına veya ölmesine

³³⁷ Topaloğlu, “Yeni Bir Sigorta Türü: Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası”, s.2.

³³⁸ Bkz. MÇZFKS Genel Şartlar, m.A.1.

³³⁹ Mustafa Topaloğlu, “Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası”, Sektörden Haberler, Türkiye Madenciler Derneği, S.56, Mayıs 2015, s.79.

sebebiyet veren ani ve harici olayı ifade etmektedir. Birdenbire ve beklenmeyen bir şekilde ortaya çıkan gazların solunması, yanık ve ani bir hareket neticesinde adale ve sinirlerin kopması da kaza sayılır.

Sigorta Genel Şartları'nda kaza sayılmayan haller de ayrıca düzenlenmiştir. Buna göre; her türlü hastalıklı hal, sigortanın kapsamına giren bir kaza neticesinde meydana gelmediği takdirde, sıcaklık, donma, güneş çarpması ve tıkanıklık gibi tesirler, akıl ve ruh durumuna bakılmaksızın intihar veya intihara teşebbüs, belirgin sarhoşluk, uyuşturucu ve zararlı madde kullanımı, sigortanın kapsamına giren bir kazanın gerektirmediği cerrahi müdahale ve her türlü ışın tedavisi ile ilaç kullanımı neticesinde meydana gelen ve sigortalının bedensel bir sakatlığa maruz kalmasına veya ölmesine sebebiyet veren olaylar kaza sayılmaz.

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortasının kapsamına ölüm ve sakatlık teminatı girmektedir. Buna göre bu sigorta ile teminat altına alınan bir kaza, sigortalının kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde ölümüne yol açtığı takdirde, teminatın tamamı, sigortalının yasal mirasçılara ödenir. MÇZFKSGŞ'ye göre bu sigorta ile teminat altına alınan bir kaza, sigortalının kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde sakatlığına yol açtığı takdirde, tıbbi tedavinin sona ermesi ve sakatlığın kesin olarak tespiti sonucunda sakatlık tazminatı Sigorta Genel Şartları m.A.3.2'de belirtildiği üzere hesaplanarak ilgililere ödenir.

B. MADEN ÇALIŞANLARI ZORUNLU FERDİ KAZA SİGORTASININ TARAFLARI

1. Sigortacı

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi'nde sigortacı ferdi kaza sigortası alanında ruhsatı bulunan ve faaliyet gösteren tüm sigorta şirketleridir. Diğer zorunlu sigorta türlerinde olduğu gibi burada da sigorta şirketleri kendilerine başvurulduğu takdirde Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi yapmak zorundadır.

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği'ne göre kişi başı prim tutarı 700TL olup sakatlanma ve ölüm durumunda kişi başına düşen teminat tutarı 150.000TL'dir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi emsal tazminat ücretleri

ve güncel ekonomik yapı bir bütün olarak değerlendirildiğinde teminat tutarlarının oldukça düşük olduğu ve 2015 yılından beri uygulanmakta olan tarifenin güncellenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2. Sigorta Ettiren

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi'nde sigorta ettiren, yer altı ve yet üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişilerdir³⁴⁰. Öğretide bizim de katıldığımız görüşe göre “...kömürden gayri yer altı madenciliği” ifadesi yerine “kömürden gayri yer altı ve yer üstü madenciliği” denilmek suretiyle sigorta ettiren kavramının genişletilmesi gerekmektedir³⁴¹.

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği'ne göre poliçe vadesi içinde, yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerinde bulunan gerçek veya tüzel kişinin ilgili mevzuata uygun olarak değişmesi halinde sigorta şirketi bu durumun kendisine bildirilmesine müteakip mevcut poliçenin asgari sigortalama şartlarının bulunmaması sebebiyle sonlandırılmasına karar vermezse mevcut poliçe yeni gerçek veya tüzel kişiyle kendiliğinden devam eder³⁴².

3. Sigortalı

Maden Çalışanları Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası'nda sigortalı üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan tesis personelidir. Nitekim 2015/7249 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 1.maddesinin 2.fikrasında: “*Sigorta poliçesi münhasıran üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan tesis personeli için düzenlenir.*” denmektedir.

Maden sahası alanında çalışan diğer tesis personelleri için isteğe bağlı ferdi kaza sigortası sözleşmesi yapılabilir. Bu hususta yasal bir engel söz konusu değildir.

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği'ne göre, teminat tutarları, sakatlanma ve ölüm risklerine karşı, kişi başına bir bedel olarak

³⁴⁰ Bkz. 2015/7249 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı m.1, Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği, m.A.1, MÇZFKSGŞ m.A.1/3.

³⁴¹ Kubilay/Akdemir, a.g.e., s.460.

³⁴² Bkz. Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği, B.14.

150.000TL ve kişi başına ödenecek net prim tutarı 700TL olarak belirlenmiştir. Sigorta konusu işletmelerde gerçekleşen kazalarda sakatlanma ve ölüm teminatı için ayrı ayrı olmak üzere kaza başına 1.500.000TL sınır getirilmek suretiyle bu miktarı aşan hasarların devlet tarafından karşılanması esasını benimsenerek sigorta şirketleri ve sigorta ettirenler korunmuştur. Aşan kısım ile ilgili olarak Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlenecek “Özel Riskler Yönetim Merkezi”³⁴³ reasürör olarak devreye girecektir³⁴⁴.

C. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞU

Güvence hesabına başvuru halleri Bakanlar Kurulu Kararı ile zorunlu sigorta kapsamına alınan MÇZFKS için de geçerlidir.

Hesaba, zorunlu sigortanın işleten tarafından hiç veya asgari teminat limitleri doğrultusunda yaptırılmamış olması, poliçeyi yapan sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi ya da iflası hallerinden birinin gerçekleşmiş olması halinde başvurulacaktır. Sigortalının veya sigortayı yaptırmakla sorumlu olanın tespit edilememesi durumunda hesaba başvurulması hali MÇZFKS bakımından uygulanabilir değildir. Zira maden işletmesi belli yasal prosedürlerden sonra faaliyete geçmekte ruhsat verilmesi aşamasında ve sonrasında belli aralıklarla denetimden geçmektedir. Hal böyle iken işletenin tespit edilememesi hali bu sigorta türü yönünden mümkün değildir. Yine sigorta teminat limitinin kaza tarihinde ilan edilen sigorta teminat limitinden düşük olması hali de uygulamada çok karşılaşılan bir durum değildir.

IV. TÜPGAZ ZORUNLU SORUMLULUK SİGORTASI

A. KAVRAM

Ülkemizde likit petrol gazı pek çok alanda sıklıkla kullanılmaktadır. Günlük hayatta kolaylıklar sağlamanın yanında yanıcı ve patlayıcı özelliği sebebiyle tehlikeyi de barındırdığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu sebeple Bakanlar Kurulu’nun 2010/190 sayılı kararı ile LPG tüpleyen firmalar, kusurları olsun veya olmasın doldurdukları

³⁴³ TBMM Genel Kurulu’nda kabul edilen ve 25/05/2021 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan “7319 sayılı Sigortacılık ile Diğer Bazı Alanlara İlişkin Kanunlar” da ve “Bir Kanun Hükmünde Kararname’de Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” a istinaden Olağandışı Riskler Yönetim Merkezi, Özel Riskler Yönetim Merkezi adını alarak tüzel kişiliğe kavuşturulmuştur.

³⁴⁴ Kubilay/Akdemir, a.g.e., s.463.

tüplerin kullanılmak üzere buldukları yerlerde infilakı, gaz kaçırmaları veya yangın çıkarması sonucu üçüncü kişilerin uğrayacağı maddi ve bedensel zararlara karşı tüp gaz sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadır³⁴⁵.

Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası, likit petrol gazının getirdiği rizikoların sonuçlarını hafifletmek amacı ile Bakanlar Kurulu kararı ile zorunlu hale getirilmiştir³⁴⁶.

Likit petrol gazını tüpleyen firmalar tehlikeli maddeler sorumluluk sigortalarına ek olarak tüp gaz sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadır³⁴⁷.

Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.1/3 uyarınca rizikonun teminat altında olabilmesi için hasarın bizatihi LPG tüpünün infilak etmesi, gaz kaçırmaları veya yangın çıkarması sonucu oluşmuş olması gerekir³⁴⁸. Fakat bununla birlikte tüpün bulunduğu yerde bir başka nedenle yangın çıkması sonucu tüpün infilak etmesi halinde meydana gelen zararlar TGZSS teminatı kapsamında değildir³⁴⁹.

Bir örnekle açıklamak gerekirse, tehlikeli madde zorunlu sorumluluk sigortası bulunan bir iş yerinde kullanılmak üzere bulundurulmuş LPG tüpünün infilakı, gaz kaçırmaları, yangın çıkarması sonucu verilecek zararlar, TGZSS limitleri dahilinde sigortacısı tarafından tazmin edilir. Ancak kullanılmak üzere bulundurulmuş tüp gazının neden olduğu kaza, işyerinde bulunan yanıcı, patlayıcı, parlayıcı maddelerin de zarar vermesine yol açarsa tazminat ödemelerinde TGZSS'ye öncelik verilir³⁵⁰. Bu sigortanın limitlerinin yetersiz kalması halinde TMZSS limitleri dahilinde işlemeye başlar. Hasara yol açan kazanın çıkış nedeni yanıcı, yakıcı, patlayıcı, parlayıcı maddeler olması halinde ise öncelikle TMZSS işlemeye başlayacaktır.

Zarar meydana geldiğinde sigorta ettirenin kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın zarar uğrayan üçüncü şahısların tazminatı ödenir. Zararın LPG tüpünün takılması

³⁴⁵ Resmî Gazete, 11.03.2010 Gün, S. 27518.

³⁴⁶ Işıl Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku*, B.8, Ankara: Turhan Kitabevi, 2012, s.1114.

³⁴⁷ Tepedelen, a.g.e., s.152, Yarg. 4. HD, 18.06.2003, 2003/3444E. 2003/7953K., www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T. 08.05.2022)

³⁴⁸ Yarg. 11.HD, 21.04.2014, 2013/17459E.-2014/7744K, Yarg. 11.HD, 17.04.2003, 2002/11202E.-2003/3881K.

³⁴⁹ Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku*, s.1115.

³⁵⁰ Yarg. 11.HD, 12.10.2001, 2001/5842E.-2001/7654K. sayılı kararı, www.sinerjimevzuat.com.tr. (E.T. 10.05.2022)

sırasında servis hatasından, dolum hatasından, hortum, kelepçe, cihaz, musluk hatalarından meydana gelmesi durumu deęiřtirmez³⁵¹.

Nitekim Yargıtay'ın istikrar kazanmış kararlarna göre de zarar meydana geldiğinde sigorta ettirenin kusurlu olup olmadığı önem tařımamaktadır³⁵². Fakat Yargıtay 17.Hukuk Dairesi, 03.06.2014gn ve 2013/11515 E.- 2014/8866K. sayılı kararı ile hatalı olarak meydana gelen zararın tüpün imalat hatasından kaynaklanıp kaynaklanmadığının tespit edilemediğini belirterek hatalı bir değerlendirme yapmıştır. nemli olan zararın; LPG tüplerinin kullanılmak üzere buldukları yerlerde infilakı, gaz kağırması veya yangın çıkarması sonucu meydana gelmiş olmasıdır. Böylelikle illiyet bağı koşulu sağlanmış olmaktadır.

B. AMAÇ ve KAPSAM

Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası ile LPG maddesinin getirdiği rizikoların sonuçlarının hafifletilmesi ve zarar görenlerin korunması ile kamu yararının sağlanması amalanmıřtır³⁵³.

Diğer zorunlu sorumluluk sigortası türlerinde olduğu gibi burada da zarar veren işletenin güvence altına alınması ve zarar görenlerin zararlarının kısa sürede tazmin edilerek ekonomik açıdan sarsılmalarını önlemek amalanmaktadır³⁵⁴.

Tp gaz zorunlu sorumluluk sigortası, tp gaz tüpleyen ve satışını yapan firmaların bu faaliyetler esnasında olası bir durumda, üçüncü kişilerin maddi veya bedensel zarara uğraması durumunda işleten ve yardımcılarının kusurları olup olmadığına bakılmaksızın sigorta teminat limitleri doğrultusunda üçüncü kişilerin zararlarını karşılamaktadır.

Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası, LPG sebebiyle meydana gelebilecek her türlü infilak, gaz kağırma, yangın gibi somut olaylardan ötürü sorumlu tutulamaz. Esasında TGZSS, tüketicie intikal ettirilen tüplerin kullanılmak üzere bulduruldukları

³⁵¹ TGZSS Genel Şartları m.1/9.

³⁵²Yarg. 11.HD, 09.04.2002, 2002/2303E.- 2002/3341K, Yarg.11.HD, 26.05.2014, 2013/17466E.- 2014/9643K., Yarg.11.HD, 11.02.2002, 2001/8923E.-2002/1069K, Yarg.11.HD, 26.03.2013, 2010/13384E.-2013/5909K., www.sinerjimevzusat.com.tr.

³⁵³ Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları*, s.1114.

³⁵⁴ Tepedelen, a.g.e., s.152.

esnada yaşanabilecek rizikolara karşı üçüncü kişilere güvence sağlanmaktadır. Dolayısıyla kullanılmak üzere bulundurulmayan, depo edilen, saklanan, bayilerde satışa hazır vaziyette bırakılan tüplerden ötürü meydana gelebilecek zararlar TGZSS kapsamı dışındadır. Nitekim Yargıtay konuya ilişkin kararında³⁵⁵, “...Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın bu sigortanın kapsamını belirleyen 1 nci maddesinde bu sigorta, likit petrol gazını (LPG gazını) tüpleyen firmaların doldurdukları veya doldurttukları ve yetkili bayileri vasıtasıyla veya doğrudan doğruya tüketiciye intikal ettirdikleri tüplerin kullanılmak üzere bulunduruldukları yerlerde infilakı, gaz kaçırmayı, yangın çıkarması sonucu kusurları olsun veya olmasın 3 ncü şahıslara verecekleri bedeni ve maddi zararlara karşı sorumluluklarını temin eder. denilerek sigortanın sadece tüplerin kullanılmak üzere bulunduruldukları yerlerde (tüketici nezdinde) verecekleri zararları teminat altına aldığı açıkça vurgulanmıştır. Somut olayda tüpgaz bayii olan işyerinde çıkan yangının bitişikteki davacıya ait binaya sirayet ederek hasara sebebiyet verdiği, davalı bayiye ait işyerinin tehlikeli maddeler sigorta poliçesiyle davalı sigorta şirketine sigortalı olduğu da iddia ve ispat edilmediğine göre hasarın tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası kapsamında olmadığı gözetilmeksizin davalı sigorta şirketi yönünden de asıl davanın kabulüne, birleşen davanın kısmen kabulüne karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” denilmek suretiyle konuya açıklık getirmiştir.

C. SİGORTACININ SORUMLULUĞU

Zorunlu sigortacılık branşında faaliyet gösteren tüm sigorta şirketlerinin diğer zorunlu sigortalarda olduğu gibi, TGZSS poliçesi yapmaları TTK m.1483 ve SK m.13 gereği zorunludur³⁵⁶.

Sigortacı rizikonun meydana gelmesi halinde zararın karşılanmasını temin eder. Sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi halinde ve bunun sigorta teminatı içinde kaldığı anlaşıldığı takdirde üçüncü kişilerin bedeni ve maddi zararını sigorta poliçesinde gösterilen limitler çerçevesinde gidermekle yükümlüdür³⁵⁷.

³⁵⁵ Yarg. 11.Hukuk Dairesi Esas: 2004/ 7083 Karar: 2005 / 3844 Karar Tarihi: 18.04.2005, www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 10.05.2022.

³⁵⁶ Tepedelen, a.g.e., s.154.

³⁵⁷ Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları* s.1119.

Sigortacının sorumluluğunun ne zaman başlayacağı Genel Şartlarda hüküm altına alınmıştır. İlgili düzenlemeye göre, sigorta priminin tamamının, primin taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksitin sözleşme yapılır yapılmaz ve en geç poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekir. Aksi kararlaştırılmadıkça başlamaz ve bu husus poliçenin ön yüzüne yazılır. Sigorta ettiren kimse, sigorta primini veya primin taksitle ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde peşinatını, sigorta poliçesinin teslim edildiği günün bitimine kadar ödemediği takdirde temerrüde düşer ve prim borcunu temerrüde düştüğü tarihi takip eden 30 gün içinde dahi ödemediği takdirde sigorta sözleşmesi hiçbir ihtara gerek olmaksızın feshedilmiş olur. Prim ödenmemiş olmasına rağmen poliçenin teslimi ile sigortacının mesuliyetinin başlayacağını kararlaştırıldığı hallerde, bu bir aylık sürenin ilk 15 gününde sigortacının sorumluluğu devam eder. Sigorta sözleşmesinin varlığı koşuluyla sigorta ettirenle sigortacı arasındaki sözleşmeden doğan ihtilafları üçüncü kişilere karşı ileri süremeyecekleri kuralını göz ardı etmemek gerekir.

D. TEMİNAT DIŞINDA KALAN HALLER

Tüp gaz zorunlu sorumluluk sigortasında LPG tüplerinin kullanılmak üzere buldukları yerlerde infilakı, gaz kaçırmayı, yangın çıkarması sonucu maddi veya bedensel zarara uğranması hali rizikoyu oluşturmaktadır³⁵⁸. Rizikonun meydana gelmesinde ilgililerin kusurlu olup olmaması önem arz etmez ve sigorta güvencesi geçerlidir. Ancak rizikonun sigorta güvencesi kapsamında olabilmesi için hasarın bizatihi tüpün infilak etmesi, gaz kaçırmayı veya yangın çıkarması neticesinde meydana gelmiş olması gerekmektedir. Tüpün bulunduğu yerde başka bir nedenle yangın çıkması ve tüpün patlaması ihtimalinde meydana gelen zarar tüp gaz sigortasının sorumluluğu kapsamında değildir.

Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.3'te sigorta teminatı dışında kalan haller sıralanmıştır. Buna göre; olaya kasten neden olan kişilerin zarar ve ziyan talepleri, manevi tazminata ilişkin talepleri³⁵⁹, sigorta ettirenin kendisinin uğrayacağı zarar ve ziyanlar, savaş veya savaş niteliğindeki hareket, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunlardan doğan iç kargaşalıklar nedeniyle meydana gelen bütün zarar ve ziyan talepleri, herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer

³⁵⁸ Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları*, s.1115.

³⁵⁹ Yarg. 11.HD, 31.05.2010, 2009/10450E.-2010/6079K, www.sinerjimevzuat.com.tr.

artıklardan veya bunlara atfedilen nedenlerden meydana iyonlayıcı radyasyonların veya radyoaktivite bulaşmalarının ve işverenin işteğal konusu içinde olsun veya olmasın bunların getirdiğı askeri ve inzibati tedbirlerin neden olduğı bütün kayıp ve hasarlar, 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar, teminat kapsamı dışında bulunmaktadır.

Nitekim Yarg. 11.HD 16.04.2013 tarih, 2011/5596E.-2013/7392K. sayılı kararında: “... Öte yandan genel şartların 3.maddesinde de hangi hallerin sigorta teminatı kapsamı dışında kaldığı tek tek sayılmıştır. 5684 Sayılı Kanun’un sigorta sözleşmeleri başlıklı 11.maddesinde de açıkça vurgulandığı üzere, sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış risklerin açıkça belirtilmesi gerekir. Aksi halde belirtilmemiş olan riskler teminat kapsamında sayılacaktır. Yukarıda anılan düzenlemeler ve yapılan açıklamalar çerçevesinde somut olaya gelince, sigortalı işyerinde buhar kazanının ısıtılmasında kullanılan davalının sigorta ettiği tüpe izafe edilecek herhangi bir kusurun ve ayıplı imalatın olup olmamasının, zararın bağlantı hortumundan kaynaklanıp kaynaklanmamasının sonuca etkisi bulunmamaktadır. Davalının sorumluluktan kurtulabilmesi için, belirtilen genel şartların 3.maddesinde sayılan hallerden birinin varlığını iddia edip kanıtlaması gerekmektedir.” şeklinde hüküm kurulmakla sigorta teminatı dışında kalan hallerin genel şartlar m.3 bağlamında değerlendirilmesi gerektiği aksi takdirde sigorta sözleşmesi ile açıkça teminat kapsamı dışında olduğu belirtilmeyen hallerden sigortanın sorumlu olduğu ifade edilmiştir³⁶⁰.

Sigorta teminatı dışında kalan haller ile tazminatın kaldırılması veya azaltılması sonucunu doğuran haller, sigortacının sorumluluğunun sınırlarını belirlemektedir ve TGZSSGŞ’de sayılmıştır. Bu bağlamda sigorta teminatı dışında kalan hallerden sigortacı sorumlu olmayacaktır³⁶¹.

Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarın azaltılması sonucunu

³⁶⁰ Aynı yönde karar için bkz. Yarg. 11.HD, 26.03.2013, 2010/13384E.-2013/5909K. sayılı kararı.

³⁶¹ Tepedelen, a.g.e., s.158.

doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez. Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre tazminatın kaldırılması veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebilir³⁶².

E. ZARAR GÖRENLER VE ZARAR TÜRLERİ

Tüp gaz zorunlu sorumluluk sigortasından riziko nedeniyle zarar gören üçüncü kişiler yararlanabilmektedir. Zarar gören üçüncü kişiler, TGZSSGŞ'de belirlenen rizikolar nedeniyle can ve malları zarar gören kişilerdir³⁶³. Tüp gaz zorunlu sorumluluk sigortasında zarar kavramı genel olarak bedensel zarar, mal zararı ve malvarlığı zararı olmak üzere üç tür olarak görülmektedir. Sigorta ettirenin eylemi üçüncü bir kimsenin yaralanmasına ya da ölümü sonucunu doğurmuşsa, bu gibi durumlarda bedensel zarardan söz edilir. Oluşan riziko ile üçüncü bir kişinin malvarlığında hasar meydana gelmişse mal zararı, zarar belli bir mala değil de malvarlığına gelmişse malvarlığı zararından bahsedilecektir³⁶⁴.

Diğer sigorta türlerinde olduğu gibi burada da sigortacıdan zararın tazmin edilebilmesi için sigortacıya riziko ve zarar miktarı, türü ile ilgili bilgi ve belgelerin eksiksiz şekilde ulaştırılması gerekir. Gerek TTK'da gerekse de TGZSSGŞ'de bu hususta sigorta ettirene ve zarar görene bazı yükümlülükler getirilmiştir.

Tüp gaz zorunlu sorumluluk sigortasında sigortacının sorumluluğu sigorta ettirenlerin hukuki sorumluluğu ile eş değer olup ondan fazlasından sorumlu değildir. TGZSS meblağ sigortası olmayıp, olaydan zarar görenlerin gerçek zararlarını giderme amacına hizmet eder. Aynı zamanda zarardan sorumlu olan sigorta ettirenin malvarlığındaki eksilmeyi önlemeyi amaçlar³⁶⁵. Özetle rizikonun gerçekleşmesi halinde, bunun sigorta teminatı ve limitleri kapsamında olması durumunda sigortacı üçüncü kişilerin uğradığı maddi ve bedensel zararları gidermekle yükümlüdür³⁶⁶.

³⁶² TZSSGŞ m.4.

³⁶³ Topaloğlu, *Sigorta Davaları*, s.1258.

³⁶⁴ İlyas Akhisar/Hilmi Acman, *Sigortacılıkta Hasar*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2014, s.26.

³⁶⁵ Bkz. Yarg. HGK, 05.10.2012, 2012/17-832E., 2012/678K.sayı kararı, www.sinerjimevzuat.com.tr.

³⁶⁶ Topaloğlu, *Sigorta Davaları*, s.1259.

Son olarak TGZSS’de de diğ er sigorta türlerinde oldu ğ u gibi zarar gö ren üçüncü kişiler zararın tazmini için doğ rudan sigorta şirketine başvuru yapabilmektedir³⁶⁷.

F. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞ U

Tüp Gaz Sorumluluk Sigortası, Bakanlar Kurulu’nun 2010/190 Sayılı Kararı ile zorunlu sigorta kapsamına alındığından SK m.14 hükmü uyarınca koşulların oluşması halinde zarar gö renler hesaba başvuru yapabilmektedir. Zira SK m.13 düzenlemesi gereğince -değ iş iklik³⁶⁸ öncesi Bakanlar Kurulu, değ iş iklik sonrası ise Cumhurbaşkanı-gerekli gö rdü ğ ü hallerde zorunlu sigorta ihdas edebilmektedir. İlgili hükümde³⁶⁹ yer verilen zorunlu sigortalara ilişkin olarak; aynı maddenin ikinci fıkrasındaki koşulların oluşması halinde hesaba başvuru yapılabilir.

Hesaba; sigortalının veya sigortayı yaptırmakla sorumlu olanın tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için, rizikonun meydana geldiğ i tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanları neden oldu ğ u bedensel zararlar için, zorunlu sigorta teminat limitleri ile sigorta poliçesinde belirtilen teminat arasındaki fark kadar ödenecek bedensel tazminat tutarları için, sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü oldu ğ u maddi ve bedensel zararlar için hesaba başvuru yapılabilir.

Güvence hesabı zorunlu sigorta teminat limitlerine kadar, SK, GH Yönetmeliğ i ve TGZSSGŞ’de yer alan koşullar dahilinde meydana gelen zararlardan sorumlu olacaktır³⁷⁰.

³⁶⁷ Ecehan Yeş ilova Aras, *Sorumluluk Sigortalarında Zarar Gö renin Doğ rudan Dava Hakkı*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2013, s.30-31.

³⁶⁸ 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 182’nci maddesiyle bu fıkrada yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değ iş tirilmiştir.

³⁶⁹ Bkz. SK. m.14/1.

³⁷⁰ Tepedelen, a.g.e., s.166.

V. TEHLİKELİ MADDELER VE TEHLİKELİ ATIK ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI

A. GENEL OLARAK

Tehlikeli madde bulunduran bazı işletmeler ile tehlikeli maddelerin taşımacılığının yapıldığı durumlar riskleri de beraberinde getirmektedir. Alınan tüm tedbirlere rağmen istenmeyen durumlar ile karşılaşılabilen ve ciddi zararlar doğabilmektedir. Bu istenmeyen sonuçları bertaraf edebilmek ve işletmeleri koruma altına alabilmek amacıyla “Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası” Bakanlar Kurulu’nun 91/2253 Sayılı kararıyla kabul edilmiş olup sonrasında 2010/190 sayılı ve 21 Ocak 2010 Tarihli Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Sorumluluk Sigortaları Hakkında karar ile zorunlu hale getirilmiştir³⁷¹. Bu sigorta türünün içeriği ise Bakanlar Kurulu’nun “*Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları*” adında tebliğ ile düzenlenmiştir.

B. TANIM

Tabii veya sentetik, katı, sıvı veya gaz şeklinde bulunan her türlü yanıcı, parlayıcı, patlayıcı, ve yakıcı maddelerin üretimi, depolanması, taşınması, satımı ve kullanımı faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler ile 2872 S. Çevre Kanunu kapsamındaki tehlikeli atıkların toplanması, taşınması, geçici ve ara depolanması, geri kazanımı, yeniden kullanılması ve bertarafı faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler, söz konusu mesleki faaliyetlerinin icrasında meydana gelebilecek kazalar sonucu, kusurları olsun veya olmasın, üçüncü kişilerin uğrayacakları maddi ve bedeni zararlara karşı her faaliyeti için ilgisine göre tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık mali sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadır. Tehlikeli maddeleri işleten gerçek veya tüzel kişilerin yaptırmak zorunda oldukları bu sigortaya Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası adı verilmiştir.

Bu sigorta türünde, kararda belirtilen tehlikeli maddelerle ilgili mesleki faaliyete bulunan gerçek ve tüzel kişilerin söz konusu mesleki faaliyetleri dolayısıyla meydana

³⁷¹ Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları*, s.1108.

gelebilecek bir kaza sonucunda, kusurları olsun olmasın üçüncü kişilerin doğrudan doğruya uğrayacakları bedeni ve maddi zararlara karşı sorumluluklarını poliçede yazan tutarlara kadar temin eder. Sigorta, sigortalının karar kapsamına giren tüm mesleki faaliyetlerini kapsayacak şekilde yapılır³⁷². Burada dikkat çeken bir konu ise 5018 S. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Eki (I) Sayılı Cetvelde yer alan Genel Bütçe kapsamındaki Kamu İdareleri bu zorunluluğa dahil edilmemişlerdir³⁷³.

Bakanlar Kurulu kararıyla kapsam altına alınan kuruluşlar mesleki faaliyetleri ile ilgili belgelerin yanında bu tür sigortayı yaptırdığına dair belgeyi de denetimlerinde göstermekle ve işyerlerinde bu sigortanın yapıldığına dair belgeyi de asmakla zorunlu tutulmuşlardır. Karara göre bu zorunlu sigortanın yaptırılmaması halinde yaptırım olarak ilgili faaliyete ilişkin izin ve ruhsatın iptali gerekir.

C. KAPSAM VE AMAÇ

Tehlikeli maddeler zorunlu sorumluluk sigortasının kimleri kapsadığı hususu Bakanlar Kurulu'nun 2010/190 S. Kararının 1.maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre tabii veya sentetik, katı, sıvı veya gaz şeklinde bulunan her türlü yanıcı, parlayıcı, patlayıcı ve yakıcı maddelerin üretimi, depolanması, taşınması, satımı ve kullanımı faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler ile 2872 Sayılı Çevre Kanunu kapsamındaki tehlikeli atıkların toplanması, taşınması, geçici ve ara depolanması, geri kazanımı, yeniden kullanılması ve bertarafı faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler, söz konusu mesleki faaliyetlerinin icrasında, meydana gelebilecek kazalar sonucu, kusurları olsun veya olmasın üçüncü kişilerin uğrayacakları maddi ve bedeni zararlara karşı her faaliyeti için ilgisine göre tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık mali sorumluluk sigortası yaptırmak zorunda tutulmuşlardır³⁷⁴.

³⁷²Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, m.A.2./1.

³⁷³ Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları*, s.1108.

³⁷⁴ Yarg. 11.HD, 05.07.2012, 2012/7927E.-2012/12162 K., "...Dava dilekçesinde, kazaya yol açan tüpleri satan dava dışı E... Gaz Sanayi A.Ş.'nin yaptırmaması zorunlu olan Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortasını yaptırmaması nedeniyle Güvence Hesabının sorumlu olduğu ileri sürülmesine rağmen, mahkemece bu hususta hiçbir değerlendirme yapılmaksızın patlamanın meydana geldiği ve davacıların murisinin iş akdiyle bağlı olarak çalıştığı dava dışı Ö... Hidrolik Makine İmalat İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.'nin bahsi geçen sigortayı yaptırmadığı gerekçesiyle davalıya husumet düşmeyeceği gerekçesiyle

Tehlikeli Madde Zorunlu Sorumluluk Sigortası, SK'nın Bakanlar Kuruluna verdiği yetkiye dayanılarak ihdas edilen zorunlu sigorta türlerindedir. Zorunlu sigortalar kamu güvenliğine hizmet etmekle birlikte üçüncü kişilere ve çevreye verilebilecek zararları karşılamayı amaçlamaktadır.

Bakanlar Kurulu'nun 2010/190 S. Kararı'nın 2.maddesinde TMZSS kapsamında olan tehlikeli maddeler sayılmıştır. Kapsama giren maddeler; petrol ve petrol ürünleri, mühimmat ve patlayıcı maddeler, kimyevi gübreler, kimyevi tuzlar, asitler, bazlar, boyalar, diğer kimyevi maddeler olan oksijen asetilen karpit, sentetik benzin, azot, peroksit ve benzerleri, perakende olarak satılanlar hariç piroteknik mamuller olan aydınlatma ve işaret fişekleri, havai fişekler, şenlik maytapları, çocuk tabanca mantarları, perakende olarak satılanlar hariç her türlü ispiroto, alkol ve kibritle, sıvılaştırılmış petrol gazları, sıkılaştırılmış doğal gaz ve havagazı, 2872 Sayılı Çevre Kanunu kapsamında bulunan ve yukarıda sayılmayan diğer tehlikeli kimyasallar ile 2872 Sayılı Çevre Kanunu kapsamında bulunan tehlikeli atıklardır³⁷⁵.

Burada sayılan maddeleri işleten gerçek ve tüzel kişiler söz konusu mesleki faaliyetleri dolayısıyla meydana gelebilecek bir kaza sonucunda, kusurları olsun olmasın üçüncü kişilerin doğrudan doğruya uğrayacakları bedeni ve maddi zararlara karşı sorumluluklarını, poliçede yazılı tutarlara kadar temin edecek olan bu zorunlu sigortayı yaptırmak zorundadır³⁷⁶.

Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Sorumluluk Sigortası dışında bir de Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası bulunmaktadır. Her ne kadar 2010/190 Sayılı Kararda, Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası da düzenlense de her iki sorumluluk sigortası türü birbirinden farklıdır. Tüpgazdan doğan rizikolar Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Sorumluluk Sigortası ile güvence altına alınamaz³⁷⁷.

davanın reddedilmesi, dava dışı E... Gaz Sanayi A.ş. 'nin bu tür sigortayı yaptırmayı zorunluluğu bulunup bulunmadığı, bulunuyor ise patlama sonucu meydana gelen rizikonun bu sigorta teminatı kapsamında olup olmadığı değerlendirilmeden karar verilmesi nedeniyle doğru görülmemiş, davacılar vekilinin temyiz isteminin kabulü ile hükmün bozulması gerekmiştir., www.sinerjimevzuat.com.tr. E.T. 05.04.2022.

³⁷⁵ Tepedelen, a.g.e., s.137.

³⁷⁶ Merih Kemal Omağ, "Türk Hukukunda Mecburi Sigortalara ve Sorunlarına Genel Bir Bakış", Zorunlu Sigortalar Paneli Tebliği, İstanbul, 1994, (Mecburi Sigortalar ve Sorunları), s.18.

³⁷⁷ Topaloğlu, *Sigorta Davaları*, s.1280.

Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Genel Şartlar m. ... lafzında açıkça yer verildiği üzere evlerde LPG tüpünün gaz kaçırmayı, infilakı, yangına neden olması halini kapsamamaktadır. LPG tüpünün iş yerinde kullanılması veyahut kullandırılmak üzere hazır bulundurulması hallerinde sorumluluğu söz konusudur³⁷⁸.

Nitekim TMZSS Genel Şartlar m.A.2 hükmüne göre Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Sorumluluk Sigortası bulunan bir iş yerinde, kullanılmak üzere bulundurulan LPG tüpünün infilakı, gaz kaçırmayı, yangın çıkarması sonucu verilecek zararlar, Tüpgaz Sorumluluk Sigortası limitleri dahilinde sigortacısı tarafından tanzim edilir. Ancak kullanılmak üzere bulundurulan tüpgazın neden olduğu kaza, işyerinde bulunan yanıcı, parlayıcı, patlayıcı, maddelerin de zarar vermesine yol açarsa, tazminat ödemelerinde Tüpgaz Sorumluluk Sigortasına öncelik verilir³⁷⁹; bu sigortanın limitlerinin yetersiz kalması halinde Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Sorumluluk Sigortası limitleri dahilinde işlemeye başlar³⁸⁰.

Yargıtay 11.HD, 12.10.2001 Gün, 2001/5842E.-2001/7654K. sayılı kararında³⁸¹:
“...dava konusu zarara neden olan patlamanın tüpgazda meydana gelmiş olup, bunun dışında kalan ve Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası kapsamında kalan diğer tehlikeli maddeden kaynaklanmamış bulunmasına göre, anılan sigorta genel şartlarının 1.maddesinde de bu gibi hallerde öncelikle Tüpgaz Sorumluluk Sigortası'nın sorumlu olacağı öngörülmüş bulunması karşısında, davacı vekilinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddi ile hükmün onanması gerekmiştir...” bu hususu hüküm altına almıştır.

³⁷⁸ Yarg. 11.HD, 2004/11632E.- 2005/9073K., 03.10.2005, “...Diğer davalı A Sigorta AŞ. vekilinin temyizine gelince; dava dilekçesinde, bu davalı bakımından Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası (TZMSS) ile Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası (TMZSS) nedeniyle husumet yöneltilmiştir. Sigorta vekili, sadece tüpgaz zorun sorumluluk sigortacısı olduklarını, diğer sigorta için poliçe düzenlenmediğini, esasen rizikonun diğer sigorta teminatı kapsamı dışında da kaldığını savunmuştur. Gerçekten de Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigorta Poliçesi Genel Şartları'na göre, bu sigorta, evlerde LPG tüpünün gaz kaçırmayı, infilakı, yangına neden olması halini kapsamamaktadır. Bu şekilde bir riziko, sadece Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 1 inci maddesi kapsamına giren bir rizikodur.”

³⁷⁹ Yarg. 11.HD, 22.09.1998 Gün, 1998/3934E., 1998/5846K. Sayılı Kararında: “...her iki sigortanın da sorumluluğunu gerektiren riziko halinde ve yangının tüpgazdan çıkması durumunda tazminat ödemelerinde öncelik Tüpgaz sorumluluk sigortasına ait olup, bu sigortanın limitlerinin yetersiz kalması halinde tehlikeli maddeler sorumluluk sigortasının işlemeğe başlaması mümkündür...”

³⁸⁰ Ferudun Kaya, Sigortacılık, B.4, İstanbul: Beta Yayınları, 2014, s.314.

³⁸¹ E.T., 05.04.2022, www.sinerjimevzuat.com.

Tehlikeli Madde Zorunlu Sorumluluk Sigortası ile aynı zamanda kusursuz sorumluluk hali de öngörülmüştür³⁸². Kusurları olsun veya olmasın işletenlerin meydana gelen zararlardan sorumlu oldukları hüküm altına alınmıştır. Hukuk sistemimizde kusur sorumluluğu, sorumluluğun genel kuralını oluşturmakta, diğer sorumluluk türleri bu kuralın istisnasını meydana getirmektedir³⁸³. Öğretide baskın olarak kabul edilen görüşe göre de kusursuz sorumluluk halleri ancak kanunla ihdas edilebilmektedir. Bu sigorta türünde ise Bakanlar Kurulu Kararı ile kusursuz sorumluluk hali getirilmiştir³⁸⁴. Öğretideki bir görüşe göre Bakanlar Kurulu kanundan aldığı bir yetkiye dayanarak zorunlu sigorta ihdasında bulunduğu kusursuz sorumluluğun da bu şekilde getirilmesi konuyu pratik hale getirmektedir³⁸⁵. Kanaatimizce bu görüş yerinde değildir. Zira kusursuz sorumluluk halleri istinai nitelikte olup sorumluluğun esasının kanunda açıkça düzenlenmesi gerekmektedir. Kusursuz sorumluluğun kapsam ve koşullarının açıkça hüküm altına alınması kanaatimizce sorumluluk hukukunun temel prensibidir. Aksi takdirde herhangi bir konuda Bakanlar Kurulu kararı ile kusursuz sorumluluk ihdas edilebilecektir ki bu da sorumlular için ağır bir yükümlülük anlamına gelmektedir. Pratik bir çözüm sağlanması adına bu noktada tek tek özel kanunla düzenleme yapmak yerine bütün “*Tehlike Sorumluluklarını*” düzenleyen ve kusursuz sorumluluk öngören, hukuka güveni zedelemeyecek özel bir düzenlemenin getirilmesi yerinde olur. Bu şekilde tüpgaz, tehlikeli atık vb. tehlike arz eden işletmelerin kusursuz sorumluluğunun yasal bir zemine oturtulması sağlanacaktır.

D. SİGORTACININ SORUMLULUĞU

Sigortacının genel anlamda sorumluluğu zorunlu sigorta poliçesi yapmaktır. TTK m.1483 hükmü gereğince Türkiye’de kaza dalında çalışan bütün sigorta şirketleri bu tür sigortayı yapmakla zorunlu tutulmuşlardır³⁸⁶. Bununla birlikte sigortacının asıl sorumluluğu ise kaza halinde teminat limitleri dahilinde rizikoyu gidermektir³⁸⁷. Tehlikeli Madde Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında riziko tanımı yapılmamakla

³⁸² Topaloğlu, *Sigorta Davaları*, s.1282.

³⁸³ Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.493.

³⁸⁴ Omağ, a.g.e. s.18; Topaloğlu, *Sigorta Davaları*, 1282.

³⁸⁵ Tepedelen, a.g.e., s.137.

³⁸⁶ Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları*, s.1109.

³⁸⁷ T.C Yargıtay 11.Hukuk Dairesi Esas: 2012/ 4730 Karar: 2013 / 6500 Karar Tarihi: 01.04.2013, www.sinerjimevzuat.com.tr.

beraber sigorta kapsamında olan maddelerin doğrudan neden oldukları olaylar nedeniyle meydana gelen zararlardan gerçek veya tüzel kişilerin kusurları olup olmadığına bakılmaksızın sigortanın sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Bu bağlamda riziko kavramı geniş tutulmuştur³⁸⁸. Zaten sorumluluk sigortalarında genellikle zararı doğuracak olay baştan bilinemediğinden Sigorta Genel Şartları'nda zararı oluşturan rizikoların sayılması yerine, sigorta güvencesi dışında bırakılan riziko ve hasarların sayılması yolu tercih edilmektedir³⁸⁹. Nitekim TMZSSGŞ'de de bu prensiple teminat dışında kalan haller ayrıca düzenlenmiştir.

Uygulamaya bakan yönüyle TMZSS'nin kapsamı zaman zaman yanlış değerlendirilmekte ve işletmelerin tehlikeli madde barındırmaları veyahut tehlikeli madde üzerinden bir faaliyet yürütmeleri her durum ve koşulda TMZSS'nin sorumluluğu kapsamındaymış gibi taraf vekilleri savunma yapabilmektedir. Nitekim Yargıtay vermiş olduğu kararda davacının ileri sürdüğü zararın yakıtın tehlikeli olmasından veya bu tehlikesi gereğince birtakım olaylara sebebiyet vermesi sonucunda doğrudan neden olduğu türden bir zarar olmadığını, bu nedenle sigorta mevcut olsaydı dahi dava konusu zararın Tehlikeli maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartların 1. maddesi gereğince sigorta kapsamında bulunmadığını kabul etmiştir.³⁹⁰

Teminat dışında kalan haller zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülemez ancak sigorta ettirene rücu hakkı doğurur³⁹¹. Teminat dışında kalan haller haricinde tazminatın kaldırılması veya azaltılması sonucunu doğuran hallerden sigortacı sorumludur.

Tehlikeli Madde Zorunlu Sorumluluk Sigortasında sigortacının bir diğer yükümlülüğü ise sigortalıya dava açılması halinde sigorta poliçesinde kayıtlı limitlere kadar davanın takip ve idaresidir. Sigortalı sigortacının göstereceği avukata gereken vekaletnameyi vermek zorundadır. Sigortacı da dava masrafları ile avukatlık ücretlerini

³⁸⁸ Akhisar / Acınan, a.g.e., s.170.

³⁸⁹ İsmail Fidan, "Sorumluluk Sigortalarında Rizikonun Gerçekleşmesi", *Ankara Baro Dergisi*, 2005, S.2, s.36.

³⁹⁰ Yarg. 19.Hukuk Dairesi, Esas: 2013/ 8578 Karar: 2013 / 14083, Karar Tarihi: 18.09.2013.

³⁹¹ Bkz. Yarg. 11.HD, 15.07.2011, 2009/15085E.-2011/8962K., Yarg. 11.HD, 24.01.2006, 2005/321E.-2006/483K.

ödemekle yükümlüdür. Bu husus kanaatimizce sözleşme özgürlüğü prensibi ile uyuşmamaktadır.

Avukatlık sözleşmesi BK m. 1 uyarınca, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur. Bu irade açıklaması açık veya örtülü olabilir.

E. TEMİNAT DIŞI KALAN HALLER

Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.A.4'te zorunlu sigorta teminatı dışında kalan haller sayılmıştır. Buna göre, olaya kasten neden olan kişilerin zarar ve ziyan talepleri³⁹², manevi tazminata ilişkin talepler, sigortalının kendisinin uğrayacağı zarar ve ziyanlar, sigortalıya vekalet akdi veya hizmet akdi ile veya başka bir şekilde bağlı olarak çalışan kimselere gelen zarar ve ziyanlar, Savaş veya savaş niteliğindeki hareket, ihtilal, isyan, ayaklanma, ve bunlardan doğan iç kargaşalıklar nedeniyle meydana gelen bütün zarar ve ziyan talepleri, herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer atıklardan veya bunlara atfedilen nedenlerden meydana gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyoaktivite bulaşmalarının ve işverenin işgial konusu içinde olsun veya olmasın bunların getirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin neden olduğu bütün kayıp ve hasarlar, 3712 Sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar teminat kapsamı dışında tutulmuştur.

Sigortalıya vekalet akdi veya hizmet akdi ile veya başka bir şekilde bağlı olarak çalışan üçüncü kişilerin işyerinde iken meydana gelen zararlarda işveren dışında üçüncü

³⁹² Yarg. 11.HD, 15.07.2011, 2009/15085E.- 2011/8962K., “Davacı, davalı şirketin sigortalısının tam kusurlu olduğunu ileri sürerek, davalıya ödediği tazminatın istirdadını istemiştir. Davalı ise davacının kusursuz sorumluluğunun bulunduğunu ileri sürerek, davanın reddini istemiştir. Bu tür sigorta kapsamında olan maddelerin doğrudan doğruya neden oldukları olaylar sebebiyle verilen zararların, bu zarara neden olan gerçek veya tüzel kişilerin kusurları olsun veya olmasın sigorta kapsamında olduğu kabul edilerek riziko kavramı geniş tutulmuştur. Ancak, olaya kasten neden olan kişilerin kayıp ve hasarlarının teminat dışı olduğu kabul edilmiştir. Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde, davalının sigortalısının kasıtlı hareketiyle zarara sebebiyet vermediği anlaşılacakla, rizikonun teminat kasanımında olduğu, bu nedenle de davanın reddine karar verilmesi gerekir iken davanın kabulüne karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” E.T. 12.05.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

bir kişinin TMZSS yaptırması yasal bir zorunluluk olduğu halde yaptırılmamışsa bu durumda da güvence hesabına başvuru yapılabilir³⁹³. Tıpkı kazaya birden fazla aracın neden olması halinde araçlardan sadece birinde dahi ZMSS'nin bulunmaması halinde hesabın sorumlu olması örneğinde olduğu gibi üçüncü kişilerin korunması prensibi burada da geçerlidir. Yargıtay'ın da istikrar kazanmış kararları bu yönde olmakla birlikte 29.04.2021 tarihli bir kararında işverenin TMZSS yaptırmamış olması nedeniyle aynı iş yerinde çalışan üçüncü kişide meydana gelen bedensel zararlardan hesabı sorumlu tutmuştur.

F. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞU

Bakanlar Kurulu Kararı gereğince, TMZSS yaptırmak zorunda olan tehlikeli işletmelerin zorunlu sigortayı yaptırmamaları halinde zarar gören üçüncü kişiler hesaba başvuru yaparak sigorta teminat limitleri üzerinden tazminat isteyebileceklerdir. TMZSS güvence hesabı kapsamında olan zorunlu sigorta türü olması sebebiyle, sigortaya başvuru yapılmadığında SK m.14 hükmü gereğince hesaba başvuru koşulları somut olayda oluşmuş ise hesaba başvuru yapılabilir.

Nitekim Yargıtay kararlarına göre de Tehlikeli Madde Zorunlu Sorumluluk Sigortasının yaptırılmamış olması halinde meydana gelen zararlardan ötürü hesabın sorumluluğu gündeme gelmektedir³⁹⁴.

³⁹³ Yarg. 11.HD, 05.07.2012, 2012/7927E., 2012/12162K., “*Dava, Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası yaptırılmaması nedeniyle davacıların eş ve babasının ölümü sonucu destekten yoksun kalma tazminatının davalı Güvence Hesabı'ndan tahsili istemine ilişkindir. Dava dilekçesinde, kazaya yol açan tüpleri satan dava dışı E... Gaz Sanayi A.Ş.'nin yaptırmaması zorunlu olan Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası'nı yaptırmaması nedeniyle Güvence Hesabının sorumlu olduğu ileri sürülmesine rağmen, mahkemece bu hususta hiçbir değerlendirme yapılmaksızın patlamanın meydana geldiği ve davacıların murisinin iş akdiyle bağlı olarak çalıştığı dava dışı Ö... Hidrolik Makine İmalat İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.'nin bahsi geçen sigortayı yaptırmadığı gerekçesiyle davalıya husumet düşmeyeceği gerekçesiyle davanın reddedilmesi, dava dışı E... Gaz Sanayi A.Ş.'nin bu tür sigortayı yaptırmaması zorunluluğu bulunup bulunmadığı, bulunuyor ise patlama sonucu meydana gelen rizikonun bu sigorta teminatı kapsamında olup olmadığı değerlendirilmeden karar verilmesi nedeniyle doğru görülmemiş, davacılar vekilinin temyiz isteminin kabulü ile hükmün bozulması gerekmiştir.*”

³⁹⁴ Yarg. 11.HD, 05.07.2012, 2012/7927E.- 2012/12162K., Yarg. 11.HD, 19.01.2015, 2014/14852E.- 2015/553K., 19.01.2015, Yarg. 11.HD, 24.11.2015, 2015/5153E.-2015/12452K., Yarg. 11.HD, 23.02.2016, 2015/5053E.-2016/1894K., Yarg., 11.HD, 26.12.2016, 2016/12151E.-2016/9798K., Yarg. 11.HD, 13.04.2017, 2016/3488E.- 2017/2117K., Yarg. 11.HD, 06.02.2019, 2018/221E.-2019/904K., Yarg. 11.HD, 02.05.2019, 2019/74E.-2019/3531K., Yarg. 11.HD, 10.06.2019, 2018/3750E.- 2019/4167K., Yarg. 11.HD, 01.07.2020, 2019/4520E.- 2020/3399K., Yarg. 11.HD, 15.04.2021, 2019/4476E.- 2021/3680K., Yarg. 11.HD, 29.04.2021, 2020/6096E.-2021/4262K., www.sinerjimevzuat.com, E.T., 16.05.2022.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜVENCE HESABININ TEMİNAT KAPSAMINDA OLAN ZARAR TÜRLERİ

I. GENEL OLARAK

Öncelikle ifade edilmelidir ki güvence hesabı, şartların oluşması ile kendisine başvurulabilecek hallerde, tüm zarar türlerinden ve zararın tamamından sorumlu tutulamaz. Hesabın sorumlu olduğu zarar türleri kanunda ayrıca belirtilmiştir³⁹⁵. Dolayısıyla güvence hesabının teminat sağladığı zararlar zorunlu sigortacının sorumlu olduğu zarar kalemleri ile belirlenemez. Güvence hesabı, teminat sağladığı zorunlu sigortalara ilişkin tüm zararları tazmin etmez³⁹⁶. Daha doğru ifadeyle güvence hesabı zorunlu sigortacının sorumlu olduğu limitler dahilinde meydana gelen zararlardan sorumlu olsa da somut olayın özelliğine göre hesabın sorumluluğunun zorunlu sigortacıdan ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak bu husus genel bir kabul ile yanlış değerlendirilmekte hesabın sorumluluğu ile zorunlu sigortacının sorumluluğunun kapsamı bir tutulmaktadır.

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu m.14 ile güvence hesabına başvurulacak hallerden hangisine göre başvuru yapılacak ise güvence hesabının sorumluluğu da ilgili hükme göre belirlenecektir. Buna göre güvence hesabının asıl sorumluluğu bedensel zararlardır. Ancak istisnai olarak m.14/2-c uyarınca “*Sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar*” düzenlemesi ile m.14/2-d hükmü uyarınca “*Yeşil kart sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler için*” maddi zararlardan da güvence hesabının sorumluluğu doğmaktadır.

Sigortalının tespit edilememesi, zorunlu sigorta yaptırması gereken kişilerin sigortasını yaptırmaması ve işletenin sorumlu tutulmadığı durumlarda çalınmış veya gasp edilmiş aracın neden olduğu kazalarda hesaba başvurulması halinde hesabın

³⁹⁵ 5684 Sayılı Kanun m. 14.

³⁹⁶ Vural Seven, “Sigorta Güvence Hesabı’nın Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, *Bahçeşehir Üniv. Hukuk Fak Dergisi*, C.12, S.157-158., 2017, s.45.

sorumluluğu, SK m.14 gereğince bedensel zararlar ile sınırlıdır³⁹⁷. Fakat c bendi kapsamında sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi veya iflası halinde hesap hem maddi hem de bedensel zararlardan sorumlu olacaktır.

II. BEDENSEL ZARARLAR

Güvence hesabının sorumlu olduğu zarar kalemlerinin ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Akabinde ise hesabın hangi bedensel zararlardan ne şekilde sorumlu olduğu hususu gündeme gelmektedir.

Zarar görenin vücut veya ruh bütünlüğünün maddi veya manevi bir zarar meydana getirecek şekilde bozulmasına bedensel bütünlüğün ihlali denmektedir. Bedensel bütünlüğün ihlali ya vücut bütünlüğünün ihlali ya da ruh bütünlüğünün ihlali şeklinde gerçekleşmektedir³⁹⁸. Esasında burada bedensel bütünlüğün ihlali zarar olmayıp, bu ihlal neticesinde meydana gelen ekonomik kayıplar zarar olarak kabul edilir. Bedensel bütünlüğün ihlali zararın sebebini oluşturmaktadır³⁹⁹. Bedensel zarar kalemleri TBK m.54 hükmüne göre tedavi giderleri, kazanç kaybı, çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar, ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar şeklinde tek tek sayılmıştır. Bu noktada SK m.14 lafzı eleştirilmelidir. Zira maddede geçen bedensel zarar ve maddi zarar kavramları kanaatimizce doğru kullanılmamıştır ve kavram kargaşasına neden olmaktadır. Esasen Borçlar Kanunumuza göre bedensel zararlar da maddi zarar kalemleri arasındadır. Hükümde bedensel zarar terimi kullanılmışsa da burada ifade edilen husus, kişinin beden bütünlüğünün ihlali dolayısıyla uğradığı malvarlığı zararlarıdır. Hal böyle iken kanunda geçen maddi ve bedensel zararlar kavramı ayırt etmeyi zorlaştırmakta ve genel hükümler ile çelişkiye neden olmaktadır. Bu sebeple madde hükmünde bedensel ve maddi zarar kavramları yerine kişiye ve şeye gelen zararlar şeklinde ayırımın yapılması kanaatimizce daha doğru olurdu.

³⁹⁷ Sabih Arkan, “Yeni Karayolları Trafik Kanunu’nun Sigorta ve- Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme”, *Sigorta Hukuku Dergisi*, C.1, S.3-4, ss.255-289., s.286-288, 1984.

³⁹⁸ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, B.18, Ankara, 2015, s.744.

³⁹⁹ Sulhi Tekinay/ Sermet Akman/ Haluk Burcuoğlu/ Atilla Altop, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul: Filiz Yayınevi, 1993, s.603.

Güvence hesabı bazı istisnalar hariç olmak üzere bedensel zararlardan SK m.14'teki koşulların oluşması halinde zorunlu sigorta teminat limitleri ile sınırlı olmak üzere sorumludur⁴⁰⁰. Bedensel zarar neticesinde kişilerde kalıcı hasarlar meydana gelebildiği gibi olay ölümle de sonuçlanabilmektedir. Dolayısıyla yaralanma ve ölüm durumunda karşı karşıya kalınabilecek bedensel zarar kalemleri bu kısımda ayrı ayrı incelenecektir.

A. GENEL OLARAK

Bedensel bütünlüğün ihlali neticesinde şahısvarlığı zararı ölüm ile sonuçlanmıyorsa yaralanma söz konusu olmaktadır. Yaralanma neticesinde meydana gelen zararlar ile ilgili SK'da herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla genel hüküm olan TBK hükümleri devreye girecektir. TBK m.54'e göre bedensel zarara uğrayan kimse kısmen veya bütünü çalışamamasından ve ileride ekonomik yönden uğrayacağı yoksunluktan kaynaklanan zarar ve ziyanı ile bütün masraflarını isteyebilecektir. Haksız veya hukuka aykırı eylem neticesinde bedensel bütünlüğü ihlal edilen kişilerin çalışma gücünün azalması veya tamamen yitirilmesi, kazanç kaybı, ekonomik geleceğin sarsılmasından kaynaklanan zararları ve tedavi giderlerini talep etme hakkı doğar.

B. SÜREKLİ İŞ GÖREMEZLİK

Hukuka aykırı bir olay veya haksız bir eylem sonucu bedensel zarara uğrayan kişinin iyileşemeyip yaşam boyu sakat kalması durumuna İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Yasalarında “*sürekli iş göremezlik*”, uygulamada ve Yargıtay kararlarında ise “*beden gücü kaybı*”, “*çalışma gücü kaybı*” ya da “*meslekte kazanma gücü kaybı*” denmektedir⁴⁰¹. Burada asıl olan kazanç azalması veya yitirilmesi değil, çalışma gücünün azalması ya da yitirilmesidir. Önceki yıllarda TBK m.46 hükmü oldukça dar yorumlanarak yaralanma ve sakatlık durumunda ayrıca kazanç kaybı da aranmakta idi. Öğretideki bir görüşe göre çalışma gücünün azalması veya kaybedilmesi yeterli olmayıp ayrıca bu nedenle maddi bir zararın doğduğunun da

⁴⁰⁰ Süleyman TOPÇUOĞLU, “Ekonomik Geleceğin Sarsılmasından Doğan Zararların Tazmini”, Ankara 2021, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, s.154.; Tepedelen, a.g.e., s.189; Özer, a.g.e. s.198; YHGK., T. 07.05.2019, E. 2016/10-373, K. 2019/524; Yarg. 17.HD, 25.10.2011, 2010/1068E.- 2011/9772K., Yarg. 17. HD., T. 02.10.2019, E. 2017/543, K. 2019/8840, www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁴⁰¹ Çelik Ahmet Çelik, *Bedensel Zararlar*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 9.

tespiti gerekmektedir⁴⁰². Bu görüş sorumluluk hukukumuzun temel prensiplerine uygun düşmemektedir. Zira bedensel zarara uğrayan kişinin o dönemde belli bir işi ve kazancı olmayabileceği gibi, kazancı azalmamış da olabilir. Bu durumda aynı durumdaki kişilere oranla daha fazla efor sarf eden hatta belki tamamen bakıma muhtaç duruma gelen zarar görenin, sırf kazanç kaybına uğramaması nedeniyle tazminata hak kazanamaması sonucu doğmaktadır.

Nitekim bu görüş etkisini zaman içerisinde yitirmiştir ve gelinen noktada Yargıtay'ın tüm dairelerinin ortak görüşü beden gücü kaybı yaşayan kişilerin kazançlarında bir eksilme olmasa dahi sakatlığı oranında harcayacağı fazla çabanın tazminat olarak ödenmesi gerektiği yönündedir⁴⁰³. Efor kaybı tazminatı görüşünü Yargıtay bir kararında⁴⁰⁴ şöyle açıklamıştır: *“Yaralanmalar nedeniyle kişilerin beden bütünlüğünde kalıcı olarak gerçekleşen sakatlıklar beden gücü kaybına neden olmuş ve bunun sonucu kişinin mal varlığında eylemli olarak eksilme meydana gelmiş ise, bunu tazmin ettirebileceği tartışmasızdır. Sorun, olayımızda olduğu gibi beden gücü kaybına rağmen kişinin gelirinde (mal varlığında) eksilme olmamış ise ortaya çıkmaktadır. Bugün uygulamada kalıcı sakatlıklar nedeniyle oluşan beden gücü kaybı yüzünden, kişinin gelirinde ve dolayısıyla malvarlığında bir eksilme meydana gelmemiş olsa dahi, tazminatın gerekeceği kabul edilmekte ve bu, “güç (efor) kaybı tazminatı” olarak adlandırılmaktadır. Bu kabulün, ilk bakışta sorumluluk hukukunun zarar kavramına ters düştüğü ileri sürülebilir. Ancak, burada beden gücü kaybına uğrayan kişinin aynı işi zarardan önceki durumuna ve diğer kişilere göre daha fazla bir güç (efor) sarfıyla yaptığı gerçeğinden hareket edilerek bir anlamda zararı, bu fazladan sarf edilen gücün oluşturduğu kabul edilmektedir. Bu kabul tarzının ortaya çıkardığı sonuç, tazminat hukuku kavram ve kurallarına uygundur. Bilindiği gibi, hukuka aykırı olarak gerçekleşen zararın, zarar görenin kendi imkanlarıyla*

⁴⁰² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, a.g.e., s.604.

⁴⁰³ Tazminatın kaynağının daha fazla efor sarf etme olduğunu savunan görüşün kaynağı 1970'lere dayanmaktadır. Bkz, Yarg. 4.HD, 18.12.1974, 5619/1974E.- 17011/1974K., Yarg. HGK, 03.05.1974, 1972/9-165E.-1974/480K., Yarg. HGK, 27.03.1974, 1972/9-620E.- 1974/280K., Yarg. 9.HD, 09.12.1971, 1971/19946E.-1971/24125K., Yarg. 10.HD, 04.02.1977, 1977/5614E.- 1977/730K., Yarg. HGK, 06.05.1983, 1983/9-237E.- 1983/478K., Yarg. 21.HD, 03.05.2007, 2007/2485E.- 2007/7459K., Yarg. 17.HD, 03.03.2015, 2013/17213E.- 2015/ 3818K., Yarg. 17.HD, 26.03.2015, 2013/13386E.- 2015/4873K., Yarg. 17.HD, 21.11.2016, 2014/13100E.- 2016/ 10664K., Yarg. 17.HD, 13.11.2017, 2015/4618E.- 2017/10383K., Yarg. 17.HD, 15.01.2018, 2015/6649E.- 2018/8 K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁴⁰⁴ Yarg. 4.HD, 19.04.1982, 1982/3059E.- 1982/3938K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

giderilmesi, sorumluluğu ortadan kaldırmaz. Kişinin oluşan beden gücü kaybı sonucu meydana gelmesi kaçınılmaz zararı, bizzat kendisinin “daha fazla bir güç harcayarak” gidermesi sorumluluktan kurtarma aracı olarak kullanılmamalıdır. Aksi görüş, zarar gören yerine, hukuka aykırı eylemle, zarar veren kişinin korunmasını ortaya çıkarır ki, bu da hak ve adalet ölçülerine ters düşer.”

Hukuka aykırı bir biçimde beden gücü kaybına uğrayan kişi, işi, mesleği veyahut bir kazancı olmasa bile günlük yaşamını sürdürürken sağlıklı olan kişilere oranla zorlanacak olması ve daha fazla efor sarf edecek olması nedeniyle güç kaybı tazminatı isteme hakkına sahiptir. Çocuklar, ev hanımları, emeklilik çağındaki yaşlılar herhangi bir kazancı olmasa bile sürekli iş göremezlik tazminatı isteyebilmektedir⁴⁰⁵. Yargıtay kararlarına göre ev kadınları ve emeklilik çağındaki yaşlılar yönünden tazminat hesabı asgari ücret üzerinden yapılmaktadır⁴⁰⁶.

Çocukların belli oranda beden gücü kaybına uğraması durumunda Yargıtay kararlarında sürekli iş göremezlik tazminatının hesaplanmasında 18 yaş ve sonrası baz alınmıştır. Çocuğun en erken 18 yaşında kazanç sağlama ihtimalinin olduğu hususu ile yanlış değerlendirme yapılmış⁴⁰⁷ ve akabinde görüş değişikliğine gidilerek emsallerine göre daha fazla efor sarf etmiş olmaları da dikkate alınarak olay tarihinden başlanarak hesaplama yapılması yönünde kararlar verilmiştir⁴⁰⁸.

Beden gücü kaybı oranında zamanla artışlar görülebilir ve kişiler nezdinde daha fazla mağduriyete, güç ve efor kaybına sebebiyet verebilir. Beden gücü kaybındaki her artış yeni bir olgu, önceki iş göremezlik oranından bağımsız yeni bir dava konusudur⁴⁰⁹. Yeni bir olgu olması sebebiyle de her artışta zamanaşımı yeniden

⁴⁰⁵ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s. 16-18, Yarg. 15.HD, 20.10.1975, 1975/3787E.-1975/4103K, Yarg. 11.HD, 03.07.2006, 2005/7647E.- 2006/7791K., www.sinerjimevzuat.com.tr,(E.T.12.10.2022)

⁴⁰⁶ Yarg. 19.HD, 03.10.1995, 1995/1076E.-1995/7783K., Yarg.4.HD, 17.06.2010, 2009/10653E.-2010/7338K., (E.T.12.10.2022)

⁴⁰⁷ Olay tarihinin baz alınması gerektiği görüşü için bkz; Çelik, *Bedensel Zararlar*, s. 18-19.

⁴⁰⁸ Yarg. 17.HD, 29.05.2014, 2013/9664E.- 2014/8672K., Yarg., 17.HD, 25.12.2014, 2013/13485E.-2014/19487K., Yarg. 17.HD, 13.11.2017, 2015/4618E.-2017/10383K., Yarg. 17.HD, 30.01.2018, 2015/4792E.-2018/382K. (E.T.12.10.2022)

⁴⁰⁹ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.21.

işlemektedir. Bu durumda artış oranında maddi ve manevi tazminat istenmesi mümkündür⁴¹⁰.

Sürekli iş göremezlik kavramı tam veya kısmi iş göremezlik olmak üzere iki başlıkta irdelenmektedir. Zarar gören kişide organ eksilmesi veya organ zayıflaması sonucunda beden gücünün belli oranda azalması söz konusu ise kısmi iş göremezlik; bununla birlikte beden gücünün yitirilmesi ile kişinin artık hiç çalışamayacak duruma gelmesi hali ise sürekli tam iş göremezlik zararı olarak nitelendirilir ve bu ihtimalde tazminat hesabı %100 oranında hesaplanır⁴¹¹.

Çalışma gücünün sürekli azalması veya kaybı durumunda zarar geleceğe dönük farazi olarak hesaplanır. Buradaki hesaplama teknik ve uzmanlığı gerektiren bir konu olduğundan bilirkişi incelemesi ile yapılmaktadır⁴¹².

Çalışan kişilerin sürekli iş göremezlik tazminatı hesaplaması gerçek kazançları üzerinden yapılmaktadır. Bu noktada gerçeği yansıtmayan vergi kayıtları veyahut ücret bordroları tek başına delil olarak değerlendirilemez⁴¹³. Yargıtay bu konuda isabetli olarak kişilerin mesleklerine, becerilerine, iş yerinin özelliklerine göre gerçek kazançlarının araştırılması, bordroların kişinin kıdemine göre gerçeği yansıtmaması durumunda gerekirse ilgili meslek kuruluşlarından emsal ücret araştırılması yapılması yönünde kararlar vermiştir⁴¹⁴.

Kayıt dışı ve çeşitli yollardan elde edilen kazançlar da, kanıtlanmak koşuluyla tazminat hesabına esas alınmaktadır⁴¹⁵. Örneğin sigortasız çalıştırılan işçinin kazanç elde ettiği tanık delili ile ispatlanabilmektedir.

Hukuka aykırı olay veya haksız fiil neticesinde zarar gören kişide kalıcı sakatlık meydana gelmesi durumunda derhal ilgili sigorta şirketine veya yasal şartlar

⁴¹⁰Yarg. 9.HD, 30.01.1967, 1967/11434E.-1967/670K., Yarg.9.HD, 15.01.1974, 1973/1607E.-1974/1271K., Yarg. 11.HD, 21.02.1994, 1993/6410E.-1994/1301K., Yarg. 4.HD, 29.06.2000, 2000/4141E.-2000/6380K., Yarg. HGK, 12.03.2008, 2008/21-245E.-2008/249K.

⁴¹¹ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.10.

⁴¹² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, a.g.e., s.608, Oğuzman/ÖZ, a.g.e., s.94, Kılıçoğlu, a.g.e., s.413. Eren, a.g.e., s. 747-750.

⁴¹³ Yarg. 11.HD, 27.06.1986, 1986/3111E.-1986/3213K., Yarg. HGK, 21.03.1990, 1990/4-67E.-1990/197K.

⁴¹⁴ Yarg. HGK, 25.12.1987, 1987/9-523E.-1987/1106K., www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T. 12.10.2022)

⁴¹⁵ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.15.

oluşmuşsa güvence hesabına başvuru yapılabilecektir. Sigortacı veya hesabın bu aşamada kendisine başvuru yapılmasından hemen sonra başvurucuyu yetkili sağlık kurullarından birine bedensel zararı belgelendirmek maksadıyla sevk etmelidir. Bu noktada Kamu Hastaneleri'nin ve Tıp Fakültesi Sağlık Kurulların bu başvuruları zaman zaman geri çevirdikleri ve sürecin bu sebeple sürüncemede kaldığı bilinen bir gerçektir. Öğretideki haklı bir görüşe göre bu noktada başvuruların geri çevrilmemesi için yasal veya yönetsel düzenlemeler yapılmalıdır. Kanaatimizce bu konuda bedensel zararların tespiti ve tazmini işlemlerinin yasal bir zemine kavuşturulması için başvuru süreci, usul ve esasları, sevk işlemleri, hastanelerin görevleri, hazırlanacak raporların niteliği, hesap ve sigorta şirketlerinin görev ve yükümlülüklerini bir bütün halinde düzenleyen yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Zira uygulamada karşımıza çıkan bir diğer sorun ise hastanelere başvurulması halinde hazırlanacak olan raporun niteliğidir. Yargıtay'ın istikrar kazanmış kararlarına göre sakatlık oranının “Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği” hükümleri dikkate alınarak belirlenmesi gerektiği kabul edilmiştir⁴¹⁶. Oysaki ilgili hastanelere rapor alımı için başvurulduğunda bu husus bilindiği halde sakatlık oranını belirleyen rapor, Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'ne uygun düzenlenmediğinden neticede Sigorta Tahkim Komisyonu tarafından yapılan başvurunun usulden reddine karar verilmektedir. Bu durum özellikle başvurucular nezdinde ciddi anlamda mağduriyetlere sebebiyet vermektedir. Özellikle o süreçte zamanaşımı süresinin dolması durumunda ilgililer yeniden başvuru yapamamakta ve alacakları hak kaybına uğramaktadır. Bu noktada kişiler hukuki yardım almış olsalar dahi avukatlar tarafından raporun yönetmeliğe uygun olup olmadığının denetimi teknik ve uzmanlık gerektiren bir konu olması sebebiyle yapılamamaktadır. Bu yönüyle bu hususta kapsamlı bir yasal düzenleme yapılması gerektiği gibi düzenlemeye uygun hazırlanmayan rapordan doğacak hak kayıplarından sorumluluk ilgili sağlık personelinde olmalıdır. Aynı zamanda Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılacak başvurularda tahkim yargılamasında usuli bir değişikliğe gidilerek mahkemelerde olduğu gibi ön inceleme aşamasının getirilmesi bu aşamada raporun ve tüm evrakların

⁴¹⁶ Yarg. 17.HD, 20.11.2014, 2013/12540E.-2014/16523K., Yarg. 17.HD, 21.01.2014, 20127300E.-2014/699K, Yarg. 17.HD, 11.02.2014, 2013/1687E.-2014/1538K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

incelenmesi sağlanmalıdır. Eksiklik durumunda başvuruculara yeniden rapor alınması için makul süre verilmelidir. Böylelikle hak kayıplarının önüne geçilecektir.

C. GEÇİCİ İŞ GÖREMEZLİK

Geçici iş göremezlik tazminatı, haksız fiilden zarar görenin tedavi ve iyileşme süresinde uğradığı zarardır. Yaralanan kişinin kalıcı sakatlığı olup olmayacağının belirlendiği tedavi ve iyileşme sürecinde geçici tam iş göremezlik tazminatı talep edebilir.

Geçici iş göremezlik zararı henüz tedavi ve iyileşme süresinin bitmediği, henüz kesin bir sakatlık oranı belirlenmeden önceki tam iş göremezlik durumudur. Kişi bu dönemde tam iş göremez kabul edilmekte olduğundan yüzde yüz iş gücü kaybına uğramış gibi hesaplama yapılır⁴¹⁷.

Türk Borçlar Kanunu'nun 54. maddesinde bedensel zarar kalemleri arasında kazanç kaybı ile çalışma gücünün azalmasından veya yitirilmesinden doğan kayıplar ayrı ayrı sayılmıştır. Dolayısıyla geçici iş göremezlik tazminatını sadece kazanç kaybı olarak değerlendirmem gerekir. Çalışma gücünün azalması ya da yitirilmesi sürekli olabileceği gibi geçici de olabilir⁴¹⁸. Bu nedenle geçici iş göremezlik tazminatı kazanç kaybı, güç kaybı, iş gücü kaybı şeklinde karşımıza çıkmaktadır⁴¹⁹.

Geçici iş göremezlik tazminatının konusuna göre hukuki sebep belirlenmektedir. Daha doğru ifadeyle kazanç kaybı nedeniyle geçici iş göremezlik tazminatı talep edilmesi durumunda tazminatın hukukî sebebi Türk Borçlar Kanunu'nun 54. maddesinin 2. bendi iken geçici iş göremezlik tazminatının konusunun geçici efor kaybı (güç kaybı) olması durumunda tazminatın hukuki sebebi Türk Borçlar Kanunu'nun 54. maddesinin 3. bendidir⁴²⁰.

Geçici iş göremezlik süresi tedavi süresi ve iyileşme süresi olmak üzere iki aşamalıdır⁴²¹. Tedavi ve iyileşme süresi sonrası kişinin yaralanmadan ötürü iyileşemeyip ölmesi de ihtimaller arasındadır. Dolayısıyla olay tarihi ile ölüm tarihi arasında geçen süredeki geçici iş göremezlik zararları tedavi ve bakıcı giderleri

⁴¹⁷ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.116.

⁴¹⁸ Yıldırım Keser, a.g.e., s.1040.

⁴¹⁹ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.132-133.

⁴²⁰ Yıldırım, a.g.e, s.1040.

⁴²¹ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.118.

istenebilmektedir⁴²². Fakat burada olay günü ile ölüm günü arasındaki zararları yalnızca mirasçılar dava edebilir ve bu tazminatlar destekten yoksun kalma tazminatından indirilemez.

Sürekli iş göremezlik tazminatında olduğu gibi geçici iş göremezlik tazminatında da çalışmayan kişilerin veya herhangi bir gelir kaybı olmayan kişilerin de tazminat isteme hakları bulunmaktadır⁴²³. Bu kabulün altında yatan hukuki sebep kişiler kazanç kaybına uğramasalar da emsallerine göre daha fazla güç (efor) kaybı⁴²⁴ yaşamaktadırlar.

Geçici iş göremezlik tazminatında çalışan kişiler yönünde yapılacak hesaplama kazanç kaybı olacağından elde ettikleri kazançlar üzerinden hesaplanır⁴²⁵. Yoksun kalınan kazanç, her türlü bilgi, belge ve tanık delili ile ispatlanabilir.

Çalışmayan kişiler, ev hanımları⁴²⁶, çocuklar, emekliler⁴²⁷ yönünden ise meydana gelen zarar geçici tam güç kaybı zararındır ve asgari ücretlerin geçim indirimsiz net tutarları üzerinden hesaplanacaktır⁴²⁸.

⁴²² Çelik, a.g.e., s.144, Yarg.4.HD, 05.11.2001, 2001/6287E.-2001/10721K, Yarg. 4.HD, 02.10.2001, 2001/4916E.-2001/8889K. Sayılı kararları,

⁴²³ Çelik, a.g.e., s.117, Yıldırım, a.g.e., s.1043.

⁴²⁴ Güç (efor) kaybı zararına ilişkin olarak örneğin bkz: Yargı. 4 HD, 3059/3938, 19.04.1982. Anılan kararda bu kavram şu şekilde açıklanmıştır: “...Bugün uygulamada, kişinin kalıcı sakatlıkları nedeniyle oluşan beden gücü kaybı nedeniyle, gelirinde ve dolayısıyla mal varlığında bir eksilme meydana gelmemiş olsa dahi, tazminatın gerekeceği kabul edilmekte ve bu, güç (efor) kaybı tazminatı diye adlandırılmaktadır. Bu kabulün, ilk bakışta sorumluluk hukukunun, zarar kavramına ters düştüğü ileri sürülebilir. Ancak, burada beden gücü kaybına uğrayan kişinin aynı işi zarardan önceki durumuna ve diğer kişilere göre daha fazla bir güç (efor) sarfiyla yaptığı gerçeğinden hareket edilerek bir anlamda zararı, bu fazladan sarfedilen gücün oluşturduğu kabul edilmektedir. Bu kabul tarzının ortaya çıkardığı sonuç, tazminat hukuku kavram ve kurallarına uygundur.”

⁴²⁵ Yarg. 4.HD, 28.12.2005, 2005/1800E.-2005/14235K., Yarg. 4. HD, 28.02.2005, 2004/8287E.-2005/1934K. sayılı kararları,

⁴²⁶ Yargıtay 17. HD 2019/2627 E., 2020/5544 K., K.T. 13.10.2020 (www.yargitay.gov.tr, ET: 14.12.2020), Yargıtay 17. HD 2016/2650 E., 2018/12099 K., K.T. 12.12.2018 (www.yargitay.gov.tr, ET: 14.12.2020),

⁴²⁷ Yargıtay 17. HD 2020/405 E., 2020/5729 K., K.T. 15.10.2020 (www.yargitay.gov.tr, ET:16.12.2020),

Yargıtay 17. HD 2018/3873 E., 2020/90 K., K.T. 27.01.2020 (www.yargitay.gov.tr, ET:16.12.2020),

Yargıtay 17. HD 2016/15564 E., 2019/9790 K., K.T. 22.10.2019 (www.yargitay.gov.tr, ET:16.12.2020),

Yargıtay 17. HD 2015/238 E., 2017/6036 K., K.T. 29.05.2017 (www.yargitay.gov.tr, ET: 09.12.2020),

Yargıtay 17. HD 2018/5781 E., 2018/12498 K., K.T. 19.12.2018 (www.yargitay.gov.tr, ET: 09.12.2020),

“Davacı maddi tazminat istemini geçici iş görmezlik süresi için talep etmiş olduğuna göre davacının emeklilik dışında yapmış olduğu balıkçılık ve çiftçilik faaliyeti ile ilgili gelir kaybı tespit edilebildiği takdirde tespit edilen bu gelir üzerinden, bu hususun kanıtlanmadığı takdirde ise asgari ücret baz alınarak geçici iş göremezlik zararının kapsamının belirlenmesi gerekir.”

⁴²⁸ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.117, Keser, s.1053.

Çocuklar bakımından geçici iş göremezlik tazminatında Yargıtay'ın farklı şekillerde kararlar verdiği görülmektedir. Güç (efor) kaybı görüşüne göre herhangi bir kazancı olup olmadığına bakılmaksızın kişiler hayatlarını devam ettirebilmeleri için yaşlılarına göre daha fazla güç harcayarak olmaları sebebiyle geçici ve sürekli iş göremezlik tazminatı talep edebilmelidirler. Bu doğrultuda Yargıtay, geçmiş yıllardaki kararlarında çocuğun fazla efor sarf ederek hayatını idame ettirmek durumunda kalacağından dolayı asgari ücret üzerinde tazminat hesaplaması yapmakta idi⁴²⁹. Yargıtay, daha sonraki kararlarında ise çocukların gelir getiren bir işte çalışmadıkları sürece kazanç kaybı yaşamayacakları gerekçesiyle geçici iş göremezlik tazminatı da talep edemeyeceklerini kabul etmiştir⁴³⁰. Ancak bununla birlikte maluliyet oranının tespiti durumunda çocuğun sürekli iş göremez duruma gelmesi sebebiyle olay tarihinden itibaren tazminata hükmedilmesi gerektiği yönünde kararları da bulunmaktadır⁴³¹. Yargıtay'ın bu şekilde zaman içinde görüş

⁴²⁹ Yarg. 17.HD, 29.05.2014, 2013/9664E.- 2014/8672K., Yargıtay 17. HD 2014/7328 E, 2014/8576 K., K.T. 29.05.2014 (www.yargitay.gov.tr, ET: 26.11.2020) “Somut olayda; mahkemece, hükme esas alınan aktüer bilirkişi raporunda, kaza tarihinde 8 yaşında olan davacı... için beden gücünün belli bir oranda azalması nedeniyle yaşlılarına göre sakatlığı oranında daha fazla güç ve çaba harcayacağından kazanç elde etmiyor olsa bile tazminat isteme hakkının olduğu benimsenmiş ve geçici iş göremezlik zararı, 8 yaşından itibaren doktor raporu ile belirlenen 18 aylık iyileşme dönemi bitimine kadar hesaplanmış, sürekli iş göremezlik zararı da iyileşme döneminin bitim tarihinden itibaren başlayarak hesaplanmıştır. Bu durumda; mahkeme-ce hükme esas alınan bu bilirkişi raporunda belirlenen zarar miktarının efor tazminatına ilişkin ol-masına ve davacı tarafından da efor tazminatı istenebileceğine göre hesaplama yönteminin doğru olduğunun kabulü gerekir.”, Yargıtay 17. HD 2013/13253 E., 2014/18409 K., K.T. 11.12.2014, Yargıtay 17. HD 2013/9064 E., 2014/8672 K., K.T. 11.12.2014 (www.yargitay.gov.tr, ET: 25.11.2020), Yargıtay 17. HD 2013/13253 E., 2014/18409 K., K.T. 11.12.2014 (www.yargitay.gov.tr, ET: 25.11.2020)

⁴³⁰ Yargıtay 17. HD 2020/3100 E., 2020/6803 K., K.T. 10.11.2020 (www.yargitay.gov.tr, ET: 08.12.2020), Yargıtay 17. HD 2019/3385 E., 2020/2422 K., K.T. 02.03.2020 (www.yargitay.gov.tr, ET: 08.12.2020), Yargıtay 17. HD 2016/17823 E., 2019/7660 K., K.T. 17.06.2019 (www.yargitay.gov.tr, ET: 09.12.2020), Yargıtay 17. HD 2016/18255 E., 2019/7657 K., K.T. 17.06.2019 (www.yargitay.gov.tr, ET: 09.12.2020), Yargıtay 17. HD 2016/13485 E., 2019/5519 K., K.T. 06.05.2019 (www.yargitay.gov.tr, ET: 09.12.2020), Yargıtay 17. HD 2016/7860 E., 2019/2467 K. K.T. 05.03.2019 (www.yargitay.gov.tr, ET: 11.12.2020), Yargıtay 17. HD 2015/13302 E., 2018/6158 K., K.T. 20.06.2018 (www.yargitay.gov.tr, ET: 11.12.2020) “henüz 5 yaşında olup gelir getiren bir işte çalışması olamayacağı, efor tazminatı verilmesini gerektiren kalıcı bir maluliyeti de bulunmadığından, tedavi müddeti boyunca mahrum kaldığı herhangi bir kazancı olmadığı göz önüne alındığında mahkemece geçici iş göremezlik zararı bulunmadığının gözetilmemesi doğru değildir.”, Yargıtay 17. HD 2014/10208 E., 2016/10838 K., K.T. 24.11.2016 (www.yargitay.gov.tr, ET: 11.12.2020), Yargıtay 17. HD 2020/3100 E., 2020/6803 K., K.T. 10.11.2020.

⁴³¹ Yargıtay 17. HD 2017/3674 E., 2019/10324 K., K.T. 07.11.2019 (www.yargitay.gov.tr, ET:25.11.2020), Yargıtay 17. HD 2016/10015 E., 2019/4332 K., K.T. 09.04.2019 (www.yargitay.gov.tr, ET: 25.11.2020), Yargıtay 17. HD 2016/10582 E., 2019/8243 K., K.T. 19.09.2019 (www.yargitay.gov.tr, ET: 25.11.2020), Yargıtay 17. HD 2016/2455 E., 2019/1005 K., K.T. 05.02.2019 (www.yargitay.gov.tr, ET: 25.11.2020) “Somut olayda; hükme esas alınan bilirkişi raporunda, beden gücü kaybına uğrayan davacı...’ün 18 yaşından itibaren kazanç sağlamaya başlayacağı kabul edilerek, bu yaştan itibaren zarar hesabı yapılmış ise de, yukarıda yapılan açıklamalar göz önünde tutularak kazadan sonra tedavi süresinde %100 malul sayılan davacı çocuğun sürekli çalış-ma gücünü yitirdiği tarihten itibaren (olay tarihi) zararın oluşacağı kabul edilerek hesaplama yapılması gerektiğinden, yazılı olduğu şekilde eksik inceleme ve araştırma ile

değiştirmesi ve birbiriyle çelişen kararlar vermesi hukuki güvenilirliği ortadan kaldırdığı gibi içtihat birliğinin sağlanamamasına neden olmaktadır. Gerek geçici gerekse de sürekli iş göremezlik tazminatının temelinde bedensel zarara uğrayan kişilerin hayatlarını devam ettirirken daha fazla efor harcayacak olmaları sebebiyle zorluk çekecek olmaları yatmaktadır. Çalışmayan ve kazanç kaybı yaşamayan ev kadınları, emekliler yönünden geçici iş göremezlik tazminatına hükmeden Yargıtay'ın çocuklar yönünden sırf kazanç kaybına uğramamaları nedeniyle bu şekilde farklı kararlar vermesi kanaatimizce yerinde olmamıştır.

Uygulamaya bakan yönüyle sorun teşkil eden diğer husus ise bedensel zarara uğrayan kişilerin hukuki yola başvurmaları durumunda mahkeme veya sigortacı tarafından rapor alınması için Adli Tıp Kurumu veya Sağlık Kurullarına kişilerin sevk edilmesi durumunda hazırlanan raporların niteliğidir. Zira her ne kadar ATK hazırladığı raporda meslekte kazanma gücü kaybı oranı ile birlikte iyileşme süresini ve bu süreçte %100 iş göremez durumda olduğunu ayrı ayrı belirtse de çoğu zaman Sağlık Kurulu raporlarında iyileşme sürelerine⁴³² ilişkin herhangi bir bilgi verilmemekte ve mahkemelerce yeniden hekim bilirkişi atanması zorunluluğu doğmaktadır. Bu da yargılama sürecinin uzaması anlamına gelmektedir. Öğretideki haklı bir görüşe göre mahkemece rapor tanzimi talep edilirken davacının işinin varsa mesleğinin belirtilmesi ve özellikle de iyileşme süresinin belirlenmesi ayrıca istenmelidir⁴³³.

Çalışmamızın konusu olması sebebiyle Güvence Hesabı'nın geçici iş göremezlik tazminatından sorumlu olup olmadığı hususu önem taşımaktadır. Geçici iş göremezlik zararı kişilerin tedavi ve iyileşme süreci içerisinde yaşlıtlarına oranla günlük hayatta daha fazla efor sarf etmeleri, iş gücü kaybı bazı durumlarda da kazanç kaybına uğramaları durumudur. Bu süreçte zarar gören bazı kişilerin bakıcı ihtiyacı dahi doğmaktadır. Dolayısıyla bu zarar kalemi TBK m.54 hükmü gereğince ayrı bir bedensel zarar türüdür ve tedavi gideri olarak deęerlendirilemez⁴³⁴. Nitekim Yargıtay'ın bu noktada görüşü çok

karar verilmiş olması doğru görülmemiş ve kararın bozulması gerekmiştir", Yargıtay 17. HD 2016/364 E., 2017/10371 K., K.T. 13.11.2017 (www.yargitay.gov.tr, ET: 25.11.2020).

⁴³² Yargıtay'a göre iyileşme sürelerine ilişkin raporlarda değerlendirme üzerine belirtilen süreler tahminidir. Eğer ki somut olayda davacının daha uzun süre tedavi gördüğü kanıtlanabilirse, hastane kayıtları ve tedavi belgelerine bakılarak uzman bilirkişilerce geçici iş göremezlik tazminatı yeniden hesaplanmalıdır Bkz. Yarg. 4.HD, 28.02.2005, 2004/8287E.-2005/1934K., www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.12.10.2022).

⁴³³ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.121-122.

⁴³⁴ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.125, Keser, a.g.e., s.1054, Özer, a.g.e. 198-199., Tepedelen, a.g.e., s.196.

açıktır. Yargıtay, geçici iş göremezlik tazminatını tedavi gideri olarak değerlendirmemekte ve dolayısıyla hem sigortacının hem de şartların oluşması halinde güvence hesabının sorumlu olduğunu kabul etmektedir⁴³⁵. Ancak buna rağmen uygulamada sigorta şirketlerinin KZMSS Genel Şartları m.A.5/b bendine dayanarak yapılan başvurularda geçici iş göremezlik tazminatını ödemedikleri görülmektedir. Uyuşmazlıklarda sigortacılar zorunlu trafik sigortası ile teminat kapsamına alınan hususun sürekli iş gücü kaybı olduğu; ‘geçici’ zararlar ile buna bağlı taleplerin teminat kapsamı dışında olduğu yönünde savunma yapmaktadırlar.

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. “Trafik Sigortası Genel Şartları”nın “Kapsama giren teminat türleri” başlıklı A.5. maddesinin (b) bendinde üçüncü kişinin trafik kazası nedeniyle uğradığı geçici iş göremezlik döneminde gerçekleşen zararların sağlık gideri teminatının kapsamında ve Sosyal Güvenlik Kurumunun sorumluluğunda olduğu hususlarına yer verilmiştir. Bu noktada karışıklığa neden olan temel sebep 6704 Sayılı yasa ile KTK m.90’da yapılan değişiklik üzerine karşımıza çıkmaktadır. Yapılan değişiklik sigorta şirketlerine geçici iş göremezlik tazminatı taleplerinde itiraz ve savunma hakkı tanımıştır. Hukuki sorumluluğun düzenlendiği KTK m.90’ın değişiklikten önceki hali: “*Maddi tazminatın biçimi ve kapsamı ile manevi tazminat konularında Borçlar Kanunu’nun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır.*” iken 26.04.2016 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6704 Sayılı Kanun ile madde hükmü; “*Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar bu kanunda ve bu kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir.*” şeklinde değiştirilmiştir. Hal böyle olunca kanunda yer verilmeyen hususlarda sorumluluğun tespiti ve teminatın kapsamı hususunda kanunun önüne geçerek genel şartlardaki hükümler esas alınmaya başlanmıştır. Bu noktada çok sayıda problemler ile karşı karşıya kalınması nedeniyle Anayasa Mahkemesi nezdinde iptal davası açılmış ve neticede Anayasa Mahkemesi 17.07.2020 T. 2019/40 E. 2020/40 K. sayılı kararı ile KTK m.90’da yer alan “*bu Kanun*

⁴³⁵ Yarg. 11.HD, 20.02.2007, 2007/820E.- 2007/3182K., Yarg., 10.HD, 06.03.2012, 2010/14712E.- 2012/4112K., Yarg., 10.HD, 06.03.2012, 2012/3309E.- 2012/4013K., Yarg. 10.HD, 10.04.2012, 2012/3320E.-2012/7074K., Yarg. 17.HD, 25.02.2013, 2013/2073E.-2013/2191K., Yarg., 17.HD, 08.10.2013, 2012/13522E.-2013/13561K., Yarg. 17.HD, 08.07.2014, 2013/12596E.-2014/10921K, Yarg. 17.HD, 14.10.2014, 2014/16455E.-2014/1330K., Yarg.17.HD, 08.10.2013, 2012/13522E.-2013/13561K.

çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda” ibaresini iptal etmiştir. Dolayısıyla mevcut durumda her ne kadar genel şartlardaki A.5.h hükmü mevcudiyetini korusa da Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararı ile birlikte tazminat hesaplamaları sorumluluk hukukunun temel prensipleri gereğince KTK, SK ve TBK hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır. Düzenleyici bir işlem olan genel şartların normlar hiyerarşisinde kanunların önüne geçemeyeceği ve kanundan düzenlenmeyen bir hususun genel şartlar ile düzenlenip genişletilemeyeceği kabul edilmelidir⁴³⁶.

Bu konuda gerek Yargıtay’ın sigorta davalarına bakan 17.Hukuk Dairesi’nin⁴³⁷ ve Sosyal Güvenlik Kurumu rücu davalarına bakan Yargıtay 10.Hukuk Dairesi’nin⁴³⁸ ve İtiraz Hakem Heyeti kararlarının⁴³⁹ ortak görüşü geçici iş göremezlik zararlarının KTK m.98 ile ilgili tedavi giderleri kapsamında olmadığı ve dolayısıyla sigortacının sorumlu olduğu yönündedir.

Nitekim 08.05.2019 Tarih ve 2019/İHK-5349 Sayılı İtiraz Hakem Heyeti Kararına göre: *“Davalı tarafın, davacının geçici iş göremezlik talebinin teminat kapsamı dışında olduğuna ilişkin itirazı değerlendirildiği zaman; TSGŞ A.5.b) maddesinde, "Sağlık Giderleri Teminatı: Üçüncü kişinin trafik kazası dolayısıyla bedenen eski haline dönmesini teminen protez organ bedelleri de dahil olmak üzere yapılan tüm tedavi giderlerini içeren teminattır. Kaza nedeniyle mağdurun tedavisine başlanmasından itibaren mağdurun sürekli sakatlık raporu alana kadar tedavi süresince ortaya çıkan bakıcı giderleri, tedaviyle ilgili diğer giderler ile trafik kazası nedeniyle çalışma gücünün kısmen veya tamamen azalmasına bağlı giderler sağlık gideri teminatı kapsamındadır. Sağlık giderleri teminatı Sosyal Güvenlik Kurumunun sorumluluğunda olup ilgili teminat dolayısıyla sigorta şirketinin ve Güvence Hesabının sorumluluğu 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 98 inci maddesi hükmü gereğince sona ermiştir.” olarak ifade edildiği gibi, sağlık Giderleri Teminatından sayılanların ve SGK'ya devredildiği ifade edilenlerin, bizatihi geçici iş görmezlik zararları değil, bunlara bağlı giderlerin olduğu anlaşılmaktadır.*

⁴³⁶ Keser, a.g.e., s.1054.

⁴³⁷ Yarg. 17.HD, 14.10.2014, 2014/16455E.-2014/1330K. sayılı kararı, www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁴³⁸ Yarg. 10.HD, 06.03.2012, 2010/14712E.-2012/4112K. sayılı kararı, www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁴³⁹ 21.12.2018 Tarih ve 2018/İHK-11386 Sayılı İtiraz Hakem Heyeti Kararı, 08.05.2019 Tarih ve 2019/İHK-5349 Sayılı İtiraz Hakem Heyeti Kararı, *Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi*, Ekim-Aralık 2019, S.40, s.28-29.

Genel şartın bu şekilde yazılmış olmasından, geçici iş görmezlik tazminatı taleplerinin, SGK'ya devredildiği ve bu nedenle trafik sigortası teminatları haricinde tutulduğu söylenemeyecektir. Aksi halde "tamamen" de denmekle, kalıcı iş görmezlik tazminatı taleplerinin de SGK'ya devredildiği ve bu nedenle teminat dışı olduğu sonucu çıkar ki, bu da sigortanın konusunun ortadan kaldırılmış olması demektir.

Aynı genel şartların "Teminat Dışında Kalan Haller" bölümünde de geçici iş görmezlik zararlarının teminat dışı tutulduğuna ilişkin bir düzenleme de bulunmamaktadır."

D. GEÇİCİ İŞ GÖREMEZLİKTE BAKICI VE YARDIMCI KİŞİ GİDERİ

1. Bakıcı Gideri

Geçici iş göremezlik süresince kişiler %100 iş göremez kabul edilmekte ve bazı durumlarda bakıcı yardımına ihtiyaç duymaktadır. Hukuka aykırı olay nedeniyle yaralanan kişi tedavi gördükten sonra evde iyileşme süresi içerisinde başkalarının bakımına ihtiyaç duyabilmektedir. Bu kişiler aile bireyleri olabildiği gibi hastabakıcı da olabilir. Bu durumda tedavi giderleri kapsamında ayrı bir gider kalemi olarak bakıcı giderlerinin istenmesi mümkündür⁴⁴⁰. Ancak her yaralanma vakasında bakıcı giderinin istenmesi doğru değildir. Kişinin gerçekten ağır yaralanması, belli bir süre başkalarının yardımına ihtiyaç duyması gerekmektedir⁴⁴¹. Nitekim Yargıtay da kararlarında geçici iş göremezlik süresince bakıcı giderinin istenmesi hususunda yaralanmanın "ağırlığı" üzerinde durmuştur⁴⁴².

Bedensel zarar uğrayan kişinin geçici iş göremezlik süresince bakıcıya ihtiyacı olmuşsa bu noktada bakım işinin kim tarafından yapıldığının önemi yoktur. Aile bireylerinden biri bakım işini üstlenmiş olsa dahi bu durum ayrı bir külfet olduğundan bakıcı giderine hükmedilmelidir⁴⁴³.

Bakıcı giderleri de tedavi gideri kapsamındadır ve KTK m.98 gereği her ne kadar sağlık hizmet bedellerinden SGK'nın sorumlu olduğu hüküm altına alınmışsa da SGK

⁴⁴⁰ Çelik, *Bedensel Zararlar*,147.

⁴⁴¹ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.147.

⁴⁴² Yarg. 4.HD, 11.02.2013, 2012/883E.-2013/2095K, www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.12.10.2022).

⁴⁴³Yarg. 4.HD, 23.06.2011, 2010/7652E.- 2011/7402K. sayılı kararı, www.sinerjimevzuat.com.tr (E.T.12.10.2022).

tarafından karşılanmayan tedavi giderlerinden sigortacı ve güvence hesabı sorumludur. Tedavi giderleri ayrı bir başlık altında detaylandırılacağından konu be şekliyle tamamlanmıştır.

2. Yardımcı Kişi Gideri

Yardımcı kişi gideri ile bakıcı gideri kavramları somut olaylarda birbirlerinin yerine kullanılsa da esasında farklı kavramlardır. Yardımcı kişi gideri, bedensel zarara uğrayan kişinin geçici iş göremezlik süresi içerisinde kendi işlerini yaptırdığı kişiye ödenen ücret olarak tanımlanabilir. Ev işlerini yapamayan kadın yerine geçici süreliğine ev işlerini yapan kişi, avukatın duruşmalarına bir başka meslektaşının girmesi yardımcı kişiye örnek olarak gösterilebilir⁴⁴⁴.

Yardımcı kişiye herhangi bir ücret ödenip ödenmemesi önem taşımaz. Zira yardımcı kişiler için bir başkasının işlerinin görülmesi ayrı bir külfet oluşturmaktadır. Fakat somut olayda yardımcı kişiye bir ücret ödenmişse uyuşmazlık durumunda yardımcı kişi giderinin hesaplanabilmesi için bu hususun belge veya tanık beyanı ile ispat edilmesi gerekir. Ücretin net belirlenememesi veyahut ispat edilememesi durumunda ise ücretin tespiti için uzman bilirkişi görüşünden faydalanılması ve akabinde karar verilmesi gerekir.

Yardımcı kişi gideri bakıcı giderinin aksine geçici iş göremezlik tazminatı türüdür. Uygulamada hem geçici iş göremezlik tazminatının hem de yardımcı kişi giderinin istenmesi hukuka uygun değildir⁴⁴⁵. Esasen her ikisi de kişinin işlerini yapamaması nedeniyle uğradığı zararı tazmin etme amacına hizmet eder. Hukukumuzda tazminat zenginleşme aracı olarak görülemez. Dolayısıyla bu kabul yerindedir.

Nitekim Yargıtay da bu konuda vermiş olduğu bir kararında⁴⁴⁶: “Geçici iş göremezlik tazminatı, etkili eylem nedeniyle çalışmamaktan kaynaklanan zarar niteliğindedir. Davada istenilen ve mahkemece de hükmedilen iş yaptırma ücreti de geçici iş göremezlik tazminatı içine dahildir. Hem geçici iş göremezlik tazminatının hem de kendisinin yerine çalıştırılan kişilere ödenen ücretin birlikte istenmesi mümkün değildir.”

⁴⁴⁴ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.149.

⁴⁴⁵ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.151.

⁴⁴⁶ Yarg. 4.HD, 10.06.2002, 2002/3079E.-2002/7148K., www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T. 12.10.2022).

Yardımcı kişi gideri geçici iş göremezlik tazminatı türü olması sebebiyle koşulları oluşması halinde sigortacıdan ve güvence hesabından istenebilmektedir. Tedavi gideri olmadığından KTK m.98 hükmü gündeme gelmez.

E. EKONOMİK GELECEĞİN SARSILMASI

Ekonomik gelecek, kişinin gelecekte elde edebileceği, kesin veya muhtemel olan kazanç veya gelirinin oluşturduğu bir bütün olarak tanımlanmaktadır⁴⁴⁷. Beden bütünlüğünün bozulması bazı hallerde çalışma gücünü olumsuz etkilemese dâhi zarar görenin ekonomik geleceğini sarsabilir ve maddi kayıplar doğabilir⁴⁴⁸. Burada zarar, zarar görenin ekonomik geleceği sarsılmasaydı elde edeceği kazançla gelecekte bu şartlar altında elde edeceği muhtemel kazancın karşılaştırılması suretiyle tespit edilir. Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan zararda çalışma süresi göz önünde tutulur. Ekonomik geleceğin sarsılması nedeniyle kazanç imkanının azalması ayrı bir zarar türü olarak hesaplanmalıdır⁴⁴⁹. Ancak öğretideki bu görüşlerin aksine uygulamada ve Yargıtay kararlarında ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kazanç kayıpları zaman zaman hesaplanmamakta, sürekli veya geçici iş göremezlik tazminatı hesabı yapılmakla yetinilmektedir. Kanaatimizce bu doğru bir yaklaşım değildir, zira TBK m.54'te bedensel zarar neticesinde meydana gelebilecek maddi zarar kalemleri arasında ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıpları ayrıca zikredilmiştir.

Ekonomik geleceğin sarsılması kavramı geniş yorumlanmalıdır ve sadece kazanç kaybı olarak düşünülmemelidir. Yerleşik içtihatlarla göre de bu şekilde geniş yorum yapıldığı görülmektedir. Öyle ki, bedensel bütünlüğü ihlal edilen bir kadın için evlenme şansının azalması kapsamında değerlendirme yapılmakta ve ekonomik geleceğin sarsıldığı kabul edilmekte, gelecekteki yaşamında kişinin kocanın desteğinden yoksun kalacağı ifade edilmektedir⁴⁵⁰.

⁴⁴⁷ Toğçuoğlu, a.g.m., s.14.

⁴⁴⁸ Eren, *Borçlar Hukuku*, s.750, Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.170, Oğuzman/Öz, a.g.e., s.98.

⁴⁴⁹ Eren, *Borçlar Hukuku*, s.751, Tekinay/Akman/Burcuoğlu/ Altop, a.g.e., s.612.

⁴⁵⁰ Yarg. 17.HD, 24.04.2017, 2014/22587E.-2017/4410K, Yarg. 4.HD, 03.03.2005, 2004/14777E.-2005/2065K, Yarg. 17.HD, 24.04.2017, 2014/22587E.-2017/4410K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

Ekonomik geleceğin sarsılması için kişinin işini kaybetmesi şart değildir. Zarar gören mesleğine devam etse bile atama, meslekte yükselme, daha iyi bir işte çalışma gibi gelecekteki faydalarından mahrum kalması da ekonomik geleceğin sarsılması anlamına gelmektedir⁴⁵¹.

Güvence hesabının sorumluluğunun kapsamı daha önce de ifade ettiğimiz üzere bazı istisnalar hariç olmak üzere bedensel zararlardır. Bu kapsamda bedensel zararlar arasında yer alan ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan zararlardan güvence hesabı, kapsamında olan zorunlu sigorta türleri için saptanan teminat miktarına kadar sorumlu olacaktır. Örneğin Karayolu Zorunlu Trafik Sigortasının bulunmadığı bir araç ile işletenin üçüncü kişiye çarpması neticesinde bu kişinin ekonomik geleceği sarsılmış ise güvence hesabı bu sigorta türü için belirlenmiş olan sigorta limiti dahilinde bu zarardan sorumlu olacaktır. Güvence hesabı daha sonra zarar veren aracın işletenine rücu edebilecektir.

III. ÖLÜM

A. GENEL OLARAK

Haksız fiil neticesinde zarar görenlerin ölmesi durumunda destekten yoksun kalma tazminatı ile cenaze giderleri şeklinde iki ayrı tazminat kalemi gündeme gelmektedir. Bu kısımda her iki tazminat türünün niteliği ve hesabın sorumluluğu üzerinde durulacaktır.

B. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI

Haksız veya hukuka aykırı eylem neticesinde bir kişinin ölmesi halinde ölen kişinin hayattayken yardım ettiği veya gelecekte yardım edeceği varsayılan kişilerin bu yardımdan yoksun kalma ihtimalleri ortaya çıkar. Dolayısıyla destekten yoksun kalma tazminatı ölenin ekonomik desteğinden, mali yardım ve bakımından yoksun kalan kişilerin bu nedenle uğramış oldukları zararları gidermeyi amaçlar. Bu zararlara ise destekten yoksun kalma zararları denmektedir⁴⁵².

⁴⁵¹ Yarg. 17.HD, 22.05.2014, 2013/3735E.- 2014/8073K, www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁴⁵² Eren, *Borçlar Hukuku*, s.751, Yılmaz, a.g.e., s.367.

Destekten yoksun kalma tazminatında zarar, ölüm olayı olmayıp bundan doğan olumsuz ekonomik sonuçlardır⁴⁵³. Nitekim 06.03.1978 Tarihli ve 1/3 Sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararına göre: “*Borçlar Kanunu’nun 45.maddesinin 2.fıkrası hükmü ile düzenlenen destekten yoksun kalma tazminatı doğrudan doğruya zarar görenin tazminat isteyebileceğine dair kuralın istisnasıdır. Bu hüküm ile olaydan dolayı olarak zarar görene de tazminat isteme hakkı tanınmıştır. Bu istem Borçlar Kanunu’nun 41, 45/1, 47, 48, 49, 55, 56, 58 ve diğer maddelerinde düzenlenen tazminat istemleri ile eş değerde olmadığı gibi eylemin karşılığı olan bir ceza da değildir. Ölümün sonucu olarak ölenin yardımından yoksun kalan kimsenin muhtaç duruma düşmesini önlemek, yaşamının desteğinin ölümünden önceki düzeyinde tutulması amacına yönelik sosyal karakterde ve kendine özgü bir tazminat türüdür.*” Destekten yoksun kalma tazminatının hukuki sebebi haksız fiil, sözleşme dışı sorumluluk, sözleşmeden doğan sorumluluk halleri ve vekaletsiz iş görme olabilir⁴⁵⁴.

Destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi için desteklik ilişkisinin varlığı aranır. Yani ölen kişi ile talep eden kişi arasında desteklik ilişkisi olmalıdır. Kişi ölmeseydi müteveffanın desteğinden yararlanabilecek idiyse tazminatın talep edilmesinde hukuki yarar vardır.

Hukuki anlamda destek, bir veya birden fazla kişinin ihtiyaçlarının tamamını ya da bir kısmını sağlayan veya ölmeseydi ileride sağlayacak olan kişidir. Burada desteklik ilişkisinin devamlı ve düzenli olması aranmaktadır⁴⁵⁵. Günlük veya aralıklı olarak yapılan yardımlar bu bağlamda değerlendirilemez.

Destekten yoksun kalma tazminatı, ölüm neticesinde ve ölümden kaynaklanan olumsuz ekonomik sonuçlar olması sebebiyle maddi zarar türlerindedir⁴⁵⁶. Destekten yoksun kalma tazminatının amacı ölümlerle birlikte destek görenin uğradığı malvarlığı zararlarının giderilmesidir.

Hukuk sistemimizde istisnai nitelik taşıyan, haksız fiile doğrudan maruz kalmayan üçüncü kişilerin tazminat talebinde bulunabiliyor olmaları nedeniyle destekten

⁴⁵³ Emre Gökyayla, *Destekten Yoksun Kalmaz Tazminatı*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2004, s.61.

⁴⁵⁴ Gökyayla, a.g.e., s.67.

⁴⁵⁵ Eren, *Borçlar Hukuku*, s.755, Kılıçoğlu, a.g.e., s.416.

⁴⁵⁶ Eren, *Borçlar Hukuku*, s.753, Gökyayla, a.g.e., s.54.

yoksun kalma zararı yansıma zarardır ve bu sebeple de kanunla talep edilmesine izin verilmiştir⁴⁵⁷.

Destekten yoksun kalma tazminatı doğrudan destek görenin şahsına doğan maddi bir zarar türüdür⁴⁵⁸ ve bu sebeple destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi için talepte bulunanların destekten yoksun kaldıklarını kanıtlamaları gerekir⁴⁵⁹.

Uygulamaya bakan yönüyle Yargıtay kararlarına ve Sigorta Tahkim Komisyonu kararlarına bakıldığında destekten yoksun kalma tazminatı talebiyle sıkça başvuru yapıldığı görülmektedir. Bu nedenledir ki hesabın bu tazminat türü yönüyle sorumluluğunun tespiti önemlidir. Hesaptan destekten yoksun kalma tazminatının talep edilip edilemeyeceği hususunda açık bir hüküm bulunmamakla birlikte doktrin ve yargı kararlarına göre, güvence hesabı teminatı kapsamına ölüm durumunda destekten yoksun kalma tazminatının da girdiği görülmektedir⁴⁶⁰. Fakat öğretideki farklı bir görüşe göre bu kabul yerinde değildir. Bunun gerekçesi olarak istisnai haller dışında hesabın sorumluluğunun bedensel zararlar olduğu ifade edilmiştir. Bu görüşe göre sigortalının tespit edilememesi, sigorta yaptırması gerekenlerin sigorta yaptırmaması ve işletenin sorumlu tutulmadığı durumlarda çalınmış veya gasp edilmiş bir aracın neden olduğu kazada güvence hesabından destekten yoksun kalma tazminatı istenemez. Bunun yanında hesabın maddi zararlardan sorumlu olması durumunda destekten yoksun kalma tazminatı istenebilecektir⁴⁶¹.

Güvence hesabı kurumu hukukumuzda ilk defa KTK ile girmiştir. Akabinde de güvence hesabı kurumunu düzenleyen peşi sıra pek çok yönetmelik çıkarılmıştır. 1990

⁴⁵⁷ Eren, Borçlar Hukuku, s.753, Gökyayla, a.g.e., s.51, Oğuzman/Öz, a.g.e., s.98, Yarg. 1.HD.'nin 07.04.2009 tarihli ve E.2007/14114 K.2009/2971 sayılı kararı: "...zarar verici bir olay sonucu ölen sürücünün ekonomik desteğinden yoksun kalanların uğradıkları zarar ölen sürücünün değil destekten yoksun kalanların bir başka ifadeyle işletene göre 3. kişi konumunda olanların üzerinde doğan dolaylı ve yansıma yoluyla meydana gelen zarardır ve destekten yoksun kalanlar bu zararlarının tazmini için zarar sorumlusundan istemde bulunabilirler..." , www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁴⁵⁸ Yarg. HGK, 27.06.2012, 17-215/413, "Davacıların uğradıkları zarara bağlı olarak talep ettikleri hak, salt miras yoluyla geçen bir hak olmayıp, bilimsel ve yargısal içtihatlarla kabul edildiği üzere destekten yoksun kalanın şahsında doğrudan doğruya doğan, asli ve bağımsız bir taleptir.", www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.12.10.2022.

⁴⁵⁹ Eren, Borçlar Hukuku, s.753-754, Gökyayla, a.g.e., s.45-46, Kılıçoğlu, a.g.e., s.421, Oğuzman/Öz, a.g.e., s.98.

⁴⁶⁰ Çelik, Güvence Hesabı, s.3157, Tepedelen, a.g.e., s.190, Cicim, a.g.e., s.114, Nomer, a.g.e., s.74, Yılmaz, a.g.e., s.37.

⁴⁶¹ Görüş için Bkz. Seven, "Sigorta Güvence Hesabı'nın Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı", s.57-58.

yılında çıkarılan Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin tanımlar başlıklı 2.maddesinde tazminat kavramı: *“Motorlu araçların sebep oldukları kazalarda yaralanan kişinin tamamen veya kısmen çalışmaya muktedir olmamasından doğan zarar ile ileride iktisaden mahrum kalacağı zarar, ziyan ve masrafları; şahsın çalışma gücünün kısmen veya tamamen geçici olarak azalması veya yok olması karşılığı yapılan ödemeler ile motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne sebep olursa ölenin defin masrafları ile birlikte müteveffanın yardımından mahrum kalanların destekten yoksun kalma karşılığı yapılan ödemeler...”* şeklinde tanımlanmıştır.

C. CENAZE VE DEFİN GİDERLERİ

Cenaze giderlerinin hesap tarafından ödenmesi hususunda gerek ilgili kanun hükümlerinde gerekse de genel şartlarda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Cenaze giderleri uygulamaya bakan yönüyle daha çok trafik kazalarının ölüm ile neticelenmesi durumunda karşımıza çıkan bir zarar kalemidir. Bu yönüyle konu daha çok ZMSS çerçevesinde ele alınacaktır. TBK m.45/1 hükmü uyarınca cenaze giderlerinden zorunlu sorumluluk sigortacısı ölüm teminatı nedeniyle sorumludur⁴⁶². Öğretide zorunlu sigortacının sorumlu olduğu zarar türlerinden hesabın da sorumlu olduğu görüşü benimsenerek ölümle sonuçlanan olaylarda hesaba başvurulabilecek hallerden birinin gerçekleşmiş olması halinde cenaze giderlerinin de istenmesi gerektiği kabul edilmektedir⁴⁶³. Nitekim Yargıtay'ın da benzer şekilde kararlar verdiği görülmektedir⁴⁶⁴.

Kanaatimize göre cenaze giderlerinden hesabın sorumlu tutulması görüşü yerinde değildir. Zira hesabın sorumluluğu doğrudan zorunlu sigortacının sorumluluğu ile eş değer tutulmamalıdır. Sigortacının sorumlu olduğu her zarar kaleminden hesap da sorumlu tutulamaz. Bu noktada sorumlulukları ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Bununla birlikte hesabın sorumluluğu sadece bedensel zararları kapsamakta olup bunu geniş yorumlayarak aslında maddi zarar kalemi olan cenaze giderlerini de kapsam dahilinde değerlendirmek yine güvence hesabının getiriliş amacı ile bağdaşmaz. Kanaatimizce uygulamada ve öğretideki bu yanlış değerlendirmelerin önüne geçmek

⁴⁶²Yarg. 11.HD, 01.07.2004, 2003/13073E.-2004/7383K. sayılı kararı, E.T. 14.08.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁴⁶³ Çelik Ahmet Çelik, “Cenaze ve Gömme Giderleri”, s.1., www.tazminathukuku.com, Tepedelen, a.g.e, s.193.

⁴⁶⁴Yarg. 11.HD, 11.12.2018, 2018/4932E.- 2018/12056K. Sayılı kararı, E.T. 14.08.2022, www.sinerjimevzaut.com.tr.

amacıyla yasa koyucunun hesabın sorumluluğunun kapsamını her zarar kalemi ve zorunlu sigorta türü bakımından ayrı ayrı değerlendirmek suretiyle hüküm altına alması gerekmektedir. Uygulamada ise çoğu zaman davacılar ve vekillerince ölümle sonuçlanan kazalarda cenaze giderlerinin talep edilmediği sadece destekten yoksun kalma tazminatının talep edildiği görülmektedir.

Cenaze giderlerinin güvence hesabından istenmesi durumunda yapılan masraflara ilişkin belge sunulması zorunlu olmamakla birlikte ispat kolaylığı sağlamaktadır. Zira bilindiği üzere cenaze için yapılan pek çok masraf kalemi için belge alınması neredeyse imkansızdır. Çoğu ödemeler kayıt dışıdır. Bu sebeple de uyuşmazlık durumunda hâkim veya Sigorta Tahkim Komisyonu hakeminde bu tür zarar kalemlerinin TBK m.42/2 uyarınca değerlendirilmesi ve uzman bilirkişilerce gelenek görenekler dikkate alınarak somut olayın özelliğine göre hesaplama yapılması gerekmektedir⁴⁶⁵.

Yargıtay'ın farklı tarihlerde vermiş olduğu pek çok kararda da özetle ölümle sonuçlanan, tazminata konu olayda her ne kadar taleplerin davacı tarafça ispat edilmesi gerektiği ifade edilmişse de diğer yandan TBK m.42/2 hükmü uyarınca da hâkimin gerçek zararın tespitini sağlaması gerektiği ifade edilmiştir. Ölen şahıs için aile üyelerinin veya yakınlarının belli surette bazı cenaze giderlerine katlandığının kabulü zorunlu kabul edilmiştir⁴⁶⁶. Bu sebeple de davacı tarafça cenaze giderleri için dosyaya herhangi bir delil ibraz edilmemiş olsa da bilirkişi marifetiyle araştırılarak cenaze giderlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Cenaze giderleri kural olarak ölümle doğrudan ilgisi bulunan ölenin yıkanması, taşınması, gömülmesi ve beraberindeki dini vecibelerin yerine getirilmesi şeklindeki giderleri kapsamaktadır.

Cenaze giderlerinin bir kısmı belgelendirilebilir iken bir kısmı ise belgelendirilmesi mümkün olmayan giderlerdendir. Bu yönüyle kabir ücreti, yemek, nakliye ücreti vb. belgelendirilebilir iken, din adamlarına ödenen ücretler gibi belgelendirilemeyen ücretler için somut olayın özellikleri ve o bölgenin gelenek ve görenekleri dikkate alınarak

⁴⁶⁵ Çelik, “Cenaze ve Gömme Giderleri”, s.1.

⁴⁶⁶ Yarg. 4.HD, 06.05.1980, 1110/1980E.-5858/1980K., Yarg. 4. HD, 25.10.1990, 2498/1990E.-1990/7814K., Yarg. 4.HD, 17.04.2000, 2000/1294E.- 2000/3548K., Yarg. 4.HD, 14.04.2003, 2002/14353E.- 2003/4658K., Yarg. 4.HD, 14.06.2012, 2011/8500E.- 2012/10462K., www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 14.09.2022.

değerlendirme yapılması gerekirse bilirkişi marifetiyle giderin hesaplatılması ve bu noktada müftülüklerden görüş alınması gerekmektedir⁴⁶⁷.

IV. TEDAVİ GİDERLERİ

Karayolları Trafik Kanunu'nun 98.maddesinde 6111 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Torba Yasa'nın 59. maddesi ile yapılan değişiklikle birlikte hastanelerdeki tedavi giderlerinden sigortacının ve hesabın sorumluluğu kaldırılmış olup bu giderlerden Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır⁴⁶⁸. Bu düzenleme ile Sigortacılık Kanunu'ndaki şartlar oluşmuş olsa dahi hesaba başvurulamaz.

Trafik kazaları sebebiyle sağlık kuruluşlarının sunduğu sağlık hizmet bedelleri zarar görenin sağlık güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın genel sağlık hizmeti geri ödeme usul ve esasları çerçevesinde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanır⁴⁶⁹. Güvence Hesabı'nın SK'nın 14.maddesi kapsamında teminat sağladığı durumlarda Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanan bu masraflar için, Güvence Hesabınca tahsil edilen katkı paylarının %15 ini aşmamak üzere Sosyal Güvenlik Kurumu'na ödeme yapılır⁴⁷⁰. Böylelikle hesabın zarar görenlere karşı sorumluluğu zarar miktarından bağımsız olarak Hazine Müsteşarlığına ödemenin yapılması ile sona erer⁴⁷¹. Öğretide söz konusu düzenleme oldukça eleştirilmiştir. Zira gerçek zarar miktarından bağımsız olarak

⁴⁶⁷ Gökcan, / Kaymaz, a.g.e., 434-435.

⁴⁶⁸ Değişiklikten önceki düzenlemeye göre: “Motorlu araçların sebep oldukları kazalarda yaralanan kimselerin ilk yardım, muayene ve kontrol veya bu yaralanmadan ötürü ayakta, klinikte, hastane ve diğer yerlerdeki tedavi giderleri ile tedavinin gerektirdiği diğer giderleri aracın zorunlu mali sorumluluk sigortasını yapan sigortacı başvurma tarihinden itibaren sekiz iş günü içinde ve zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları kapsamında öder. Birden çok aracın karıştığı bir trafik kazasında zarar gören kişiler, araçların sigortacılarından herhangi birine veya 108 inci maddede belirtilen durumlarda Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabına başvurarak zararın giderilmesini isteyebilirler. Giderleri ödeyen sigortacı veya Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı, ödediği miktarın sorumluluk oranlarına göre paylaşılmasını talep edebilir.”

⁴⁶⁹ KTK m.98/1.

⁴⁷⁰ KTK m.98/2.

⁴⁷¹ Özer, a.g.e., s.200., Yarg. 10.HD., 09.04.2012, 2012/3059E.- 2012/6914K., Yarg. 10.HD, 17.05.2012, 2012/3944E.-2012/9102K., www.sinerjimevzuat.com.tr., E.T. 15.07.2022.

ve somut olay gerçekleşmeden önce hesaptan ve sigorta şirketlerinden alınan maktu bedel ile sorumluluğun kalktığı kabul edilmesi sigorta hukukunun mantığına ters düşmektedir. Dolayısıyla da henüz gerçekleşmemiş olan zararlardan hesap sorumlu tutulmuş olacaktır ki bu da genel hukuk ilkeleri ile bağdaşmamaktadır⁴⁷².

Söz konusu düzenleme ile sorumlular arasındaki eşitlik bozularak sigorta şirketleri lehine eşit olmayan bir durum getirilmiştir⁴⁷³. Koşulların oluşması halinde ilgili kişiler tedavi giderlerinden sorumlu tutulmakta iken aynı durumda sigorta şirketleri veya güvence hesabı tazminattan doğrudan sorumlu tutulamamaktadır. Bunun yanı sıra yapılan değişikliklerle birlikte tedavi giderlerinin kapsamı “*hastane masrafları*” adı altında sınırlandırılmıştır. Oysaki tedavi giderleri hastane masraflarını aşan boyutta pek çok gider kalemi barındırmaktadır. Tedavi giderlerine, zarar görenin iyileşip sağlığına kavuşması için yapılan tüm doğrudan ve dolaylı giderler dahildir⁴⁷⁴. Aynı zamanda kişinin zorunlu ihtiyaçlarını gideremeyecek derecede engelli olması ve bakım ihtiyacı duyması ihtimalinde bakıcı giderleri de tedavi giderleri içerisinde talep edilebilmektedir⁴⁷⁵.

Bu doğrultuda Yargıtay 17.Hukuk Dairesi 11.05.2012 gün E.2011/7758 K.2012/6081 sayılı kararında: “...kazazedelerin, bunun dışında kalan bakıcı veya tedaviye bağlı sair harcamaları, sigorta şirketlerinin ve Güvence Hesabının tedavi teminatları kapsamında, yine sigorta şirketleri ve Güvence Hesabı tarafından karşılanmaya devam edecektir...” şeklinde değerlendirme yaparak yerinde bir karar vermiştir. Yargıtay’ın konuyla ilgili Özel Dairesinin benzer biçimdeki kararları üzerine 01.06.2015 tarihinde yeni bir Trafik Sigortası Genel Şartları yürürlüğe konularak A.5 maddesinin “Sağlık giderleri teminatı” başlıklı b bendinde: “Üçüncü kişinin trafik kazası dolayısıyla bedeneni eski haline dönmesini teminen protez organ bedelleri de dahil olmak üzere yapılan tüm tedavi giderlerini içeren teminattır. Kaza nedeniyle mağdurun tedavisine başlanmasından itibaren mağdurun sürekli sakatlık raporu alana kadar tedavi süresince ortaya çıkan bakıcı giderleri, tedaviyle ilgili diğer giderler ile trafik kazası nedeniyle çalışma gücünün kısmen veya tamamen azalmasına bağlı giderler sağlık gideri teminatı kapsamındadır. Sağlık giderleri teminatı Sosyal Güvenlik Kurumu’nun sorumluluğuna olup ilgili teminat

⁴⁷² Kabukçuoğlu Özer, a.g.e., s.200.

⁴⁷³ Çelik Ahmet Çelik, 10.06.2022, “Tedavi Giderlerinden Sigorta Şirketlerinin Sorumlulukları”, s.2, www.tazminathukuku.com.

⁴⁷⁴ Seven, “Sigorta Güvence Hesabı’nın Kavramı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.47.

⁴⁷⁵ Yarg. 4.HD, 29.05.1979, 1979/2093E.- 1979/7151K., E.T., 10.06.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

dolayısıyla sigorta şirketinin ve Güvence Hesabı'nın sorumluluğu 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 98'inci maddesi hükmü gereğince sona ermiştir." denilmek suretiyle içtihatlaşan Yargıtay kararlarının aksine bir düzenleme yapılmaya çalışılmıştır⁴⁷⁶. Ancak buna rağmen Yargıtay önceki kararlarında değişiklik yapmayarak SGK'nın sorumlu olduğu hastane masrafları dışında kalan diğer tedavi giderlerinden sigorta şirketinin ve hesabın sorumlu olduğunu kabul etmektedir⁴⁷⁷.

Sigortacılıkta gerçekleşen zarar ile ödenecek tazminat her durumda aynı değildir. Tazminatın miktarının belirlenmesinde zarar görenin kusuru, hatır taşımacılığı gibi bazı hususlar önem taşımaktadır. Dolayısıyla tazminat miktarında indirim yapılabilmektedir. Ancak KTK'da yapılan bu değişiklikle birlikte tazminat hesabındaki bu hususların da bir önemi kalmamıştır⁴⁷⁸. Dolayısıyla mücbir sebep, zarar görenin ağır kusuru gibi sorumluluğu kaldıran hallerin varlığında dahi SGK tarafından ilgililere ödeme yapılabilecektir. Bu yönüyle de düzenlemenin yerinde olmadığı söylenmelidir.

Yargıtay'a göre hesap, katkı paylarını ödemesi bile Sosyal Güvenlik Kurumu ödediği tedavi masrafları için Güvence Hesabı'na rücu edemeyecek olup sadece ödenmeyen katkı payları için hesaptan talepte bulunabilecektir⁴⁷⁹. Öğretideki bir görüşe göre bu karar ile hesabın tedavi giderlerinden sorumluluğunun mutlak anlamda kalktığı söylenebilecektir⁴⁸⁰. Oysaki bu görüş yerinde değildir. Zira detaylıca izah edildiği üzere Yargıtay'ın istikrar kazanmış kararlarına göre her ne kadar SGK tedavi giderlerinden daha doğru ifadeyle hastane masraflarından sorumlu tutulmuş ise de SGK tarafından karşılanmayan diğer tedavi ve bakıcı giderlerinden hesabın sorumluluğu devam etmektedir.

V. MADDİ ZARARLAR

Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesi ile Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 9'uncu maddelerinde hesabın sorumluluğunun koşulları ile sorumlu olduğu zarar türleri

⁴⁷⁶ Çelik, *Bedensel Zararlar*, s.290-291.

⁴⁷⁷ Yarg. 17.HD, 01.06.2016, 2014/8319E.- 2016/6695K., Yarg. 17.HD, 28.12.2017, 2015/11366E.- 2017/12299K., Yarg. 17.HD, 30.01.2018, 2015/4792E.-2018/382K., Yarg. 17.HD, 18.01.2018, 2015/6803E.- 2018/271K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁴⁷⁸ Kabukçuoğlu Özer, a.g.e., s.200.

⁴⁷⁹ Bkz. Yarg. HGK, 13.03.2013, 2012/10-1156E., 2013/339K., 15.07.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁴⁸⁰ Seven, "Sigorta Güvence Hesabı'nın Kavramı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı", s.49.

düzenlenmiştir. Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı yürürlükte iken hesabın sorumlu olmadığı zarar türleri de ayrıca düzenlenmişti⁴⁸¹. Oysaki SK'da ve ilgili Yönetmelikte bu hususta ayrıca bir düzenleme bulunmamaktadır.

Aynı zamanda Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı'nın sorumlu olduğu zarar türleri ile güvence hesabının sorumluluğunun kapsamının aynı olduğu bu noktada esaslı bir değişiklik yapılmadığı söylenebilir.

Sigortacılık Kanunu ile ilgili Yönetmelikteki düzenlemelere bakıldığında hesabın sorumluluğunun kural olarak bedensel zararlar olduğu görülmektedir. Ancak sigorta şirketlerinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi veya iflası halinde bedensel zararlar ile birlikte hesabın maddi zararlardan da sorumlu olduğu kabul edilmiştir.

Yine Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu'nca yapılacak ödemeler için de hesap hem maddi hem de bedensel zararlardan ötürü sorumludur. Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosuna Yeşil Kart Sigortasından ötürü ZMSS teminatı kapsamında başvurulabildiğinden bu durumda hesap hem maddi hem de bedensel zararlardan ötürü sorumludur⁴⁸². Öğretideki bir görüşe göre bu iki durumda hesabın maddi zararlardan da sorumlu olmasının nedeni somut olayda geçerli bir sigorta poliçesinin bulunmasıdır⁴⁸³. Sigorta şirketinin ruhsatının iptali veya iflası halinde geçerli bir sigorta poliçesi bulunmasına rağmen, alacağın tahsilinin güçleşmiş olması nedeniyle üçüncü kişileri korumak ve sigorta güvencesinin devamlılığını sağlamak amacıyla güvence hesabına başvuru imkânı tanınmıştır. Benzer şekilde Yeşil Kart Sigortasında da kendi ülkesinde ZMSS yaptırmış kişilerin ve zarar gören üçüncü kişilerin korunması amaçlanarak hesabın sorumluluğu kabul edilmiştir. Zira her iki durumda da aslında sigortalıların sorumluluklarını yerine getirdiği ve geçerli bir sigorta poliçesinin varlığı görülmektedir.

Cumhurbaşkanı ayrıca gerekli görülen hallerde kısmen veya tamamen, eşyaya gelecek zararlar için hesabın sorumluluğuna karar verebilir⁴⁸⁴.

⁴⁸¹ Bkz. Mülga Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı Yönetmeliği m.14., RG:03.07.2002, No.24804.

⁴⁸² Ulaş, "Sigortacılıkta Güvence Hesabı", s.83.

⁴⁸³ Seven, a.g.e., s.54.

⁴⁸⁴ Bkz. SK m.14/2-d.

Hesabın sorumluluğunun esasen bedensel zararlar olduğu istisnai hallerde maddi zararlardan da sorumlu tutulduğu ifade edilmişti. Dolayısıyla manevi zararlar bakımından yasa ve yönetmelikte hesabın sorumluluğuna ilişkin bir düzenleme bulunmadığından manevi zararlar bakımından hesaba başvuru yapılamaz⁴⁸⁵.

Maddi zararlar genel itibariyle haksız fiil sonucu kişinin malvarlığında meydana gelen eksilmeyi ifade eder. Haksız fiilin malvarlığı veya şahıs varlığına yönelik olup olmaması fark etmeksizin netice itibariyle malvarlığında eksilme olması durumunda maddi zarar kavramı gündeme gelmektedir. Maddi zararlar somutlaştırılabildiğinden manevi zararlardan farklı olarak ispat edilebilmekte ve miktarı hesaplanabilmektedir⁴⁸⁶.

Hesap sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatın iptali veya şirketin iflası halinde ve yeşil kart sigortası ödemeleri nedeniyle maddi zararlardan sorumlu olmakla birlikte bu sorumluluk sınırsız değildir. Hesap, zorunlu sigorta teminat limitleri ile sınırlı olarak sorumludur. Bununla birlikte hesap tüm maddi zarar türlerinden sorumlu değildir. Bu hususta ZMSS’de teminat dışı kalan haller hesabın sorumluluğunun kapsamında da belirleyici olmaktadır⁴⁸⁷.

⁴⁸⁵ Ulaş, “Sigortacılıkta Güvence Hesabı”, s.84.

⁴⁸⁶ Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.300-301.

⁴⁸⁷ Bkz. KTK m.92, ZMSS Genel Şartlar m.A.6./ç.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GÜVENCE HESABINA BAŞVURU VE YARGILAMA

I. BAŞVURU

Güvence hesabının sorumluluğunun doğduğu hallerden birisinin gerçekleşmesi halinde; zorunlu sigortaların yaptırılmamış olması, poliçe limitlerinin eksik yapılması, kazaya neden olan aracın bilinmemesi, zorunlu sigortayı yapan sigortacının mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi ya da iflası, çalınmış veya gasp edilmiş aracın neden olduğu kazalar nedeniyle meydana gelen bedensel zararlardan ötürü güvence hesabına başvuru yapılabilir⁴⁸⁸. Hesaba istisnai olarak maddi zararlardan ötürü de başvuru yapılabilmektedir. Yeşil kart sigortası kapsamında TMTB tarafından tekemmül ettirilen hasar dosyaları ile zorunlu sigortayı yapan şirketin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi ya da iflası hallerinde hem bedensel hem de maddi zararlar nedeniyle güvence hesabına başvuru yapılabilir⁴⁸⁹. Hesaba her durum ve şartta başvuru yapılamamakta olup SK m.14 ve GH Yönetmeliği m.9'daki şartların da somut olayda gerçekleşmesi gerekmektedir. Dolayısıyla güvence hesabının sorumluluğunun doğabilmesi ve hesaba başvuru yapılabilmesi için hesabın teminat kapsamında olan zorunlu sigorta türlerine ilişkin bir faaliyet nedeniyle zararın oluşması, güvence hesabına başvuru imkânı veren durumlardan birinin varlığı ve oluşan zararın hesabın teminat kapsamındaki zarar türlerinden biri olması gerekir.

A. BAŞVURU USULÜ

Güvence Hesabı ile ilgili talepler için; uyuşmazlığa konu sigortanın tabii olduğu zamanaşımı süresi içinde yazılı olarak hesaba başvuru yapılmalıdır. Fakat hesaba başvuru yapılmaksızın doğrudan dava yoluna gidilmesi de mümkündür. Bu durumda da zorunlu arabuluculuk müessesesi karşımıza çıkmaktadır.

⁴⁸⁹ Tepedelen, a.g.e., s.183.

3/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesine dava şartı olarak arabuluculuk eklenmiş olup buna göre: *“Bu Kanunun 4'üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır...”* denilmektedir. İşbu madde 01.01.2019 tarihi itibariyle uygulama alanı bulmaktadır.

Belirtilmelidir ki sigorta hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklarda, Sigorta Tahkim Komisyonu'na üye sigorta şirketleri bakımından zorunlu tahkim sistemi bulunmaktadır. Ancak, uyuşmazlığın diğer tarafı olan sigorta ettiren/sigortadan menfaat sağlayan kişiler bakımından ise Komisyona başvuru ihtiyaridir. Bu kişiler yargı yolu veya tahkim yolundan birini seçme konusunda serbesttir⁴⁹⁰.

Sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlık nedeniyle sigorta ettiren veya sigortalı dava yoluna başvurabileceği gibi davalı sigorta şirketinin Sigorta Tahkim Komisyonu'na üye olması halinde Sigorta Tahkim Komisyonu'na da başvurabilir. Tahkim yolunun tercih edilmemesi durumunda ise konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri içeren sigorta uyuşmazlıkları hakkında dava yoluna başvurmadan önce zorunlu arabuluculuk alternatif uyuşmazlık yönteminin tüketilmesi gerekmektedir⁴⁹¹.

Sigortacılık Kanunu m.30/13 hükmü uyarınca uyuşmazlık halinde Sigorta Tahkim Komisyonu'na gidilebilmesi için sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin, uyuşmazlığa konu teşkil eden olay ile ilgili olarak sigortacılık yapan kuruluşla gerekli başvuruları yapmış ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekir. Sigortacılık yapan kuruluşun, başvuru tarihinden itibaren on beş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de Komisyona başvuru için yeterlidir⁴⁹². Söz konusu düzenleme ile birlikte sigortacıya karşı tahkim yargı yoluna başvurulabilmesi için ilgili sigorta şirketine başvurma zorunluluğu

⁴⁹⁰ Hanife Doğrusöz Koşut, *“Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Sisteminin Sigorta Hukukundan Kaynaklanan Uyuşmazlıklara Uygulanması ve Sigortacılık Tahkimi ile Karşılaştırması”*, Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu, İstanbul 2020, s. 22-23.

⁴⁹¹ Doğrusöz Koşut, a.g.e., s.25.

⁴⁹² Özer, a.g.e., s.489.

getirilmiştir. Öğretideki bir görüşe göre başvuru ile sigorta şirketleri yargılama yoluna gidilmeden önce son bir kez daha uyarılmakta ve yapılacak olan tahkim yargılamasının önüne geçilmeye çalışılmaktadır⁴⁹³. Kanaatimizce de gerek usul ekonomisi gereğince gerekse de yargılamalardaki dosya yoğunluğunun azaltılması amacıyla söz konusu düzenleme yerinde olmuştur.

Sigorta kuruluşunun başvuruya cevaben gönderdiği son yazının, ilgilinin talebini karşılamaması veya sigorta kuruluşundan on beş iş günü içinde yazılı bir cevap alınmaması durumlarında varsa kuruluştan alınan cevabi yazı ile iddianın ispatına yarayacak diğer belgelerle birlikte Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurulur⁴⁹⁴.

Sigorta şirketine başvurma zorunluluğu ile 15 iş günlük süre, Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılacak başvurulara ilişkindir. Diğer bir deyişle, Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinin on üçüncü fıkrası hükmü uyarınca, hak sahipleri sigorta kuruluşu ile aralarında uyuşmazlık ortaya çıktığında sigorta kuruluşuna başvurmaksızın ve 15 iş günlük cevap verme süresinin geçmesini beklemeksizin Komisyon haricindeki yargı yollarına başvurabilirler⁴⁹⁵.

Başvuruda verilmesi gereken belgeler hususunda Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'in⁴⁹⁶ 16. maddesinin birinci fıkrasında, tahkime yapılan başvurularda, başvuru formu, uyuşmazlığa ilişkin bilgi ve belgeler ile başvuru ücretinin yatırıldığına dair belgenin yer alması gerektiği düzenlenmiştir. Söz konusu hükümde belirtilen uyuşmazlığa ilişkin bilgi ve belgeler, poliçede belirtilen gerekli belgeleri kapsayacak şekilde ve somut olay açısından rizikonun teminat dahilinde gerçekleştiğini genel çerçevede ortaya koyar nitelikte olmalıdır⁴⁹⁷.

Sigorta şirketine başvuru zorunluluğu hususunda 6704 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik

⁴⁹³ Mehmet Özdamar; "Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013, C. XVII, S. 1-2, s. 847.

⁴⁹⁴ Özer, a.g.e., s.510.

⁴⁹⁵ Vural Seven, "Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvurma Zorunluluğu", *İzmir Barosu Dergisi*, Mayıs 2018, ss.95-128., s.98.

⁴⁹⁶ RG, 17.08.2007, S. 26616.

⁴⁹⁷ Seven, "Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvurma Zorunluluğu", s.101.

Yapılmasına Dair Kanun'un⁴⁹⁸ 5. maddesiyle 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesinde⁴⁹⁹ değişiklik yapılarak zarar görenin yargıya başvurmadan önce ilgili sigorta kuruluşuna başvurma zorunluluğu getirilmiştir. Maddenin yeni hâline göre, “Zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyumsuzluk olması hâlinde, zarar gören dava açabilir veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabilir.”

Söz konusu değişiklikle birlikte zarar gören doğrudan dava açma hakkına sahip değildir. Zarar gören sigortacıya dava açmadan önce mutlaka ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekmektedir. Sigorta kuruluşu başvuru tarihinden itibaren en geç on beş gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaz veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyumsuzluk çıkarsa, zarar gören dava açabilir veya tahkime başvurabilir⁵⁰⁰.

Sigortacılık Kanunu'ndaki düzenlemeden farklı olarak KTK m.97 hükmü ile sigorta şirketine başvuru yapılmaksızın dava açılmayacağına yer verilmiştir. Oysaki SK m.30/13 hükmü ile sadece tahkim yargılaması için ilgili sigorta şirketine başvuru zorunluluğu düzenlenmiştir.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 99. maddesinde “hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri” sunarak başvuru yapması gerektiği belirtilmektedir⁵⁰¹. Dolayısıyla başvuruda yer verilmesi gereken bilgi ve belgeler açıkça düzenleme altına alınmıştır.

Zararın hesaplanmasına ilişkin söz konusu belgelerde eksiklik hâlinde, başvuru geçerli kabul edilemeyecektir. Bu durumda, Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılan başvuru da sigorta kuruluşuna geçerli bir başvuru yapılmamış olması nedeniyle,

⁴⁹⁸ RG, 26.04.2016, S. 29695.

⁴⁹⁹ KTK m.97 Mülga: “Zarar gören, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde doğrudan doğruya sigortacıya karşı talepte bulunabileceği gibi dava da açabilir.” şeklinde idi.

⁵⁰⁰ Karasu, a.g.e., s.123.

⁵⁰¹ Seven, “Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvurma Zorunluluğu”, s.104.

reddedilecektir. Nitekim 13.03.2017, 2017/9139 S. Hakem Kararı⁵⁰² nda: “Kaza tarihinde yürürlükte bulunan KTK 99 maddesi ile aranan ön başvuru şartının sağlanmış olup olmadığına ilişkin yapılan incelemede,.. Başvuran tarafça sigorta şirketine yapılan başvuru dilekçesi ekinde, kaza tutanağı, ölüm belgesi ve nüfus kaydı sunulduğu, kaza tutanağından kazaya karışan araçlar ve sürücülerini ile yaralandıkları hakkında ve kazanın oluşuna ilişkin bilgi temin edilebildiği halde, talebe dayanak xxx ‘nun vefatına ilişkin bu evraktan bilgi alınamadığı, Ölüm belgesinin kaza sonucu oluşan yaralanma ile illiyeti tesis eden veri içermediği, Nüfus kayıt tablosundan ise kişinin vefat tarihi hakkında bilgi alındığı ancak ölüm sebebi hakkında bilgi alınamadığı görülmektedir. Ölümün kaza ile illiyetini tesisi bakımından ölü muayene tutanağının sunulması gereği bulunmaktadır...Yine başvuran talep dilekçesi ekinde sunulan nüfus kayıt tablosu sadece ölenin eş ve çocuklarına ilişkin kaydı gösteren içeriğe haiz olduğundan, destek kaybı zararının hesaplanmasında dikkate alınacak destek payının belirlenmesinde ölenin anne baba eş ve çocuklarına ilişkin tam vukuatlı nüfus kayıt tablosunun dikkate alınması gerektiğinden, sunulu nüfus kaydında yer alan kayıtlar ile doğru bir zarar hesabı yapılması da olanaklı değildir... Bu nedenle, başvuran vekilinin sigorta şirketine yapmış olduğu başvuru dilekçesi ekinde yer alan belgelerin kapsamına göre ölüm ile kaza arası bağlantıyı gösteren ve zararın hesaplanmasına etkili kayıt noksanlığı mevcut olduğundan, aynı noksanlıklar komisyona başvuru dosyası içeriği evraklar durumu ile de devam ettiğinden, zarar tazmini talebine ilişkin ön şart mahiyetindeki başvurunun amacına uygun şekilde yapılmadığı değerlendirilmiştir.” şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

Uygulamaya bakan yönüyle önem arz eden bir diğer husus ise 15 günlük sürelerdir. Zira SK m.30/13 hükmüne göre tahkim komisyonuna gidilebilmesi için sigorta şirketine yapılan başvurunun ardından 15 iş günü geçmesi gerekirken, KTK m.97 hükmü uyarınca bu süre 15 gün olarak düzenlenmiştir. Bu durum uygulamada kargaşaya ve dahi hak kayıplarına neden olabileceğinden zorunlu veya ihtiyari mali mesuliyet sigortası kapsamında olan bir riziko nedeniyle yapılacak başvurularda hangi sürenin uygulanması gerektiği açıklığa kavuşturulmalıdır.

⁵⁰² Hakem Kararları Dergisi, Ocak-Mart 2017, s. 35.

Burada özel-genel kanun ayrımı yapılarak bu bağlamda değerlendirme yapılmalıdır. Öyle ki sigorta ilişkilerinin tamamına ilişkin Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılacak başvuruları belirleyen Sigortacılık Kanunu düzenlemelerinin yanında zorunlu ve ihtiyarî malî sorumluluk sigortalarıyla ilgili başvurulara ilişkin Karayolları Trafik Kanunu hükümlerinin özel kanun niteliğinde olduğu sonucuna varılabilecektir⁵⁰³. Aynı zamanda sonraki kanun olması sebebiyle de KTK m.97 hükmünün uygulanması gerekmektedir. Uygulamada da ihtiyari veya zorunlu mali mesuliyet sigortası kapsamında rizikoların meydana gelmesi durumunda ilgili sigorta şirketine yapılacak başvurularda KTK m.97 hükmündeki 15 günlük süre dikkate alınmaktadır.

Uygulamada ise 15 günlük sürele riayet edilmeden yapılan tahkim yargı başvurularında, bu husus Raportör tarafından re'sen dikkate alınmakta ve başvurunun SK m.30/13 hükmü uyarınca Komisyon tarafından değerlendirmeye alınmayacağına dair karar verilmektedir⁵⁰⁴. Aynı zamanda yapılan başvuru ücretinin yüzde doksan dokuzu başvuru sahibine iade edilmektedir.

Sigortacılık Kanunu hükümleri Güvence Hesabı açısından da emredici hüküm niteliğinde olduğundan hesap aleyhine tahkim komisyonuna gidilmeden önce hesaba yazılı başvuru yapılması gerekmektedir. Ancak başvuru yapılmaksızın dava yoluna gidilmesinde herhangi bir engel bulunmamaktadır⁵⁰⁵.

B. BAŞVURABİLECEK KİŞİLER

Her bir zorunlu sigorta türü için zarar görenler teminat dışında kalan haller saklı kalmak kaydıyla hesaba başvuru yapabileceklerdir. Özetle zorunlu sorumluluk sigortalarında ölenin desteğinden yoksun kalanlar ile bedeni zarara uğrayanlar; ferdi kaza

⁵⁰³ Seven, “Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvurma Zorunluluğu”, s.109.

⁵⁰⁴ Bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu, 24.02.2022, THK-SB.2022.62154, 07/04/2022 Tarih ve THK-SB.2022.86333 Sayılı kararları.

⁵⁰⁵ Yarg. 17.HD, 2016/18996E.- 2018/998K. Sayılı kararında: “Güvence Hesabı yönetmeliğine göre Güvence Hesabına başvuru zorunluluğunun olmadığı sıralı sorumluluk uyarınca aracın trafik sigortacısı davalı ... şirketine dava yöneltilebileceği göz önüne alınarak işin esasına girilerek inceleme yapılması gerekirken, yazılı şekilde davanın husumetten reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.”, E.T. 05.06.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

sigortalarında ise ölenin mirasçıları ile bedeni zarara uğrayanlar hesaba başvuru yapabilir⁵⁰⁶. Hesaba başvuru yapabilecek kişiler riziko nedeniyle zarara uğrayan ve zorunlu sigortaya başvuru yapılamadığından sigorta teminatından yararlanamayan kişilerdir. Sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi veya iflası halinde hem maddi hem de bedensel zarara uğrayan üçüncü kişiler hesaba başvuru yapabileceklerdir. Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler nedeniyle de hesaba başvuru yapılabilmektedir.

C. BAŞVURU VE SONUÇLANMASI

Güvence hesabına, somut olayın durumuna göre riziko hangi zorunlu sigorta kapsamında ise her sigorta türü için ele alınan ve meydana gelen zararın türüne göre gerekli olan belgeler ile yazılı olarak başvuru yapılmaktadır.

Başvuruda istenen belgelerle ilgili olarak Hesap Yönetim Komitesi; *“Müşteriliğin uygun görüşünü alarak başvurularda aranacak belgeleri belirlemeye yetkilidir. İstenilecek belgeler hesabın internet sitesi kanalı ile kamuoyuna duyurulur”* demektedir⁵⁰⁷. Yargıtay da vermiş olduğu pek çok kararda Güvence Hesabına istenen belgelerle birlikte başvuru yapılması gerektiğini belirterek bunun ayrıca temerrüd tarihinin belirlenmesi noktasında önemli olduğu yönünde değerlendirme yapmıştır⁵⁰⁸.

⁵⁰⁶ Tepedelen, a.g.e., s.184.

⁵⁰⁷ Bkz. Güvence Hesabı Yönetmeliği, m.15.

⁵⁰⁸ Yarg. 11.HD, 17.11.2005, 2004/13581E.-2005/11145K., Yarg. 17.HD, 27.05.2014, 2013/6226E.-2014/8455K. *“Olay tarihinde yürürlükte bulunan 5684 sayılı yasanın 14. maddesi ve Güvence Hesabı yönetmeliğinin 14 ve 15. maddesi gereğince gerekli belgelerle birlikte Güvence Hesabına başvuru yapıldıktan sonra temerrüde düşeceğinden davalı güvence hesabı yönünden sigorta bedelini ödeme yükümlülüğü ancak bu tarihte, böyle bir başvuru olmadığı takdirde ise dava tarihinde doğmaktadır. Mahkemece, davacılar tarafından dava açılmadan önce güvence hesabına gerekli belgelerle başvuru yapıldığı belirtildiğine göre davacının güvence hesabına başvuru tarihi belirlenerek sonucuna göre davacının beyanları da dikkate alınarak temyiz dilekçesinde belirtilen faiz başlangıç tarihi aşılmayacak şekilde faize hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.”*, Yarg. 17.HD, 11.02.2014, 2013/1703E.- 2014/1540 K., *“...Mahkemece davalı Güvence hesabı olay tarihinden işleyecek yasal faiz ile sorumlu tutulmuştur. Olay tarihinde yürürlükte bulunan 5684 sayılı yasanın 14. maddesi ve Güvence hesabı yönetmeliğinin 14 ve 15. maddesi gereğince gerekli belgelerle birlikte güvence hesabına başvuru yapıldıktan sonra temerrüde düşeceğinden davalı Güvence Hesabı yönünden sigorta bedelini ödeme yükümlülüğü ancak bu tarihte, böyle bir başvuru olmadığı takdirde ise dava tarihinde doğmaktadır. Mahkemece, davacılar tarafından dava açılmadan önce Güvence Hesabına gerekli belgelerle başvuru*

Başvuru sırasında istenen belgeler GH Yönetmeliği m.15 uyarınca hesabın internet sitesi kanalı ile kamuoyuna duyurulur. Buna göre başvuruda istenen belgeler şu şekilde belirtilmiştir⁵⁰⁹;

Ölüm Halinde Gereken Belgeler:

1. Kaza tespit tutanağı resmi tasdikli sureti,
2. Olayın mahkemeye intikal etmesi halinde mahkeme kararı,
3. Ölüm Raporu,
4. Ölenin mesleği ile gelir durumunu ve desteklik ilişkisini gösterir belge,
5. Hak sahiplerine Sosyal Güvenlik Kurumlarından gelir bağlanmış ise, bağlama kararı ile bağlanan gelirin peşin değerini gösteren belge,
6. Aile nüfus kaydı aslı ve veraset ilamı,
7. Kaza ile illiyeti gösteren diğer belgeler.

Sakatlanma Halinde Gereken Belgeler:

1. Kaza tespit tutanağı resmi tasdikli sureti,
2. Hastane raporu aslı veya resmi tasdikli sureti,
3. Maluliyet oranını gösterir hastane raporu aslı veya resmi tasdikli sureti,
4. Olayın mahkemeye intikal etmesi halinde mahkeme kararı,
5. Kaza ile illiyeti gösteren diğer belgeler.

Sigortacılık Kanunu'nun *14.(c) maddesi uyarınca bedensel zararlar dışındaki maddi zararlar için Belgeler:

1. Poliçe sureti,
2. Kaza tespit tutanağı resmi tasdikli sureti,
3. Eksper Raporu,
4. Varsa mahkeme kararı sureti,

yapıldığı anlaşılma ile başvuru tarihi belirlenerek sonucuna göre davalı Güvence hesabı yönünden temerrüt faizine hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde olay tarihinden işleyecek faizden sorumlu tutulması doğru değildir.”, Yarg. 17.HD, 08.03.2011, 2010/4361E.-2011/2017K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵⁰⁹ Bkz. <https://www.guvencehesabi.org.tr/Basvuru.aspx>.

5. Hasar bedeli sigortalı tarafından ödenmiş ise ödeme ile ilgili belgelerin suretleri,
6. Kaza ile illiyeti gösteren diğer belgeler.

II. ÖDEME

Güvence hesabına yapılan yasal başvurunun ardından, başvuru ön incelemeden geçirilerek başvuru için istenen belgeler incelenir. Herhangi bir eksiklik bulunmaması durumunda işin esasına geçilmektedir. Belgelerde eksiklik bulunması halinde başvurucuya durum bildirilerek eksikliğin giderilmesi talep edilir.

Yapılan inceleme ve araştırma neticesinde başvuru haklı görülür ise hesaplanacak olan miktar hak sahiplerine ödenir⁵¹⁰. Zararın tamamının ödenmesi durumunda dava veya tahkim yoluna başvurmaya gerek kalmayacaktır. Ancak bununla birlikte başvurucunun talebi kısmi olarak kabul edilir ise hak sahipleri kalan kısım için talepte bulunabileceklerdir. Yapılan kısmi ödemeler makbuz niteliğine haizdir. Dava veya tahkim yoluna başvurulduğunda hesaplanacak olan tazminat tutarından hesapça yapılan kısmi ödeme mahsup edilecektir. Nitekim Yargıtay kararında⁵¹¹; “*Somut olayda Trafik kazası nedeniyle...davacıların davalı Güvence Hesabı’na vaki başvurusu üzerine davacılara...miktar ödenmiş ve davacılardan ibraname alınmış, eldeki bu dava 04.09.2009 tarihinde açılmıştır. Dava tarihine göre ibra belgesinin iptali için yasada öngörülen 2 yıllık dava açma süresi geçirilmeden eldeki bu davanın açılarak, ibra belgesinin kabul edilmediğine ilişkin irade açıklamasının yapıldığı anlaşılmaktadır. 25.08.2009 tarihinde davacılar ile davalı arasında “ibraname ve tazminat makbuzu başlığı altında düzenlenen belge, yukarıda açıklandığı üzere, davalının hukuki sorumluluğunu tamamen ortadan kaldıran bir belge niteliğinde olmayıp, bu belgeyle ödeme yapıldığından makbuz niteliğinde kabul edilmesi gerekir.”*

III. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

Uyuşmazlık durumunda görevli ve yetkili mahkemenin tespiti usul hukuku bağlamında önem arz etmektedir. Bu sebeple zarar görenlerin sigorta şirketlerine ve hesaba karşı açacakları tazminat davaları ile sigorta şirketleri ve hesabın ödemeyi

⁵¹⁰ Tepedelen, a.g.e., s.187.

⁵¹¹ Yarg. 17.HD, 10.07.2014, 2012/5740E.-2014/11196K., www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T. 11.08.2022.)

yaptıktan sonra sorumlu kişi/kişilere ve sigorta şirketlerine karşı açacağı rücu davalarında görevli ve yetkili mahkemenin neresi olduğu açıklığa kavuşturulmalıdır.

Güvence hesabı ile ilgili uyuşmazlıklarda görevli ve yetkili mahkemenin açıklanmasından önce sigorta hukukundan doğan uyuşmazlıklarda görev ve yetki konusundan da kısaca bahsedilecektir. Zira Sigorta hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin tespiti konusu, özellikle 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesinin ardından çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanuna göre mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlem tüketici işlemi olarak tanımlanmaktadır⁵¹². Özetle tüketici işlemi bir tarafın ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi bir tarafın ise (mal) satıcı ya da (hizmet) sağlayıcısı olduğu hukuki işlem olarak tanımlanabilir⁵¹³.

Görev yönünden TKHK m.73'e göre: "*Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir.*" Yine TKHK'ya göre taraflardan birisinin tüketici olduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarla düzenlemenin olması bu kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez⁵¹⁴. Dolayısıyla taraflar arasında sözleşmesel ilişkinin bulunması ve bu ilişkinin aynı zamanda tüketici işlemi olması halinde sigorta hukukundan doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkeme tüketici mahkemesi olacaktır. Nitekim Yargıtay da 6502 Sayılı Kanun'un 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe girmesinin ardından, bu tarihten sonra meydana gelen olaylarda tüketici işleminin varlığı halinde Tüketici Mahkemelerinin görevli olduğu yönünde kararlar vermiştir⁵¹⁵.

⁵¹² Bkz. 6502 Sayılı Kanun m.3.

⁵¹³ Samim Ünan, *Sigorta Tüketici Hukuku*, 1. Baskı, İstanbul ,2016, s. 8.

⁵¹⁴ Bkz. 6503 S. TKHK m.83/2.

⁵¹⁵ Yarg. 17.HD, 22.09.2016, 2016/9695E.- 2016/8055K., "...davanın yürürlüğe giren 6502 sayılı Yasadan sonra açılmasına, 6502 sayılı yasanın 73/1. maddesindeki düzenlemede belirtildiği üzere, davacı tüketici konumunda olup davalı sigorta şirketi ile aralarında akdedilen sigorta sözleşmesinin bir tüketici

Kişisel amaçlı kullanılan araç sigortası, konut sigortası, sağlık sigortası, hastalık veya emeklilik sigortalarında sigortalı tüketici konumundadır. Bu nedenle bu tür sigortalarda sigortalı ile sigorta şirketi arasındaki davalar zorunlu arabuluculuğa tabi olur ve tüketici mahkemelerinde görülür. Ancak sigortanın konusu, sigortalının mesleki ve ticari faaliyetiyle ilgili riskler ise bu durumda uyuşmazlık ticari nitelikte olur, arabulucuya başvuru yine zorunlu olur ve dava asliye ticaret mahkemesinde görülür.

Asliye Hukuk Mahkemeleri, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre; dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir. Asliye hukuk mahkemeleri, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca her ilde ve ilçe merkezlerinde kurulmakla birlikte ihtiyaç sayısına göre birden fazla kurularak numaralandırılabilirler. Ticaret, iş, aile, tüketici, fikri ve sınai mahkemelerinin olmadığı yerlerde asliye hukuk mahkemeleri görevlidir ve bu mahkemelerin görevlerini yerine getirir.

Asliye Ticaret Mahkemeleri, aksine hüküm bulunmadıkça dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir⁵¹⁶. Her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan davalar ticari dava olarak kabul edildiğinden bu davalara bakma görevi asliye ticaret mahkemesine aittir. Tarafların tacir olup olmadığına bakılmaksızın 6102 sayılı Ticaret

işlemi olması ve tüketici işleminden kaynaklanan bu uyuşmazlığın Tüketici Mahkemesi tarafından görülmesi gerektiğinin anlaşılmasına göre, davacılar vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA...", Yarg. 17.HD, 08.02.2016, 2015/10120E.- 2016/1327K, "28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3. maddesinin k bendinde tüketici; Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi, l bendinde de tüketici işlemi; mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlem olarak tanımlanmış, anılan kanunun 73. maddesinde de tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemelerinin görevli olduğu belirtilmiştir. Somut olayda dava 22.09.2014 tarihinde açılmış olup, davacı vekili, müvekkiline zorunlu trafik sigortası ile sigortalı davalıya ait aracın ehliyetsiz kullanımı sonucu dava dışı araca ödenen tazminatın davalıdan rücuven tahsiline karar verilmesini talep etmektedir. Görev, kamu düzenine ilişkin olup, yargılamanın her aşamasında re'sen dikkate alınmalıdır. Dava, 6502 sayılı Yasa yürürlüğe girdikten sonra açılmış olup yasanın 3/1-1. maddesi hükümlerine göre uyuşmazlığın çözüm yeri tüketici mahkemesi olduğundan, görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasına girilerek yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.", Yarg. 17.HD, 22.11.2016, 2014/5859E.-2016/10720K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵¹⁶ 6102 S. TTK m.5/1.

Kanunun ticari dava ve çekişmesiz yargı işi olarak kabul ettiği işler de Asliye Ticaret Mahkemesi'nin görev alanına girmektedir⁵¹⁷. Bu bağlamda TTK m.1483 vd. düzenlenen zorunlu sorumluluk sigortalarından kaynaklanan uyuşmazlıklar TTK m.4 gereğince ticari dava sayıldığından uyuşmazlıklarda Asliye Ticaret Mahkemeleri görevlidir⁵¹⁸. Ancak uygulamada her iki mahkemenin de görev alanına giren konularda görevli mahkemenin tespiti kolay olmamaktadır. Bu noktada uyuşmazlığın hukuki dayanağının tespiti çözüme ulaştırmaktadır. Zira tazminat davalarında Yargıtay da uyuşmazlığın konusunun dayandığı hukuki sebebin, görevli mahkemenin tespitinde belirleyici olduğuna karar vermiştir⁵¹⁹.

Yargıtay 17.HD. 12.02.2015 tarih ve 2015/186E. 2015/2667K Sayılı kararında: “...Dava, trafik kazasından kaynaklanan ölüm nedeniyle ...tazminat istemine ilişkindir... *Her ne kadar mahkemece, asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiş ise de dava genel hükümlere (6098 sayılı TBK 56) göre açılmıştır. Kazaya karışan aracın sürücüsü ve malikine haksız fiil nedeniyle husumet yöneltilmiştir. Yine kazaya karışan araç hususi bir araç olup uyuşmazlık tarafların ticari iş veya işletmesiyle ilgili değildir. Bu nedenle, taraflar gerçek kişiler olup uyuşmazlık açısından tacir değildir. Dava genel hükümlere göre açıldığından davanın genel görevli mahkeme olan Asliye Hukuk Mahkemesinde görülmesi gerekmektedir. Bu nedenle, mahkemece yargılamaya devam edilip sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde görevsizlik kararı verilmesi doğru görülmemiştir.*” demiştir. Dolayısıyla dava genel hükümlere göre açılmışsa görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesi olacaktır. Benzer şekilde trafik kazasından kaynaklanan ölüm nedeniyle tazminat istemine ilişkin bir davada Yargıtay⁵²⁰: “...Dava, davalıya ZMSS poliçesi ile sigortalı araç sürücüsünün araçla geçirdiği kaza sonucu ölümü nedeniyle desteğinden yoksun kalanların tazminat istemlerine ilişkindir. Zorunlu Sorumluluk Sigortaları, dava tarihinde yürürlükte bulunan

⁵¹⁷ 6102 S. TTK m.4.

⁵¹⁸Yarg. 17.HD, 11.01.2016, 2015/9138E.-2016/72K., Yarg. 17.HD, 11.01.2016, 2015/6871E.-2016/134K., Yarg. 17.HD, 11.12.2014, 2014/18455E.-2014/18341K, Yarg. 17.HD, 11.12.2014, 2014/22428E.- 2014/18429K., Yarg.17.HD, 25.12.2014, 2013/13585E.-2014/19670K, Yarg.17.HD, 13.01.2016, 2015/17035E.-2016/266K., Yarg.17.HD, 15.12.2014, 2014/18174E.-2014/18578K., www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T. 01.06.2022).

⁵¹⁹ Yarg. 17.HD, 12.02.2015, 2015/186E. 2015/2667K, Yarg. 17.HD, 25.12.2014, 2013/13585E.-2014/19670K, Yarg. 17.HD, 07.05.2015, 2015/2317E.- 2015/6953K., www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.01.06.2022).

⁵²⁰ Yarg. 17.HD, 25.12.2014, 2013/13585E.-2014/19670K., www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T.01.06.2022).

6100 sayılı TTK 1483 vd. maddelerinde düzenlenmiş olup, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 91.maddesi gereğince de Karayolları Mali Sorumluluk Sigortası yaptırılması zorunluluğu bulunmaktadır.6102 sayılı TTK 4/a maddesindeki "Bu kanunda" öngörülen hususlardan doğan hukuk davalarının ticari dava olduğu, yasanın 5.maddesinde de tüm ticari davalara bakma görevinin Asliye Ticaret Mahkemesine ait bulunduğu hükmü karşısında, uyuşmazlığın çözümü Asliye Ticaret Mahkemesi'ne ait olduğundan 6100 sayılı HMK 114/c maddesi gereğince mahkemenin görevsizliği nedeniyle dava şartı noksanlığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde kamu düzenine ilişkin ve davanın her aşamasında mahkemece re'sen dikkate alınması gereken görev hususunun göz ardı edilerek davanın esastan çözümlenmesi doğru değildir..."

Her ne kadar her iki uyuşmazlığın konusu da trafik kazası neticesinde ölüm nedeniyle tazminat istemine ilişkin ise de uyuşmazlığın hukuki dayanağı görevli mahkemenin tespitinde belirleyici olmaktadır.

Sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkı da hangi hukuki sebebe bağlı ise görevli ve yetkili mahkeme de o hukuki ilişkiye göre tayin edilecektir⁵²¹.

Son olarak sigorta hukukundan doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin belirlenmesinde sigortacının açtığı rücu davalarında hangi mahkemenin görevli olduğu hususu önem arz etmektedir. Zira Yargıtay'ın pek çok kararında bu noktada zaman zaman içtihat birliğinin sağlanamadığı ve çelişkili kararların verildiği görülmektedir.

Sigorta konusu riskin gerçekleşmesi halinde sigortalısına ödeme yapan sigorta şirketinin, zararın ortaya çıkmasında kusurlu bulunan üçüncü kişiye rücu etme hakkı vardır. Sigorta şirketi bu durumda, halefiyet hükümleri uyarınca sigortalısının yerine geçerek üçüncü kişiden tazminat talep edebilir. Bu durumda uyuşmazlığın niteliği ve davada görevli mahkeme, sigortalı ile üçüncü kişi arasındaki hukuki ilişkiye göre belirlenir. Sigortalı ile üçüncü kişi arasında tüketici ilişkisi varsa sigorta şirketi ile üçüncü kişi arasındaki uyuşmazlık tüketici uyuşmazlığı, ticari ilişki varsa sigorta ile üçüncü kişi arasındaki uyuşmazlık da ticari nitelikte olur. Her iki

⁵²¹ Kender, a.g.e., s.347.

durumda da uyuşmazlık zorunlu arabuluculuğa tabi olur. Ancak üçüncü kişinin sigortalıya karşı eylemi haksız fiil niteliğinde ise sigortanın açacağı rücu davasında Asliye Hukuk Mahkemesi görevli olur⁵²². Nitekim Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu'nun farklı tarihlerde vermiş olduğu kararlarına göre sigortacının sigorta sözleşmesinden kaynaklanmayıp kanundan doğan yetkiye dayanarak açtığı haksız fiile dayalı rücu davasında görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi olduğunu belirterek içtihat birliği sağlanmıştır⁵²³.

Sigorta şirketi, sigortalısının neden olduğu bir zarardan dolayı üçüncü kişiye ödeme yapmak zorunda kalırsa, kendi sigortalısına rücu edebilir. Örneğin alkollü araç kullanan sigortalının karıştığı trafik kazasında sigorta şirketi, zarar görene yaptığı ödemeyi kusuru oranında kendi sigortalısından isteyebilir. Bu durumda rücu tazminat davası sigorta şirketi ile sigortalı arasındaki tüketici ilişkiye dayanacağından görevli mahkeme tüketici mahkemesidir⁵²⁴. Ancak yine sigorta sözleşmesinin konusunu sigortalının mesleki veya ticari faaliyeti oluşturuyorsa taraflar arasındaki ilişki ticari nitelikte olacağından görevli mahkeme ticaret mahkemesi olur⁵²⁵. Bu durumda da arabulucuya başvuru bir dava şartı olarak değerlendirilir.

Güvence hesabına karşı açılacak davalarda görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesidir. Zira her ne kadar güvence hesabına yöneltilecek uyuşmazlıklarda ortada sigorta sözleşmesi bulunmasa bile sigortaya ilişkin uyuşmazlıklar olması se TTK'da düzenlenen hususlardan olması sebebiyle görevli mahkemenin Asliye Ticaret Mahkemesi olduğu yönünde şüphe yoktur. Bu hususta Yargıtay'ın tarihsel süreç içerisinde farklı dairelerince verilmiş olan kararlarında içtihat birliğinin sağlandığı ve tartışmasız olarak

⁵²²Yarg. 17.HD, 25.12.2014, 2014/2115E.-2014/19591K, Yarg. 17.HD, 13.01.2015, 2013/14331E.-2015/269K, Yarg. 17.HD, 13.01.2016, 2015/18192E.-2016/267K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵²³ Bkz. YİBK, 17.01.1972, 2/1, YİBK 22.03.1944, 1939/37E.- 1944/9K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵²⁴ Yargıtay 20.HD, 2016/3520 E, 2016/5331 K, 10.05.2016., www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵²⁵ Yarg. 17.HD, 2015/6871E.- 2016/134K., "...Açıklanan yasal düzenlemeler karşısında davacı ... şirketine kasko sigortası ile sigortalı aracın sigortalısı ile davalı aracın malikinin ticaret şirketi olması nedeniyle uyuşmazlık ticari dava niteliğinde olup çözümü Asliye Ticaret Mahkemesinin görev alanına girdiğinden, görev konusunun kamu düzenine ilişkin olması ve yargılamanın her aşamasında mahkemece re'sen gözetilmesinin gerekmesi karşısında dava dilekçesinin görev yönünden reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi isabetli olmamıştır..." , E.T.01.06.2022, www.sinerjimevzuat.com.

tazminat istemiyle hesaba yapılacak olan başvurularda görevli mahkemenin Asliye Ticaret Mahkemesi olduğu hüküm altına alınmıştır⁵²⁶.

Güvence hesabının açacağı rücu davalarında ise görevli mahkeme konusunda gerek İlk Derece Mahkemeleri'nin gerek İstinaf Mahkemeleri'nin gerekse de Yargıtay'ın birbiriyle çelişen kararları bulunmaktadır. Dolayısıyla taraf vekillerince yargılama aşamasında görevli mahkemenin tespiti konusunda itirazlar yapılmakta, kamu düzeninden olması sebebiyle yargılama süreci görev uyuşmazlığı nedeniyle sürüncemede kalmakta ve nihayetinde de içtihat birliği sağlanamamaktadır. Öyle ki Yargıtay'ın aynı dairesinin dahi farklı zamanlarda farklı kararlar verdiği görülmektedir. Yargıtay 17.Hukuk Dairesi 2016 yılı öncesinde vermiş olduğu kararlarında Güvence Hesabı tarafından zararın giderilmesi sonucu sorumlulardan rücu tahsiline yönelik davanın Türk Ticaret Kanununun 1483 vd. maddelerinde sayılan hususlardan olduğu kanaatine varmakla Asliye Ticaret Mahkemesi'nin görev alanına girdiği kabul edilmekteydi⁵²⁷. Daha sonra ise Yargıtay 17.Hukuk Dairesi görüş değişikliğine giderek, Güvence Hesabı'nın, Yönetmeliğin 16. maddesinde sayılan hallerde ödediği tazminatı sorumlu davalılara rücu ettiği uyuşmazlıklarda davalıların gerçek kişi olması ve uyuşmazlığın kaynağının haksız fiil olması gerekçesiyle görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi olduğuna karar vermiştir⁵²⁸.

IV. RÜCU

A. GENEL OLARAK

Rücu, kelime anlamı itibariyle cayma, geri dönme anlamlarına gelmektedir⁵²⁹. Halefiyet ise genel anlamda alacaklının yerine geçme demektir. Esasen kullanıldıkları

⁵²⁶ Yarg. 17.HD, 26.02.2020, 2019/2043E.-2020/2160K., Yarg. 17.HD, 19.10.2017, 2016/19338E.-2017/9338K, Yarg. 20.HD, 11.11.2016, 2016/12169E.-2016/10527K., Yarg. 20.HD, 05.11.2015, 2015/9175E.-2015/10562K., Yarg. 17.HD, 28.04.2014, 2014/7824E.- 2014/6472K., Yarg.17.HD, 23.05.2013, 2013/7065E.- 2013/7629K., Yarg. 17.HD, 04.04.2013, 2013/3434E.- 2013/4905K. Yarg. 17.HD, 26.01.2015, 2014/17547E.-2015/995K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵²⁷ Yarg. 17.HD, 13.02.2014, 2014/1583E.- 2014/1720K, Yarg. 17.HD, 06.03.2014, 2014/3545E.-2014/3260K, Yarg. 17.HD, 27.03.2014, 2014/1863E- 2014/4474K., E.T. 01.06.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵²⁸ Yarg. 17.HD, 27.09.2016, 2016/10169E.- 2016/8272K., Yarg. 17.HD, 10.05.2017, 2014/24509E.-2017/5341K., Yarg. 17.HD, 14.02.2019, 2016/6366E.- 2019/1514K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵²⁹ www.tdk.gov.tr.

alanların aynı olması sebebiyle çoğu zaman birbirinin yerine kullanın rücu hakkı ve halefiyet kavramlarından kısaca bahsetmek gerekmektedir.

B. GÜVENCE HESABININ RÜCU HAKKI

Güvence hesabının hak sahiplerine yaptığı ödemeler dolayısıyla, zarar sorumlularına karşı rücu hakkı 5684 S. SK m.14/7, Güvence Hesabı Yönetmeliği m.16, m.17/2'de düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre hesaptan; zarar gören veya ilgili hak sahiplerine yapılan ödemeler nedeniyle zorunlu sigorta yaptırmayan veya geçerli teminat tutarları üzerinden zorunlu sigortasını yaptırmayan kişilere, sorumlunun sonradan belli olması halinde bu kişilere veya yükümlü sigorta şirketine, Yeşil Kart Sigortası kapsamında Türkiye sınırları içinde meydana gelen zararlardan dolayı Motorlu Taşıt Bürosu'na tekemmül ettirilen hasar dosyalarının tazminat ödemesi için Motorlu Taşıt Bürosuna şartların oluşması halinde rücu edilir⁵³⁰.

Güvence hesabı zararı tazmin ettikten sonra zarar görenlerin haklarına halef olmaktadır. Halefiyet kuralının bir gereği olarak hesap zarar tazminatı ve diğer giderler yönünden alacaklı konumunda olacaktır ve bu alacak hakkı Hesap Komitesi tarafından sorumlulara başvurmak veya sorumlulara karşı dava/icra takibi açmak suretiyle kullanılır⁵³¹. Hesap daha önce de detaylıca izah edildiği üzere zorunlu sigorta teminat limitleri ile sınırlı olarak sorumlu olduğundan teminat limitlerini aşan zararlar, zarara sebebiyet veren veya hukuken sorumlu olanlardan karşılanır⁵³². Öğretideki bir görüşe göre garanti fonunun rücu hakkı kanundan doğan bir rücu hakkıdır, halefiyet söz konusu değildir. Zira halefiyet kanuna dayanır. Kanunda açıkça öngörülme hallerde halefiyetin varlığından söz edilemez. Kıyasen uygulanması da mümkün değildir⁵³³. Ancak güvence hesabı ile ilgili öğretideki baskın görüş hesabın halefiyete dayanarak zarar sorumlusuna rücu ettiği yönündedir⁵³⁴.

Garanti fonunun yerini alan Güvence Hesabında rücu halleri genel itibariyle eski düzenleme ile benzerlik göstermektedir. Garanti Fonunun rücu hakkı mülga KTK

⁵³⁰ Ateş, a.g.e., s.360, Cicim, a.g.e., s.115, Ulaş, "Sigortacılıkta Güvence Hesabı", s.90, Ulaş, "Uygulamalı Zarar Sigortaları", s.1139.

⁵³¹ Cicim, a.g.e., s.115.

⁵³² Güvence Hesabı Yönetmeliği m.11.

⁵³³ Nomer, a.g.e., s.89.

⁵³⁴ Tepedelen, a.g.e., s.217.

m.108/3 ve KTK m.98/2’de düzenlenmişti. Buna göre “*Kazaya sebep olan aracın işletenin sonradan bulunması halinde garanti fonu, işletene ve sigortacısına rücu edebilir; diğer durumlarda da garanti fonunun sorumlulara başvurma ve sigortacının iflas masasına katılma hakları saklıdır.*” Tedavi giderleri ile ilgili olarak ise KTK m.98/2’ye göre: “*Birden çok aracın karıştığı bir trafik kazasında zarar gören kişiler, araçların sigortacılarından herhangi birine veya 108’inci maddede belirtilen durumlarda Garanti Fonuna başvurarak zararın giderilmesini isteyebilirler. Giderleri ödeyen sigortacı veya Garanti Fonu, ödediği miktarın sorumluluk oranlarına göre paylaşılmasını talep edebilir.*”

C. RÜCU HALLERİ

1. Zorunlu Sigorta Yaptırmayan Kişilere Rücu Hakkı

Zorunlu sigorta yaptırmakla yükümlü olan kişilerin sigortayı yaptırmaması durumunda meydana gelen zararlardan ötürü hesaba başvuru yapılmakta ise de, hesap tazminatı ödedikten sonra sorumlulara karşı rücu edebilmektedir⁵³⁵. Güvence hesabının ödeme yapması ile zorunlu sigortayı yaptırmayan kişilerin sorumluluğu ortadan kalkmaz. Nitekim Yargıtay kararlarında da rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların sebep olduğu bedensel zararların tazmini için hesapça yapılan ödemelerin sorumlulara rücu edilebileceği hüküm altına alınmıştır⁵³⁶.

Uyuşmazlık halinde somut olayda riziko tarihinde geçerli bir sigorta poliçesinin olup olmadığının iyice araştırılması ve sonuca göre hüküm kurulması gerekmektedir. Nitekim Yargıtay kararında⁵³⁷: “...Ayrıca aynı maddenin 3’üncü fıkrası ile de; “Zarara sebep olan aracın bilinmemesi veya geçerli bir zorunlu mali sorumluluk sigortasının bulunmaması veya sigortacının iflas etmesi veya çalınan aracın işletenin sorumlu tutulamaması hallerinde, birinci fıkrada belirtilen giderler, 108’inci maddede öngörülen

⁵³⁵ GHY m.16/a.

⁵³⁶ Yarg. 17.HD, 19.04.2011, 2010/6849E.-2011/3710K., Yarg.17.HD, 25.03.2013, 2013/776E.-2013/4122K., Yarg. 17.HD, 05.06.2014, 2014/8852E.- 2014/9180K., Yarg. 17.HD, 22.06.2017, 2014/23463E.-2017/7133K., Yarg.17.HD, 23.03.2021, 2020/9476E.-2021/3111K., Yarg. 4.HD, 16.09.2021,2021/17896E.-2021/4942K., Yarg. 17.HD, 19.02.2020, 2018/5544E.-2020/1737K., E.T., 01.06.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵³⁷ Yarg. 10.HD, 08.05.2017, 2017/1850E- 20017/3886K., E.T. 01.06.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı tarafından ödenir.” hükmü yer almaktadır. Ancak Trafik Garanti Sigortası (Güvence) Hesabı'nın sorumluluğu kaza anında geçerli zorunlu mali sorumluluk sigorta poliçe limitleri ile sınırlıdır. Bu nedenle; ... trafik kazasında zarar gören kişinin hak sahiplerine yaptığı ödeme ölçüsünde sorumluluktan kurtulacaktır. Mahkemece bozma sonrası yapılan araştırmanın eksik olduğu, kaza tarihi itibariyle kazaya karışan aracın zorunlu mali mesuliyet sigortası araştırılıp, varlığı halinde güvence hesabının da sorumlu tutulamayacağı da gözetilerek elde edilecek sonuca göre bir karar verilmelidir.” Yine Yargıtay'ın bir başka kararında ise kaza tarihinde aracın zorunlu mali sorumluluk sigortasının olup olmadığı, iptal edilip edilmediğinin edildi ise de ne zaman iptal edildiği hususunun iyi araştırılıp sonucuna göre karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir⁵³⁸.

Benzer şekilde kazaya sebep olan aracın kaza tarihinde geçerli teminat tutarları üzerinden yapılmış zorunlu mali sorumluluk sigortasının bulunmaması veya teminat tutarının kaza tarihinde geçerli olan teminat tutarına yükseltilmemesi durumunda üçüncü kişiler nezdinde meydana gelen zararlardan ötürü KTK m.108/2-b ve GFY m.8/b hükümleri uyarınca Garanti Fonuna başvurulabilmekteydi⁵³⁹. Fon ise yaptığı ödemeleri zorunlu sigortasını yaptırmamış veya teminat tutarlarını geçerli limitlere yükseltmemiş işletene rücu edebilmekteydi⁵⁴⁰. Burada da fonca yapılan ödemeler zorunlu sigortasını yaptırmamış olan işletenin sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Garanti fonundan ödeme yapılması işleteni ödenen miktar üzerinden zarar görenlere karşı sorumluluktan kurtarmakta ise de Garanti Fonuna karşı sorumluluktan kurtarmamaktadır⁵⁴¹. Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabından⁵⁴² farklı olarak Güvence Hesabında hesap kapsamında olan tüm zorunlu sigortalardan herhangi birisinin yaptırılmamış olması halinde sorumluluk ve beraberinde rücu hakkı doğmaktadır. Oysaki eski düzenlemede sadece ZMSS'nin yapılmaması nedeniyle hesabın sorumluluğu doğmakta idi ve rücu halleri bu zorunlu sigorta ile sınırlıydı.

⁵³⁸ Yarg. 17.HD, 14.03.2013, 2012/3781E.-2013/3429K., E.T. 01.06.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵³⁹ Nomer, a.g.e., s.91.

⁵⁴⁰ 2918 S. KTK mülga m.108/3, Yarg. 11.HD, 23.12.2004, 2004/1553E.-2004/12792K., Yarg. 11.HD, 20.06.2005, 2004/9809E.- 2005/6415K., Yarg. 11.HD, 14.12.2005, 2004/14633E.-2005/12324K., Yarg. 10.HD, 13.04.2010, 2008/21121E.- 2010/5383K.

⁵⁴¹ Nomer, a.g.e., s.91.

⁵⁴² Eski adıyla Garanti Fonu.

2. Geçerli Teminat Tutarları Üzerinden Zorunlu Sigortaları Yaptırmayan Kişilere Rücu Hakkı

Zorunlu sigortanın riziko tarihinde geçerli teminat tutarları üzerinden yaptırmayan, geçerli teminat tutarı ile poliçedeki limit arasında fark bulunması halinde hesap bu miktar üzerinden meydana gelen zarardan sorumlu olmakta ve ödediği tazminatı sorumlulara rücu edebilmektedir⁵⁴³.

3. Sorumlunun Sonradan Belli Olması Halinde Bu Kişilere veya Sigorta Şirketine Rücu

Somut olayda zarar sorumlusunun tespit edilememesi halinde meydana gelen zararlardan zorunlu sigorta limiti dahilinde hesap sorumlu olmakla birlikte hak sahiplerine tazminat ödemesinde bulunduktan sonra Yönetmeliğin 16/c maddesi uyarınca zarar sorumlusuna rücu edebileceği hüküm altına alınmıştır⁵⁴⁴. Sorumlunun sonradan belli olması hali somut olayda en çok trafik kazasında kazaya karışan aracın tespit edilememesi halinde karşımıza çıkmaktadır⁵⁴⁵.

Garanti Fonu yürürlükte iken de kazaya sebep olan aracın sonradan tespit edilmesi halinde garanti fonunun aracın işletenine rücu edebileceği kabul edilmekteydi⁵⁴⁶. Öyle ki KTK m.108/3 düzenlemesine göre her ne kadar bu hususa açıkça yer verilmemişse de kazaya sebep olan aracın işletenin sonradan bulunması halinde Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabının, işletene ve sigortacısına rücu edebileceği; diğer durumlarda da Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabının sorumlulara başvurma ve sigortacının iflas masasına katılma hakkının saklı olduğu kabul edilmiştir.

Çalınmış veya gasp edilmiş aracın neden olduğu kazada işleten ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişiler aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde herhangi bir kusurlarının olmadığını, gereken tüm dikkat ve özeni gösterdiklerini ispat etmeleri

⁵⁴³ GHY m.16/b.

⁵⁴⁴ Ateş, a.g.e., s.360, Tepedelen, a.g.e., s.220, Ulaş, “Sigortacılıkta Güvence Hesabı”, s.91.,

⁵⁴⁵ Bkz. Yarg. 4.HD, 25.10.2021, 2021/14976E.- 2021/7381., E.T.01.06.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵⁴⁶ Kazaya sebep olan aracın tespit edilememesi halinde hesabın sorumluluğu KTK m.108/2-a ve GFY m.8/a hükümlerinde düzenlenmekteydi.

halinde sorumluluktan kurtulmaktadır⁵⁴⁷. Bu durumda zarar görenlerin muhatapsız kalmamaları için hesabın sorumluluğunun gündeme geldiği daha önce detaylıca izah edilmişti. Hesap zarar görenlere veya hak sahiplerine yaptığı ödemeleri aracı çalan veya gasp eden sorumluların tespiti halinde bu kişilere rücu edebilmektedir⁵⁴⁸.

Çalınan veya gasp edilen aracın neden olduğu zararlardan ötürü hesabın sorumlu olması mülga KTK m.107/3, KTK m.108/2-d ve GFY m.8/d hükümleri uyarınca kabul edilmekteydi. Bu durumda Garanti Fonu daha sonraki ismiyle Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı sorumlulara rücu edebilmekteydi. Ancak fon, işletene rücu edememekteydi. Zira sorumluluktan kurtulmuş olan işletene rücu edilmesi mümkün değildir⁵⁴⁹. Ancak kanaatimizce işletenin yargılama sürecinde aracın çalınmasında veya gasp edilmesinde sorumlu olduğunun anlaşılması halinde hesap eski adıyla Garanti Fonu işletene de rücu edebilecektir.

Zarar sorumlusunun sonradan tespiti halinde rücu hakkı zarar sorumlusu ile birlikte varsa zorunlu sigortacısına karşı da kullanılabilir⁵⁵⁰.

4. Zarardan Sorumlu Kişilere veya Yükümlü Sigorta Şirketine Rücu

Hesap, zorunlu sigortanın yapılmaması, sigortanın teminat limitlerinde yapılmaması, sigortalının tespit edilememesi, aracın çalınması veya gasp edilmesi ve işleten ile birlikte eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin sorumluluğuna

⁵⁴⁷ Yarg. HGK, 22.06.2011, 2011/17-398E.- 2011/434K, “ ...Anılan maddenin düzenlenmesinden açıkça anlaşılacağı üzere, işletenin bu sorumluluktan kurtulabilmesi için sadece aracın çalınması eyleminin gerçekleşmesi ve kanıtlanması yeterli değildir; bunun yanında kendisinin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin aracın çalınmasında ve gasp edilmesinde kusurlu olmadığı ve ayrıca aracın izinsiz kullanılmasını önlemek için gözetim bakımından gerekli bütün dikkat ve özenin gösterildiğinin de kanıtlanması gereklidir. Diğer bir ifade ile işleten, her an tehlikeli sonuçlar yaratabilecek bir aracın sorumsuz ellere geçmesinin, çalınmasının önlenmesi bakımından olağan, makul, uygulanabilir türden gerekli tüm önlemlerin yerine getirildiğini, aracın gözetimi yönünden gerekli tedbirleri aldığı halde, çalınmanın önüne geçilemediğini de kanıtlama yükümü altındadır. Nitekim, Genel Şartların anılan maddesinde çalınan araçların neden oldukları ve KTK'ya göre işletenin sorumlu olmadığı zararların teminatın dışı olduğu öngörülmüş; sadece çalınma olgusuna dayalı bir düzenleme getirilmemiştir. Yukarıda açıklanan kanıtlama yükümlülüğünün denetlenmesi açısından, aracın kapı ve camlarının kapatılmış olması, aracın kontak anahtarının başkaları tarafından ele geçirilmesini önleyecek gerekli tedbirlerin alınması, kontak anahtarının araç üzerinde veya kolayca elde edilebilecek bir yerde bırakılmaması, aracın park edildiği yerin nitelikleri, aracın park edilme sırasında alınan veya alınabilecek tedbirlerin neler olduğu, sürücü ve yardımcıların seçiminde, talimat verme ve denetlemede gösterilen özen gibi hususlar etkili olacaktır...”, E.T. 01.06.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr .

⁵⁴⁸ Tepedelen, a.g.e., s.222, Yarg. 17.HD, 14.02.2019, 2016/6298E.- 2019/1467K., E.T.01.06.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵⁴⁹ Nomer, a.g.e., s.92.

⁵⁵⁰ Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları*, s.1140.

gidilememesi hallerinden birinin gerçekleşmesi halinde hak sahiplerine veya zarar görenlere zorunlu sigorta teminat limitleri doğrultusunda ödeme yapmaktadır. Bu durumda hesap, zarara sebebiyet veren sorumluların tespiti halinde ödemiş olduğu tazminatı rücu edebilmektedir.

Uygulamada sıklıkla karşılaşılan rücu halleri işletenin teşebbüs sahibine rücu, motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüs sahipleri ve onların zorunlu mali sorumluluk sigortacısına rücu, motorlu araç yarış düzenleyicileri ve onların Zorunlu Mali Sorumluluk sigortacısına rücu, zorunlu teminat limitlerini aşan kısım için İhtiyari Mali Sorumluluk sigortacısına rücu olarak ifade edilebilir.

Nitekim Yargıtay kararında⁵⁵¹; “...Karayolları Trafik Kanunu'nun 108.ve Karayolları Trafik Garanti Sigortası Hesabı Yönetmeliği'nin 6.maddeleri uyarınca yasada belirtilen nedenlerle yaptığı ödemeler için rücu etme hakkı tanınmış olduğunu, davalılar aleyhine takip yapıldığını, davalıların takibe itiraz etmeleri sebebiyle takibin durdurulmuş olduğunu, bu nedenlerle davalıların haksız itirazlarının iptaline, %40 inkar tazminatı takdirine, takibin devamına karar verilmesini talep etmiştir...Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüslerin sahibi, gözetim, onarım, bakım, alım - satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri bir amaçla kendisine bırakılan bir motorlu aracın sebep olduğu zararlardan dolayı; işleten gibi sorumlu tutulur. Aracın işleteni ve araç için zorunlu mali sorumluluk sigortası yapan sigortacısı bu zararlardan sorumlu değildir...” hükmünü içermektedir. Bu madde gereğince motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan kişiler, bu tür araçların gözetim, onarım, bakım, alım-satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri amaçla kendisine bırakılan bir motorlu aracın sebep olduğu zararlardan dolayı işleten gibi sorumlu tutulur. Ancak bu madde uyarınca galericinin gerçek işleten malik yerine farazi işleten olarak sorumlu tutulabilmesi için, araç üzerindeki eylemsel egemenliğin kesin biçimde bu yere geçtiğinin ortaya konulması gerekmektedir...” denilmek suretiyle motorlu araçlarla ilgili faaliyette bulunan teşebbüs sahiplerine işleten sıfatına haiz olması halinde hesap tarafından yapılan ödemenin rücu edilebileceği kabul edilmiştir.

⁵⁵¹ Yarg. 17.HD, 28.09.2017, 2015/2329E.-2017/8333K, www.sinerjimevzuat.com.tr, (E.T. 01.06.2022).

Kazaya karışan araçların kusurlu olması halinde araçların işletenlerinin müştereken ve müteselsilen sorumlu olması nedeniyle hesap bu kişilere de kusurları oranında rücu edebilecektir⁵⁵².

Mülga KTK m.108/3 hükmü ile de hesaba, sınırlama olmaksızın “*diğer sorumlulara*” başvurma hakkı tanınmıştı. Böylelikle genel ifade kullanılarak zarardan sorumlu olan kişi/kişilere ve varsa zorunlu sigortacısına başvurma imkânı getirilmişti. Bu düzenlemenin devamı olarak SK ile birlikte Güvence Hesabı Yönetmeliği m. 16/c hükmü ile aynı amaç doğrultusunda hesaba rücu etme hakkı tanındığı söylenebilir.

5. Sigorta Şirketinin Mali Bünye Zaafiyeti Nedeniyle Sürekli Olarak Bütün Branşlarda Ruhsatının İptali veya İflası Halinde Rücu

Zorunlu sorumluluk sigortasını yapan sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatının iptal edilmesi veya iflası halinde meydana gelen bedensel ve maddi zararları tazmin eden güvence hesabı, ilgililere yaptığı ödemeleri ruhsatı iptal edilen veya iflas eden sigorta şirketine rücu edebilme hakkına sahip olmaktadır⁵⁵³. Nitekim Yargıtay kararında⁵⁵⁴; “*Dava, Güvence Hesabı tarafından ödenen tazminatın rücu tahsil istemine ilişkindir. Kaza tarihinde yürürlükte olan Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı Yönetmeliği'nin 16. maddesi uyarınca rücu koşulları ve kimlere rücu edilebileceği düzenlenmiş olup, kaza tarihinde geçerli sigorta poliçesi yaptırılmamış aracın neden olduğu zarar kapsamında ödenen tazminatın araç işleteninden, sigorta poliçesi olmasına rağmen sigorta şirketinin faaliyetinin durdurulması ya da iflası hallerinde ödenen tazminatın sigorta şirketinden rücu tahsil edilebileceği belirtilmiştir... Bu durumda Güvence Hesabı tarafından ödenen tazminatın rücu koşulları ve rücu tahsil isteminin kime yöneltilebileceğinin öncelikle çözümlenmesi gerekir.*” denmekle konuya açıklık getirilmiştir.

Güvence hesabı yürürlüğe girmeden önceki dönemde ise, kazaya sebep olan aracın zorunlu mali sorumluluk sigortacısının iflas ettiği hallerde Garanti Fonu zarar

⁵⁵² Tepedelen, a.g.e., s.221.

⁵⁵³ GHY m.9/1-ç, GHY m.16/ç.

⁵⁵⁴ Yarg. 17.HD, 27.06.2013, 2013/10432E.- 2013/10167K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

gören veya hak sahiplerine KTK m.108/2-c⁵⁵⁵ ve GFY m.8/e hükümleri uyarınca yaptığı ödemeyi ilgili sigorta şirketine rücu edebilmekteydi. Her ne kadar bu halde hesabın rücu hakkının olduğuna açıkça yer verilmemişse de KTK m.108/3'te yer verilen garanti fonunun sorumlulara başvurma ve iflas masasına katılma hakkının saklı olduğu hükmü ile bu sonuç çıkarılmıştır⁵⁵⁶.

6. Yeşil Kart Sigortası Kapsamında Hesap Tarafından Yapılacak Ödemeler Nedeniyle Büroya Rücu

Güvence hesabı ile sorumluluk koşullarına sonradan eklenen Yeşil Kart Sigortası kapsamında meydana gelen zararlardan hesabın sorumlu olması düzenlemesi ile birlikte Yeşil Kart Sigortası uygulaması nedeniyle Büroca tekemmül ettirilen dosyalar nedeniyle hesap tarafından yapılan ödemeler GHY m.15/d hükmü uyarınca asıl sorumlu olan büroya rücu edilebileceği hüküm altına alınmıştır⁵⁵⁷.

Güvence hesabının rücu davası açması halinde gerek zarar sorumlusunun gerekse de onun sigortacısının sorumluluktan kurtulma amacıyla kurtuluş kanıtı getirme ve ispat edilmesi halinde defide bulunmaları olanaklı bulunmaktadır⁵⁵⁸.

V. ZAMANAŞIMI

Güvence Hesabı'na ilişkin uyuşmazlıklardan kaynaklanan taleplerle ilgili ne SK'da ne de GHY'de zamanaşımı süreleri konusunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple öncelikli olarak özel kanunlardaki hükümlerin böyle bir hüküm yoksa Türk Ticaret Kanunu'ndaki hükümlerin orada da hüküm bulunmayan hallerde Borçlar Kanunu'nda belirlenmiş bulunan zamanaşımı sürelerine ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir⁵⁵⁹.

⁵⁵⁵ 17.06.2003 Tarihli RG'de yayımlanarak 24.06.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4896 Sayılı Kanun uyarınca madde "*Zorunlu mali sorumluluk sigortasını yapan sigortacının mali bünye zafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde sigortacının ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için*" şeklinde değiştirilmiştir. Eski halinde sadece iflas halinde hesabın sorumlu olduğu kabul edilmekte iken kapsam genişletilmiştir.

⁵⁵⁶ Nomer, a.g.e., s.91.

⁵⁵⁷ Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları*, s.1141.

⁵⁵⁸ Ulaş, "Sigortacılıkta Güvence Hesabı", s.92.

⁵⁵⁹ Ulaş, "Sigortacılıkta Güvence Hesabı", s.92.

Bu bağlamda Güvence Hesabı aleyhine KTK hükümlerine dayanılarak yapılacak başvurularda KTK m.109 hükmü gereğince zamanaşımı süresi zararın öğrenilmesinden itibaren 2 yıl ve her halde 10 yıldır. Ancak TBK, KTK ve ZMSSGŞ'de yer alan ilgili hükümlere göre ölüm ve yaralanmalarda sigortacının sorumluluğu yönünden uzamış ceza zamanaşımı sürelerinin uygulanacağı hükmü yer almıştır⁵⁶⁰. Nitekim Yargıtay da vermiş olduğu kararda garanti fonu hakkında uzamış ceza zamanaşımı süresinin uygulanacağını kabul etmiştir⁵⁶¹. Garanti fonuna ilişkin yargısal içtihatların güvence hesabı bakımından da geçerli olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki uzamış ceza zamanaşımı süresi sadece ZMSS için değil diğer zorunlu sigorta türleri bakımından da uygulama alanı bulmaktadır⁵⁶².

Hesabın diğer sorumlulara karşı açacağı davalar uygulamada genellikle rücu davaları olmaktadır. Buna göre zorunlu trafik sigortasından kaynaklanan rücu davalarında zamanaşımı süresi KTK m.109/4'te yer verilen süreler doğrultusunda olacaktır. Düzenlemeye göre motorlu araç kazalarında tazminat yükümlülerinin birbirlerine karşı açacakları davada zamanaşımı süresi kendi yükümlülüklerini yerine getirdikleri ve rücu edebilecek kimseyi öğrenme tarihinden itibaren iki yıldır⁵⁶³. Dolayısıyla hesabın açacağı rücu davalarında da aynı zamanaşımı hükümleri geçerli olacaktır⁵⁶⁴.

⁵⁶⁰ TBK m.60, f.2., KTK m.109, f.2, ZMSSGŞ m.C.8.

⁵⁶¹ Yarg. 11.HD, 11.07.2005, 2004/10777E.-2005/7464K.: “2918 sayılı KTK'nın 108'inci madde hükmünde, davalı Garanti Sigortası Hesabı'na hangi durumlarda başvurulacağı düzenlenmiş olup, esas itibariyle bu davalının sorumluluğunun, işletenin sorumlu tutulabileceği haller ile sınırlı olduğu da öngörülmüştür. Dava, kazayı yapan aracın tespit edilememesi nedeniyle, davalıya karşı bu madde hükmü uyarınca açılmıştır. 2918 sayılı KTK'nın "ortak hükümler" başlığı altında yer alan ve 10912'nci maddesinde düzenlenen uzamış ceza zamanaşımı süresinin, işleten ve bunun hukuki sorumluluğunu üstlenen zorunlu trafik sigortacısı hakkında da uygulanması gerektiğine göre, zorunlu trafik sigortası bulunmayan bir araç için, husumet yöneltilen davalı Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı hakkında da uzamış ceza zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiğinin kabulünde zorunluluk bulunmaktadır. Nitekim ne bu yasada ne de Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı Yönetmeliği'nde de bu hususun aksinin kabulünü gerektirecek herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda, olay tarihi ile ıslah tarihi arasında geçen süre itibariyle ceza zamanaşımı süresinin, ıslah dilekçesi ile arttırılan maddi tazminat miktarı bakımından dolmadığı gözetilerek, esasa girilmesi, sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, bu bölüm istemin 2 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle, reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.”, Yarg. 11.HD, 23.03.2006, 2005/3357E.-2006/3096K., www.sinerjimevzuat.com.tr.

⁵⁶² Tepedelen, a.g.e., s.228.

⁵⁶³ Ulaş, “Sigortacılıkta Güvence Hesabı”, s.93.

⁵⁶⁴ Tepedelen, a.g.e., s.229, Yarg. 17.HD, 02.03.2010, 2009/5627E.-2010/1768K., E.T.20.08.2022, www.sinerjimevzuat.com.tr.

SONUÇ

Güvence Hesabı hukukumuzda ilk defa 2918 Sayılı Karayolu Trafik Kanunu ile girmiştir. Garanti Fonu adıyla getirilen bu düzenlemede fonun sorumluluğunun kapsamı Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ile sınırlı idi. Bu yönüyle öğretide çokça eleştirilmekteydi. Bu eksiklik daha sonra Sigortacılık Kanunu ile giderilmiştir. Zira Sigortacılık Kanunu ile güvence hesabı hukukumuzda girmiş aynı zamanda kanunda yer verilen zorunlu sigortalara ilişkin uyuşmazlıklarda da hesaba başvuru koşullarının oluşması halinde sorumlu olacağı düzenlenmiştir.

Hesabın sorumluluğu kapsamı genişletilerek zarar gören üçüncü kişilerin muhatapsız kalmalarının önüne geçilmekte ve zararları giderilmektedir. Bu anlamda hesap, sigortacının yerine geçerek boşluğu doldurmakta ve sigortadan beklenen yarar sağlanmaktadır.

Hesap genel olarak bedensel zararlardan sorumludur fakat istisnai olarak maddi zararlardan da sorumlu tutulmaktadır.

Güvence hesabı ile ilgili yasal düzenlemelerin eksikliği bu noktada eleştirilmelidir. Hukukumuzda yeni kazandırılan bu sistemde hesabın tüzel kişiliği, gelir ve giderleri konularında hala soru işaretleri bulunmaktadır. Sigortacılık Kanunu ile tek bir madde halinde düzenlenmesi ve konunun detaylandırılmaması uygulamada bazı sorunlara ve çelişkili mahkeme kararlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu sebeple kapsamlı ve ayrı bir kanun ile güvence hesabı hukuki zemine kavuşturulmalıdır.

Hesabın her ne kadar sorumluluğu kapsamı genişletilmişse de kanaatimizce yeterli değildir, diğer sorumluluk sigortalarının da bu kapsama dahil edilmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

ADAL Erhan, *Trafik Kazalarında Akit Dışı Sorumluluk*, İstanbul 1963.

AKHİSAR İlyas, Hilmi ACINAN, *Sigortacılıkta Hasar*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2014.

ARKAN Sabih, “Yeni Karayolları Trafik Kanunu’nun Sigorta ve- Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme”, *Sigorta Hukuku Dergisi*, C.1, S.3-4, Ankara: Sigorta Hukuku Türk Derneği,1983, ss.255-289.

ASLAN Düzgün, “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı”, *BATİDER*, C. XXIX, S. 3, Ankara (2013), ss. 189-216.

ATEŞ Hüseyin, “Güvence Hesabı”, *TBB Dergisi*, S.108, 2013, ss.349-362.

BAĞRIAÇIK Safiye Nur, “Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sorumluluğu”, *İKÜHFD*, 2016, ss.255-275.

BERBEROĞLU YENİPİNAR Filiz, *Trafik Kazalarında Tazminat Davaları*, B.4., Seçkin Yayıncılık.

BOZER Ali, *Sigorta Hukuku*, Ankara 1981.

CİCİM İlknur Uluğ, “Sigorta Hukukunda Güvence Hesabı Kavramı”, *AÜHFD*, S.1., Aralık 2011,

ÇEKER Mustafa, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Sigorta Hukuku*, Karahan Kitabevi, Adana 2014.

ÇELİK Ahmet Çelik, *Bedensel Zararlar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.

ÇELİK Ahmet Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu*, B.3., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

ÇELİK Ahmet Çelik, Cenaze ve Gömme Giderleri, internet, www.tazminathukuku.com.

ÇELİK Ahmet Çelik, Tedavi Giderlerinden Sigorta Şirketlerinin Sorumlulukları, internet, www.tazminathukuku.com.

ÇELİK Ahmet Çelik, “Tüm Zorunlu Sigortalar İçin Yeni Bir Düzenleme Güvence Hesabı”, *Legal Hukuk Dergisi*, S.58.

ÇELİK Ahmet Çelik, “Karayoluyla Yolcu Taşımada Zorunlu Sigortalar ve Güvence Hesabı”, *Yargı Dünyası Dergisi*, S.177, ss.11-18.

ÇELİK Ahmet Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma Taşımacının ve Sigortacının Sorumluluğu*, Legal Yayıncılık, İstanbul 2008.

ÇELİK Ahmet Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma*, B.2., Seçkin Yayıncılık, Ankara.

ÇELİK, Ahmet Çelik, “Hatır Taşınması”, *Yargı Dünyası Aylık İctihat Mevzuat ve Bilimsel İncelemeler Dergisi*, S.137, Mayıs 2017.

ÇETİN KARACAN Hatice, *Karayolları Trafik Kanununda Hukuki Sorumluluk, Karayolları Trafik Kanununda Hukuki Sorumluluk*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.

DURAK Yasemin/ŞAHİN Turan, “Hatır İçin Taşıma”, *İÜHFİM*, C.LXXIII, S.1, ss.339-362., 2015.

EREN Fikret, “Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1987, C.39, S.1.

EREN Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, B.18, Ankara 2015. (Borçlar Hukuku)

FİDAN İsmail, “Sorumluluk Sigortalarında Rizikonun Gerçekleşmesi”, *Ankara Baro Dergisi*, 2005, S.2.

GÖKCAN Hasan Tahsin, *Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*, B.9, Seçkin Yayınları, Ankara.

GÖKCAN Hasan Tahsin, Seydi KAYMAZ, *Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukuki Sorumluluk Tazminat-Sigorta- Rücu Davaları ve Trafik Suçları*, B.2., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001.

GÖKYAYLA Emre, *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*, Seçkin Yayınları, Ankara 2004.

HAVUTÇU Ayşe, Emre Gökyayla, *Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk*, Seçkin Yayınları, Ankara 1999.

KENDER Rayegan, *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, C.1, İstanbul 1999.

KABUKÇUOĞLU ÖZER Fatma Dilek, *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, On İki Levha Yayıncılık, Ankara 2012.

KARASU Rauf, *Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası*, B.1., Yetkin Yayınları, Ankara 2016.

KESKİN Fikri Tunç, *Uygulamada Sigorta Hukuku*, B.1, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.

KAYIHAN Şaban/ GÜNERGÖK Ömer, “Kaza Sigortaları”, *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, C.5, S.9, ss.221-245.

KAYIHAN Şaban/ GÜNERGÖK Ömer, *Sigorta Hukuku Dersleri*, B.5, Umuttepe Yayınları, İstanbul 2020.

KAYA Ferudun, *Sigortacılık*, B.4., Beta Yayınları, İstanbul 2014.

KILIÇOĞLU A., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, B.18, Turhan Kitabevi, Ankara 2014

KUBİLAY Huriye, *Özel Sigorta Hukuku*, B.2., Barış Yayınları, 2003.

KUBİLAY Huriye/AKDEMİR Pınar, “Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Taraflarının Yükümlülükleri”, *Maden Hukuku Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 3-4 Ekim, Afyonkarahisar 2015.

MEMİŞ Tekin, “Güvence Hesabının Taşımının 100 Km. Altında Olması Nedeniyle Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Kapsamında Ödeme Yapmayı Reddetmesi Hukuka Uygun mudur?”, *İnönü Üniv. Hukuk Fak. Dergisi*, C.3, S.1,2012.

METEZADE Zihni, “Police Limitinin Artması ve Zeyilnamenin Alınmamış Olması Halinde Sigortacının Sorumlu Tutulması İçtihadında Değişiklik ve Garanti Fonu”, www.eskitsrsb.org.tr.

NOMER Esra Yıldız, *Trafik Sigortasında Garanti Fonu*, İstanbul: Beta Yayınları, 1. b., İstanbul 2000.

OMAĞ Kemal Merih, *Mecburi Sigortalar ve Sorunlar, Zorunlu Sigortalar Paneli Tebliği*, İstanbul 1994.

ÖZDAMAR Mehmet; “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013, C. XVII, S. 1-2.

ÖZDAMAR Mehmet/DOĞAN Burak, *Sigorta Hukuku*, B.1., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.

SEVEN Vural, “Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvurma Zorunluluğu”, *İzmir Barosu Dergisi*, Mayıs 2018, ss.95-128.

SEVEN Vural, *Sigorta Güvence Hesabı'nın Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*, Bahçeşehir Üniv. Hukuk Fak Dergisi, C.12, S.157-158., 2017.

Sigorta Tahkim Komisyonu, *Hakem Karar Dergisi*, S. 34, 2018 Nisan-Haziran, ss. 10-15.

Sigorta Tahkim Komisyonu, *Hakem Karar Dergisi*, S. 36, 2018 Ekim-Aralık, ss. 20-31.

TANDOĞAN Haluk, *Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk*, Ankara 1981.

TAŞDEMİR Oğuzhan, *Sigorta Hukukunda Halefiyet ve Rücu*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.

Tutanak Dergisi, IX. Dönem, c.21, IX Toplantı, Birleşim 58, S.252, s.5-6.

TEKİNAY Selahattin Sulhi/AKMAN Sermet / BURCUOĞLU Haluk /ALTOP Atilla, *Borçlar Hukuku*, Filiz Yayınevi, İstanbul 1993.

TEPEDELEN Zekeriya, *Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı*, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.

TOPALOĞLU Mustafa vd., *Sigorta Davaları*, B.2, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.

TOPALOĞLU Mustafa, “Yeni Bir Sigorta Türü: Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası”, *İKÜHFD*, 2017, ss.247-166.

TOPALOĞLU Mustafa, *Maden Hukuku*, Karahan Kitabevi, Adana 2010.

TOPÇUOĞLU Süleyman, *Ekonomik Geleceğin Sarsılmasından Doğan Zararların Tazmini*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.

TUFAN Yasemin, *Uluslararası Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ve Yeşil Kart Sistemi*, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

ULAŞ Işıl, *Uygulamalı Sigorta Hukuku*, Ankara 1992.

ULAŞ Işıl, *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku*, B.8, Turhan Kitabevi, Ankara 2012.

ULAŞ Işıl, “Sigortacılıkta Güvence Hesabı”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C.25, S.2, Haziran 2009, ss. 75-94.

ÜNAN Samim, “Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası”, *Sektörden Haberler*, Türkiye Madenciler Derneği, S.56, Mayıs 2015.

ÜNAN Samim, *Sigorta Tüketici Hukuku*, B.1., İstanbul 2016.

VURAL Güven, *Trafik Sigortası*, Ankara: Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksekokul Basımevi, 1981.

YALÇINKAYA Aslıhan, “Genel Hatları ile KZMSS”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2019.

YEŞİLOVA ARAS Ecehan, *Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2013.

YILMAZ Zekeriya, “5684 Sayılı Sigortacılık Kanununa Göre Güvence Hesabı ve Hesabın Sorumlu Olduğu Haller”, *THD*, S.13, Eylül 2007, s.44.

YILMAZ Zekeriya, *Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk, Tazminat Sigorta ve Rücu Davaları*, 3. b., Adalet Yayınevi, Ankara 2014.

İnternet Kaynakları

www.eskitsrsb.org.tr

www.guvencehesabi.org.tr

www.sinerjimevzuat.com.tr

www.kazanci.com.tr

www.tdk.gov.tr

www.tazminathukuku.com

www.yargitay.gov.tr